

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 29 Δεκεμβρίου 2019 • Έτος 12ο • Αρ. φύλλου 589

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,50

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ

Το πρόγραμμα αγνοουμένων έχει βαλτώσει μερικώς

Θέτοντας ως βασικό του στόχο την ανεύρεση του συνόλου των αγνοουμένων ο Λεωνίδας Παντελίδης εμφανίζεται αισιόδοξος για την πορεία του προγράμματος της ΔΕΑ. Σε συνέντευξή του στην «Κ» το ε/κ μέλος στην Επιτροπή για τους Αγνοούμενους περιγράφει το τι βρήκε αποδεχόμενος τον διορισμό του. Παραδέχεται πως τα τελευταία χρόνια το πρόγραμμα της ΔΕΑ έχει βαλτώσει σε ένα βαθμό. Εντοπίζει προβλήματα στη διαχείριση και επεξεργασία παλαιότερων πληροφοριών ενώ απαντά με ευθύτητα στο ερώτημα αν μπορεί να υπάρχουν αγνοούμενοι εν ζωή. **Σελ. 6**

ΜΑΡΙΝΟΣ ΜΟΥΣΙΟΥΤΤΑΣ

Λάθος υποψηφιότητα από τον τρίτο πόλο

Τη θέση πως ένας υποψήφιος του τρίτου πόλου για τις προεδρικές είναι καταδικασμένος να χάσει εκφράζει στην «Κ» ο Μαρίνος Μουσιούττας, στέλλοντας το μήνυμα στον Νικόλα Παπαδόπουλο πως το 2023 θα πρέπει να συνεργαστεί με ένα εκ των δύο μεγάλων κομμάτων. **Σελ. 8**

ΕΛΛΑΔΑ

Μάχη για μικρότερα πλεονάσματα

Γεμάτη θεωρείται η ατζέντα για το 2020, καθώς στόχος της Αθήνας είναι η μείωση των πρωτογενών πλεονασμάτων και κρίσιμες πολιτικές επιλογές όπως η ανάδειξη του Προέδρου της Δημοκρατίας. **Σελ. 18**

Το «Σχέδιο του Αιώνα»

● **Για Μέση** Ανατολή με υπογραφή Τραμπ. **Σελ. 7**

EastMed γεννιάται εν Αθήναις

● **Οι όψεις** ενός αμφιλεγόμενου έργου. **Σελ. 3**

Η νάρκη της Λιβύης

● **Τι συνθέτει** σήμερα την εστία ανάφλεξης. **Σελ. 9**

Θερμές συμμαχίες

● **Τα συμφέροντα** χωρών πέραξ της κρίσης. **Σελ. 20**

Αναβρασμός στα κόμματα ενόψει των βουλευτικών

Στρατηγικές, σχέδια και δυναμικές των σχηματισμών ενόψει εκλογών του 2021

Η νέα χρονιά αποτελεί ορόσημο για το κάθε κόμμα ξεχωριστά καθώς η στρατηγική που θα χαράξουν οι αρχηγοί τους το 2020 θα κρίνει κατά πόσο ενισχύονται ή αν διατηρούνται στη ζωή. Ο ΔΗΣΥ κάνει αλλαγές σε πρόσωπα και επιχειρεί αλλαγή στο προφίλ του με στόχο τον επαναπατρισμό

των προοδευτικών που απώλεσε στις ευρωεκλογές. Το ΑΚΕΛ δεν αλλάζει πρόσωπα αλλά επιδιώκει την πρωτιά το 2021 εντύνοντας τους αντιπαραθετικούς τόνους. Το ΔΗΚΟ ως κατεχόμενη κόμμα εξουσίας αντιλαμβάνεται πως θα πρέπει να ανοίξει παράθυρο συνεργασίας είτε με τη Δεξιά είτε

με την Αριστερά. Τα μικρότερα κόμματα δίνουν τον δικό τους αγώνα επιβίωσης, χωρίς να αποκλείουν συνεργασίες. Η ΕΔΕΚ μπαίνει στην εσωστρέφεια και η ΔΗΠΑ διεκδικεί ποσοστό πέραν του 4% θέλοντας να αποδείξει πως το ποσοστό των ευρωεκλογών δεν ήταν πυροτέχνημα. **Σελ. 4-5**

Η μαγεία του λευκού!

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΑΡΧΕΤΟ

Πάει ο παλιός ο χρόνος αφήνοντας το λευκό του αποτύπωμα στις υπέροχες κορυφές του ζωογόνου Τροόδους. Το μήνυμα που συντίθεται από τις νιφάδες του χιονιού καθώς πέφτουν απαλά στην επιφάνεια της καθημερινότητάς μας είναι κρυστάλλινο όπως του πάγου και διαφανές όπως του γυαλιού: Το περιβάλλον είναι τόσο σημαντικό όσο και η ζωή μας. Διότι είναι η αναπνοή μας!

Βάρδια νυκτός στο facebook

Αγωγή ψηφιακού καθαριστή

Η «Κ» παρουσιάζει τη 17σέλιδη αγωγή που κατέθεσε πρώην «ψηφιακός καθαριστής» του μέσου κοινωνικής δικτύωσης στην Ιρλανδία. Παρουσιάζονται οι απαιτήσεις της δουλειάς του και η τάση να περιβάλλει με μυστικότητα την πολιτική της διαγραφής περιεχομένου. **Σελ. 24**

Νέο ομόλογο φέρνει ο Ιανουάριος

Πιθανότητα στις 15 του μήνα για αποπληρωμή του ΔΝΤ

Στο πρώτο δεκαπενθήμερο του 2020, η Κύπρος θα προχωρήσει στην έκδοση νέου ομολόγου. Τα χρήματα που θα αντλήσει θα χρησιμοποιηθούν για εξόφληση μέρους του δανείου από το ΔΝΤ. Το δάνειο ανέρχεται στα 691 εκατομμύρια ευρώ. Βάσει υπολογισμών της Δημοκρατίας, η εξόφληση του δανείου θα μειώσει το δη-

μόσιο χρέος στο 91,1% το 2020. Για τη διάρκεια του ομολόγου, το Γραφείο Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους φαίνεται να προσανατολίζεται προς τα 10 ή 15 έτη. Πάντως, κατά την τελευταία έξοδο της χώρας τον Απρίλιο με το 5ετές και το 30ετές, είχε αντλήσει συνδυαστικά 1,25 δισ. ευρώ. **Οικονομική, σελ. 1**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Απολογισμός

Ώρες πριν οι δείκτες του ρολογιού σηματοδοτήσουν την έναρξη μιας νέας χρονιάς αλλά και μιας νέας εικοσαετίας και η ανάγκη για έναν αδρό έστω απολογισμό αναμετρείται με της συνειδήσης το τσαγανό. Ο κάθε ένας έχει σε τούτη τη συγκυρία να δοκιμάσει στη διελκυστίνδα της ανθρωπιάς, πόσο οι βαθμοί που πήρε επιτρέπουν στο αλάθητο της συνειδήσης να τον στείλει στο 2020 χωρίς μεγάλα βάρη. Δυστυχώς στον συνολικό απολογισμό παρατηρούμε ότι, μετά από τους απορριβαστικούς βαθμούς των πολιτικών που στοιβάχτηκαν αυτή την εικοσαετία και τους κρατούν δεμένους από τα πόδια στην εκτίμηση του ανώνυμου πολίτη, και ο θεσμός της Δικαιοσύνης πήρε πλέον την κατιούσα, ιδιαίτερα το 2019. Στην πολιτεία θαύματα γίνονται μόνο διά της κάλπης. Το 2020 είναι χρόνος προεκλογικός και θα δούμε ποιοι έχουν κάνει τον απολογισμό τους.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΖΩΗ»

ΔΙΗΓΗΜΑ

Πρωτοχρονιά με την Υπερνοημοσύνη

«Σάββατο 31 Δεκεμβρίου 2019, σήμερα, και όπως οι περισσότεροι συνάνθρωποι, έτσι κι εγώ, νιώθω να παραλύω απ' την έξαψη, τον φόβο και τη σύγχυση». Πρωτοχρονιά με την Υπερνοημοσύνη, διήγημα του Μανώλη Ανδριωτάκη ειδικά για την «Κ», το οποίο μας μεταφέρει στο μέλλον... **Ζωή, σελ. 1**

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Τι έχασε, τι κέρδισε ο πολιτισμός από την κρίση

Η «Κ» κάνει απολογισμό της δεκαετίας 2010-2019 στην Ελλάδα. Πώς ιδιωτικά ιδρύματα και οργανισμοί ανέλαβαν ρόλους που δεν μπορούσε να παίξει η Πολιτεία. Θέατρο, βιβλίο και μουσεία που πώς άλλαξαν τη δεκαετία που πέρασε. **Ζωή, σελ. 4-5**

ΔΩΡΑ

Εκπαιδευτικά επιτραπέζια παιχνίδια... αλλιώς

Το παιχνίδι «Βιβλιοφάγος» είναι δίγλωσσο και αποτελείται από ένα ταμπλό και κάρτες με 600 ερωτήσεις. «Οι άθλοι του Ηρακλή», που κυκλοφορεί στα πωλητήρια μουσείων και στο Διαδίκτυο συμπλέκονται με γεωμετρικά μοτίβα, μαθηματικές ακολουθίες και αλλάζουν τους όρους των άθλων. **Ζωή, σελ. 9**

DEFY
INVENTOR

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

Πιστωτικές Κάρτες Alpha Bank

Πρόγραμμα Επιστροφής Μετρητών μέχρι 15% στην IKEA

ΟΙ ΚΑΡΤΕΣ ALPHA BANK... ΠΑΝΕ IKEA

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2019 - 31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2020
Μέγιστο όριο επιστροφής €75 τον μήνα ανά κάρτα

Ισχύουν όροι και προϋποθέσεις.

ALPHA BANK

ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Γράφει ο **ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ**

Είκοσι χρόνια δίσεχτα

Ο **τραγικός** Ευριπίδης, μας κληροδότησε το εξής περί χρόνου απόφθεγμα: Ο χρόνος άπαντα τοίσιν ύστερον φράσει. Άλλος γαρ ούτος ουκ ερωτώνσιν λέγει. (Ο χρόνος δίνει όλες τις απαντήσεις. Είναι πολύ ομιλητικός και δεν χρειάζεται καν τις ερωτήσεις). Ευρισκόμενοι λοιπόν στο τέλος της πρώτης εικοσαετίας του 21ου αιώνα as δούμε τις απαντήσεις για τα πεπραγμένα στην Κύπρο. Στις 23 Απριλίου του 2003, ο Ραούφ Ντενκτάς για να εκτονώσει τη μεγάλη κοινωνική πίεση που κορυφώθηκε με το ογκώδες συλλαλητήριο των Τουρκοκυπρίων το Φεβρουάριο, ήρε την απαγόρευση διέλευσης από τα οδοφράγματα. Η τ/κ πλάτφορμα, «Αυτή η Χώρα είναι Δική μας», εξέφραζε τη θέληση των ανθρώπων που για 29 χρόνια ήταν εγκλωβισμένοι στην πατρίδα τους και που είδαν, στη λύση μέσω του Σχεδίου Ανάν, (το πρώτο είχε παρουσιαστεί το Νοέμβριο του 2002), ευκαιρία ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε. και δικής τους απελευθέρωσης από την κατοχή. Ο κόσμος έζησε μια πρωτόγνωρη εμπειρία κυκλοφορώντας σχεδόν ανεμπόδιστα σε όλο το νησί.

Η κυβέρνηση Τάσσου Παπαδόπουλου κατελήφθη εξαπίνης και τα πρώτα 24ωρα δεν πήξε τι να πει. Συντόμως εφευρέθηκε το πρόσχημα ότι η επιδείξη διαβατηρίων στα οδοφράγματα συνιστούσε κίνδυνο αναγνώρισης του ψευδοκράτους. Από τότε άρχισε το ροκά-νισμα των Σχεδίων Ανάν που στόχευαν σε οριστική λύση που ήταν η άτυπη προϋπόθεση για ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. Ωστόσο, η δυναμική της τ/κ εξέγερσης, πέρασε ανεκμετάλλευτη και η συγκυρία της πραγματικής απελευθέρωσης όχι μόνο χάθηκε αλλά δυναμιτίστηκε, κατά την αντίληψη του γράφοντος, με μια επίσημη δηλητηριώδη προπαγάνδα.

Αποκορύφωμά της ήταν το «Όχι» στο δημοψήφισμα του 2004 με 76% των Ε/κ (και το «Ναι» με 63% των Τ/κ). Έτσι τσιμεντώθηκε ατύπως η διχοτόμηση. Έτσι χάθηκαν μονίμως Βαρόσι, Μόρφου και 51 ε/κ χωριά. Έτσι η οριστική αποχώρηση και του τελευταίου Τούρκου στρατιώτη το 2019, ακυρώθηκε. Από τότε όλες οι σημαντικές αποφάσεις της ε/κ ηγεσίας χαρακτηρίζονταν από ατζαμοσύνη και ήταν, όπως αποδεικνύεται, μαστροικά επικοινωνιακά τε-

χνάσματα παραπλάνησης του κόσμου. Παράδειγμα; Από την κυβέρνηση Τάσσου προβλήθηκε τότε σαν πανίσχυρο όπλο αντίδρασης, «ένα κύμα προσφυγών για τις περιουσίες, με ομαδικές αγωγές κατά της Τουρκίας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο», όπως έγραψε ο «Φιλελεύθερος». Όταν το κύμα προσφυγών έφτασε στο ΕΔΑΔ, η απόφασή του, κατέληξε μπουμερανγκ για την ε/κ πλευρά η οποία αιχμαλωτίστηκε στην Επιτροπή Αποζημιώσεων της Τουρκίας στα Κατεχόμενα, δια της οποίας η Άγκυρα αγοράζει σε τιμές ευκαιρίας τις καλύτερες ε/κ περιουσίες. Τα κακά μας όμως δεν σταμάτησαν στην Επιτροπή Αποζημιώσεων ούτε στον Κανονισμό της Πράσινης Τραμπής ούτε στην κλίκα που λυμαίνεται τα κονδύλια για τους αγνοούμενους (γράφω τώρα και 25 χρόνια αλλά ουδείς ενδιαφέρεται). Τα κακά μας έχουν άξονα το γεγονός ότι μόλις το στάτους κβο έπαψε να αποτελεί χρυσοφόρα επιχείρηση για τον Ραούφ Ντενκτάς, που έχασε στις 20/02/2005 από τον Μ.Α. Ταλάτ, άρχισε να γίνεται σταδιακά η μεγαλύτερη επένδυση για την ε/κ πολιτική ελίτ, που ανεξέλεγκτη και ελέγχοντας την ευρωπαϊκή πια ΚΔ, παράτησε τις μίζες κι άρχισε να στήνει κόλπα εκατοντάδων εκατομμυρίων για το φαύλο κύκλο κυβέρνησης-κομμάτων-τραπεζών-ελεγκτών-δικηγόρων-ντιβέλοπερς. Η Ε.Ε. το 2013 μας επέβαλε κούρεμα πρωτόγνωρο στα διεθνή χρονικά, με τη Γερμανία του Φερχόινγκεν (!) σε ρόλο δημίου. Το μεγάλο βάρος φορτώθηκε στους ώμους της ανώνυμης πλειοψηφίας που έχασε οικονομίες και το μισό του μισθού της και κολυμπά από τότε σε κόκκινα δάνεια, η πώληση των οποίων συνιστά άλλο ένα κόλπο γκρόσο. Οι ημέτεροι είτε διέσωσαν τα λεφτά τους «πρωλαβαίνοντας» να τα βγάλουν στο εξωτερικό είτε αποκατέστησαν τη «ζημιά» μετέχοντας, κάποιοι, στο κόλπο της πώλησης μιας τράπεζας σε άλλη είτε στο άλλο κόλπο της πώλησης ευρωπαϊκών διαβατηρίων της ΚΔ, σε πολλούς σεσημασμένους και μη ξένους πολυεκατομμυριούχους ή και στα δυο. Α! Ο τελευταίος πτηνμός της 20ετίας είναι η κυπριακή δικαιοσύνη καθότι όχι μόνο έν οϊδε ότι ουδέν οϊδε αλλά και συνελήφθη κλέπτουσα οπώρας. Καλή χρονιά.

paraschosa@kathimerini.com.cy

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ**

Μπορεί η Ευρώπη να ηγηθεί της πορείας προς μία διεθνή οικονομία χαμηλών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου; Διαθέτει την απαραίτητη εσωτερική συνοχή στα κρίσιμα και σύνθετα ζητήματα που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής; Και έχει το περιθώριο να κινηθεί μονομερώς, όταν οι ΗΠΑ (σε ομοσπονδιακό τουλάχιστον επίπεδο) κινούνται στην αντίθετη κατεύθυνση και η Κίνα εξακολουθεί να επενδύει μαζικά στον άνθρακα;

Στην πρόσφατη Σύνοδο Κορυφής (12-13 Δεκεμβρίου), τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. συμφώνησαν κατ' αρχάς στον στόχο των μηδενικών εκπομπών έως το 2050, αλλά υπήρχε ένας αστερίσκος: «Ένα κράτος-μέλος, σε αυτό το στάδιο, δεν μπορεί να δεσμευθεί στην εφαρμογή αυτού του στόχου σε ό,τι το αφορά, και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα επανέλθει σε αυτό τον Ιούνιο του 2020». Το εν λόγω κράτος-μέλος είναι η Πολωνία, η πέμπτη πολυπληθέστερη χώρα των «27», το 80% της ηλεκτροπαραγωγής της οποίας προέρχεται από την καύση λιγνίτη και άλλων μορφών άνθρακα. Η στάση της πολωνικής κυβέρνησης σημαίνει ότι ο ισχυρισμός του ανακοινωθέντος της συνόδου πως «το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εγκρίνει τον στόχο μιας κλιματικά ουδέτερης Ε.Ε. ως το 2050» είναι μάλλον αμφισβητήσιμος. Ακόμα και χωρίς την Πολωνία, η συμφωνία μεταξύ των υπολοίπων δεν επετεύχθη καθόλου εύκολα. Χώρες της Ανατολικής Ευρώπης απαίτησαν χρηματοδοτικές και άλλες εγγυήσεις για να δεχθούν να υιοθετήσουν τον στόχο. Η Τσεχία και η Ουγγαρία πείστηκαν μόνο αφού ορίστηκε ότι η πυρηνική ενέργεια θα μπορεί να αποτελεί μέρος του ενεργειακού μείγματος των μηδενικών εκπομπών. Εν τω μεταξύ, η Κίνα, με διαφορά η χώρα με τις μεγαλύτερες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στον πλανήτη (πάνω από των συνολικών παγκόσμιων εκπομπών), φαίνεται ότι απέχει πολύ από το να είναι έτοιμη να εγκαταλείψει τον άνθρακα. Σύμφωνα με έκθεση που δημοσιεύθηκε στα τέλη Νοεμβρίου από την οργάνωση Global Energy Monitor, η ασιατική υπερδύναμη βρίσκεται στη διαδικασία κατασκευής εργοστασίων ηλεκτροπαραγωγής με τη χρήση άνθρακα συνολικής ισχύος 148 GW – περισσότερο από το σύνολο της εγκατεστημένης ισχύος σήμερα στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Η αύξηση εγκατεστημένης ισχύος στην Κίνα είναι σημαντικά μεγαλύτερη, σε ετήσια βάση, από τη μείωση που καταγράφεται στον υπόλοιπο κόσμο με το κλείσιμο τέτοιων εργοστασίων.

Στην πρόσφατη Σύνοδο Κορυφής (12-13 Δεκεμβρίου), τα κράτη-μέλη της Ε.Ε., πλην της Πολωνίας, συμφώνησαν κατ' αρχάς στον στόχο των μηδενικών εκπομπών έως το 2050.

Παράλληλα, τον περασμένο Νοέμβριο οι ΗΠΑ –η δεύτερη μεγαλύτερη πηγή αερίων του θερμοκηπίου– ειδοποίησαν τον ΟΗΕ ότι ξεκινούν τη διαδικασία απόσυρσης από τη Συμφωνία του Παρισιού για το κλίμα. Η κυβέρνηση Τραμπ, επικαλούμενη τα «άδικα οικονομικά βάρη» που η συμφωνία επιβάλλει στην αμερικανική οικονομία, έθεσε και επισήμως τη χώρα σε διαδικασία εξόδου, η οποία θα ολοκληρωθεί μία μέρα μετά τις προεδρικές εκλογές του 2020.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της Διεθνούς Υπηρεσίας Ενέργειας (IEA), οι παγκόσμιες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου αυξήθηκαν για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά το 2018, μετά μία περίοδο στασιμότητας λίγων ετών. Αν δεν ληφθούν δραστικά μέτρα άμεσα, σημειώνεται στη σχετική έκθεση, οι συνολικές εκπομπές της παγκόσμιας οικονομίας θα συνεχίσουν να αυξάνονται ως το 2040, ενώ ο στόχος των μηδενικών εκπομπών δεν θα επιτευχθεί πριν από το 2070. Αν τα πράγματα εξελιχθούν έτσι θα είναι πολύ δύσκολο έως αδύνατο να επιτευχθεί ο κεντρικός στόχος που τέθηκε στο Παρίσι, του περιορισμού της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας κάτω από 2 βαθ-

μούς Κελσίου σε σύγκριση με την έναρξη της Βιομηχανικής Επανάστασης.

Η Ευρώπη βρίσκεται ξεκάθαρα στην πρωτοπορία της διεθνούς εκστρατείας κατά της κλιματικής αλλαγής – και η νέα ελληνική κυβέρνηση δείχνει διατεθειμένη να βρεθεί στην πρώτη γραμμή του αγώνα, με τη δέσμευσή της για απολιγνιτοποίηση της ηλεκτροπαραγωγής της χώρας ως το 2023 (ο αρμόδιος υπουργός Κ. Χατζηδάκης τόνισε προ ημερών τη σημασία οι περιοχές που θα πετύχουν τον στόχο αυτό να ανταμειφθούν από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης της Ε.Ε.). Οι προκλήσεις, ωστόσο, στο εσωτερικό αλλά και από τρίτες χώρες που επιδιώκουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα από τη χρήση των ρυπογόνων ορυκτών καυσίμων, είναι τεράστιες. Ένα μέτρο το οποίο σχεδιάζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την αντιμετώπιση του περιβαλλοντικά αθέμιτου ανταγωνισμού είναι η λεγόμενη «διασυνοριακή προσαρμογή άνθρακα» – ένας φόρος που θα επιβάλλεται σε εισαγωγές από χώρες με πιο χαλαρούς περιορισμούς στην καύση άνθρακα. Ο νέος φόρος, ωστόσο, που αναμένεται να επιβληθεί από το 2021, πρόκειται να αντιμετωπίσει σωρεία νομικών, οικονομικών και πολιτικών εμποδίων. Ο δρόμος προς την πράσινη ουτοπία δεν είναι στρωμένος με ροδοπέταλα.

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

80 χρόνια πριν στην «Κ»

29.XII.1939

Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑ: Ολόκληρος η Ρώμη πανηγυρίζει σήμερα τον ιστορικό γεγονός της επισκέψεως του Ποντίφικος εις το Κυρηνάκιον και της εξόδου του εκ Βατικανού, καταργούντος

ούτω την από του 1870, εποχήν της καταλήψεως της Ρώμης υπό των ιταλικών στρατευμάτων, κρατούνσαν παράδοσιν της παραμονής του Πάπα εις το Βατικανόν,

όπου έχει περιορισθή και το άλλοτε εκτεινόμενον εφ' ολοκληρώου σχεδόν της Ιταλίας παπικόν κράτος.

ΣΕΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ: Ολόκληρος η τουρκική κοινή γνώμη διατελεί εν ζοηροτάτη συγκινήσει και βαθυτάτω πένθει διά την τρομακτικήν συμφοράν εκ των σεισμών η οποία έπληξε τον πληθυσμόν ωρισμένης περιφερείας της χώρας. Κατά χιλιάδας αριθμούνται οι νεκροί και οι τραυματίαι. Το Ερζιντζάν έχει μεταβληθή εις σορόν καπνίζόντων ερελπίων, άλλα και κομπούλεις και χωρία παρουσιάζουν οικιτράν εικόνα, αστό τα ερείπια δε εξακολουθούν να ανασύρονται πτώματα. Καθ' α μεταδίδει το Προκατορείον της Ανατολής εκ των σεισμικών δονήσεων, αι οποίαι εσημειώθησαν χθες την πρoίαν επιήλθον σοβαρά καταστροφάι εις ωρισμένους νομούς και κυρίως εις το Ερζιντζάν, το Σιβάς, την Ορντού, το Τοκάτ, την Αμάσειαν και την Σαμψούντα.

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ: Συνεπεία ενός νόμου απαγορεύεται η πρόσληψις γυναικών εις την τελωνειακήν υπηρεσίαν. Χωρίς να κινδυνεύουσιν να κατηγορηθώσιν διά καθυστηρημένον φεμινισμόν, διερωτώμεθα ποίοι άραγε λόγοι κατέστησαν αναγκαίαν αυτήν την ασαγήρουν.

Αντιδράσεις για φεστιβάλ στη Σαουδική Αραβία

Χωρίς αναστολές, διάσπμοι από ολόκληρο τον κόσμο επιχείρησαν να προωθήσουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης την «ανανεωμένη εικόνα» της Σαουδικής Αραβίας, καθώς συμμετείχαν στο φεστιβάλ MDL Beast. Σίγουρα, το φεστιβάλ είχε όλα τα χαρακτηριστικά μιας σημαντικής μουσικής εκδήλωσης, με διενείς συμμετοχές όπως εκείνες του μουσικού παραγωγού Νταβίντ Γκετά, του μουσικού Στιβ Λόκι, πανέμορφων μοντέλων όπως η Τζόαν Σμιλς και η Αλεσάντρα Αμπρόζιο, αλλά και διάσπμων ηθοποιών, όπως ο Αρμ Χάμερ και ο Εντ Γουέστγουικ.

Καθώς το φεστιβάλ πραγματοποιήθηκε στο Ριάντ της Σαουδικής Αραβίας, πολλοί από τους διάσπμους που συμμετείχαν κατηγορούνται σήμερα για την επιθυμία τους να «αποκαταστήσουν» την εικόνα της Σαουδικής Αραβίας, αποφεύγοντας να αναφέρουν τις εκεί παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δεν είναι η πρώτη φορά που Δυτικοί «ινφλουένσερς» κατηγορούνται για προώθηση του βασιλείου ως τουριστικού προορισμού, ιδίως μετά το «άνοιγμα» της χώρας στους επισκέπτες από το εξωτερικό.

Οι συμμετέχοντες, μηδενός εξαιρουμένου, αναφέρθηκαν στο φεστιβάλ εκτενώς και διθυραμβικά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, χωρίς, ωστόσο, να κάνουν μνεία στην παραβίαση σωρείας ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή στη δολοφονία του δημοσιογράφου Τζαμάλ Κασόγκι, στο προξενείο της χώρας στην Κωνσταντινούπολη, ένα έγκλημα που αμέσως συνδέθηκε με τη βασιλική αυλή της Σαουδικής Αραβίας. Ο Αρντ Χάμερ δεν δίστασε, μά-

Το μοντέλο Αλεσάντρα Αμπρόζιο παραδέχθηκε ότι πληρώθηκε για να κάνει θετική ανάρτηση.

Εντονη κριτική προς διασπμότητες που προσεκληθήσαν και έγραψαν διθυραμβικά σχόλια για το βασίλειο.

λιστα, να χαρακτηρίσει στο Instagram –όπου έχει χιλιάδες ακολούθους– το σαουδαβικό φεστιβάλ ως «πολιτισμική επανάσταση».

Η Σμιλς, ο Χάμερ, ο Γουέστγουικ και η Αμπρόζιο ανήρτησαν περιεχόμενο από το φεστιβάλ, όπως και η Χαλίμα Αντεν, το πρώτο μοντέλο που, φορώντας χιτζάμπ, συνήψε συμβόλαιο με μεγάλο πρακτορείο. Η Αμπρόζιο και η Αντεν αποκαλύψαν ότι είχαν πληρωθεί για τις αναρτήσεις τους.

Όπως ήταν αναμενόμενο, οι πληρωμένες αναρτήσεις όλων των αστέρων που συμμετείχαν στην προώθηση της Σαουδικής Αραβίας κατακρίθηκαν έντονα από πολλούς χρήστες. Ο Αμερικανός δημοσιογράφος Γασάρ Αλί ρώτησε τον Χάμερ μήπως, ενόσω βρισκόταν στο βασίλειο, βρήκε το πτώμα του Τζαμάλ Κασόγκι. Ένας άλλος Αμερικανός δημοσιογράφος, ο Φίλιπ Πικάρντι, σχολίασε στο Instagram ότι «νιώθει βαθιά απογοήτευση που βλέπει αναρτήσεις από άτομα που ταξίδεψαν στη Σαουδική Αραβία, για να συμμετάσχουν στην επιχείρηση αποκατάστασης της εικόνας της χώρας. Οι αναρτήσεις παρουσιάζουν ένα κράτος αλλαγμένο και ανεκτικό. Δεν αναφέρουν, ωστόσο, ότι η επίσκεψή τους είχε διοργανωθεί από την κυβέρνηση της Σαουδικής Αραβίας».

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθυντής: ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ
Αρχισυντάκτης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ • Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νίκου Κρανιδιώτη 7Ε, 3ος όροφος, 2411 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

EastMed: Οι όψεις ενός αμφιλεγόμενου έργου

Από το όνειρο της εξαγγελίας έως την υπογραφή της διακρατικής συμφωνίας Κύπρου-Ελλάδας-Ισραήλ-Ιταλίας

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Η υπογραφή της διακρατικής συμφωνίας για τον αγωγό EastMed, στις 2 Ιανουαρίου στην Αθήνα, αναμφίβολα αποτελεί μια σημαντική εξέλιξη, με πολιτικές προεκτάσεις για την περιοχή της Μεσογείου, ωστόσο μέχρι την έναρξη υλοποίησης του μεγαλεπήβολου έργου, ο δρόμος είναι μακρύς και με εμπόδια. Εμπόδια που για να υπερπηδηθούν, θα απαιτηθεί η διαρκής ισχυρή πολιτική στήριξη, των κρατών που το υποστηρίζουν και όχι μόνο, και το κυριότερο να πεισθούν οι αγορές πως το έργο είναι υλοποιήσιμο από τεχνικής απόψεως αλλά και οικονομικά βιώσιμο, προκειμένου να εντοπισθούν τα 6 δισ. ευρώ για την κατασκευή του. Οι υπογραφές την μεθεπόμενη Πέμπτη στην Αθήνα και σε μεταγενέστερο χρονικό διάστημα της Ιταλίας, αποτελούν το πρώτο σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση του να πάρει σάρκα και οστά ο EastMed. Μια διακρατική που, ακόμα και για αυτούς τους λιγότερο ένθερμους υποστηρικτές του έργου, έχει πολιτική αξία. Χρήσιμα συμπεράσματα για το μέλλον του EastMed μπορούν να εξαχθούν εάν γίνει μια προσεκτική μελέτη της πορείας του έργου, από τότε που γεννήθηκε ως ιδέα, έως και σήμερα. Μια πορεία με διακυμάνσεις, άρρηκτα συνδεδεμένες με το μεταβαλλόμενο γεωπολιτικό περιβάλλον της Ανατολικής Μεσογείου.

Η γένεση

Η ανάγκη για μια εναλλακτική επιλογή των ευρωπαϊκών αγορών στους ενεργειακούς πόρους, προέκυψε πολύ πριν εμφανισθούν και ενδυναμωθούν τα σχήματα των περιφερειακών συνεργασιών, οι γνωστές τριμερείς συνεργασίες. Η διερεύνηση για τη δυνατότητα κατασκευής του EastMed, για μεταφορά των κοιτασμάτων της Λεβαντίνης στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Φυσικού Αερίου, ξεκίνησε τη διετία 2011-2012. Με βάση διερεύνηση που έγινε, από τη Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου (ΔΕΠΙΑ) στην Ελλάδα, τα κοιτάσματα της Ανατολικής Μεσογείου θα μεταφέρονται μέσω αγωγού στην Ελλάδα και από εκεί, μέσω επίσης αγωγού, στην Ιταλία και στα ευρωπαϊκά ενεργειακά δίκτυα. Ένα χρόνο μετά τις πρώτες διερευνητικές κινήσεις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε σε μια σημαντική κίνηση. Ενέταξε τον EastMed στον κατάλογο των Έργων Κοινού Ενδιαφέροντος (Projects of Common Interest – PCIs) της ΕΕ. Το 2015 η συμμετοχή του όλου έργου ανανεώθηκε. Την ίδια χρονιά ξεκίνησε η συγχρηματοδότηση του από την ΕΕ. Για την υλοποίηση του έργου θα απαιτηθεί πρώτον η κατασκευή ενός υποθαλάσσιου αγωγού 200 χλμ. από την

Η διακρατική συμφωνία για τον EastMed στην ουσία αποτελεί έκφραση ενάσκησης κυριαρχίας στις περιοχές διέλευσης του αγωγού από τα κράτη που θα την υπογράψουν καθώς και ανάγκη για την κοινοπραξία του έργου να διασφαλίσει τη σταθερότητα του έργου.

ισραηλινή ΑΟΖ μέχρι το Βασιλικό, δεύτερον η δημιουργία 700 χλμ. υποθαλάσσιου αγωγού μέχρι την Κρήτη, τρίτον η σύνδεση της Κρήτης με την Πελοπόννησο με αγωγό μήκους 400 χλμ. και τέταρτον άλλα 600 χλμ. αγωγού προς την ηπειρωτική Ελλάδα και τη Θεσπρωτία.

Το Ισραήλ

Αν επικειρηθεί να γίνει μια κατάταξη των χωρών που υποστηρίζουν το έργο, το Ισραήλ φαίνεται να είναι ο πιο ένθερμος υποστηρικτής του. Η πολιτική του Τελ Αβίβ για τον EastMed μπορεί να χωρισθεί σε τρεις περιόδους. Την πρώτη (των διερευνητικών κινήσεων για τον αγωγό, όπου δεν είχε επιδείξει έντονο ενδιαφέρον), τη δεύτερη (της προοπτικής ενός αγωγού από το Ισραήλ προς την Τουρκία, όπου ο EastMed είχε πέσει στα αζήτητα) και την τρίτη (της επιδείνωσης των σχέσεων Τουρκίας-Ισραήλ). Το Τελ Αβίβ υπό το βάρος του τουρκικού μεγαλοϊδεατισμού, με εκφραστή τον Ταγίπ Ερντογάν και του κινδύνου τα ισραηλινά κοιτάσματα να τεθούν υπό καθεστώς τουρκικής ομπρίας, μπαίνει μπροστά βγάζοντας από τη ναφθαλίνη τον αγωγό ΦΑ από την περιοχή, ένα έργο το οποίο αφενός εξυπηρετεί την πάγια πολιτική επιδίωξη του ζωτικού χώρου και της διεξόδου προς το Αιγαίο και αφετέρου τη σταθερότητα των ευρωπαϊκών αγορών, για τα εξαγωγίμα κοιτάσματα των Ταμάρ και Λεβιάθαν. Αποκορύφωμα της ισραηλινής δραστηριότητας για τον EastMed, μπορεί

Η συμφωνία για τον αγωγό θα υπογραφεί στην Αθήνα και θα είναι το πρώτο βήμα δημιουργίας του πλαισίου υλοποίησης του ενεργειακού έργου. Στη συνέχεια η κοινοπραξία του EastMed θα υπογράψει ξεχωριστές συμφωνίες με τις τέσσερις χώρες.

να θεωρηθεί η τριμερής του Ισραήλ με τη συμμετοχή των ΗΠΑ, παράγοντα που δίνει ώθηση στο έργο.

Η Ελλάδα

Μέχρι την αλλαγή πλεύσης από πλευράς Ισραήλ, η Ελλάδα εμφανιζόταν ως η χώρα που διατηρούσε ζωντανή την προοπτική του EastMed, επιδίωξη που είχε δημιουργήσει μπουρμουρητά στη Λευκωσία, όπως λεγόταν στο παρασκήνιο. Η Ελλάδα από την εποχή των διερευνητικών κινήσεων για τον αγωγό μέχρι και σήμερα, θεωρεί πως η μεταφορά των κοιτασμάτων της Ανατολικής Μεσογείου προς την Ευρώπη μέσω της ελληνικής επικρά-

Η διακρατική

Προπομπός της διακρατικής συμφωνίας που θα υπογραφεί στην Αθήνα, θεωρούνται οι δυο τριμερείς Κύπρου-Ελλάδας-Ισραήλ σε επίπεδο υπουργών Ενέργειας, η πρώτη στο Τελ Αβίβ και η δεύτερη στη Λευκωσία. Τον Δεκέμβριο του 2017 στην κυπριακή πρωτεύουσα οι υπουργοί των τριών χωρών με τη συμμετοχή της Ιταλίας αλλά και της Κομισιόν, υπέγραψαν μνημόνιο συναντίληψης για τον EastMed. Η Ομάδα Εργασίας που συστάθηκε επεξεργάστηκε το πλαίσιο συμφωνίας και ολοκλήρωσε το έργο της στο τέλος του 2018. Από τότε εκκρεμούσε η υπογραφή της διακρατικής συμφωνίας, η οποία πήγαινε από αναβολή σε αναβολή.

τειας θα αναβαθμίσει τον γεωστρατηγικό ρόλο της χώρας και θα ενισχύσει την ασφάλειά της, ενώ σε συνδυασμό με τις υπάρχουσες υποδομές σε Αλεξανδρούπολη και Ρεβιθούσα θα ενδυναμώσει την οικονομία της χώρας. Μια πολιτική επιλογή που ενδυναμώθηκε επί κυβερνήσεως ΣΥΡΙΖΑ και συνεχίζεται από την παρούσα κυβέρνηση Μητσοτάκη.

Η Κύπρος

Για τη Λευκωσία, η προοπτική του EastMed δεν ήταν η κυρίαρχη επιλογή, παρά μια για τα κοιτάσματα, τα κυπριακά αλλά και της περιοχής. Μια πολιτική επιλογή που κυριάρ-

χησε το πρώτο διάστημα, αυτή του εντοπισμού κοιτάσματος στο τεμάχιο 12 χωρίς ωστόσο να έρχεται σε σύγκρουση με τον αγωγό και στη λογική πως το πολιτικό στοιχείο με το τεχνοοικονομικό είναι άρρηκτα συνδεδεμένα. Εν αντιθέσει με Ισραήλ και Ελλάδα, η Λευκωσία δεν έχει εγκαταλείψει την ιδέα δημιουργίας τερματικού υγροποίησης ΦΑ στο Βασιλικό, τοποθετώντας τον αγωγό EastMed ως μια επιπλέον επιλογή, στο δίκτυο των ενεργειακών υποδομών που θα στηθούν στην περιοχή. Θέμα το οποίο είχε απασχολήσει Λευκωσία και Αθήνα με την κυπριακή πλευρά, όπως λένε οι πληροφορίες, να υποστηρίζει πως το τερματικό LNG επί κυπριακού εδάφους ουδόλως ακυρώνει τις φιλοδοξίες της Ελλάδας.

Οι τεχνοκράτες

Απέναντι στην πολιτική υφή του EastMed, συνεχίζουν να βρίσκονται οι ζωηρές αντιδράσεις τεχνοκρατών της βιομηχανίας υδρογονανθράκων, οι οποίοι θεωρούν πως το συγκεκριμένο έργο έχει μεγάλο βαθμό δυσκολίας υλοποίησης, τόσο από τεχνικής όσο και οικονομικής απόψεως. Οι αντίθετες φωνές που υπάρχουν εστιάζουν στο επενδυτικό κομμάτι κατασκευής του αγωγού, αλλά και στη βιωσιμότητά του, σε συνάρτηση με τις διεθνείς τιμές του ΦΑ. Με τα σπερμινά δεδομένα θεωρούν πως ένα έργο όπως αυτό του EastMed δεν μπορεί να επιβιώσει οικονομικά, τούτεστιν δεν μπορεί να χρηματοδοτηθεί.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΕΛΛΗΝΑ*

Αγωγός ΦΑ EastMed και πραγματικότητες

Η διακρατική συμφωνία που θα υπογραφεί στις 2 Ιανουαρίου είναι πρότυπη μια διπλωματική απάντηση στις τουρκικές προκλήσεις. Το Ισραήλ, η Κύπρος και η Ελλάδα απαντούν στην προσπάθεια της Τουρκίας να διεκδικήσει τη θαλάσσια περιοχή μεταξύ Κύπρου και Κρήτης μέσω της συμφωνίας με τη Λιβύη, η οποία δεν είναι συμβατή με το διεθνώς αναγνωρισμένο δικαίο των θαλασσών UNCLOS. Η Ιταλία, όπου ο αγωγός θα καταλήξει αν κατασκευαστεί, δεν θα συμμετάσχει προς το παρόν, λόγω ενεργού αντίστασης από κοινότητες κοντά σε πιθανούς χώρους κατάληξης του αγωγού και αδιανόμενης αντίστασης από περιβαλλοντικούς ακτιβιστές - όπως συνέβη και με τον αγωγό TAP. Η διακρατική συμφωνία σίγουρα ενδυναμώνει τις σχέσεις μεταξύ των τριών χωρών σε μια κρίσιμη περίοδο για την Ανατολική Μεσόγειο, προάγοντας στενότερη συνεργασία. Είναι κυρίως πολιτικού χαρακτήρα και θέτει το νομικό πλαίσιο για την ενδεχόμενη

κατασκευή και λειτουργία του αγωγού EastMed, εφόσον και αν υλοποιηθεί, αλλά όχι τη μετεξέλιξη του σε έργο. Αυτό απαιτεί να βρεθούν ιδιωτικές εταιρείες να επενδύσουν στον αγωγό και να εξασφαλιστούν αγοραστές του φυσικού αερίου στην Ευρώπη. Κανένα από αυτά δεν υπάρχει ακόμα. Το κόστος του αγωγού υπολογίζεται να υπερβαίνει τα \$7 δισ. δολάρια - οι περισσότεροι ειδικοί θεωρούν ότι αυτό είναι αισιόδοξο και προσδοκούν ότι θα είναι πιο κοντά στα \$8-10 δισ. Είναι επίσης ένα έργο τεχνικά δύσκολο, αφού θα ποντισθεί σε βάθος νερού που ξεπερνά τις 3000 μ., σε περιοχές που είναι επίσης σεισμογενείς, αλλά εφικτό. Με το κόστος του φυσικού αερίου στο Ισραήλ, προτού εισέλθει στον αγωγό, να είναι περισσότερο από \$4.50/mmmbtu (ανά χίλια κυβικά πόδια), η τιμή του φυσικού αερίου στην Ευρώπη πρέπει να υπερβεί τα \$8/mmmbtu - κάτι που δεν αναμένεται - πριν ο EastMed γίνει οι-

κονομικά βιώσιμος. Για παρόμοιους λόγους ούτε και αγωγός στην Ευρώπη μέσω Τουρκίας είναι οικονομικά βιώσιμος. Η Ευρώπη έχει πρόσβαση σε άφθονες προμήθειες φθηνού φυσικού αερίου σε πολύ χαμηλές τιμές, τις οποίες ο EastMed δεν μπορεί να ανταγωνιστεί. Σήμερα η τιμή είναι γύρω στα \$4/mmmbtu, παρόλο που είναι χειμώνας και θεωρητικά οι τιμές έπρεπε να είναι αρκετά ψηλότερες. Κάτι που επιβεβαιώνει την πληθώρα. Είναι επίσης και η πολιτική που ακολουθεί η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή με έμφαση στην πράσινη ενέργεια και τις ανανεώσιμες πηγές. Αυτή εδραιώνεται σε μια νέα στρατηγική, την European Green Deal, που θα δημοσιευθεί από την ΕΕ τον Μάρτιο, με πιο απαιτητικούς κλιματικούς στόχους έως το 2030 και επίτευξη ουδετερότητας στον άνθρωπο έως το 2050. Ως αποτέλεσμα, μελέτες της ΕΕ δείχνουν ότι η χρήση φυσικού αερίου στην Ευρώπη αναμένεται να μειωθεί κα-

τά 20% μέχρι το 2030 και κατά 75%-85% μέχρι το 2050. Αν ο EastMed άρχιζε λειτουργία το 2025, θα χρειαζόταν να κάνει εξαγωγές για 20 χρόνια για να ανακτηθούν οι επενδύσεις. Μια περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας η χρήση φυσικού αερίου στην Ευρώπη αναμένεται να μειωθεί σημαντικά. Αυτές οι εξελίξεις αποτελούν τεράστιες προκλήσεις για νέα έργα φυσικού αερίου. Μέσα σε αυτή τη νέα διαμορφούμενη ευρωπαϊκή στρατηγική γίνεται ολοένα και πιο δύσκολο για τον EastMed να επιτύχει. Ένα αποτέλεσμα αυτής της νέας στρατηγικής είναι ότι και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Αναπτύξεως μετά από το 2021 σταματά να επενδύει σε έργα σχετιζόμενα με ορυκτά καύσιμα. Ακούγεται μερικές φορές ότι η Ευρώπη υποστηρίζει την κατασκευή του αγωγού για να ανεξαρτητοποιηθεί από το ρωσικό φυσικό αέριο. Με τη συμφωνία μεταξύ ΕΕ και Gazprom το Μάιο 2018, οι διαφορές των δύο έχουν επιλυθεί.

Σύντομα θα συμπληρωθούν δύο αγωγοί, ο Nord Stream 2 και ο Turk Stream 2, που συνολικά θα μεταφέρουν περισσότερο από 70 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικού αερίου τον χρόνο στην Ευρώπη σε χαμηλές τιμές, τις οποίες ο EastMed δεν μπορεί να ανταγωνιστεί. Το ρωσικό φυσικό αέριο μπορεί να είναι κερδοφόρο και όταν ακόμα οι τιμές στην Ευρώπη μειώνονται στα \$4/mmmbtu. Και να μην ξεχνάμε ότι η Ευρώπη ούτε αγοράζει ούτε πουλάει φυσικό αέριο. Αυτό γίνεται από εταιρείες για κέρδος. Και οι πιο μεγάλες από αυτές είναι συνεταιίροι της Gazprom. Η ΕΕ δέχτηκε τον EastMed ως έργο κοινού ενδιαφέροντος (PCI) και μέχρι σήμερα έχει χρηματοδοτήσει μερικούς σχετικές μελέτες. Αλλά μέχρι στιγμής λιγότερο από 10% όλων των PCI φυσικού αερίου έχουν προχωρήσει στο στάδιο κατασκευής. Επιπλέον, η ΕΕ έχει μετατοπίσει τώρα το ενδιαφέρον για στήριξη PCI από φυσικό αέριο σε έργα ηλεκτρικής

και ανανεώσιμης ενέργειας. Πριν τελειώσω, θέλω να αναφέρω ότι η Τουρκία – και αν ακόμα είχε δικαιώματα (που δεν έχει) - δεν θα μπορούσε να σταματήσει τον αγωγό. Η Κύπρος, η Ελλάδα και η Τουρκία είναι μέλη και έχουν υπογράψει τη συνθήκη Energy Charter. Βάσει αυτής της συνθήκης, όποιος έχει δικαιώματα ΑΟΖ στη θαλάσσια περιοχή μεταξύ Κύπρου και Κρήτης, μπορεί να προβάλει μόνο περιβαλλοντικές ενστάσεις και μπορεί να ζητήσει την αλλαγή διαδρομής του αγωγού, αλλά δεν μπορεί να τον σταματήσει. Παρά την αναμφίβολη πολιτική υποστήριξη που έχει ο αγωγός, ακόμα και από τις ΗΠΑ, για να προχωρήσει σε κατασκευή χρειάζεται να είναι και οικονομικά βιώσιμος και να εξασφαλίσει αγοραστές για το φυσικό αέριο που θα μεταφέρει, κάτι που αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις.

*Ο κ. Χαράλαμπος Έλληνας είναι πρώην πρόεδρος ΚΡΕΤΥΚ.

Τα στοιχήματα των κομμάτων κατά το 2020

Ο νέος χρόνος θα καταδείξει τις δυναμικές που θα αναπτυχθούν ενόψει των εκλογών του 2021

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Η νέα δεκαετία μπαίνει, και μαζί της προκύπτουν νέες προκλήσεις για τα πολιτικά κόμματα και τους αρχηγούς τους. Η δεκαετία που φεύγει βεβαίως, δεν ήταν ούτε ανιαρή ούτε όμως και γενναιόδωρη με τα παραδοσιακά κόμματα, καθώς κάποια από αυτά βρέθηκαν να εμπλέκονται σε σκάνδαλα, να βλέπουν στελέχη τους να αποχωρούν ή να τα διαγράφουν, να αυξομειώνονται εκλογικά ποσοστά και άλλα κόμματα να ιδρύονται από το πουθενά αλλάζοντας την υπάρχουσα κομματική σκακιέρα. Το 2020, ωστόσο, είναι ιδανική χρονιά για ανασυγκρότηση, διαχείριση των κρίσεων που προηγήθηκαν

και στήσιμο της στρατηγικής τους ενόψει των βουλευτικών εκλογών του 2021. ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ θα επιχειρήσουν να στήσουν το χαλί για την πρωτιά των βουλευτικών εκλογών επιχειρώντας αλλαγές είτε εικόνας είτε ουσίας. Το ΔΗΚΟ επιχειρεί να διατηρήσει τον ρυθμιστικό του ρόλο δίδοντας προοπτική συνεργασιών την ίδια στιγμή που καλείται να κλείσει εσωκομματικά ζητήματα και διαρροές προς τη ΔΗΠΑ. Στην ΕΔΕΚ αρχίζει η εσωκομματική αντιπαράθεση με άγνωστες τις προεκτάσεις ενώ ΔΗΠΑ, Συμμαχία Πολιτών, Οικολόγοι και Αλληλεγγύη επιχειρούν να σταθούν άλλοι δυναμικά, άλλοι απλώς να επιβιώσουν στην εσωκομματική σκακιέρα.

Η φιλελευθεροποίηση του Συναγερμού

Στις ευρωεκλογές του 2019 ο Δημοκρατικός Συναγερμός επέλεξε να πορευθεί συντηρητικά, κάνοντας κάλεσμα κυρίως στη λαϊκή Δεξιά που είναι η σπονδυλική στήλη του κόμματος και φλέρταρε είτε με την αποχή είτε με το ΕΛΑΜ. Φάνηκε από την έμφαση που δόθηκε στον κίνδυνο των μεταναστευτικών ροών, στη σκληρήνυση θέσεων στο κυπριακό αλλά και στις προειδοποιήσεις γύρω από την τ/κ ψήφο και την υποψηφιότητα του Νιαζί Κιζίλγιουρεκ. Βεβαίως αυτή ήταν μία κοινή στρατηγική των κομμάτων που συμμετέχουν στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα για να επαναπατρίσουν τους ψηφοφόρους που έβλεπαν θετικά την Ακροδεξιά. Η συνταγή φαίνεται πως δεν βγήκε στον ΔΗΣΥ με δεδομένο και το αποτέλεσμα. Σίγουρα τον δικό της ρόλο για το αποτέλεσμα έπαιξε η κυβερνητική φθορά αλλά και οι κρίσεις που διαδέχονταν η μία την άλλη (κατάρρευση του Συνεργατισμού, χειρισμός της υπόθεσης Μεταξά και τα «μηνενικά» του Προέδρου), ωστόσο σημαντικό ρόλο έπαιξε και η συντηρητικοποίηση του κόμματος, με το φιλελεύθερο ακροατήριο είτε να απέχει είτε να επιλέγει άλλα κόμματα (την ΕΔΕΚ για την αποτροπή εισόδου του ΕΛΑΜ στην Ευρωβουλή και το ΑΚΕΛ τόσο ως ψήφο στήριξης στο κυπριακό όσο και στον κ. Κιζίλγιουρεκ).

Αυτό ήταν αρκετό για να γίνει ένα πολύωρο πολιτικό γραφείο μετά τις εκλογές και να διαπιστωθεί απομάκρυνση της ηγεσίας από τη βάση και ανάγκη επανακαθορισμού του ιδεολογικοπολιτικού του στίγματος μέσω συνέντευξης. Με δεδομένο ότι το ΕΛΑΜ δεν θεωρείται πλέον κίνδυνος στην Πινδάρου, ο Πρόεδρος του ΔΗΣΥ αντιλαμβάνεται σήμερα πως περιθώριο άλλης πτώσης ποσοστών δεν έχει, και για τον ίδιο προσωπικά αλλά και για το κόμμα επιχειρεί να επαναπατρίσει τις χαμένες φιλελεύθερες ψήφους, με ανανέωση στην ηγεσία και στην κοινοβουλευτική ομάδα. Ο Λευτέρης Χριστοφόρου, κύριος εκπρόσωπος της Λαϊκής Δεξιάς, αποχαίρετά την

Πινδάρου ανοίγοντας ουσιαστικά την πόρτα στον Χάρη Γεωργιάδη, ενώ τις δύο θέσεις των αντιπροέδρων διεκδικούν οι Αννίτα Δημητρίου, Ευθύμιος Δίπληρος και Ονούφριος Κουλλά. Αν και οι τρεις που διεκδικούν την αντιπροεδρία δεν θεωρούνται εκπρόσωποι της φιλελεύθερης ή αστικής τάσης, θεωρούνται ηλκιστική ανανέωση.

Στοιχίωμα η Λευκωσία

Έμφαση βεβαίως θα δοθεί στην αστική Λευκωσία με κύριο στόχο να μη χαθεί ούτε και μία ψήφος. Η επιστροφή Χάρη αλλά και η ολική αλλαγή της κοινοβουλευτικής ομάδας στην Επαρχία Λευκωσίας έχει προκαλέσει από τώρα και τον ανταγωνισμό μεταξύ στελεχών και κατ'επέκταση την έναρξη του προεκλογικού. Πρώτο βήμα είναι η εκλογή Χάρη Γεωργιάδη -χωρίς ανθυποψήφιο, όπως όλα δείχνουν- στην ηγεσία του κόμματος διεκδικώντας εκλογή -με αξιώσεις- στη βουλή με το αφήγημα της διάσωσης της κυπριακής οικονομίας. Στο ίδιο πλαίσιο έχουν ξεκινήσει κι άλλα στελέχη προεκλογικό, όπως ο εκπρόσωπος τύπου του κόμματος, Δημήτρης Δημητρίου, ο οποίος μιλά για την ανάγκη βελτίωσης της πρωτεύουσας. Ερώτημα είναι πώς θα κινηθούν οι νέοι βουλευτές. Τόσο η Ξένια Κωνσταντίνου όσο και ο Μιχάλης Ζοφοκλέους έχουν εκφράσει τη διαφωνία τους για τον τρόπο που κινήθηκε ο ΔΗΣΥ το τελευταίο διάστημα αλλά και για τις πολιτικές της κυβέρνησης. Και οι δύο έχουν το δικό τους ακροατήριο που δεν θεωρείται πιστό συναγερμικό ακροατήριο. Είναι μάλλον εκείνο το ακροατήριο που απομακρύνθηκε από την κάλπη στις ευρωεκλογές και αποτελεί στοιχίωμα και για το κόμμα αλλά και για την επανεκλογή των δύο, κατά πόσο θα μπορέσουν να το επαναφέρουν.

Η στάση προς την κυβέρνηση

Όμως, ένα είναι η αίσθηση της ανανέωσης και άλλο η πραγματική αλλαγή στο κόμμα. Αυτό θα το κρίνει μία σειρά παραγόντων. Το πρώτο

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου βάζει όλα του τα χαρτιά στις βουλευτικές εκλογές καθώς η πρωτιά θα τον καταστήσει νικητή του παιχνιδιού ενώ η ήττα ανοίγει τον δρόμο για άλλες επιλογές.

Ο ΔΗΣΥ επιχειρεί να επαναφέρει τους φιλελεύθερους ψηφοφόρους και την αστική Λευκωσία παρουσιάζοντας διαφορετικό προφίλ

και κύριο ερώτημα που εγείρεται αν το κόμμα θα εγκαταλείψει τη γνωστή φοβία των τελευταίων χρόνων αποφυγής των εσωκομματικών εκλογών και ριχτούν στη μάχη στελέχη τόσο για την αντιπροεδρία όσο και για τη θέση αναπληρωτή προέδρου. Το δεύτερο θέμα που τίθεται είναι ποια θα είναι η στάση του κόμματος απέναντι στην κυβέρνηση και στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Με τον Χάρη Γεωργιάδη στην ηγεσία του κόμματος, θεωρείται πολύ από μακρο σενάριο αυτό της αποστασιοποίησης ή σχετικής κριτικής στο έργο της κυβέρνησης επειδή ο κ. Γεωργιάδης υπήρξε όλο αυτό το διάστημα στο υπουργικό σχήμα και κύριος εννοχιστής της οικονομικής πολιτικής, με την οποία κριτική στην κυβέρνηση να ερμηνεύεται ότι πυροβολεί τα πόδια του. Πέραν τούτου, ένα τέτοιο σενάριο απομακρύνεται και εξαιτίας των στενών σχέσεων που διατηρεί με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Δεν είναι τυχαίο ότι μέρος των συναγερμικών θεωρεί ότι η παρουσία Χάρη Γεωργιάδη στην ηγεσία του κόμματος θεωρείται και σχετικός έλεγχός του στο τι συμβαίνει εντός του κόμματος. Αυτό μπορεί να ισχύει για τον Χάρη Γεωργιάδη, αλλά δεν σημαίνει πως αφορά και τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Ο συναγερμικός πρόεδρος δεν θα ήθελε να βρεθεί στη θέση του Άντρου Κυπριανού την περίοδο 2011-

2015, ο οποίος είχε αναλάβει όλο το βάρος της διακυβέρνησης Χριστόφια. Αντιλαμβάνεται πως μία ήττα θα του κλείσει τον δρόμο για τις προεδρικές του 2023, ενώ δεν αποκλείεται με την επιστροφή Χάρη να τεθεί και θέμα αμφισβήτησης. Μία νίκη θα τον καταστήσει τον κύριο εκφραστή της Δεξιάς διεκδικώντας την προεδρία για το 2023.

Το ερώτημα είναι αν αυτό θα το κάνει ακολουθώντας τις πολιτικές Αναστασιάδης ή ασκώντας σχετική κριτική. Υπενθυμίζεται πως με τον περιορισμό θητειών σε δύο, ο Νίκος Αναστασιάδης δεν δικαιούται να διεκδικήσει επανεκλογή για τρίτη θητεία. Αυτό μπορεί να ανοίξει τον δρόμο στον Αβέρωφ Νεοφύτου να διαφοροποιηθεί από την κυβέρνηση, τόσο σε ζητήματα που αφορούν το κυπριακό όσο και την εσωτερική διακυβέρνηση, όπως για παράδειγμα τις μεταρρυθμίσεις, οι οποίες καθυστερούν. Κάτι τέτοιο ενδεχομένως να φέρει πίσω και το καχύποπτο πλέον συναγερμικό ακροατήριο το οποίο απέχει από την κάλπη. Μπορεί, όπως λένε συναγερμικά στελέχη, να λειπουργήσει αντίθετα, δεδομένου ότι ο Ν. Αναστασιάδης μπορεί να συνταξιοδοτηθεί αλλά θα ήθελε να ελέγχει το κόμμα και θα κρίσει τον δικό του εκλεκτό και για το κόμμα αλλά και για τις επικείμενες εκλογές.

«Για να πηγαίνει καλά το κόμμα θα πρέπει να πηγαίνει καλά η κυβέρνηση» αναφέρουν στελέχη του κόμματος αποκλείοντας τα περί διαφοροποίησης του ΔΗΣΥ από την κυβέρνηση και σημειώνουν πως κύριος στόχος του κόμματος θα πρέπει να είναι το σπράξιμο προς την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων. Κάτι τέτοιο θα βοηθήσει και την κυβέρνηση αλλά και τον ΔΗΣΥ στο αφήγημα που προκειμένου να διεκδικήσει για τρίτη πενταετία την προεδρία.

Ο Καρογιάν, τα εσωκομματικά της ΕΔΕΚ και ο ρόλος των μικρών

Στόχος της Δημοκρατικής Παράταξης, σύμφωνα με τον Μάριο Καρογιάν, είναι να λάβει ποσοστό πάνω από το 4% στις βουλευτικές εκλογές. Για να το κάνει αυτό θα πρέπει να αποδείξει πως η ψήφος στη ΔΗΠΑ δεν αποτελεί στρατηγική ψήφο εναντίον του ΔΗΚΟ και κατ'επέκταση φούσκα, αλλά ότι μπορεί να σταθεί στην πολιτική σκακιέρα.

Το νεοϊδρυθέν κόμμα έκανε την έκπληξη στις ευρωεκλογές με το ποσοστό που έλαβε, καθώς μέσα σε λίγους μήνες όχι μόνο οργανώθηκε σε κόμμα με συλλογικά σώματα και μέλη αλλά κατ'επέκταση ψηφοδέλτιο. Ο προεκλογικός, ωστόσο, δεν έχει κοπάσει από τον Ιούνιο καθώς ο Μάριος Καρογιάν εξακολουθεί να πραγματοποιεί επαφές και συναντήσεις με τοπικούς παράγοντες και να γράφει μέλη. Εντός Ιανουαρίου αναμένεται να προχωρήσει σε οργανωτικό καταστατικό συνέδριο και να εκλέξει συλλογικά όργανα και θεματικές γραμμάτιες. Με αυτό τον τρόπο θα επιχειρήσει να αποσείσει την κριτική πολλών στελεχών του ΔΗΚΟ πως πρόκειται για κόμμα-φάντασμα, ενώ τους πρώτους μήνες του 2020 αναμένεται να κλείσει και σε ένα μεγάλο βαθμό το ψηφοδέλτιο.

Το ερώτημα που θα πρέπει να απαντήσει η ΔΗΠΑ είναι κατά πόσο θα αποτελείται από νέα πρόσωπα ή αν θα είναι ανακυκλώση ΔΗΚΟϊκών στελεχών που αποχώρησαν μετά τις μαζικές διαγραφές του 2018. Αυτό θα απαντηθεί από τα πρόσωπα που θα λάβουν θέση στα συλλογικά σώματα του κόμματος αλλά και από τις προτάσεις που θα παρουσιάσουν.

Εσωστρέφεια στην ΕΔΕΚ

Όσο και αν η ΔΗΠΑ επιχειρεί να κάνει εμφανή την παρουσία της στην κομματική σκακιέρα ως το κόμμα του Κέντρου, η ΕΔΕΚ αναμένεται να επικεντρωθεί στα εσωκομματικά της ζητήματα. Η ΕΔΕΚ κατάφερε να λάβει το καλύτερο ευκαταφρόνητο ποσοστό της τάξεως του 10.58%, σε μία περίοδο που ελλόχευε ο κίνδυνος κατάληψης της έδρας από το ΕΛΑΜ. Το ερώτημα είναι κατά πόσο αυτό ποσοστό ήταν απόρροια των σωστών πολιτικών της ΕΔΕΚ ή απόρροια των δημοκρατικών αντανακλαστικών μίας μερίδας της κοινωνίας ούτως ώστε να αποκλείσει το ΕΛΑΜ.

Επί του παρόντος η ΕΔΕΚ δεν έχει προσπαθήσει να οικειοποιηθεί την «αντιφασιστική» ψήφο, καθώς μετά τις ευρωεκλογές έχει σταματήσει και την όποια δημόσια αντιπαράθεση με το ΕΛΑΜ. Αντιθέτως, ο Πρόεδρος της ΕΔΕΚ έχει επικεντρωθεί στη σύγκρουση με τον ευρωβουλευτή της ΕΔΕΚ Δημήτρη Παπαδάκη, καταγγέλλοντάς τον για αντικομματική συμπεριφορά. Διένεξη που δεν θα κλείσει ούτε εύκολα ούτε ανώδυνα τόσο για τα δύο στελέχη όσο και για το ίδιο το κόμμα. Ο ευρωβουλευτής της ΕΔΕΚ καταγγέλλεται για το γεγονός ότι αρνήθηκε να εργοδοτήσει υπαλλήλους στην ΕΔΕΚ με κονδύλι του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου καθώς κάτι τέτοιο θεωρείται παράτυπο. Είχε κατηγορηθεί και για προσπάθεια δημιουργίας δικής του «υποομάδας» εντός του κόμματος, το οποίο αρνήθηκε. Απάντησε άλλωστε στις κατηγορίες μέσω 14σέλιδης επιστολής μέσω δικηγόρου. Με το νέο έτος, ο κ. Παπαδάκης αναμένεται να παραπεμφθεί στο πειθαρχικό συμβού-

Ο Μάριος Καρογιάν θα πρέπει να αποδείξει πως το ποσοστό των εκλογών δεν αποτελεί φούσκα.

Ο Μ. Σιζόπουλος αναμένεται να επικεντρωθεί στην εσωκομματική αντιπαράθεση με τον Δ. Παπαδάκη.

Η ΔΗΠΑ διεκδικεί ποσοστό πάνω από 4% απειλώντας τον ρυθμιστικό ρόλο του ΔΗΚΟ.

λιο για απαντήσει στις κατηγορίες που του προσάπτουν. Η ποινή μπορεί να είναι από απλή επίκληση, μέχρι και προσωρινή αναστολή της κομματικής του ταυτότητας. Κάτι τέτοιο αναμένεται να ανοίξει τον κύκλο της εσωστρέφειας σε μία περίοδο που η ΕΔΕΚ δεν έχει την πολυτέλεια να κάνει στελέχη.

Την ίδια ώρα που η ΕΔΕΚ μπαίνει σε νέο κύκλο εσωστρέφειας, Συμμαχία Πολιτών και Αλληλεγγύη θα προσπαθήσουν να διατηρήσουν την παρουσία τους ζωντανή στο κομματικό σκηνικό. Στη Συμμαχία Πολιτών, αντιλαμβάνονται, μετά και το κακό αποτέλεσμα των ευρωεκλογών, πως βρίσκονται στην κόκκινη ζώνη, ενώ και στην Αλληλεγγύη υπάρχουν στελέχη που ανησυχούν για τη διατήρηση του κόμματος στη ζωή. Στο παρασκήνιο συζητείται το ενδεχόμενο συνεργασίας και κοινής πορείας των δύο κομμάτων, όμως τίποτα δεν είναι ούτε επίσημο ούτε δεδομένο. Ο Γιώργος Λιλλήκας, ο οποίος είχε πάρει την απόφαση να αποχωρήσει από την πολιτική, θα μείνει στην ηγεσία του κόμματος τουλάχιστον μέχρι και τις βουλευτικές εκλογές του 2021. Ήδη στις 25 Ιανουαρίου πραγματοποιείται το εκλογικό συνέδριο του κόμματος -χωρίς εκπλήξεις- ενώ μέχρι σήμερα έχει αλλάξει το 80% των επαρχιακών συμβουλίων, της γυναικείας κίνησης και της νεολαίας. Όπως λέγεται, μετά τις 25 Ιανουαρίου αρχίζει μία μακρά προεκλογική εκστρατεία, ούτως ώστε το κόμμα να διατηρήσει την παραμονή του στη βουλή. Οι Οικολόγοι από την άλλη κλείνουν το οποίο παράθυρο συνεργασίας με άλλα κόμματα. Με δεδομένο ότι ο Γιώργος Περίδης δεν θα διεκδικήσει άλλη θητεία στο κοινοβούλιο, πολύ πιθανόν ούτε της προεδρίας των Οικολόγων, ανοίγει πλέον ο δρόμος της διαδοχής και η εμφάνιση νέων προσώπων.

Λύση
ONE
Μία λύση δανεισμού, για όλα!
www.hellenicbank.com/one

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
Έχεις τη δύναμη.

“ΜΙΑ ΔΟΣΗ ΓΙΑ ΟΛΑ ΜΟΥ ΤΑ ΔΑΝΕΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

ΚΑΙ ΑΥΡΙΟ.”

Πρέπει να συναφθεί ασφάλιση της κύριας κατοικίας και ασφάλεια ζωής. Προειδοποίηση: Εάν δεν τηρείτε το σχέδιο αποπληρωμής του δανείου σας, μπορείτε να χάσετε το σπίτι σας. Προειδοποίηση: Υπάρχουν χρεώσεις αν εξοφλήσετε νωρίτερα το δάνειό σας. Προειδοποίηση: Το ποσό της δόσης και το συνολικό κόστος της χορήγησης μπορεί να αυξηθεί ή να μειωθεί ανάλογα με τη διακύμανση του βασικού επιτοκίου.

Διεκδικεί πρωτιά και εξουσία το ΑΚΕΛ

Με τη δήλωση του Άντρου Κυπριανού ότι παραμένει στο πηδάλιο του ΑΚΕΛ, μειώνονται και οι πιθανότητες αισθητών αλλαγών, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τα πρόσωπα, την επόμενη χρονιά. Ακελικά στελέχη σημειώνουν πως την προηγούμενη πενταετία έγινε ολική ανανέωση προσώπων στα συλλογικά όργανα του κόμματος, η ηγεσία θα πρέπει να απαντήσει για ποιους λόγους, παρά τις αρχικές τοποθετήσεις περί αλλαγής σκυτάλης, συνεχίζει με την ίδια συνταγή. Στόχος, όπως λέγεται, είναι η κατάλληλη προετοιμασία για τις βουλευτικές εκλογές του 2021 -χωρίς εσωστρέ-

Σεμινάριο υπό τον τίτλο «Κτιζοντας την οικονομία της επόμενης δεκαετίας» ετοιμάζει το ΑΚΕΛ θέλοντας να απαντήσει στην κριτική ότι δεν έχει εναλλακτική οικονομική πρόταση.

φεια- ούτως ώστε να καταφέρει να λάβει την πρωτιά και να στείλει το μήνυμα πως αποτελεί κόμμα εξουσίας. Οι όποιες αλλαγές προσώπων μετατίθενται μετά τις βουλευτικές εκλογές, όπου το πιο πιθανόν είναι ότι ο Άντρος Κυπριανού θα παραδώσει τη σκυτάλη.

Στο κόμμα της Αριστεράς, θέλουν να καταρτίσουν δύο αφηγήματα που επικρατούν και κρατούν μία μερίδα του εκλογικού ακροατηρίου μακριά:

- Το ΑΚΕΛ δεν μπορεί να κυβερνήσει λόγω των οικονομικών πολιτικών του.
- Η κυβέρνηση μπορεί να είναι κακή αλλά η αντιπολίτευση είναι χειρότερη.

Η «Κ» είχε αναφέρει εδώ και καιρό πως το ΑΚΕΛ αναμένεται να προχωρήσει σε σεμινάριο οικονομίας και αυτό έχει δημοσιοποιηθεί

πως θα γίνει στις 14-15 Φεβρουαρίου, υπό τον τίτλο «Κτιζοντας την οικονομία της επόμενης δεκαετίας». Στο ΑΚΕΛ επικρατεί η άποψη πολλών στελεχών, ότι θα πρέπει να γίνει «Εργατικό Κόμμα» στα πρότυπα του Ηνωμένου Βασιλείου, ενώ είχε εκφραστεί η θέση μελέτης της οικονομικής πολιτικής των Εργατικών. Στους ομιλητές του συνεδρίου θα είναι εκτός του Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας, ο γενικός διευθυντής του υπουργείου Οικονομικών, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας, Τάκης Κληρίδης, ο γενικός διευθυντής του ομίλου ΚΕΑΝ, Μάριος Κασάπης, ο υποψήφιος του ΑΚΕΛ για τη δημαρχία των Λασιών και Σύμβουλος Βιώσιμης Ανάπτυξης, Κυριάκος Παρπούνας, η ιδρύτρια της πλατφόρμας The Mediterranean Growth Initiative, Κλεοπάτρα Κιττή, ο σύμβουλος του Ινστιτούτου Εργασίας της ΠΕΟ, Ηλίας Ιωακείμ-γλου, ο Βέλγος βουλευτής Samuel Nemes, ο πρώην βουλευτής του ΑΚΕΛ και καθηγητής του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου, Πάμπος Παπαγεωργίου και ο οικονομολόγος Mertkan Hamit. Το κατά πόσο το συνέδριο, αλλά και οι ομιλητές που έχουν επιλεγθεί θα φτάσουν τις προσδοκίες που έχουν δημιουργηθεί εντός ΑΚΕΛ αλλά και ευρύτερα για μία ανασυγκρότηση οικονομικής-κοινωνικής πολιτικής είναι κάτι που θα διαφανεί μετά το συνέδριο.

Μαζί με την ενίσχυση ενός εναλλακτικού οικονομικού αφηγήματος, το ΑΚΕΛ επικειρεί να εντείνει και τους αντιπολιτευτικούς τόνους γύρω από τα φαινόμενα διαπλοκής και διαφθοράς. Ενδεικτικός ο τρόπος με τον οποίο κινήθηκαν όλα τα πρωτοκλασάτα στελέχη του κόμματος στις ομιλίες τους κατά τη διάρκεια του προϋπολογισμού, θέτοντας θέμα κουμπαροκρατίας, βολέματος ημετέρων, διαπλοκής και διαφθοράς. Πάνω στα ζητήματα διαφθοράς αναμένεται να ενισχύσουν την πολεμική τους, τόσο μετά τη δημοσιοποίηση της έκθεσης

Ο Άντρος Κυπριανού παραμένει και στέλνει το μήνυμα προοπτικής για συνεργασία με το ΔΗΚΟ, τη στιγμή που εντείνει τους αντιπαραθετικούς τόνους με την κυβέρνηση.

του γενικού ελεγκτή για το ιδιωτικό το ΑΚΕΛ. Στις 14-15 Φεβρουαρίου, υπό τον τίτλο «Κτιζοντας την οικονομία της επόμενης δεκαετίας», ο Άντρος Κυπριανού θα ανακοινώσει τα αποτελέσματα της έρευνας που έγινε για την διαφθορά και την διαπλοκή. Ο Άντρος Κυπριανού θα ανακοινώσει τα αποτελέσματα της έρευνας που έγινε για την διαφθορά και την διαπλοκή.

Νέες δυνάμεις και Λευκωσία

Είναι, όμως, αυτά αρκετά για να θέσουν το ΑΚΕΛ στην κορυφή; Αλλαγές εντός του κόμματος παίρνουν παράταση μετά τις βουλευτικές εκλογές και αυτό δημιουργεί το ερώτημα κατά πόσο -χωρίς αλλαγές προσώπων- μπορεί το κόμμα να επαναπατρίσει όλο εκείνον τον κό-

σμο που έχει χάσει από το 2016 και μετά. Στην επαρχία Λευκωσίας, ερώτημα παραμένει ποια θα είναι τα καινούργια πρόσωπα που θα δώσουν τη μάχη. Και το λέμε αυτό δεδομένου ότι κανείς από τους υφιστάμενους βουλευτές δεν αποχωρεί, υπάρχουν πρωτοκλασάτα στελέχη που διεκδικούν με αξιώσεις εκλογή και κατά συνέπεια μειώνονται έτσι οι όποιες πιθανότητες κάποιου -εντός της ομάδας των Νέων Δυνάμεων- να διεκδικήσει. Ζήτημα για το ΑΚΕΛ δεν θα αποτελέσει μόνο η Λευκωσία και η απουσία αντα-

γωνισμού αλλά η εμφανής αδυναμία που υπάρχει στη Λάρνακα μετά και την μετακίνηση του Γιώργου Γεωργίου στις Βρυξέλλες και της κακής σχέσης που φέρεται να έχει πλέον με την ηγεσία. Πρόβλημα σημαντικό στο τσίμπημα ψήφων από την ευρύτερη Αριστερά αναμένεται να παρουσιαστεί και στη Λεμεσό δεδομένου ότι ο Αδάμος Αδάμου δεν θα διεκδικήσει, ενώ σκέψεις για να μην επαναδιεκδικήσει κάνει και ο δημοφιλής στην επαρχία Αμμοχώστου Χρίστος Τζιοβάννη.

ΔΗΚΟ και Νικόλας σε νέα διλήμματα

Μπορεί ο στόχος των δύο μεγάλων κομμάτων να είναι ο καθορισμός μιας στρατηγικής που θα οδηγήσει στην πρωτιά το 2021, οι στοχεύσεις ωστόσο διαφοροποιούνται για το Δημοκρατικό Κόμμα, καθώς πρώτιστος στόχος είναι να διασφαλίσει τον ρυθμιστικό του ρόλο και στη συνέχεια να επαναπροσδιορίσει τις συνεργασίες του κόμματος. Και λέμε επαναπροσδιορισμός των συνεργασιών καθώς σε αντίθεση με τα προηγούμενα χρόνια όπου το εγχείρημα ήταν η δημιουργία του τρίτου πόλου, εντός του ΔΗΚΟ έχει πλέον καταστεί σαφές πως η πολιτική του τρίτου δρόμου δεν οδηγεί στην εξουσία.

Οι συνεργασίες τις οποίες θα επιχειρήσει ο δημοτικός πρόεδρος θα παίξουν τον δικό τους ρόλο στις δύο μεγάλες προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει το κόμμα:

- Τη δυναμική που αποκτά η Δημοκρατική Παράταξη.
- Την εσωκομματική γκρίνια τόσο για πολιτικούς χειρισμούς όσο και για παραγκωνισμό στελεχών.

Το δημοτικό ακροατήριο, αλλά και τα στελέχη του κόμματος έχουν στείλει το μήνυμα πως το κόμμα του Κέντρου δεν μπορεί να μείνει εκτός εξουσίας για μία ακόμη θητεία. Αυτό εντείνει και την εσωκομματική γκρίνια αλλά οδηγεί παράλληλα σε φυγόκεντρες τάσεις προς τη Δημοκρατική Παράταξη, της οποίας κύριο μέλημα είναι η σύναψη συνεργασιών είτε με τη Δεξιά είτε με την Αριστερά. Ενδεικτική άλληωση και η τοποθέτηση του βουλευτή του ΔΗΚΟ Μαρίνου Μουσιούττα, ο οποίος σε συνέντευξή του στην «Κ» έστειλε το μήνυμα πως ένας υποψήφιος του τρίτου πόλου είναι καταδικασμένος να χάσει υπογραμμίζοντας την ανάγκη για συνεργασία είτε με τον ΔΗΣΥ είτε με το ΑΚΕΛ. Αν και στελέχη του κόμματος υποστηρίζουν πως οι όποιες συνεργασίες θα ξεκαθαρίσουν την επόμενη των βουλευτικών εκλογών, όταν δηλαδή θα διαφανεί και η δυναμική που

έχει το κάθε κόμμα, ο Νικόλας Παπαδόπουλος έχει ήδη ξεκινήσει συχνές επαφές με το ΑΚΕΛ και δη με τον γ.γ του κόμματος, Άντρο Κυπριανού. Αυτή η προοπτική συνεργασίας βολέει τον Νικόλα Παπαδόπουλο γιατί στέλνει το μήνυμα στη βάση αλλά και στα στελέχη της μετριοπαθούς τάσης, ότι είναι ανοικτός σε συνεργασίες με ορίζοντα το 2023. Δεν σημαίνει βέβαια πως αντιμετωπίζεται με την ίδια θερμότητα από όλους, δεδομένου ότι

Ανοίγει η εσωκομματική αντιπαράθεση ενόψει βουλευτικών εκλογών, με τη Λευκωσία να αποτελεί το κύριο ναρκοπέδιο.

εντός του κόμματος βρίσκονται στελέχη με πιο σκληρή στάση στο κυπριακό, όπως ο εκπρόσωπος τύπου του κόμματος, Παύλος Μυλωνάς, ή ο διευθυντής του γραφείου Τύπου του ΔΗΚΟ, Γιώργος Γεωργίου. Πρόσωπα τα οποία σίγουρα δεν βλέπουν ιδιαίτερα θετικά τη σύμπλευση είτε με τον ΔΗΣΥ είτε με το ΑΚΕΛ.

Η προοπτική ΑΚΕΛ

Και σε αυτό το πλαίσιο, το ερώτημα που θα τεθεί σε βάθος χρόνου είναι πάνω σε ποιες κοινές αρχές και αξίες μπορούν να συνεργαστούν τα δύο κόμματα δεδομένου του χάους που τα χωρίζει στο κυπριακό αλλά και στην οικονομία. Κάποιοι απαντούν πως με δεδομένο ότι δεν θα υπάρξουν εξελίξεις στο κυπριακό, δεν φαίνεται να υπάρχει και η οποία δυσκολία συνεργασίας. Συνεργασία βεβαίως που επί του παρόντος κλείνει την πόρτα διεκδίκησης της προεδρίας στον Νικόλα Παπαδόπουλο, αν λάβουμε υπόψη την τοποθέτηση του Άντρου Κυπριανού στην «Κ» πως το ΑΚΕΛ δεν θα δεχτεί υποψήφιο για την προεδρία τον Πρόεδρο του ΔΗΚΟ

ούτε άλλο δημοτικό στέλεχος. Αυτό έχει το δικό του ενδιαφέρον, καθώς μπορεί να φέρει κοντά μετριοπαθείς κεντρώους, οι οποίοι θέλουν συνεργασία με το ΑΚΕΛ αλλά δεν ευνοούν την υποψηφιότητα Νικόλα Παπαδόπουλου.

«Οι προεδρικές εκλογές είναι πολύ μακριά και πολλά μπορούν να αλλάξουν» λένε με νόημα στελέχη του ΔΗΚΟ και είναι γεγονός ότι πολλά μπορούν να αλλάξουν μέσα σε τρία χρόνια. Αυτό το διάστημα, ωστόσο, ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ θα κληθεί να απαντήσει κατά πόσο εγκαταλείπει τον σχεδιασμό διεκδίκησης της προεδρίας για το 2023, ή αν στοχεύει στην προεδρία της Βουλής με τη συνεργασία ενός από τα δύο μεγάλα κόμματα. Η απάντησή του θα κρίνει και τον σχεδιασμό που θα ακολουθήσει το κόμμα.

Τύμπανα πολέμου

Στο πλαίσιο των προκλήσεων, ο Νικόλας Παπαδόπουλος θα πρέπει να αντιμετωπίσει και την εσωστρέφεια. Ήδη ο δημοτικός πρόεδρος, σε αντίθεση με το παρελθόν, έχει κάνει άνοιγμα στη βάση και επιχειρεί μέσα από μία σειρά εκδηλώσεων όπως το «Συζητώ» να κρατήσει κοντά στο κόμμα στελέχη και τοπικούς παράγοντες που είτε έχουν απομακρυνθεί, είτε έχουν ιδιαίτερα καλή σχέση με τον Μάριο Καρογιάν. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να χειριστεί και τις διαφωνίες που προκύπτουν μεταξύ στελεχών που θα ενταθούν εντός του χρόνου, όταν δηλαδή θα ξεκινήσει και ο προεκλογικός για τις βουλευτικές. Η Λευκωσία, για παράδειγμα, αποτελεί ναρκοπέδιο για το ΔΗΚΟ, καθώς μία σειρά στελεχών όπως οι Χριστιάνα Ερωτοκρίτου, Μαρίνος Μουσιούττας, Αλέκος Τρυφωνίδης, Χρύσιος Παντελίδης και Χρίστος Τσιγκής διεκδικούν εκλογή, με κάποιους εξ αυτών να βρίσκονται ήδη σε αντιπαραθετικό κλίμα. Ο ανταγωνισμός των εν λόγω στελεχών μπορεί να λειτουργήσει θετικά για το κόμμα

Ο Νικόλας Παπαδόπουλος θα πρέπει να αποφασίσει αν κλείνει το κεφάλαιο διεκδίκησης της προεδρίας για το 2023, περιοριζόμενος στην ανάληψη της προεδρίας της βουλής.

σε ό,τι αφορά τη συσπείρωση ψήφων, μπορεί να προκαλέσει και ρήγματα, με κάποιους εξ αυτών να φλερτάρουν με τη ΔΗΠΑ, δεδομένου ότι βλέπουν παραγκωνισμό τους. Καθόλου τυχαίες οι τοποθετήσεις του Αλέκου Τρυφωνίδη περί πραξικοπήματος και οι προειδοποιήσεις του ότι δεν θα ανεχτεί σηματοδεδιμη τράπουλα. Ζήτημα δεν θα προκύψει βεβαίως μόνο στη Λευκωσία με τον συνωστισμό πρώτων εν λόγω στελεχών μπορεί να λειτουργήσει θετικά για το κόμμα

κοπίου, ο οποίος δεν έχει και την καλύτερη σχέση με την ηγεσία, αλλά και στη Λεμεσό. Το ενδεχόμενο μη επαναδιεκδίκησης Βότση θα προκαλέσει σίγουρα ένα πλήγμα στο κόμμα, χωρίς να αποκλείεται το ακροατήριό του να μετακινηθεί προς τη ΔΗΠΑ. Πρόβλημα αναμένεται να προκύψει και μεταξύ των κύριων υποψηφίων που διεκδικούν, όπως οι Παύλος Μυλωνάς, Πανίκος Λεωνίδου και Κατερίνα Χριστοφίδου. Όμως, δεν είναι μόνο οι βουλευτικές εκλογές αλλά και ζητήματα

Οι επαφές με το ΔΗΚΟ

Οι επαφές του Άντρου Κυπριανού με τον Νικόλα Παπαδόπουλο σχολιάστηκαν ποικιλοτρόπως τόσο εντός του ΔΗΚΟ όσο και εντός του ΑΚΕΛ. Η αλήθεια είναι βεβαίως πως έχουν δύο βασικές ερμηνείες. Τόσο ο Άντρος Κυπριανού όσο και ο Νικόλας Παπαδόπουλος αντιλαμβάνονται πλέον πως για να φύγει ο ΔΗΣΥ από την εξουσία τα δύο κόμματα θα πρέπει να συνεργαστούν. Είτε εντός είτε εκτός βουλής. Όπως αναφέρουν στελέχη του ΑΚΕΛ, η βασική κριτική που δέχεται το κόμμα της Αριστεράς είναι η απουσία συνεργασιών που κινδυνεύει να το καταστήσει κόμμα απλής διαμαρτυρίας. Η συνάντηση των δύο αρχηγών πάντως βολέει και τους δύο. Ο Άντρος Κυπριανού, για παράδειγμα, στέλνει το μήνυμα ότι μπορεί ο ίδιος να συνεργαστεί με τον ενδιάμεσο χώρο, κάτι που δεν ίσχυε στο παρελθόν. Το ερώτημα είναι πώς εκλαμβάνει αυτή την προοπτική η πιο προοδευτική μερίδα του ΑΚΕΛ, η οποία βρίσκεται κοντά στο κόμμα εξαιτίας της θέσης της στο κυπριακό. Το γεγονός ότι ο Άντρος Κυπριανού απέκλεισε το ενδεχόμενο στήριξης Νικόλα για τις προεδρικές εκλογές θεωρείται από στελέχη πως ικανοποιεί εκείνο το ακροατήριο, καθώς τις αντιδράσεις τις προκαλεί όχι τόσο το κόμμα αλλά ο δημοτικός πρόεδρος, ως πρόσωπο, λόγω της μετωπικής επίθεσης που εξαπέλυσε στο παρελθόν και στη διακυβέρνηση Χριστόφια αλλά και στο ΑΚΕΛ για το κυπριακό. Άλλωστε, όπως αναφέρει η Εζέκλια Παπαϊωάννου, για να αποχωρήσει ο ΔΗΣΥ από την εξουσία χρειάζεται μία ευρύτερη συνεργασία. Και το ΔΗΚΟ είναι το όχημα που θα φέρει τα υπόλοιπα κόμματα κοντά.

πολιτικές τα οποία θα προκαλέσουν ανοικτές διαφωνίες. Ενδεικτικό είναι ότι με τον νέο χρόνο θα ενταθούν οι εσωκομματικές διαφωνίες για τη μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς μία μεγάλη μερίδα στελεχών -και εντός της ηγεσίας και εντός των επαρχιακών- δεν ευνοούν τις συνενώσεις όπως διαμορφώνονται και θα επιμένουν σε αυτό. Θα υπάρξει ζήτημα τόσο για τους ημικρατικούς όσο και για τη στάση που θα τηρήσει το κόμμα στο ΓεΣΥ.

Σκοπός μου, να βρω τους υπόλοιπους αγνοούμενους

Το πρόγραμμα είχε βαλτώσει αναφέρει το Ε/κ μέλος της ΔΕΑ Λεωνίδας Παντελίδης

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΤΟΜΑΡΑ

Αισιόδοξη νότα στο πρόγραμμα εντοπισμού των αγνοουμένων της κυπριακής τραγωδίας δίνει ο Λεωνίδας Παντελίδης στη συνέντευξή του στην «Κ». Το Ε/κ μέλος της ΔΕΑ περιγράφει τι βρήκε στο θέμα των αγνοουμένων αποδεχόμενος τον διορισμό καθώς και τον στόχο που έχει θέσει και που δεν είναι άλλος ο εντοπισμός και του τελευταίου αγνοούμενου.

-Αναλάβετε τη θέση του Ε/κ μέλους της ΔΕΑ το 2019. Τι βρήκατε και τι αλλάζει, εάν αλλάζει;

-Βρήκα 1.000 υποθέσεις που δεν έχουν ολοκληρωθεί και οι οποίες με την πάροδο του χρόνου γίνονται δυσκολότερες. Βρήκα ένα τεράστιο έργο το οποίο, κάθε μέρα που περνά, επίσης γίνεται πιο δυσεπίλυτο. Βρήκα μια πολύ αξιόλογη ομάδα, 100 ίσως και περισσότερων, νέων επιστημόνων, Ε/κ και Τ/κ, που είναι αφιερωμένοι σε αυτό το έργο, παιδιά που ήλθαν εδώ με ενθουσιασμό. Ναι, βρήκα κάποια κόπωση, βρήκα κάποια απογοήτευση, διότι τα αποτελέσματά μας τα τελευταία δυο με τρία χρόνια ήταν απογοητευτικά, πράγματι. Βρήκα περισσότερο ενδιαφέρον από το κοινό απ' ό,τι υποψιάζοιμουν. Ήξερα ότι το θέμα των αγνοουμένων πάντοτε προκαλεί ενδιαφέρον, αλλά δεν φαντάστικα ότι είναι σε τέτοιο βαθμό η ευαισθησία του κοινού. Βρήκα ετοιμότητα από το κράτος να μας βοηθήσει σε ό,τι ζητήσουμε, όχι κατ' ανάγκη ότι είχαν καθαρή εικόνα του τι έπρεπε να γίνει. Το πρόγραμμα με την πάροδο του χρόνου και τα φτωχά αποτελέσματα των τελευταίων δυο τριών χρονών έχει βαλτώσει σε ένα βαθμό. Και για να πω τι άλλαξε, το βλέπω από την πλευρά της αποτελεσματικότητας. Βρήκα ότι το βασικό αγαθό του οργανισμού, που είναι οι πληροφορίες, δεν τύχχανε της δέουσας αξιοποίησης. Σε μεγάλο βαθμό, οι πληροφορίες εξυπηρετούσαν τον οργανισμό, αντί ο οργανισμός να εξυπηρετεί τις ανάγκες των πληροφοριών. Από οργανωτικής απόψεως, εντός και εκτός, αυτό ήταν η βασική μου προσπάθεια. Πώς να καταστήσουμε και πάλι τις πληροφορίες, το κεντρικό σημείο, τον κεντρικό άξονα της όλης προσπάθειας.

-Το πρόγραμμα της ΔΕΑ ξεκίνησε τέλος 2004 αρχές του 2005. Από τους 2.000 συνολικά αγνοούμενους εντοπίστηκαν λιγότεροι από τους μισούς...

-Έχουν εντοπισθεί λίγο περισσότεροι από τους μισούς αλλά έχουν ταυτοποιηθεί λιγότεροι από τους μισούς, γιατί έχουμε έναν αριθμό που δεν έχουμε καταφέρει να ταυτοποιήσουμε. Αλλά τα ευρήματα είναι λίγο περισσότερα από τα μισά. **-Είναι ικανοποιητικός αριθμός**

σε σχέση με τον παράγοντα χρονικής διάρκειας του προγράμματος;

-Σε σχέση με το ιδανικό αποτέλεσμα σίγουρα δεν είναι. Εάν σου λείπουν οι μισοί; Σίγουρα δεν είναι ικανοποιητικό το αποτέλεσμα.

-Θα μπορούσε να είχε προχωρήσει με πιο γοργούς ρυθμούς;

-Δεν μπορώ να κρίνω, δεν θέλω να κρίνω. Δεν κοιτάω πίσω, κοιτάω μπροστά πώς μπορούμε να φθάσουμε στο στόχο μας.

-Ισχύει αυτό το οποίο υπάρχει ως αίσθηση ή αντίληψη στον κόσμο ότι η κατάσταση με το πρόγραμμα είναι τεταμένη;

-Δεν ήλθα ως ανακριτής, ελεγκτής ούτε ως δικαστής. Δεν κοιτάω πίσω. Δεν έχω ασχοληθεί με το τι έγινε πριν από την ημέρα που ήλθα στην ΔΕΑ. Προσπάθησα να κάνω μια διάγνωση, να δω πού εντοπίζονται αδυναμίες, πώς μπορούν αυτές οι αδυναμίες να διορθωθούν-βελτιωθούν, για να αυξήσουμε την αποτελεσματικότητα του οργανισμού. Οι διάφορες εντυπώσεις που υπάρχουν τις έχω ακούσει και εγώ και όταν ήταν να αναλάβω αυτό το πόστο, πολλοί μου είπαν πρόσεξε το ένα πρόσεξε το άλλο. Ο σκοπός μου είναι να βρω τους υπόλοιπους αγνοούμενους, όχι να κρίνω τι έγινε και δεν έγινε.

-Ποια είναι τα περιθώρια που υπάρχουν για εντοπισμό νέων χώρων όπου ενδεχομένως να υπάρχουν τάφοι αγνοουμένων;

-Υπάρχουν περιθώρια. Ως θέμα αρχής θεωρώ ότι θα εντοπιστούν όλοι οι αγνοούμενοι. Δεν διαγράφω από τον κατάλογο κανέναν, εκ των προτέρων. Εάν σε 10 χρόνια εντατικών προσπαθειών έχουν μείνει κάποιοι οι οποίοι, αντικειμενικά, δεν μπορούν να εντοπισθούν τότε αυτοί που θα είναι σε αυτή την κατάσταση, τότε, ως κρίνουν τι θα κάνουν. Να σας υπενθυμίσω όμως πως σε άλλες χώρες δεν έχει σταματήσει η προσπάθεια. Οι Αμερικανοί ακόμα έχουν υπηρεσία αγνοουμένων που ψάχνει για την Κορέα, ψάχνει για τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, το ίδιο και άλλες χώρες. Είναι ένα έργο που δεν κλείνει το κεφάλαιο αυτό ποτέ, εάν δεν έχεις εντοπίσει και τον τελευταίο.

-Τι κάνει η ΔΕΑ με το κομμάτι πληροφοριών. Υπάρχει ροή ή ανταπόκριση;

-Υπάρχει. Υπάρχει αύξηση θα έλεγα. Να σας πω ότι έχουμε και παλαιότερες πληροφορίες, οι οποίες δεν έτυχαν πλήρους αξιοποίησης. Θεωρώ πως πρέπει να δούμε όλες τις πληροφορίες, ακόμα και σε περιπτώσεις που έχουμε σκάψει, διότι υπάρχουν 200 περιπτώσεις που σκάψαμε, με φαινομενικά καλές πληροφορίες και δεν είχαμε αποτελέσματα.

-Αρα μπορεί να είναι σε κάποιο άλλο κοντινό σημείο;

Ο Λεωνίδας Παντελίδης δεν αποκλείει το ενδεχόμενο Ε/κ αγνοούμενοι να είναι εν ζωή, ωστόσο όπως τονίζει τέτοια πληροφορία το γραφείο του δεν έχει.

-Να σας το πω απλά. Η πληροφορία δεν έτυχε του αναγκαίου σεβασμού, δεν έτυχε της αναγκαίας επεξεργασίας, της αναγκαίας διαχείρισης που έπρεπε, ενδεχομένως. Ενδεχομένως σε κάποιες περιπτώσεις να ήταν και λάθος οι πληροφορίες, αλλά δεν είναι δυνατόν να είχαμε τόσες πολλές. Ορισμένες δειγματοληπτικά που έχουμε κοιτάξει, μπορείτε να σκεφτείτε ότι δεν βρήκαμε για τον άλφα ή βήτα λόγο. Οι καλύτερες πληροφορίες για τους δικούς μας αγνοούμενους προέρχονται από καταθέσεις του 74,75,76. Αυτά πρέπει να τα κοιτάζουμε και πάλι. Υπάρχουν περιπτώσεις που δεν έχουν ολοκληρωθεί. Υπάρχουν όμως και καινούργιες πληροφορίες και εδώ το πρώτο πράγμα που έκανα ήταν η δημιουργία δυο ομάδων. Η μια κοιτάει τις παλαιές πληροφορίες και η άλλη που ασχολείται με τις νέες.

-Ροή πληροφοριών υπάρχει από Ε/κ και Τ/κ πλευράς;

-Υπάρχει. Έχουμε ενδυναμώσει το ερευνητικό κομμάτι, έχουμε τριπλασιάσει το ανθρώπινο δυναμικό τους τελευταίους έξι μήνες και στο δικό μας το γραφείο και τώρα ακολουθεί και το Τ/κ γραφείο, ενισχύει τον ερευνητικό βραχίονα. Εάν έχετε καλές πληροφορίες και τις σεβαστείς, θα έχετε αποτελέσματα.

-Υπάρχει φαντάζομαι και η πίεση του βιολογικού παράγοντα των προσώπων που ενδεχομένως να έχουν τις πληροφορίες αυτές.

-Πρέπει να εντεινουμε τις προσπάθειες. Εμείς έχουμε 15 άτομα που ασχολούνται με πληροφορίες. **-Παίρνετε πρωτογενή πληροφορηση, δηλαδή από πρόσωπα που ήταν αυτόπτες μάρτυρες;**

-Έχουμε όλων των ειδών, αλλά σίγουρα σε αυτές που δίνουμε περισσότερη σημασία είναι αυτές που προέρχονται από αυτόπτη μάρτυρα. Αλλά καμιά φορά και η δευτερογενής πληροφορία είναι σημαντική. Καμιά φορά μπορεί να μην ζει ο αρχικός μάρτυρας, αλλά να έχει αφήσει αρκετά καλές πληροφορίες είτε σε συγγενικά είτε σε φιλικά πρόσωπα.

“

Σε μεγάλο βαθμό, οι πληροφορίες εξυπηρετούν τον οργανισμό, αντί ο οργανισμός να εξυπηρετεί τις ανάγκες των πληροφοριών. Από οργανωτικής απόψεως, εντός και εκτός, αυτό ήταν η βασική μου προσπάθεια.

“

Το θέμα των καταλόγων είναι κάπως συγχυσμένο διότι γίνεται μια διάκριση, κατ' εμέ δεν είναι φυσιολογική, μεταξύ των πεσόντων και αγνοουμένων. Κανονικά αγνοούμενος είναι αυτός που την τελευταία φορά που θεάθηκε, ανάπνεε, ήταν εν ζωή.

Ειδική διαχείριση για τάφους που μετακινήθηκαν

-Πολλά έχουν λεχθεί και για τον κατάλογο των 1619 Ε/κ αγνοουμένων. Το νούμερο ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα ή όχι;

-Το θέμα των καταλόγων είναι κάπως συγχυσμένο διότι γίνεται μια διάκριση, κατ' εμέ δεν είναι φυσιολογική, μεταξύ των πεσόντων και αγνοουμένων. Κανονικά αγνοούμενος είναι αυτός που την τελευταία φορά που θεάθηκε, ανάπνεε, ήταν εν ζωή. Πεσών είναι αυτός που πρόσωπα που ήταν μαζί του, πιστοποιούν πως ήταν νεκρός όταν έφυγαν. Ο κατάλογος των 1619 δεν έγινε με βάση αυτό το κριτήριο, έγινε με βάση κάποιες διαδικασίες. Μπήκαν κάποια άτομα που δεν έπρεπε και δεν έχουν μπει κάποια άλλα, τα οποία έπρεπε να μπουν. Για μένα δεν έχει ιδιαίτερη σημασία. Mas ενδιαφέρει η πληροφορία. Εφόσον τον εντοπίσουμε, θα δούμε τι είναι, ποιος είναι. Άρα δεν πάμε από τον κατάλογο αλλά αν βρούμε κάποιον από τον κατάλογο, διαγράφεται. Το 1/3 που βρίσκουμε δεν είναι στον κατάλογο. Μπορεί να είναι πεσόντες, μπορεί να είναι αδιώρωτο άτομο.

-Διαπιστωμένα τάφοι αγνοουμένων στα κατεχόμενα έχουν μετακινηθεί. Όταν αναλάβετε τι σας είπαν, αν σας είπαν, τα άλλα δυο μέλη της ΔΕΑ;

-Συζητάμε τουλάχιστον την περίπτωση των Ασιατών, οι οποίοι φαίνεται ότι έχουν μετακινηθεί από το Ορνίθι στο Δίκωμο. Η περίπτωση των μετακινήσεων είναι πολύ πιο περίπλοκη από αυτή των αρχικών σημείων ταφής. Θα το δούμε και αυτό. Η διαφορά είναι πως οι μετακινήσεις έγιναν 20 χρόνια μετά, έγιναν την δεκαετία του 90 και τα δεδομένα είναι διαφορετικά. Θέλει ειδική διαχείριση το θέμα των μετακινήσεων.

-Για το ευρύτερο θέμα των αγνοουμένων έχουν γραφτεί πολλά

για τη διαχείρισή του και καριέρες που χτίστηκαν στην πλάτη των αγνοουμένων. Εσείς τι πιστεύετε;

-Δεν έχω άποψη. Αυτό που μπορώ να σου πω είναι πως εγώ ήδη τελείωσα με την καριέρα μου. Ήλθα εδώ για να βοηθήσω και δεν θα επιδιώξα. Μου τηλεφώνησε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας στο κινητό μου και μου είπε: «Ελα να βοηθήσεις». Και ακριβώς επειδή έχω την αίσθηση ότι ο χρόνος υποχρέωση να βοηθήσω. Δεν ήλθα εδώ να κάνω καριέρα και σας διαβεβαιώ πως χρειάστηκε να παρατήσω άλλα πράγματα που περίμενα πολύ καιρό να βγω σε σύνταξη για να ασχοληθώ.

-Μετά από 45 χρόνια πιστεύετε ότι μπορούν να υπάρχουν αγνοούμενοι εν ζωή;

-Δεν το αποκλείω, αλλά πάλι πάμε στις πληροφορίες. Εάν έχω μια πληροφορία πως κάποιος είναι ζωντανός, σας διαβεβαιώ ότι θα την πάρουμε πάρα πολύ σοβαρά. Αλλά αυτή τη στιγμή δεν έχουμε τέτοια πληροφορία.

-Θέλετε να πείτε κάτι σε πρόσωπα που ενδεχομένως να ξέρουν για πρόσωπα και καταστάσεις;

-Θέλω να παρακαλέσω όσους διαθέτουν πληροφορίες που μπορούν να οδηγήσουν στον εντοπισμό αγνοουμένων, παράκλησή μου είναι να μας προσεγγίσουν. Μπορούν να το κάνουν και ανώνυμα. Εμείς δεν κάνουμε αστυνομική έρευνα, δεν μας ενδιαφέρουν οι συνθήκες εξαφάνισης κάποιου ατόμου. Η δουλειά μας δεν είναι να εντοπίσουμε ευθύνες, είναι να εντοπίσουμε αγνοούμενους. Παράκληση, όποιος έχει πληροφορίες ή στο παρελθόν είχε δώσει πληροφορίες και έχει κάτι ακόμη να έλθει κοντά μας.

ΠC MEDOCHEMIE

43 ΧΡΟΝΙΑ

φροντίδα για τον άνθρωπο και την υγεία

Το «Σχέδιο του Αιώνα» με υπογραφή Ντ. Τραμπ

Ενέργεια-οικονομία-κοινές προκλήσεις φέρνουν κοντά χώρες της Μ. Ανατολής

Του **ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ**

Λίγο πριν εκπνεύσει το 2019, δημοσιεύματα στον Τύπο της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής ανέφεραν ότι η κυβέρνηση Τραμπ βρίσκεται πλέον ένα βήμα πριν την ανακοίνωση του «Σχεδίου του Αιώνα». Σύμφωνα με σχετικές πληροφορίες, στο επίκεντρο του σχεδίου είναι η λύση του παλαιστινιακού προβλήματος ενώ ταυτόχρονα θα φέρει κοντά περιφερειακές δυνάμεις που επικεντρώνονται σε κοινές προκλήσεις και κοινούς κινδύνους. Το αμερικανικό σχέδιο προβλέπει τη δημιουργία του νέου παλαιστινιακού κράτους, το

Η προσπάθεια της ένωσης των ενεργειακών κοιτασμάτων της περιοχής και της μεταφοράς του αερίου στις δυτικές αγορές χρονικά συμπίπτει με την αναζήτηση από τις χώρες του Αραβικού Κόλπου εναλλακτικών πηγών εσόδων, όπως το εμπόριο με τη Δύση.

οποίο θα ευθυγραμμίζεται με τις ανάγκες και επιταγές του Ισραήλ, την κοινή διαχείριση της Ιερουσαλήμ και τη στροφή της προσοχής των περιφερειακών πρωταγωνιστών προς τις κοινές προκλήσεις. Σύμφωνα με ισραηλινές πηγές, οι οποίες παρακολουθούν από κοντά τις εξελίξεις στον άξονα ΗΠΑ-Ανατολικής Μεσογείου, το νέο σχέδιο της ηγεσίας Τραμπ δεν συνοδεύεται από νέα στοιχεία και δεν υπόσχεται πολλά στο Ισραήλ και στις γειτονικές χώρες. Παρόλα αυτά, είναι σημαντικό για το γεγονός ότι, πέρα από την προεκλογική εκστρατεία του Ντόναλντ Τραμπ, ρίχνει φως στις ισορροπίες που αλλάζουν στην ευρύτερη περιοχή, με γοργούς ρυθμούς. «Οι ΗΠΑ χρειάζονται ένα αφήγημα επιτυχίας στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής. Το «Σχέδιο του Αιώνα» εξυπηρετεί

τα συμφέροντα της αμερικανικής ηγεσίας. Την ίδια στιγμή, αποτελεί μια από τις φόρμουλες-συστάσεις για τη σύσφιγξη των σχέσεων χωρών που παραδοσιακά στρέφονται με ανταγωνιστικά αντανακλαστικά η μια προς την άλλη», λέει στην «Κ» ισραηλινή πηγή.

Αραβοϊσραηλινή προσέγγιση

Το τέλος του 2019, εκτός από κάποιες πτυχές του «Σχεδίου του Αιώνα», έφερε στο προσκήνιο της Ανατολικής Μεσογείου και μια άλλη εξέλιξη. Οι μοναρχίες του Αραβικού Κόλπου και το Ισραήλ συντονίζουν τα βήματα και τις πολιτικές τους κινήσεις σε σειρά ζητημάτων και στέλνουν μηνύματα συνεργασίας και φιλίας οι μεν στους δε. Λίγο μετά την ιστορική επίσκεψη του πρωθυπουργού του Ισραήλ στο Ομάν, η συμμαχία της οποίας ηγείται η Σαουδική Αραβία αφήνει να νοηθεί ότι δεν αποκλείει την προοπτική της αποκατάστασης και εξομάλυνσης των σχέσεων με το εβραϊκό κράτος.

Πριν από λίγο καιρό, διαμέσου του διαδικτύου και παραπέμποντας σε ένα άρθρο γνώμης για τις λεπτές ισορροπίες που αλλάζουν στην ευρύτερη περιοχή, ο Υπουργός Εξωτερικών των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, αναφέρθηκε εμμέσως στην προοπτική της εξομάλυνσης των σχέσεων της χώρας του με το Ισραήλ. Παρόμοιες σκέψεις υπάρχουν και σε άλλες αραβικές πρωτεύουσες, οι οποίες διατηρούν διάλογο και συνεργασία με το Τελ Αβίβ στην ευρύτερη περιοχή. Στην πραγματικότητα, οι ΗΠΑ και ο στενότερος σύμμαχός τους στην περιοχή, το Ισραήλ, στα τέλη του 2019 συνεργάζονται με τις αραβικές μοναρχίες και χώρες σε πληθώρα ζητημάτων. Οι ένοπλες δυνάμεις και οι μυστικές υπηρεσίες των χωρών ενώνουν τις δυνάμεις τους για να αντιμετωπίσουν «εχθρικοί παράγοντες», όπως η Ρωσία και το Ιράν. Την ίδια στιγμή, ο άξονας ΗΠΑ-Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδας-αραβικών χωρών δρομολογεί κοινά ενεργειακά σχέδια και δεν βλέπει με καλό μάτι τις κινήσεις της συμμαχίας Τουρκίας-Κατάρ.

Το «Σχέδιο του Αιώνα» προβλέπει τη δημιουργία του νέου παλαιστινιακού κράτους, το οποίο θα ευθυγραμμίζεται με τις ανάγκες και επιταγές του Ισραήλ, την κοινή διαχείριση της Ιερουσαλήμ και τη στροφή της προσοχής των περιφερειακών πρωταγωνιστών προς τις κοινές προκλήσεις.

Το τρίπτυχο ενέργεια-οικονομία-κοινοί εχθροί

Το «φλερτ» των αραβικών χωρών με τις ΗΠΑ και τους περιφερειακούς συνεργάτες τους, έρχεται σε μια στιγμή που η συμμαχία της οποίας ηγείται η Σαουδική Αραβία εκπέμπει μηνύματα εκδημοκρατισμού και επιδεικνύει σημάδια προσχώρησης στο δυτικό μοντέλο ζωής. Επικειρώντας να αφήσει πίσω της το στίγμα της δολοφονίας του δημοσιογράφου Τζαμάλ Κασόγκι και σκοτεινών πτυχών του «ένοχου» παρελθόντος του, το βασίλειο της Σαουδικής Αραβίας προχωρεί σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες ενισχύουν τα δικαιώματα των πολιτών του. Μόλις πριν από λίγες ημέρες, το βασίλειο περιόρισε το δικαίωμα του γάμου μόνο σε άτομα άνω των 18 ετών. Από τώρα και στο εξής, στη Σαουδική Αραβία οι πολίτες που δεν έχουν φτάσει στο 18ο έτος της ζωής τους, θα μπορούν να παντρεύονται μονάχα σε περίπτωση που εξασφαλίζουν τις σχετικές άδειες από τους κηδεμόνες και τις επίσημες αρχές της χώρας. Για πολλούς αναλυτές, τέτοιου είδους βήματα αποτελούν κομμάτι μιας μεγάλης «επανάστασης» σε μια χώρα που διοικείται εδώ και αιώνες σύμφωνα με την ιδιόρρυθμη ανάγνωση των αρχών και των επιταγών του Ισλάμ.

Οι μεταρρυθμίσεις στη Σαουδική Αραβία κάθε άλλο παρά τυχαίες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν. Η νέα ηγεσία του βασιλείου, στη νέα περίοδο στρέφει την προσοχή της προς τις μεγάλες απειλές και προκλήσεις που αντιμετωπίζει ολόκληρη η περιοχή. Το Ιράν βρίσκεται στην πρώτη θέση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν η Σαουδική Αραβία και οι συμμαχικές δυνάμεις. Για τους εκπροσώπους του παλαιού της Σαουδικής Αραβίας, η συν-

Μόλις πριν από λίγες ημέρες, το βασίλειο της Σαουδικής Αραβίας περιόρισε το δικαίωμα του γάμου μόνο σε άτομα άνω των 18 ετών, τερματίζοντας στην ουσία κυρίως τους γάμους ανήλικων κοριτσιών.

Το «φλερτ» των αραβικών χωρών με τις ΗΠΑ έρχεται σε μια στιγμή που η συμμαχία της οποίας ηγείται η Σαουδική Αραβία εκπέμπει μηνύματα εκδημοκρατισμού και επιδεικνύει σημάδια προσχώρησης στο δυτικό μοντέλο ζωής.

τηρητική αντίδραση της χώρας και των συμμαχικών δυνάμεων στις επιπτώσεις της επανάστασης του 1979 ήταν μια λανθασμένη επιλογή, η οποία οδήγησε τις μουσουλμανικές χώρες σε αδιέξοδο σε πολλά

μέτωπα. Η ενδυνάμωση των συνυποκρινόμενων κινημάτων, όπως αυτό των Μουσουλμάνων Αδελφών, αντί να παρέχει λύσεις σε διάφορα ζητήματα, οδήγησε στα πρόθυρα μιας μεγάλης πολιτικής και κοινωνικής έκρηξης τις κοινωνίες της περιοχής. Για χώρες όπως η Σαουδική Αραβία, λοιπόν, αν παράγοντες όπως το Ιράν συνιστούν ζωτικές σημασίας απειλές για τις ντόπιες κοινωνίες, υπάρχουν και σειρά νέων εξελίξεων και παραγόντων που επιβάλλουν στις ντόπιες κυβερνήσεις αλλαγή πλεύσης σε διάφορα ζητήματα. Η ενέργεια και η οικονομία είναι πεδία, στα οποία η Σαουδική Αραβία και η συμμαχία της οποίας ηγείται το βασίλειο της οικογένειας Αλ Σαούντ, χρειάζονται νέα εργαλεία και νέες στρατηγικές.

Ως γνωστόν, το φυσικό αέριο

της Ανατολικής Μεσογείου το τελευταίο διάστημα φέρνει κοντά χώρες όπως το Ισραήλ, η Αίγυπτος, η Κύπρος, η Ελλάδα, η Ιταλία και η Γαλλία. Η προσπάθεια της ένωσης των ενεργειακών κοιτασμάτων της περιοχής και της μεταφοράς του αερίου στις δυτικές αγορές χρονικά συμπίπτει με την αναζήτηση από τις χώρες του Αραβικού Κόλπου εναλλακτικών πηγών εσόδων, πέρα από τα έσοδα από το πετρέλαιο. «Το κυνήγι του μαύρου χρυσού βρίσκεται πλέον στην τελική φάση του, την ώρα που η περιοχή στρέφει τα βλέμματά της προς νέα έσοδα από «καθαρές»-οικολογικές πηγές ενέργειας και νέες ευκαιρίες εμπορίου», αναφέρει στην «Κ» αραβική πηγή που τις τελευταίες δεκαετίες ασχολείται με θέματα άμυνας, ασφάλειας και συλλογής πληροφοριών.

Η ίδια πηγή προσθέτει τα εξής: «Οι κοινωνίες μας επωφελούνται σήμερα από το κερδοφόρο εμπόριο με τη Δύση, τις ΗΠΑ, την ΕΕ και το Ισραήλ. Σιγά-σιγά εξοικειώνονται με την ιδέα των εναλλακτικών πηγών ενέργειας και τις δυτικού τύπου πρακτικές και αρχές της δημοκρατίας και της σύγχρονης ζωής. Φυσικά υπάρχουν πολλά εμπόδια που θα πρέπει να ξεπεραστούν στην πορεία. Αντιμετωπίζουμε αβεβαιότητα σε πολλά πεδία. Πιθανή αλλαγή σκυτάλης στην εξουσία μιας μικρής μοναρχίας, όπως λ.χ. αυτής του Ομάν, μπορεί να ανατινάξει στον αέρα μεγαλόπνοα σχέδια. Από την άλλη, δυνάμεις όπως η Ρωσία, το Ιράν, η Τουρκία και το Κατάρ προκαλούν νέα προβλήματα. Ωστόσο, η περιοχή εξακολουθεί να ελπίζει σε ένα καλύτερο αύριο το 2020 και στα χρόνια που ακολουθούν».

ΑΡΘΡΟ / Του **ΠΕΤΡΟΥ ΖΑΡΟΥΝΑ**

Σε νέα Συρία μετατρέπεται η Λιβύη με εμπλοκή και της Τουρκίας

Τουρκικές ειδικές δυνάμεις, πεζοναύτες και ΟΥΚ, ετοιμάζονται να μεταβούν στη Λιβύη στα πλαίσια της υλοποίησης του μνημονίου αμυντικής συνεργασίας που υπέγραψε η κυβέρνηση της Τρίπολης με τηΝ Τουρκία. Το μνημόνιο αυτό περιλαμβάνει αποστολή πολεμικού υλικού κατά παράβαση του εμπάργκο όπλων που ψήφισε το Συμβούλιο Ασφαλείας. Η Τουρκία έχει ήδη στρατιωτική παρουσία στη Λιβύη με προσωπικό που χειρίζεται τα τουρκικά κατασκευής drones. Επιπρόσθετα με τα drones, τα εκεί αποσταλέντα τουρκικά τεθωρακισμένα βοήθησαν σημαντικά τις δυνάμεις της κυβέρνησης Εθνικής Συμφωνίας (GNA) να αποκρούσουν την εαρινή επίθεση του στρατάρχη Χαφτάρ και να ξαναπάρουν τον έλεγχο της στρατηγικής πόλης Γκαρίν. Η Τουρκία δεν είναι η μόνη χώρα που έχει εμπλακεί στον

λιβυκό εμφύλιο, αφού και το Κατάρ ενισχύει τη κυβέρνηση της Τρίπολης, ενώ στο πολιτικό επίπεδο στηρίζουν στην GNA δίνουν η Ιταλία και η Βρετανία. Αντίστοιχα, τον Χαφτάρ και την κυβέρνηση της Βεγγάζης στηρίζουν με υλικό και λογιστική υποστήριξη η Αίγυπτος, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και η Σαουδική Αραβία. Πολιτική υποστήριξη δίνει η Γαλλία, ενώ Ρωσία και ΗΠΑ διατηρούν επαφές και με τις δύο πλευρές. Να σημειωθεί ότι μόλις πρόσφατα έφθασαν στη Λιβύη και πολεμούν στο πλευρό των δυνάμεων του Χάφταρ Ρώσοι μισθοφόροι της ιδιωτικής εταιρείας Wagner που ανήκει σε φίλο του κ. Πούτιν. Οι δυνάμεις της κυβέρνησης Εθνικής Συμφωνίας κατέχουν μόλις το 15% του εδάφους της χώρας που περιλαμβάνει μεγάλες πόλεις όπως η Τρίπολη, η Σύρτη και η Μισράτα. Από την πλευρά τους

Η εξέλιξη αυτή έρχεται να προστεθεί στη γενικότερη εμπλοκή της Τουρκίας σε υποθέσεις, σε αριθμό χωρών της ευρύτερης περιοχής, αναδεικνύοντάς την ως περιφερειακή δύναμη.

οι δυνάμεις του Χάφταρ ελέγχουν τόσο το μεγαλύτερο τμήμα της χώρας όσο και την πλειοψηφία των πετρελαϊκών εγκαταστάσεων. Στο πεδίο των μαχών επικρατεί στασιμότητα με τις δυνάμεις του Χάφταρ να ευρίσκονται έξω από την Τρίπολη. Στο διπλωματικό πεδίο υπάρχει σχετική κινητικότητα με τη Γερμανία να επικειρεί να οργανώσει στο Βερολίνο με τη βοήθεια του ΟΗΕ ακόμα μία διάσκεψη ειρήνης για τη Λιβύη. Τις προσπάθειες της Γερμανίας στηρίζει η Ρωσία ενώ πρόσφατα έχει προσκληθεί να συμμετάσκει και η Τουρκία.

Η όποια στρατιωτική βοήθεια της Τουρκίας δεν αναμένω να ξεπεράσει κάποια όρια, γιατί κάτι τέτοιο θα οδηγούσε σε αντιδράσεις από άλλους εξωτερικούς παίκτες και θα δημιουργούσε κίνδυνο κλιμάκωσης και άμεσας μεταξυ τους αντιπαράθεσης. Εκτιμώ ότι αυτή

θα είναι λελογισμένη ώστε να επιτρέψει στην κυβέρνηση της Τρίπολης να επιβιώσει των επιθέσεων των δυνάμεων του Χάφταρ. Ήδη ο πρόεδρος Ερντογάν ευρίσκεται σε συνεχή συνεννόηση με τη Ρωσία και μιλά για τη Λιβύη απευθείας με τον πρόεδρο Πούτιν, τον οποίο θα συναντήσει στις 8 Ιανουαρίου 2020. Υπάρχει μεγάλη πιθανότητα οι δύο χώρες να φτάσουν σε μία συνεννόηση ανάλογη με εκείνη που έκαναν και στην περίπτωση της Συρίας. Σε κάθε περίπτωση τα δύο μνημόνια και η αποστολή τουρκικής αμυντικής βοήθειας στη Λιβύη και ενδεχομένως τουρκικού στρατιωτικού προσωπικού έχουν καταστήσει την Τουρκία σημαντικό παίκτη στη libυκή εμφύλια σύγκρουση, κάτι που αναγνωρίζεται πλέον από όλους. Η εξέλιξη αυτή έρχεται να προστεθεί στη γενικότερη εμπλοκή της Τουρκίας σε υποθέσεις σε αριθμό χωρών

της ευρύτερης περιοχής αναδεικνυοντάς την ως περιφερειακή δύναμη. Σήμερα, η Τουρκία αναγνωρίζεται από όλους ως χώρα με λόγο και ρόλο στις libυκές υποθέσεις, όπως και στις συριακές και για αυτό συνομιλούν με αυτή. Όσοι ισχυρίζονται ότι θα της προκαλέσουν κόστος, για μία παγωμένη σύγκρουση όπως το Κυπριακό, έχουν κατά τη γνώμη μου ψευδαισθήσεις. Ανάλογα σφάλλουν και αυτοί που νομίζουν ότι μέσα από μία ομοσπονδιακή λύση τύπου Κραν Μοντανά η Τουρκία θα δεχθεί να εγκαταλείψει τα ηγεμονικά της όνειρα και σχεδιασμούς στην Κύπρο τη στιγμή που αυτά φτάνουν μέχρι τη Λιβύη, τη Σομαλία και τον Περσικό Κόλπο.

Ο κ. Πέτρος Ζαρούνας είναι διεθνολόγος. Διετέλεσε Γραμματέας του Γεωστρατηγικού Συμβουλίου της ΚΔ την περίοδο 2014-2018.

Καταδικασμένος να χάσει, υποψήφιος του τρίτου πόλου

Θα έπρεπε να αποφευχθούν οι αιχμηρές ανακοινώσεις του ΔΗΚΟ για το ΓεΣΥ, λέει ο Μαρίνος Μουσιούττας

Συνέντευξη στη
ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Την θέση πως ένας υποψήφιος του τρίτου πόλου για τις προεδρικές εκλογές είναι καταδικασμένος να χάσει, εκφράζει σε συνέντευξή του στην «Καθημερινή» ο βουλευτής του ΔΗΚΟ Μαρίνος Μουσιούττας, στέλνοντας το μήνυμα στον Νικόλα Παπαδόπουλο πως το 2023 θα πρέπει να συνεργαστεί -με σωστά προγράμματα- με ένα εκ των δύο μεγάλων κομμάτων. Εκφράζει τους προβληματισμούς του για τις συνενώσεις των δόμων υπογραμμίζοντας πως ο Στρόβολος, με 75.000 κατοίκους, θα μπορούσε να είναι αυτόνομος. Μιλά και για τα περί παραγκωνισμού κάποιων και προώθησης συγκεκριμένων στελεχών, υποστηρίζοντας πως στο ΠΙΚ, την περίοδο Ιουνίου-Νοεμβρίου, οι βουλευτές πήλν ενός, έκαναν γύρω στις εφτά εμφανίσεις, ο πρόεδρος της επιτροπής Οικονομικών Άγγελος Βότσης μόλις δύο ενώ άλλα στελέχη μη εκλεγμένα γύρω στις 20 εμφανίσεις. «Κάποια πράγματα», προσθέτει, «βγάζουν μάτι».

-Εσείς και άλλα στελέχη του ΔΗΚΟ, έχετε εκφράσει κάποιες ανησυχίες για κάποιες από τις συνενώσεις. Πού στριβόταν;

-Σε ό,τι αφορά τον τρόπο εκλογής των δημοτικών συμβούλων στα διαμερίσματα θεωρούμε πως θα είναι πιο δημοκρατικό και πιο αναλογικό να χρησιμοποιηθεί η φιλοσοφία που υπάρχει στο σύστημα των βουλευτικών εκλογών, όπου κάθε κόμμα παίρνει αναλογικά αυτό που του ανήκει με βάση την εκλογική του δύναμη. Το δεύτερο είναι για τις σχολικές εφορείες. Θα πρέπει σίγουρα να μειωθεί ο αριθμός τους αλλά θα πρέπει να μείνουν εκτός των δόμων. Το τρίτο σημείο της διαφοράς μας εδράζεται στη διοικητική μορφή των Επαρχιακών Οργανισμών Αυτοδιοίκησης (ΣΥΔ, ΣΑΔ, ΟΕΔΑ) όπως εξελίχθηκαν και το τέταρτο σημείο στις πολεοδομικές άδειες καθώς εισήγησή μας είναι η δημιουργία μιας ανεξάρτη-

της αρχής που θα εκδίδει και πολεοδομικές και οικοδομικές άδειες. Θα μπορούσε ως εναλλακτική πρόταση να τις αναλάβουν οι πέντε μητροπολιτικοί δήμοι. Μας απασχολεί και μας ενδιαφέρει πολύ ο μηχανισμός υλοποίησης της εφαρμογής της μεταρρύθμισης της ΤΑ.

Ο Στρόβολος... αυτόνομος -Διαφωνείτε και με τη συνένωση της Λευκωσίας με τον Στρόβολο;

-Μας προβληματίζει το γεγονός ότι στον Δήμο Λευκωσίας θα εντάσσονται πέντε δήμοι με πληθυσμό 175.000 κατοίκων το 2011 και διερωτόμαστε κατά πόσο θα είναι λειτουργικό. Το ίδιο δεν φαίνεται να εφαρμόζεται σε άλλους δήμους, όπως στη Λεμεσό, που ο αριθμός φτάνει

Το ΔΗΚΟ και οι άλλες δυνάμεις του ενδιαμέσου χώρου θα πρέπει με σωστά προγράμματα, αφού δεν μπορούν να εκλεγούν μόνοι, να συνεργαστούν με κάποιο από τα δύο μεγάλα κόμματα.

τους 110.000. Είχαμε πρόσφατα συσκέψη με τις τοπικές επιτροπές του ΔΗΚΟ, όπως και τη Δημοτική Ομάδα του ΔΗΚΟ Στροβόλου, και εξέφρασαν κάθετα την αντίδρασή τους με την ενσωμάτωση του Στροβόλου στον Δήμο Λευκωσίας. Εκτιμά, με τα δεδομένα όπως εξελίχθηκαν, ο Δήμος Στροβόλου με 75.000 κατοίκους θα μπορούσε να είναι αυτόνομος. -**Στις ευρωεκλογές είχατε πει πως η εσωτερική αντιπαράθεση που προκάλεσε το εκλογικό σενάριο του ΔΗΚΟ ανήκει στο παρελθόν. Διαφαίνεται ωστόσο πως διαφωνείτε σε διάφορα ζητήματα και πολιτικές με την ηγεσία του κόμματος...**

-Το να υπάρχει διαφορετική άποψη, το θεωρώ και υγιές και σωστό. Σε ό,τι αφορά το πρόσφατο ζήτημα

στο οποίο προφανώς αναφέρεστε, για τη δημιουργία της Ενιαίας Υπηρεσίας Επιθεώρησης Εργασίας, πρέπει να πω ότι είμαι μέλος της επιτροπής εργασίας και χειρίζομαι το όλο θέμα για τρία χρόνια. Είχα συνεπώς αρκετή πληροφόρηση τόσο για τη φιλοσοφία όσο και για τις λεπτομέρειες της σχετικής νομοθεσίας και γι' αυτό το λόγο επέμεινα και επιμένω ότι αυτή θα πρέπει να γίνει πιο αυστηρή, για σκοπούς συμμόρφωσης έστω και υπό τον φόβο των προστίμων. Άρα, δεν έχω συμφωνήσει με το σκεπτικό της συγκεκριμένης τροπολογίας, εξού και η δική μου διαφωνία και του συναδέλφου Άγγελου Βότση, αλλά και από άλλα οργανωμένα σύνολα.

-Στο θέμα του ΓεΣΥ;

-Δεν έχουμε διάσταση απόψεων αλλά διαφορά στο πώς εκφράζουμε την θέση μας.

-Η ηγεσία του ΔΗΚΟ έδωσε την αίσθηση ότι έχει επιφυλάξεις...

-Μάλλον έχει περισσότερες επιφυλάξεις από ό,τι μπορεί να έχω εγώ, ή άλλοι συνάδελφοι. Οι οποιεσδήποτε επιφυλάξεις θα πρέπει να αφορούν τη λειτουργικότητα και την αποδοτικότητα του ΓεΣΥ, αλλά όχι την αλλαγή φιλοσοφίας του. Θεωρώ πως ήταν πολύ αιχμηρές οι ανακοινώσεις μας για το ΓεΣΥ και θα έπρεπε να αποφευχθούν. Στη σύσκεψη με τον Πρόεδρο της Βουλής εκπροσώπησα εγώ το κόμμα και εξέφρασα τη θέση μας που είναι «κάτω τα χέρια από το ΓεΣΥ». Προφανώς και έχει προβλήματα το ΓεΣΥ, όμως αντί να υπερπροβάλλουμε τα κακώς έχοντα, θα πρέπει να βοηθήσουμε ώστε να βρεθούν και να λυθούν τα προβλήματα το συντομότερο. Ως κόμμα στηρίζαμε και στηρίζουμε το ΓεΣΥ και προσπαθούμε έτσι ώστε αυτό που στηρίζαμε πριν δύο χρόνια ομόφωνα στη Βουλή να γίνει πράξη.

Οι εμφανίσεις στο ΠΙΚ

-Αίσθηση έχουν προκαλέσει οι τοποθετήσεις του αντιπροέδρου του ΔΗΚΟ Αλέκου Τρυφωνίδη για προώθηση κάποιων συγκεκρι-

Προφανώς και έχει προβλήματα το ΓεΣΥ, όμως αντί να υπερπροβάλλουμε τα κακώς έχοντα, θα πρέπει να βοηθήσουμε ώστε να βρεθούν και να λυθούν τα προβλήματα, αναφέρει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο Μαρίνος Μουσιούττας.

κριμένων στελεχών και παραγκωνισμό άλλων. Ισχύει ή αποτελεί υπερβολή;

-Ο καθένας έχει το δικαίωμα να εκφράζεται με τον δικό του τρόπο. Η αλήθεια είναι πως η εκπροσώπηση στελεχών του ΔΗΚΟ στα ΜΜΕ θα έπρεπε να γίνει πιο πληυραλιστική, όπως ανέφερε και ο συναγωνιστής Αλέκος Τρυφωνίδης. Να ενταχθούν περισσότερα άτομα σε αυτή την προσπάθεια γιατί ο καθένας εκπροσωπεί μία άλλη μερίδα των πολιτών. Όσο πιο πολλοί συμμετέχουν και εκπροσωπούν το κόμμα, τόσο το καλύτερο για το κόμμα. Σε αυτό υστερούμε και θα πρέπει να το διορθώσουμε.

-Υπερπροβάλλονται πρόσωπα ενόψει βουλευτικών εκλογών;

-Δεν μπορώ να πω ότι είναι μόνο αυτός ο λόγος.

-Άρα είναι και αυτός ο λόγος.

-Μπορεί. Αυτό συμβαίνει και σε περίοδο που δεν έχουμε εκλογές. Το προηγούμενο διάστημα ζήτησα από το ΠΙΚ, μέσα στο πλαίσιο του κοινοβουλευτικού ελέγχου, να μου στείλει τις εκπροσωπήσεις του ΔΗΚΟ και των άλλων κομμάτων για να δούμε τι γίνεται. Από την περίοδο μετά τις ευρωεκλογές μέχρι και τον Νοέμβριο υπάρχουν 4-5 στελέχη που έκαναν εμφάνιση στο κανάλι 20 φορές και κάποιοι άλλοι εμφανίστηκαν μόλις 7 φορές ή και λιγότερες.

-Ίσως όμως να είναι επιλογή του μέσου.

-Ρώτησα στο ΠΙΚ και μου είπαν

ότι ο παρουσιαστής αναλόγως του θέματος και της διαθεσιμότητας των διαφόρων αξιωματούχων του κόμματος κρίνει και πράττει. Οι βουλευτές του ΔΗΚΟ με εξαίρεση έναν βουλευτή, έκαναν την περίοδο που ανέφερα, γύρω στις 7 τηλεοπτικές εμφανίσεις. Αν μη τι άλλο οι βουλευτές εκλέγηκαν από τον λαό, μετέχουν σε κάποιες επιτροπές όπως ο Πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών Άγγελος Βότσης, ο οποίος και γνώσεις έχει και θέματα επίκαιρα πολλά να συζητήσει είχε παρουσιαστεί στο ΠΙΚ μόλις δύο φορές. Κάποια πράγματα βγάζουν μάτι.

-Η ΔΗΠΑ προκάλεσε ζημιά στο ΔΗΚΟ λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα των ευρωεκλογών;

-Η ΔΗΠΑ πήρε ένα σεβαστό ποσοστό στις ευρωεκλογές. Η μεγάλη δοκιμασία της παράταξης θα είναι οι βουλευτικές εκλογές. Οι ψηφοφόροι δεν είναι κοτσάνια κανενός και εμάς δεν πρέπει να μας προβληματίζει τι κάνει η ΔΗΠΑ αλλά εκείνες τις ομάδες θα έλεγα των Κεντρώων και όχι μόνο που επιζητούν την σύνθεση και τη συνένωση. Γενικά, όμως, ως πολιτικά κόμματα χρειαζόμαστε να καταβάλουμε μεγάλη προσπάθεια γιατί ο κόσμος αποστασιοποιείται και απαξιώνει την πολιτική.

-Ο Πρόεδρος του ΔΗΚΟ χαμήλωσε σε σχέση με τις προεδρικές εκλογές τους αντιπολιτευτικούς τόνους και πλέον προχωρά σε επαφές με τον γ.γ. του ΑΚΕΛ. Βλέπετε θετικά μία εκλογική συνεργασία των δύο κομμάτων;

-Είναι πολύ θετικό να υπάρχουν συναντήσεις μεταξύ των κομμάτων. Οι θέσεις των δύο κομμάτων αυτή τη στιγμή απέχουν κατά πολύ. Πρώτα στο Κυπριακό αλλά και σε κοινοβουλευτικά ζητήματα. Χαρακτηριστικό ότι εμείς είμαστε επιθετικοί με το ΓεΣΥ, καταψηφίζουμε κονδύλια για την επιθεώρηση εργασίας που αποτελούν προμετωπίδα του ΑΚΕΛ. Δεν ξέρω αν έτσι δείχνουμε πως υπάρχει σύγκλιση απόψεων. Το ίδιο και με τον ΔΗΣΥ. Δεν σημαίνει ότι επειδή ψηφίσαμε κάποια νομοσχέδια μπορούμε να κάνουμε συνεργασία με τον ΔΗΣΥ.

-Μπορεί να επιχειρήσετε να δημιουργήσετε εκ νέου τον τρίτο πόλο στις προεδρικές;

-Ένας υποψήφιος του τρίτου πόλου είναι καταδικασμένος να αποτύχει. Φάνηκε πρώτα στην περίπτωση του Τάσσου Παπαδόπουλου αλλά και τώρα με τον Νικόλα ως υποψήφιο. Είναι τέτοια η δυναμική των δύο μεγάλων κομμάτων που μπορούν να πάνε στον δεύτερο γύρο. Το ΔΗΚΟ και οι άλλες δυνάμεις του ενδιαμέσου χώρου θα πρέπει με σωστά προγράμματα, αφού δεν μπορούν να εκλεγούν μόνοι, να συνεργαστούν με κάποιο από τα δύο μεγάλα κόμματα.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΡΥΣΗ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

Πρωτοχρονιά σημαίνει ελπίδα

«Δόξα εν υψίστοις Θεώ και επί γης ειρήνη εν ανθρώποις ευδοκία». Πλούσιος σε αιώνων πείρα αιματηρή ο άνθρωπος, επαναλαμβάνει τη λυγμική κραυγή του Προφήτη: «...Λέγοντες: ειρήνη, ειρήνη και πού είσαι ειρήνη;». Όχι μόνο ειρήνη δεν υπάρχει, αλλά και η ίδια η λαχτάρα για ειρήνη, γίνεται, ενίοτε, μέσο εξαπάτησης και εργαλείο παγίδευσης των ανθρώπων που αδημονούν γι' αυτή.

Επιφανής μάρτυρας τέτοιας εξα-

πάτησης και ο κυπριακός λαός. Ο οποίος βίωσε τη λεγόμενη «ειρηνευτική επιχείρηση» του Αττίλα που σφαγίασε, βίασε, κούρσεψε την πατρίδα μας και τους ανθρώπους της και βιώνει, καθημερινώς, την κατοχή. Ο λαός, που ακούει και διαβάζει για επικίνδυνα «σχέδια» που, εν ονόματι της ειρήνης, προωκίζονται και προωκίζονται βίαιες συγκρούσεις και απατηλές και παγιδευτικές ρυθμίσεις.

Ο προσγειωμένος και έμπειρος

Μπέρτολτ Μπρεχτ μαρτυρεί το αληθινό όνομα αυτής της ειρήνης, που ειρήνη δεν είναι: «Όταν αυτοί που είναι ψηλά μιλάνε για ειρήνη, ο απλός λαός ξέρει πως έρχεται ο πόλεμος».

Και η Τουρκία, η χώρα που διδαξε τις σφαγές και τις γενοκτονίες, που αντί για Ιστορία έχει ποινικό μπρώο, προάγει, λέει, την ειρήνη και την ίδια στιγμή επιτίθεται στους γείτονές της, σφαγιαζόντας και ισοπεδώνοντας λαούς και πόλεις.

Τι περισσότερο μπορείς να πεις για την ειρήνη, όταν οι σημερινές ηγέτιδες χώρες του κόσμου, είναι αυτές που προκάλεσαν ή πρωταγωνίστησαν σε δύο παγκοσμίους πολέμους και δεκάδες άλλους περιφερειακούς, με εκατομμύρια νεκρούς και απόλυτη δυστυχία;

Κι εμείς εδώ, σ' αυτό το πολυπαθο νησί της Μεσογείου, γιορτάσαμε και φέτος τα Χριστούγεννα με τις πληγές ανοικτές. «Λαέ μου, τι εποίησα σοι και τι μοι ανταπέ-

δωκας;». Αν είχε σκέψη αυτή η στενή λωρίδα γης που μας γέννησε, αυτό θα σκεφτόταν. Αν είχε φωνή ο μαγαρισμένος Πενταδάκτυλος, αυτό απορημένος θα ρωτούσε. Αν η βεβηλωμένη Κερύνεια μπορούσε να κλάψει, αυτός θα ήταν ο κλαυθμός και ο οδυρμός της. Αν η εγκλωβισμένη ψαλμωδία της Μονής του Αποστόλου Ανδρέα ακουγόταν, αυτό θα αντιλαλούσαν οι τοίχοι της. Και αν η Βασιλεύουσα Αμμόχωστος ρητόρευε, αυτός θα ήταν

ο λόγος της. Όμως, as αντιλήσουμε δύναμη και αισιοδοξία. As υψώθουμε, πάνω από την σκληρή πραγματικότητα, με πίστη, όραμα και αρετή. Η ελευθερία δεν χαρίζεται, αλλά κερδίζεται με αγώνα και θυσίες. Γι' αυτό κι εμείς, με το βλέμμα στραμμένο στη γέννηση του Θεανθρώπου, as ευχαλούμε αλλήλους, Χρόνια Πολλά και Καλή Λευτεριά. Κι as μην ξεχνάμε πως σε λίγες μέρες ξημερώνει Πρωτοχρονιά· και Πρωτοχρονιά σημαίνει Ελπίδα.

Θες το καλύτερο; Ψάξε το... Σε περιμένουμε!

Καινοτόμες Υπηρεσίες, σε τιμή που σου αξίζει

Δεν χρειάζεται πια να «κρύβεις» τα πολύτιμα σου στο σπίτι. Είναι ασφαλισμένα όπου και αν πας με το **HomeShield**.

IN TRUST WE TRUST.

Η Λιβύη ως νάρκη στην Ανατ. Μεσόγειο

Τι συνθέτει σήμερα τη μεγαλύτερη εστία κρίσης και ανάφλεξης στην περιοχή και πώς η Άγκυρα εμφανίζεται σαν περιφερειακή δύναμη

Του ΝΙΚΟΛΑ ΒΩΝΙΑΤΗ

Με τα γεγονότα να τρέχουν στη γειτονική χώρα των «λωτοφάγων», πολλοί απορούν ποιος είναι ο λόγος που το διεθνές ενδιαφέρον στρέφεται ξανά στη Λιβύη, παρά το ότι οι συγκρούσεις στα εδάφη της μαινόνται σχεδόν μια δεκαετία. Η Τουρκία εντάσσεται στο «παιχνίδι» του λιβυκού εμφυλίου, με σκοπό τη διατάραξη των συσχετισμών δυνάμεων στην Ανατολική Μεσόγειο. Η πτώση του Μουαμάρ αλ Καντάφι μετά από 42 έτη στην εξουσία έφερε τη χώρα σε εμφύλιο σπαραγμό, κατά τη διάρκεια του οποίου πολέμουσαν για την εξουσία διάφορες φυλές μαζί με τις δυνάμεις της συμμαχίας ΗΠΑ-Βρετανίας-Γαλλίας. Η ταυτόχρονη αύξηση σε αριθμούς των ακολούθων του σλαφισμού και των υποστηρικτών του Ισλαμικού Κράτους στην περιοχή, έφερε έναν ακόμη νέο αποσταθεροποιητικό παράγοντα στην περιοχή. Στο τέλος της πρώτης εμφύλιας σύρραξης το 2014, δημιουργείται η Λιβυκή Εθνική Συνέλευση μετά από επιδιαιτησία συνομιλιών από τα Ηνωμένα Έθνη.

Όλα, όμως, καταρρέουν βυθίζοντας τη χώρα σε έναν εκ νέου αιμοσταγή εμφύλιο πόλεμο, με τη διεθνώς αναγνωρισμένη Κυβέρνηση της Τρίπολης να μάχεται εναντίον του συνασπισμού του Εθνικού Στρατού της Λιβύης (LNA) του Στρατάρχη Χαλίφα Χαφτάρ και της Λιβυκής Βουλής των Αντιπροσώπων. Σύμφωνα με νέα δεδομένα, στο πλευρό του στρατάρχη βρίσκονται περίπου στις τρεις χιλιάδες Σουδανούς μισθοφόρους, μαζί με στρατιωτικό εξοπλισμό που ενίοτε φαίνεται να αποστέλλεται από συμμάχους από το Κάιρο, τα Εμιράτα

Ο Ιανουάριος είναι κρίσιμο διάστημα για τη Λιβύη καθώς εκτός από την απόφαση του τουρκικού κοινοβουλίου στις 8/1, αναμένεται και η επίσκεψη Πούτιν στην Άγκυρα.

και τη Μόσχα. Ταυτόχρονα, στο νότιο μέρος της χώρας, παρά την ουσιαστική «εξολόθρευση» του Ισλαμικού Κράτους επί του εδάφους, θύλακες τζικαντιστών, διάφορες φυλές και οπλαρχηγοί συνθέτουν ένα «κενό εξουσίας», το οποίο επωφελείται από την άναρχη κατάσταση στη χώρα. Παράλληλα με την αναγνώριση της κυβέρνησης της Τρίπολης από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών το 2014, χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως η Γαλλία, Ιταλία και η Μεγάλη Βρετανία τάχθηκαν υπέρ της αναγνώρισης. Μία από τις κύριες χώρες η οποία διατηρούσε δεσμούς με την Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας ήταν η Ιταλία, στην οποία έφταναν και τα μαζικά κύματα μετανάστευσης από τις χώρες του Σαχέλ. Ταυτόχρονα, Ελλάδα και Κύπρος, ακολουθώντας τα βήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών, αναγνώρισαν την κυβέρνηση της Τρίπολης.

Η Τουρκία στη Λιβύη

Η Λιβύη στις 15 Αυγούστου 1551 τίθεται υπό οθωμανική κυριαρχία και ονομάζεται Τριπολίτιδα, έως την ήττα των Οθωμανών μετά τον Ιταλοτουρκικό πόλεμο το 1911 και τη Συνθήκη του Ουσού. Μετέπειτα η χώρα μετατρέπεται σε ιταλική αποικία έως την ανεξαρτησία της

Εξουδετερωμένα άρματα μάχης τύπου T-72, έξω από την πόλη Μισράτα, στα ανατολικά της Τρίπολης. Την Τρίτη ο Ταγίπ Ερντογάν έστειλε μήνυμα στη Μόσχα λέγοντας ότι στη Λιβύη επικειρεί η εταιρεία ασφαλείας ή ιδιωτικός στρατός με την ονομασία «Wagner».

το 1947. Η διεθνής σκακιέρα για ακόμη μια φορά έρχεται να αποδείξει πως αν και εκατό χρόνια αργότερα, δεν ξεχνά αυτούς που άφησαν το στίγμα τους, όπως ούτε αυτοί φαίνεται να ξεχνάνε. Το δόγμα της «Γαλάζιας Πατρίδας» όπως αυτό παρουσιάζεται από τον Τούρκο πρόεδρο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, δείχνει την Τουρκία στο επίκεντρο των γεωπολιτικών εξελίξεων στην περιοχή, και έρχεται να την παρουσιάσει ως ένα πυλώνα σταθερότητας και φάρο δημοκρατίας, όπου με την έμμεση - ή άμεση - εμπλοκή της οι κρίσεις που ταλανίζουν τη Μέση Ανατολή και τη Βόρειο Αφρική μπορούν να επιλυθούν. Ακολουθώντας την ίδια στρατηγική, γίνεται η προσπάθεια για καθιέρωση της Τουρκίας όχι μόνο ως περιφερειακής, αλλά και παγ-

κόσμιας «δυνάμης», μετά από την εμπλοκή της στα εδάφη της Συρίας, έρχεται σιγά-σιγά η εμπλοκή σε αυτά της Λιβύης. Από τις αρχές του έτους, μέσα ενημέρωσης τόσο από τη Λιβύη, όσο και από τις γύρω χώρες, έκαναν λόγο για παρουσία τουρκικού στρατιωτικού εξοπλισμού στα εδάφη της χώρας. Η παρουσία ξένων οπλικών συστημάτων και εξοπλισμού στα πεδία των μαχών απασχολεί εδώ και χρόνια τον ΟΗΕ, καθώς και οι δύο πλευρές φαίνεται να λαμβάνουν κρυφή στρατιωτική βοήθεια από τα κράτη που τις υποστηρίζουν.

Συσχετισμοί δυνάμεων

Μετά την προσέγγιση της κυβέρνησης του Τομπρούκ από την ελληνική κυβέρνηση μέσω της επίσκεψης του Έλληνα ΥΠΕΞ Νίκου

Δένδια και τις αντιδράσεις από πλευράς Άγκυρας και Τρίπολης, οι συσχετισμοί δυνάμεων στη Μεσόγειο δείχνουν να περιπλέκονται όλο και περισσότερο.

Σε κοινή γραμμή κατά της τουρκικής προκλητικότητας στα θέματα εκμετάλλευσης των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών βρίσκονται Κύπρος και Ελλάδα, με Ισραήλ, Αίγυπτο και Ιταλία να καταδικάζουν τις αυθαίρετες κινήσεις της Τουρκίας και το Σύμφωνό της με την κυβέρνηση Σαράζ.

Στην αντίπερα όχθη η Άγκυρα επικειρεί να βρει συμμάχους στην περιοχή. Πάντως η επίσκεψη του προέδρου Ερντογάν στην πρωτεύουσα της γειτονικής Τυνησίας τις προηγούμενες μέρες, έληξε σε αδιέξοδο. Ο πρόεδρος της χώρας Κάις Σαϊέντ, φαίνεται να ήταν αρ-

νητικός σε οποιαδήποτε πρόταση για παραχώρηση λιμανιού για χρήση ως ναυτικής βάσης του Τουρκικού Ναυτικού, εάν υπερψηφιστεί από το τουρκικό κοινοβούλιο η στρατιωτική βοήθεια στη Λιβύη στις 8 με 9 Ιανουαρίου.

Το νέο έτος φαίνεται να συνεχίζει να προκαλεί έντονο ενδιαφέρον για την περιοχή της ανατολικής Μεσογείου καθώς το πρώτο δεκαπενθήμερο Ιανουαρίου θα είναι κρίσιμο για τα γεγονότα στη χώρα. Εκτός από το ψήφισμα στο τουρκικό κοινοβούλιο στις 8 Ιανουαρίου, αναμένεται και η επίσημη επίσκεψη του Ρώσου προέδρου Βλαντιμίρ Πούτιν στην Άγκυρα, όπου τα κύρια θέματα συζήτησης αναμένονται να είναι οι εξελίξεις στη Συρία και η περιοχή γύρω από την πόλη του Ιντλίμ, το ανταεροπορικό πυραυλικό σύστημα S-400 και οι εξελίξεις στη Λιβύη.

Τέλος, στις 15 Ιανουαρίου υπάρχει η ελπίδα για την επίλυση του ζητήματος, κατά τη διάρκεια του «3ου Συνεδρίου της Λιβύης» στο Βερολίνο. Παρόλα αυτά, αρκετές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως Ιταλία, Γαλλία, Ελλάδα και Κύπρος, παρά την επίσημη αναγνώριση της κυβέρνησης της Τρίπολης, μετά τα τελευταία γεγονότα, έστρεψαν τα βλέμματα στο Τομπρούκ και στον στρατάρχη Χαφτάρ, ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο εν μέσω διαδικασιών για την αποχώρησή του από την Ένωση, δεν έχει δείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Αν και οι ελπίδες για αυτό το ενδεχόμενο είναι λιγοστές, μετά από τις αποτυχίες στα συνέδρια των Παρισίων και του Παλέρμο, οι ΗΠΑ, Ρωσία και ΕΕ συνεχίζουν να καλούν για διπλωματική επίλυση και τερματισμό των εχθροπραξιών.

Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας

Η πολυπλοκότητά του και η ανεπιτυχής προσπάθεια αναθεώρησής του, το 1963

Μία κριτική επισκόπηση του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας

«Εν αρχή ήν το ήθος. Και το ήθος του συγγραφέα αντανακλά στο περιεχόμενο και στον τρόπο της γραφής του βιβλίου. Ύψος σεμνό, απείριστο, κατανοητό, αλλά παράλληλα αυστηρά επιστημονικό. Πρόκειται για κείμενο που σε πείθει σε όλο το μήκος και πλάτος, ότι ο συγγραφέας με αφοσίωση και αγάπη για την πατρίδα, χωρίς οποιαδήποτε σκοπιμότητα είναι ένας ασυμβίβαστος κυνηγός της επιστημονικής αλήθειας. Η επεξεργασία των θεμάτων υπόκειται σε επιστημονική συνέπεια χωρίς εκλεκτικισμούς.»

Ανδρέας Δημητρόπουλος,
Ομ. Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου
Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ Α.Ε.
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Αθήνα: Ιννοκράτους 23 - Τ.Κ. 106 79 - Τηλ. 210 33 87 500 - Fax 210 33 90 075 - Θεσσαλονίκη: Φράγκων 1 - Τ.Κ. 546 26 - Τηλ. 2310 535 381 - Fax 2310 546 812
Εθνικής Αμύνης 42 - Τ.Κ. 546 21 - Τηλ. 2310 244 228, 9 - Fax 2310 244 230 - www.sakkoulas.gr - info@sakkoulas.gr

ΑΝΑΤΙΤΙΣΗ 2019
ΛΟΓΟ ΕΞΑΝΤΙΣΗΣ

Ανοικτά μέτωπα και νέα σχέδια του Ερντογάν

Στην Αγκυρα βλέπουν τρία σενάρια αντιποίνων από Αθήνα και Λευκωσία

Του **ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ**

Τα τελευταία εικοσιτετράωρα του 2019 βρίσκουν την τουρκική κοινωνία να έχει ενώπιόν της το νέο και μεγαλύτερο -όπως επισήμως χαρακτηρίζεται- σχέδιο της κυβέρνησης Ερντογάν. Λίγους μήνες μετά την αξιοσημείωτη ήττα στις δημοτικές εκλογές και με τις νέες σφυγμομετρήσεις να παρουσιάζουν το κυβερνών ΑΚΡ με σημαντική πτώση στα ποσοστά του, η τουρκική κυβέρνηση φέρνει στο προσκήνιο της επικαιρότητας το σχέδιο της δημιουργίας μιας νέας διώρυγας στα δυτικά προάστια της Κωνσταντινούπολης, η οποία θα ενώσει τον Μαρμαρά με τη Μαύρη Θάλασσα. Με τη νέα διώρυγα τα πλοία θα παρακάμπτουν τον Βόσπορο και θα έχουν τη δυνατότητα να αποχωρούν ή να φτάνουν στη Μαύρη Θάλασσα με πιο ασφαλή τρόπο. Αυτό είναι το επίσημο αφήγημα της τουρκικής κυβέρνησης, η οποία έχει ήδη δρομολογήσει τα σχετικά σχέδια της ανοικοδόμησης της διώρυγας και έχει καταλήξει σε συμφωνίες με το ξένο και εγχώριο κεφάλαιο για την εμπορική εκμετάλλευση του νέου εγχειρήματος. Σύμφωνα με τις τελευταίες πληροφορίες, η βασιλική οικογένεια του Κατάρ σπεύδει να αγοράσει οικοπέδα, τα οποία γειτνιάζουν με τη σχεδιαζόμενη διώρυγα και μελλοντικά θα επιφέρουν σημαντικά οικονομικά κέρδη. Την ίδια ώρα η τουρκική αντιπολίτευση αντιτίθεται στο νέο σχέδιο της κυβέρνησης του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (ΑΚΡ) εξαιτίας του μεγάλου οικονομικού βάρους, το οποίο συνοδεύει το σχέδιο.

Εσωτερικές διαμάχες

Ο μπιροπολικός δήμος της Κωνσταντινούπολης, τον οποίο από τον Απρίλιο του 2019 ελέγχει η αξιωματική αντιπολίτευση, κατά τις τελευταίες ημέρες του 2019 ξεκίνησε μεγάλη εκστρατεία ενημέρωσης και προβολής της λαϊκής αντίθεσης προς το μεγαλόπνοο σχέδιο της κυβέρνησης Ερντογάν. Για τον δήμαρχο Εκρέμ Ιράμογλου και τους συνεργάτες του, το νέο σχέδιο δεν πρόκειται να φέρει στην Κωνσταντι-

νούπολη τίποτα αξιοσημείωτο πέρα από μια τεράστια οικολογική και οικονομική καταστροφή. Με την παραπάνω άποψη συμφωνεί και το επιτελείο του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος (ΡΑΚ), το οποίο τονίζει ότι στο νέο έτος, η Τουρκία δεν έχει την πολυτέλεια να σπαταλά πολύτιμη ενέργεια και περιορισμένους πόρους για «άσκοπες» συζητήσεις και εσωτερικές διαμάχες. Η χώρα αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις, με την οικονομική κρίση πλέον να αγγίζει όλες τις πτυχές της καθημερινότητας.

Με την άποψη της τουρκικής αξιωματικής αντιπολίτευσης, όπως έχουμε σημειώσει πρόσφατα, συμφωνούν και σημαντικοί Τούρκοι οικονομολόγοι που κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για την κοινωνική ανισότητα, τα υψηλά ποσοστά πληθωρισμού και ανεργίας και την πτώση της αξίας του εθνικού νομίσματος.

Η εξαγγελία της διώρυγας που θα ενώσει τον Μαρμαρά με τη Μαύρη Θάλασσα κυκλοφόρησε στη δημόσια σφαίρα ως αντίδοτο στο φαρμάκι της οικονομικής κρίσης.

Η κυβέρνηση Ερντογάν επιχειρεί να αντιμετωπίσει αυτά τα φαινόμενα με ιδιόρρυθμες οικονομικές συνταγές, όπως λ.χ. την πρακτική της μείωσης των επιτοκίων, τα αποτελέσματα των οποίων αμφισβητούν ξένοι και Τούρκοι αναλυτές.

Σαν να μην έφταναν τα προβλήματα που συσσωρεύονται στο μέτωπο της οικονομίας, η κυβέρνηση Ερντογάν στο νέο έτος καλείται να διαχειριστεί και τις επιπτώσεις της τριχοτόμησης του ΑΚΡ. Λίγο μετά την ίδρυση του Κόμματος του Μέλλοντος (ΚΜ) του πρώην πρωθυπουργού Αχμέτ Νταβουτογλου, ο πρώην αντιπρόεδρος της τουρκικής κυβέρνησης, Αλί Μπαμπιτζάν, προχωρά στην ίδρυση του δικού του πολιτικού φορέα. Αυτήν την προσπάθεια υποστηρίζουν ο

Το σύμφωνο Τρίπολης-Αγκυρας έρχεται να εμποδίσει τις διεκδικήσεις της Ελλάδας και της Κύπρου στη θάλασσα της Ανατ. Μεσογείου, να πλήξει τον «χάρτη της Σεβίλλης» και να «απελευθερώσει» την Τουρκία από τα παράλια της, δηλώνει ο εκ των εμπνευστών της Γαλάζιας Πατρίδας, υποναύαρχος Τζιχάντ Γιαϊτζί.

τέως Πρόεδρος της Τουρκίας, Αμπντούλαχ Γκιουλ, και πρώην υψηλόβαθμα στελέχη του ΑΚΡ.

Εξωτερική πολιτική

Στη νέα περίοδο η Τουρκία έχει απέναντί της και τις προκλήσεις των πολλών ανοικτών μετώπων στο διεθνές πεδίο. Λίγα εικοσιτετράωρα μετά την Πρωτοχρονιά, η κυβέρνηση θα στρέψει την προσοχή της στο μέλλον της συνεργασίας και του διαλόγου με τη Μόσχα, με αφορμή την επίσημη επίσκεψη του Βλαντίμιρ Πούτιν. Πέραν των αμερικανικών κυρώσεων, οι εξελίξεις στη βόρεια Συρία και στη Λιβύη περιπλέκουν τις ρωσοτουρκικές σχέσεις. Οι δυο χώρες που το τελευταίο διάστημα έχουν αναπτύξει αξιοσημείωτη συνεργασία στη Συρία και στο πεδίο της άμυνας, σήμερα βρίσκονται σε αντιπαλα στρατόπεδα στα μέτωπα του Ιντλίμπ και της Λιβύης. Και στις δυο περιοχές η Ρωσία υποστηρίζει δυνάμεις, με τις οποίες αναμετρείται η Τουρκία. Παρόμοια εικόνα και στις αμερικανοτουρκικές σχέσεις. Οι αμερικανικές προεδρικές εκλογές στα τέλη του 2020 θα κρίνουν το μέλλον του αμερικανοδοτικού διαλόγου για την επίλυση σειρά ζητημάτων. Μπορεί ο πρόεδρος των ΗΠΑ, Ντόναλντ Τραμπ, να επιμένει στη σημασία του διαλόγου με τον Τούρκο ομόλόγό του, ωστόσο το υπουργείο Εξωτερικών και το υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ έχουν διαφορετική άποψη για τις επιλογές της Τουρκίας σε διάφορα πεδία. Παρόμοια αρνητική είναι και η άποψη των συμμάχων των ΗΠΑ στην Ευρώπη και την Ανατολική Μεσόγειο.

Τα πιθανά «αντίποινα» της Ελλάδας και της Κύπρου για το σύμφωνο Τρίπολης-Αγκυρας

Σε μια στιγμή που η Άγκυρα αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα στις σχέσεις της με τις Μεγάλες Δυνάμεις, την ΕΕ και τις γειτονικές χώρες, η κυβέρνηση Ερντογάν σε συνεργασία με το επιτελείο στρατού καταστρώνει νέα σχέδια για την Ανατολική Μεσόγειο. Ένας από τους εμπνευστές του δόγματος «Γαλάζια Πατρίδα», ο υποναύαρχος Τζιχάντ Γιαϊτζί, θέτει επί τάπητος το μέλλον της διένεξης για τα ενεργειακά κοιτάσματα της Ανατολικής Μεσογείου υπό το πρίσμα του νέου, λεγόμενου συμφώνου Τουρκίας-Λιβύης, σημειώνοντας ότι το Σύμφωνο «εκτός από την κατοχύρωση των συμφερόντων της Τουρκίας στον νέο ενεργειακό χάρτη της περιοχής, περιορίζει τις διεκδικήσεις του «διδύμου» Ελλάδας-Κύπρου στην ευρύτερη περιοχή. Το σύμφωνο Τρίπολης-Αγκυρας έρχεται να εμποδίσει τις διεκδικήσεις της Ελλάδας και της Κύπρου στη θάλασσα της Ανατολικής Μεσογείου, να πλήξει τον «χάρτη της Σεβίλλης» και να «απελευθερώσει» την Τουρκία από τα παράλια της. Με βάση την προαναφερόμενη ιδιόρρυθμη ανάλυση των τελευταίων εξελίξεων, ο κ. Γιαϊτζί στρέφει την προσοχή του στα πιθανά «αντίποινα» της Ελλάδας, της Κύπρου και των συμμαχικών δυνάμεων για το σύμφωνο Τρίπολης-

Ο υποναύαρχος Γιαϊτζί σημειώνει ότι το Σύμφωνο, «εκτός από την κατοχύρωση των συμφερόντων της Τουρκίας, περιορίζει τις διεκδικήσεις του «διδύμου» Ελλάδας-Κύπρου στην ευρύτερη περιοχή.

Άγκυρας. Ο κ. Γιαϊτζί εστιάζει σε τρία σενάρια: Καθορισμός ΑΟΖ Ελλάδας-Αιγύπτου, Ελλάδας-Κύπρου και υποστήριξη των δυνάμεων της Ανατολικής Μεσογείου από την Ελλάδα και την Κύπρο. Σύμφωνα με τον κ. Γιαϊτζί, στην πρώτη περίπτωση η Αίγυπτος θα βρεθεί αντιμέτωπη με σημαντικές απώλειες, εφόσον μια ενδεχόμενη συμφωνία με την Ελλάδα θα σημαίνει την απώλεια του ελέγχου μιας θαλάσσιας ζώνης 15.000 km² για την Αίγυπτο. Σε περίπτωση που η Ελλάδα υποχρεωθεί να καταλήξει με την Αίγυπτο σε συμβιβασμό για το ζήτημα των νησιών, τότε θα κληθεί να υιοθετήσει τις τουρκικές θέσεις για το συγκεκριμένο επίμαχο ζήτημα. Κατά τον κ. Γιαϊτζί, για τον οποίο η συμφωνία Ελλάδας-Κύπρου για το ζή-

τημα της ΑΟΖ δεν φέρει καμία σημασία εφόσον δεν θα φέρει την έγκριση της Τουρκίας, η μοναδική επιλογή που φέρει αυτήν τη στιγμή η Ελλάδα στο όλο ζήτημα είναι η υποστήριξη των δυνάμεων του στρατηγού Χαλίφα Μπιν Χάφταρ.

Σε ό,τι αφορά δε τα νέα μελλοντικά βήματα της Τουρκίας στο ζήτημα της ΑΟΖ, μαζί με τις επικείμενες γεωτρήσεις στην Α. Μεσόγειο και τη στρατιωτική υποστήριξη της Τρίπολης, ο κ. Γιαϊτζί, σε σχετική νέα, δημόσια τοποθέτησή του, επικεντρώνει την προσοχή του σε δυο πεδία. Ο Τούρκος υποναύαρχος από τη μια, εισπνέει τον καθορισμό τουρκικής ΑΟΖ στην Ανατολική Μεσόγειο και από την άλλη προτείνει στην Άγκυρα την άμεση συνεννόηση με τον Λίβανο, το Ισραήλ και την Αίγυπτο. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με τον κ. Γιαϊτζί, όπως στην περίπτωση της Αιγύπτου, έτσι και στην περίπτωση του Ισραήλ, η Τουρκία κρατά στο χέρι της ένα δυνατό χαρτί. Υπόσχεται στο Τελ Αβίβ ότι μια πιθανή συμφωνία με την Άγκυρα θα φέρει στο Ισραήλ τον απόλυτο έλεγχο του Οικοπέδου 12 καθώς τη μερική εκμετάλλευση των κοιπεδών 1, 7, 8, 9, 10 και 11. Η δε Τουρκία με βάση αυτήν τη συμφωνία θα εξασφαλίσει τον μερικό έλεγχο των κοιπεδών 1, 5, 6 και 7 της Κύπρου.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΠΑΝΟΥ ΛΟΪΖΟΥ ΠΑΡΡΑ**

Τι σε κάνει να πιστεύεις ότι το 2020 θα είναι αλλιώς;

Τη χρονιά που μας πέρασε, μάθαμε πως όταν η Αστυνομία, το Γραφείο Πρόληψης Βίας, και οι λειτουργοί του Γραφείου Ευθυμερίας επιδεικνύουν εγκληματική αμέλεια κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, ένα παιδάκι κινδυνεύει να χάσει τη ζωή του. Είχαν προηγηθεί βεβαίως τα κατορθώματα των ιδίων υπηρεσιών, στην υπόθεση του κατά συρροή δολοφόνου Νίκου Μεταξά. Σε μια πρωτοφανή υπόθεση για τα κυπριακά δεδομένα, όπου δολοφονήθηκαν πέντε αλλοδαπές γυναίκες και δύο ανήλικα παιδιά, ο δράστης έφερε αποκλειστική ευθύνη για το πρώτο θύμα. Για τα υπόλοιπα έξι, την ευθύνη «μοιράστηκε» με τις αρμόδιες Αρχές -καθ' υπερβολή- Ασφαλείας.

Το 2019, μάθαμε επιτέλους ότι οι Ευρωπαίοι εταίροι δεν ζηλεύουν τα χρυσά μας διαβατήρια, αλλά μας πήραν χαμπάρι γιατί ανοίξαμε την Ευρωπαϊκή κερκόπορτα σε απειταγώνες διεθνούς εμβέλειας. Μάθαμε ακόμα ότι οι μίζες ξεκινούσαν από τα ψηλά δώματα της εξουσίας και έφταναν μέχρι την Αρχιεπισκοπή.

Πόσα χρέωνε άραγε το κατ' όνομα πρώην δικηγόρο του Προέδρου Αναστασιάδη για μια φαστ τρακ πολιτογράφηση, όταν η μίζα για την μεσολάβηση του Αρχιεπισκόπου κόστιζε 300 χιλιάδες; Αλλά ποιος νοιάζεται; Άλλωστε και οι δείκτες διαφθοράς της Παγκόσμιας Τράπεζας που μας χάρισαν φέτος αρκετά αρνητικά ρεκόρ, έπεσαν στα αδιάβαστα.

Δεν πτοούμαστε όμως. Για να χωρέσει η τόση ανάπτυξη, το 2019 ιδιωτικοποιήσαμε παραλίες, αδειοδοτήσαμε επίσημα τις θαλασσινές σπηλιές όπου αναπαράγεται σπάνιο είδος φώκιας, ενώ ανακαλύψαμε ότι το μόνο αρκάτζι που προσελκύει επενδύσεις σε ένα ολόκληρο ξερονήσι, είναι αυτό του Προέδρου στο πευκόφυτο Πέρα Πεδι. Γι' αυτό βεβαίως ο επενδυτής επανήλθε δυναμικά με αναθεωρημένη μελέτη. Παράλληλα ετοιμάσαμε σχέδιο αειφόρου, λέει, ανάπτυξης του Ακάμα. Δεν είμαι σε θέση να γνωρίζω πόσους έπεισε ο Αβέρωφ που δήλωνε ότι ο Ακάμας είναι θησαυρός για όλη την Κύπρο, αλλά τουλάχιστον

Αλλαγή θα βιώσουμε, όταν η κοινή γνώμη πάψει να λειτουργεί ως παράμετρος διαμόρφωσης της ημερήσιας θεματολογίας στις ειδήσεις των οκτώ και αναλάβει επιτέλους τον ρόλο που της αρμόζει ως ο βασικός συντελεστής παραγωγής πολιτικής.

από πράσινο χιούμορ τα πήγαμε περίφημα φέτος. Η κυβέρνηση ανέλαβε λέει, πρωτοβουλία στη Μέση Ανατολή, για να αντιστρέψει, λέει, την κλιματική αλλαγή!

Το 2019 ήταν η χρονιά που τα παγκάκια της Λεμεσού φιλοξένησαν τριπλάσιο αριθμό αστεγών και φυσικά ο λόγος δεν ήταν το άβολο των αντιστοιχών της πλατείας Ελευθερίας, αλλά το τεράστιο κόστος στέγασης. Μέσα σε πέντε χρόνια

τα ενοίκια αυξήθηκαν από 58% στην Λεμεσό και 45% στην Λευκωσία, μέχρι και 70% σε προνομίους περιοχές. Η απάντηση του ΥΠΕΣ ήταν άμεση και καθηλωτική. Παραχώρησε επιπλέον συντελεστές δόμησης σε ιδιοκτήτες γης πέραν των 3 χιλ. τμ. Σε αυτούς δηλαδή που δεν έχουν ανάγκη από στέγαση, ώστε να κτίσουν διαμερίσματα τα οποία θα πουλήσουν σ' αυτούς που δεν διαθέτουν τα λεφτά να τα αποκτήσουν.

Το 2019 ήρθε το πόρισμα για την κατάρρευση του Συνεργατισμού, που μας επιβεβαίωσε ότι η παρέα του Χ. Γεωργιάδη, όχι μόνο δεν αναδιάρθρωσε τα ΣΠΠ, αλλά τα κακοδιαχειρίστηκε και αφού αδράνησε να λάβει διορθωτικά μέτρα, τα χάρισε στην Ελληνική Τράπεζα, φορτώνοντας το δημόσιο χρέος με 5 δισ. επιπλέον.

Από τουρισμό τα πήγαμε περίφημα. Ενώ οι αξιζείς παρέμειναν στα ίδια επίπεδα με πέρσι, η φοροδιαφυγή, τα παράνομα καταλύματα, ίσως και τα κατεχόμενα μείωσαν τα δηλωθέντα έσοδα. Εντός

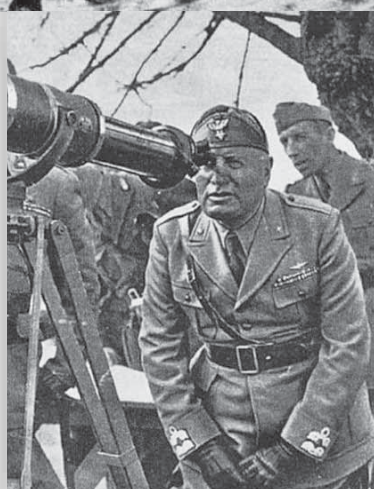
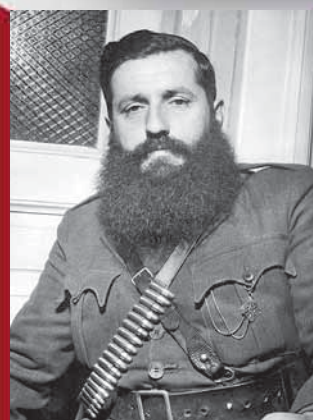
του 2019 μειώθηκαν οι απευθείας πτήσεις από και προς τη χώρα, ενώ έκλεισαν δυο αεροπορικές εταιρίες και ένας τεράστιος ταξιδιωτικός πράκτορας. Μην σκιάζεστε όμως, η δαιμόνια Υφυπουργός Ναυτιλίας θα λύσει το πρόβλημα, με την ακτοπλοϊκή σύνδεση Λεμεσού-Πειραιά...

Κι ενώ θα πουλούσαμε το πρώτο αέριο κυπριακής παραγωγής το 2015 (δελύξεις Λακκοτρύπη), τελικά αγναντεύουμε με τα κιάλια το εξορυστικό πρόγραμμα της Τουρκίας που τρυπά ανενόχλητη στην ΑΟΖ, που βεβαίως οχρώσε νοερά με τις τριμερείς ο Νίκος Χριστοδουλίδης. Οι επιτυχίες μας όμως δεν σταματάνε εδώ. Για όσους δεν έχουν ιδίαν πείρα από το γνωστό αξιόμαχο των στρατευμάτων μας, το 2019, ένας αδέσποτος πύραυλος που έπεσε κατά λάθος στη βόρεια πλευρά της χώρας και του οποίου ακόμα(!) αναζητούμε τη χαμένη ταυτότητα, μας υπενθύμισε ότι με ή χωρίς Εθνική Φρουρά, η ασφάλεια του νησιού είναι στον αυτόματο πιλότο.

Τέλος, μπορεί να μην βρέθηκαν τα πρακτικά του Μαυρογιάννη από το Κραν Μοντανά, αλλά μετά από δύο χρόνια αναζητήσεων, βρήκαμε φέτος το πλαίσιο Γκουτέρες της 30η Ιουνίου. Μην μπερδεύεστε με αυτό της 4ης Ιουνίου, μας τελείωσε και είμαστε έτοιμοι να συνεχίσουμε από εκεί που μείναμε το 2017 και που κανείς δεν κατάλαβε γιατί φύγαμε.

Δυστυχώς για εμάς και τη χώρα, ούτε το 2019 βρέθηκε η μαγική φόρμουλα που αλλάζει πολιτικούς και πολιτικές. Αλλαγή θα βιώσουμε, όταν η κοινή γνώμη πάψει να λειτουργεί ως παράμετρος διαμόρφωσης της ημερήσιας θεματολογίας στις ειδήσεις των οκτώ και αναλάβει επιτέλους τον ρόλο που της αρμόζει ως ο βασικός συντελεστής παραγωγής πολιτικής. Σε αντίθετη περίπτωση, οι κάλπες θα συνεχίσουν να μοιάζουν με τηλεκοντρόλ και τα έτη να επαναλαμβάνονται επικίνδυνα μονότονα.

Ο κ. Πάνος Λοΐζου Παρράς είναι οικονομολόγος.

Ενας αιώνας γεμάτος Ελλάδα

Δεκαετία του 1940

Ενας ατελείωτος... χειμώνας.
Πόλεμος, ηρωισμός στα
μετόπισθεν, Κατοχή,
Αντίσταση, πείνα, Εμφύλιος.
Οι ανθρώπινες ζωές, οι
αντοχές και οι συνειδήσεις
δοκιμάζονται σκληρά.
Μια Ελλάδα που η «στατιστική
του θανάτου» την τοποθετεί
ανάμεσα στις εμπόλεμες
χώρες του Β' Παγκοσμίου
Πολέμου με τις μεγαλύτερες
απώλειες: περισσότεροι από
μισό εκατομμύριο οι νεκροί.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΑΕΛΥΚΩΔΙΑ, Έκδοση 22 Ιανουαρίου 2014 - Έτος 89 - Δελτίο 28

Κοινωνική Πολιτική και Οικονομική Επιμελέτη

www.kathimerini.com.cy €1,20 (αυτοκόλλητο) €1,20 (πρωτότυπο)

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ 05 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Οι τρεις άξονες του σχεδίου της ΤΡΑΟ στη Μεσόγειο

Τουρκικές κινήσεις, ελληνική διπλωματία

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Επὶ τὴν **βάσει** οργανωμένου σχεδίου, το οποίο έχει καταστρωθεί από την τουρκική εταιρεία πετρελαίων (ΤΡΑΟ), κινείται η Αγκυρα στην Ανατολική Μεσόγειο τους τελευταίους ἑξὶ μῆνες. Στην Αθήνα και στη Λευκωσία παρατηρούν ότι η Αγκυρα κινείται πιστά στους άξονες που έχουν τεθεί από την ΤΡΑΟ σε συνεργασία με τα υπουργεία Εξωτερικών και Εθνικής Αμυνας της Τουρκίας: ο σχεδιασμός αυτός, ο οποίος περιλαμβάνεται λεπτομερώς σε έκθεση της ΤΡΑΟ προς την τουρκική κυβέρνηση, προβλέπει: πρώτον, την εντατικοποίηση της παρουσίας του τουρκικού ναυτικού σε όλη τη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου. Δεύτερον, τη διαρκή διεξαγωγή ερευνών και γεωτρήσεων εντός της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης (ΑΟΖ) της Κυπριακής Δημοκρατίας. Και, τρίτον, την άσκηση πιέσεων προς το Κατάρ, με σκοπό την αποχώρηση της κρατικής εταιρείας Qatar Petroleum από τη σύμπραξη της με την αμερικανική ExxonMobil για την εκμετάλλευση του οικοπέδου 10 της κυπριακής ΑΟΖ.

Κοινή παραδοχή, η οποία οδηγεί τους Τούρκους σε αυτές τις πρωτοβουλίες, είναι η εκτίμηση ότι παρά την αμφισβητήσιμη οικονομική βιωσιμότητα του αγωγού East Med, η δέσμευση χωρών όπως η Ελλάδα, η Κυπριακή Δημοκρατία, το Ισραήλ, με την υποστήριξη των ΗΠΑ και, σταδιακά, της Αιγύπτου ή της Γαλλίας, μπορεί τελικά να οδηγήσει σε προώθηση των σχεδίων για λόγους πολιτικούς. Η λιβυκή παράμετρος, παρότι περιλαμβανόταν πάντα στους τουρκικούς υπολογισμούς, αυξάνει τη δυνατότητα τουρκικής μόχλευσης στην Ανατολική Μεσόγειο, όχι μόνον

νο για τον ενεργειακό σχεδιασμό της χώρας, αλλά και ως προς τις σχέσεις της με τις ΗΠΑ, τη Ρωσία και μεμονωμένους παίκτες της Ε.Ε., όπως η Γερμανία. Η Αγκελα Μέρκελ θα επισκεφθεί την Τουρκία στα μέσα Ιανουαρίου, όπου θα συναντηθεί με τον Τούρκο πρόεδρο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και στο μενού δεν θα βρίσκεται μόνο το προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα, αλλά και η Λιβύη.

Η Αγκυρα χρησιμοποιεί τη θέση που έχει στη «Διαδικασία του Βερολίνου» για την επίλυση της λιβυκής κρίσης και προσπαθεί να αυξήσει την επιρροή της στη διαιρεμένη βορειοαφρικανική χώρα με όλους τους πιθανούς τρόπους. Φαίνεται ότι η ανάπτυξη τουρκικών δυνάμεων στη Λιβύη αποτελεί ή «κόκκινη γραμμή» για την Ουάσινγκτον και τη Μόσχα, ωστόσο η πρόσφατη εμπειρία της τελικής στάσης Ρώσων και Αμερικανών στη βόρεια Συρία προειδοίζει και για πιθανή αλλαγή πλεύσης τους. Σε κάθε περίπτωση αξίζει να σημειωθεί ότι, αυτή τη φορά, καταδικαστική ανακοίνωση για την πιθανότητα αποστολής τουρκικού στρατού στη Λιβύη δεν εξέδωσε μόνο ο Λευκός Οίκος.

Προς ψήφιση

Η τουρκική Εθνοσυνέλευση ανοίγει μετά ολιγοήμερη διακοπή ξανά την εκκείμενη εβδομάδα (7 Ιανουαρίου) και τότε αναμένεται να τεθεί προς ψήφιση η αποστολή στρατιωτικής βοήθειας στην κυβέρνηση του Φαγέζ αλ Σαράζ στην Τρίπολη. Ηδη η τουρκική αντιπολίτευση έχει καταψηφίσει την αποστολή τουρκικών μονάδων στη Λιβύη, ωστόσο εσχάτως από την Αγκυρα μεταδίδονται πληροφορίες για τη χρησιμοποίηση των μισθοφόρων που χρησιμο-

Οι κινήσεις της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο, είτε μέσω ερευνών και γεωτρήσεων είτε μέσω μαζικών αεροπορικών παραβιάσεων και πτήσεων πάνω από βραχονησίδες και κατοικημένα νησιά, υποδηλώνουν την τουρκική πρόθεση να διατηρήσει την πίεση προς όλες τις κατευθύνσεις και σε όλα τα μέτωπα την ίδια στιγμή.

Εντατικοποίηση

της παρουσίας του τουρκικού ναυτικού, διαρκής διεξαγωγή ερευνών και γεωτρήσεων εντός της ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας και άσκηση πιέσεων προς το Κατάρ.

ποιεί η Τουρκία στο μέτωπο της βόρειας Συρίας. Αξίζει, πάντως, να τονιστεί ότι η Τουρκία είναι ήδη παρούσα στη Λιβύη με διάφορους τρόπους, οι οποίοι έχουν καταγραφεί (τεθωρακισμένα, UAV, στρατιωτικούς συμβούλους κ.ά.). Το τουρκολιβυκό σύμφωνο έχει, ακόμη, ως παράπλευρη επίπτωση την τουρκική προσπάθεια μεταφοράς και στρατιωτικοποίησης της κρίσης στο Αιγαίο. Παράλληλα, η Αθήνα προετοιμάζεται για τις πιθανές κινήσεις της Αγκυρας στη ζώνη, που, βάσει της συμφωνίας με τη Λιβύη, δημιουργεί δικαιώματα για την Τουρκία και την κυβέρνηση της Τρίπολης σε ζώνες οι οποίες βρίσκονται στην ελληνική ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα. Το μπα-

ράζ αεροπορικών παραβιάσεων και πτήσεων πάνω από βραχονησίδες και κατοικημένα νησιά την περασμένη εβδομάδα (Καστελλόριζο, Οινούσες, Αγαθονήσι) υποδηλώνει την τουρκική πρόθεση να διατηρήσει την πίεση προς όλες τις κατευθύνσεις και σε όλα τα μέτωπα την ίδια στιγμή. Ενδιαφέρουσα λεπτομέρεια ήταν και η πτήση του κ. Ερντογάν πάνω από τον ελληνικό εναέριο χώρο ανήμερα τα Χριστούγεννα, όταν μετέβη στην Τυνησία, προσπαθώντας να την προσεταιριστεί στην προσπάθεια αύξησης της τουρκικής επιρροής στη Λιβύη. Πάνω από τον ελληνικό εναέριο χώρο πέταξαν δύο πανομοιότυπα αεροσκάφη, ένα εκ των οποίων μετέφερε τον Τούρκο πρόεδρο, ένδειξη, μεταξύ άλλων, των μέτρων ασφαλείας που κάθε φορά εφαρμόζονται για την προστασία του κ. Ερντογάν.

Σε όλη αυτή την τουρκική κινητικότητα, η Αθήνα έχει αναπτύξει μια έντονη διπλωματική δραστηριότητα, τόσο με τους περιφερειακούς παίκτες όσο και ευρύτερα. Αύριο ξεκινούν οι τεχνικές συνομιλίες στη Ρώμη για την πιθανότητα οριοθέτησης ΑΟΖ Ελλάδας - Ιταλίας (στη βάση μετατροπής της υφιστάμενης συμφωνίας του 1977 για υφαλοκρηπίδα). Στις 4-5

Ιανουαρίου θα πραγματοποιηθεί η τριμερής Ελλάδα, Κυπριακής Δημοκρατίας και Αιγύπτου με την παρουσία και στήριξη της Γαλλίας στο Κάιρο. Λίγο μετά, στις 7 Ιανουαρίου, θα πραγματοποιηθεί το κρίσιμο ραντεβού του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη με τον πρόεδρο των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ στον Λευκό Οίκο. Στα μέσα της επόμενης εβδομάδας (8 ή 9 Ιανουαρίου) έχουν προγραμματιστεί να γίνουν τεχνικές συνομιλίες για την οριοθέτηση ΑΟΖ και με την Αίγυπτο, ενώ στα μέσα του μήνα θα πραγματοποιηθεί και η επόμενη συνάντηση των χωρών που θα συμμετάσχουν στο East Med Gas Forum (Ελλάδα, Κύπρος, Ισραήλ, Αίγυπτος, Ιταλία, Παλαιστινιακή Αρχή, ΗΠΑ). Σημειώνεται ότι η Παλαιστινιακή Αρχή, η οποία δέχεται ισχυρές πιέσεις από την Τουρκία, εκφράζει αντιρρήσεις για τον East Med. Στα μέσα του μήνα αναμένεται να κάνει και το επόμενο ταξίδι του στο Μαγκρέμπ, αυτή τη φορά στο Μαρόκο, ο υπουργός Εξωτερικών Νίκος Δένδιας, στο πλαίσιο της διπλωματικής προσπάθειας προσέγγισης όλων των παικτών οι οποίοι έχουν λόγο, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, στη λιβυκή κρίση. Στις 29 Ιανουαρίου, ο κ. Μητσοτάκης θα μεταβεί στο Παρίσι, όπου

θα έχει επαφές με τον πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας Εμανουέλ Μακρόν. Έως τότε υπολογίζεται ότι θα έχει πραγματοποιηθεί και η διάσκεψη στο Βερολίνο για τη Λιβύη, όπου η Ελλάδα δεν έχει θέση, αλλά διαθέτει ενεργούς διαύλους επικοινωνίας με τους περισσότερους συμμετέχοντες και δη τις ΗΠΑ, την Αίγυπτο, τη Γαλλία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ).

Διάυλος επικοινωνίας

Ένα τελευταίο, αλλά σε καμία περίπτωση εσχατό, κεφάλαιο της ελληνικής διπλωματικής προσπάθειας αυτή την περίοδο αφορά την προσέγγιση με τη Μόσχα, η οποία θεωρείται η μοναδική δύναμη με πραγματική δυνατότητα άσκησης πιέσεων πάνω στον κ. Ερντογάν. Από την Αθήνα γίνονται εργώδεις προσπάθειες, σε διάφορα επίπεδα, προκειμένου να δημιουργηθεί ένας διάυλος επικοινωνίας ικανός για αμεσότερη επαφή και συνεργασία με τη Μόσχα για τα περιφερειακά ζητήματα, στα οποία η Ρωσική Ομοσπονδία καταλήγει να έχει πολύ σημαντικότερη θέση από τη συντριπτική πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών. Σε υπηρεσιακό επίπεδο, τα υπουργεία Εξωτερικών Ελλάδας και Ρωσικής Ομοσπονδίας βρίσκονται σε διαρκή επικοινωνία.

ΑΠΟΨΗ

Διαχείριση κρίσεων με την Τουρκία

Του **ΜΑΝΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ***

Εχουν περάσει τριάντα δύο χρόνια από την ελληνοτουρκική κρίση του 1987 και είκοσι τρία από εκείνη των Ιμίων το 1996. Τώρα που βρισκόμαστε αντιμέτωποι ξανά με το ενδεχόμενο μιας στρατιωτικής αντιπαράθεσης με τη γειτονική χώρα, θα ήταν χρήσιμο να θυμηθούμε τα μαθήματα που πήραμε από τις δύο κρίσεις.

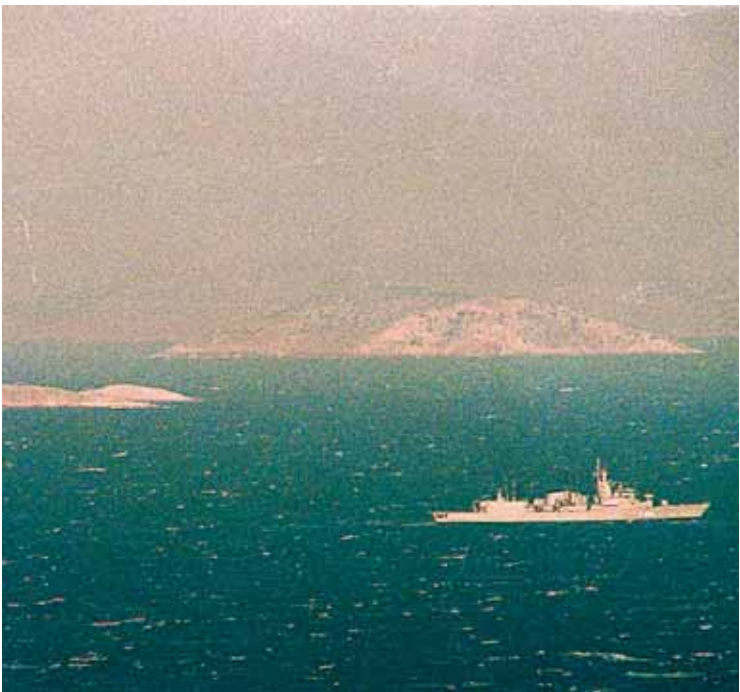
Τον Μάρτιο του 1987, η έξοδος του τουρκικού σκάφους «Σισμίκ» για σεισμογραφικές έρευνες στο Αιγαίο έφερε τις δύο χώρες στα πρόθυρα του πολέμου. Η Αθήνα κατόρθωσε να υπερασπιστεί τα κυριαρχικά της δικαιώματα για τέσσερις λόγους. Πρώτον, το προσωποπαγές σύστημα λήψης αποφάσεων αποθάρρυνε φαινόμενα διγλωσσίας εντός της κυβέρνησης. Ο τότε πρωθυπουργός έστειλε ένα ξεκάθαρο μήνυμα για τις κόκκινες γραμμές της χώρας. Το ταξίδι του Κάρολου Παπούλια για διαβουλεύσεις στη Βουλγαρία και το κλείσιμο της αμερικανικής βάσης στη Νέα Μάκρη προκάλεσαν ανησυχίες στην Ουάσινγκτον για ρήγμα εντός του ΝΑΤΟ. Επιπλέον, η πιθανή δημιουργία ενός στρατιωτικού άξονα μεταξύ Αθηνών και Σόφιας αντέτρεψε τους σχεδιασμούς της Αγκυρας. Τέλος, το μονοπώλο της κρατικής τηλεόρασης επέτρεψε στην πολιτική ηγεσία να αποφυγή τις διαρροές και να συσπειρώσει την ελληνική κοινή γνώμη.

Αντιθέτως, τίποτα δεν πήγε καλά στην κρίση των Ιμίων για επίσης τέσσερις λόγους. Μετά την αποχώρηση του Ανδρέα Παπανδρέου από την πρωθυπουργία, η ενδοκομματική σύγκρουση δημιούργησε ένα κλίμα καχυποψίας. Σημαινόταν μέλη της κυβέρνησης ακολουθούσαν προσωπικές στρατηγικές. Ταυτόχρονα, η παντοδυναμία των ΗΠΑ στο διεθνές σύστημα μείωσε δραματικά τα περιθώρια ελιγμών της ελληνικής πλευράς. Η αμερικανική κυβέρνηση λειτουργησε περισσότερο ως ουδέτερος διαμεσολαβητής παρά ως υπέρμαχος των ελληνικών

Τριάντα δύο χρόνια από το «Σισμίκ» και είκοσι τρία από τα Ιμια – Πώς θα συμπεριφερθεί η ελληνική πλευρά στην επόμενη, αν προκύψει, πρόκληση;

θέσεων. Η επικοινωνιακή διαχείριση της κρίσης ήταν προβληματική από όλες τις απόψεις. Τα ιδιωτικά ΜΜΕ έσπειραν τον πανικό στους πολίτες και αποσυντόνισαν τους λάπτες αποφάσεων.

Σημειώνεται ότι, και στις δύο περιπτώσεις, η ελληνική πλευρά επεδίωξε τη στρατιωτική κλιμάκωση. Η αποφασιστικότητα της

Η προσάραξη ενός πλοίου στις βραχονησίδες των Ιμίων έφτασε τον Ιανουάριο του 1996 στην ένοπλη αμφισβήτηση της ελληνικής θαλάσσιας κυριαρχίας από την Τουρκία και το «γκριζάρισμα» του Αιγαίου.

Αθénas στην κρίση του 1987 αιφνιδίασε τον αντίπαλο· για παράδειγμα, η εκκένωση πληθυσμού από τον Βόρειο Έβρο, η μετακίνηση στρατευμάτων προς τα ελληνοτουρκικά σύνορα και η μερική επιστράτευση σε νησιά του Ανατολικού Αιγαίου έδειχναν ότι η Ελλάδα προετοιμαζόταν σοβαρά για πόλεμο. Η κινητοποίηση των Ενόπλων Δυνάμεων κρίνεται γενι-

κά ως ικανοποιητική στα Ιμια, αλλά παρουσιάστηκαν ελλείψεις και αδυναμίες. Στο σύνθετο αρχιπελαγικό περιβάλλον, η επιτυχημένη διεξαγωγή ειδικών επιχειρήσεων για την ανακατάληψη βραχονησίδων απαιτεί μεγάλη ταχυκινησία και άριστη πληροφόρηση. Η απουσία αυτών των δύο στοιχείων υπονόμωσε την ελληνική επιχείρηση προστασίας των Ιμίων.

Σε κάθε περίπτωση, προκύπτουν δύο εύλογα ερωτήματα που χρήζουν άμεσων απαντήσεων. Το πρώτο αφορά τα χαρακτηριστικά της επόμενης ελληνοτουρκικής κρίσης. Σήμερα η τουρκική στρατηγική έχει υιοθετήσει ορισμένα υβριδικά στοιχεία που την καθιστούν πιο επικίνδυνη από ποτέ. Η χρήση μη επανδρωμένων αεροσκαφών μπορεί να αποκρύψει την ταυτότητα του επιτιθέμενου και να δημιουργήσει σύγχυση στον αμυνόμενο. Το ίδιο συμβαίνει και με τη δράση ιδιωτικών εταιρειών που καταπονεί τις Ενοπλες Δυνάμεις. Με άλλα λόγια, η επόμενη κρίση που θα προκύψει μπορεί να επιλέξει μη κρατικούς δρώντες ή αυτόνομες πλατφόρμες τελευταίας τεχνολογίας που δεν είμαστε ακόμα σε θέση να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά.

Το δεύτερο ερώτημα αφορά τον ορισμό της νίκης και της ήττας. Η επιστροφή του «Σισμίκ» στα τουρκικά χωρικά ύδατα θεωρήθηκε νίκη της Ελλάδας, ενώ η προσωρινή κατάληψη των δυτικών Ιμίων αντιμετωπίστηκε ως ήττα. Εντούτοις, οι πολιτικές ηγεσίες αντέδρασαν με το ίδιο τρόπο στη μετά την κρίση περίοδο. Προσπάθησαν να έρθουν σε συνεννόηση με την τουρκική κυβέρνηση για

να μειωθεί η στρατιωτική ένταση και να εξομαλυνθούν οι διμερείς σχέσεις. Η συνάντηση στο Νταβός το 1988 και το ανακοινωθέν της Μαδρίτης το 1997 συνιστούσαν μια απέλπιδα προσπάθεια της ελληνικής πλευράς να ενισχύσει την ασφάλεια και την ειρήνη στην περιοχή. Πλέον, όμως, μηνιμούνται από σχεδόν όλους ως τεκμήρια υποχωρητικότητας και αφελών προσδοκιών.

Εξάλλου, στην ομιλία του προς το υπουργικό συμβούλιο στα τέλη Μαρτίου του 1987, ο ίδιος ο Ανδρέας Παπανδρέου περιέγραψε με σαφήνεια τα όρια μιας πιθανής διαπραγματεύσεως για την ελληνική πλευρά: «Εμείς έχουμε καλέσει την Τουρκία σε αποδοχή της πρότασής μας να πάμε στη Χάγη για την υφαλοκρηπίδα. Πολιτικό διάλογο με την Τουρκία για άλλα θέματα δεν είναι δυνατόν να κάνουμε γιατί αφορούν αποκλειστικά το ποια κυριαρχικά δικαιώματα η Ελλάδα θα παραχωρήσει στην Τουρκία. Αυτό δεν λέγεται διάλογος, αυτό είναι μήνυμα προς πτημένο. Ούτε είναι πτημένη η Ελλάδα ούτε πρόκειται να είναι πτημένη η Ελλάδα». Δεν υπάρχουν νίκες χωρίς μάχες και μάχες χωρίς θυσίες.

* Ο κ. Μάνος Καραγιάννης είναι αναπληρωτής καθηγητής στο Τμήμα Αμυντικών Σπουδών του King's College London και στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Ο κρίκος, το φλουρί του Χάρη και οι «καμπάνες»!

Επιμένει Ελληνικά

Στο πνεύμα των εορτών, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ελέω διακρατικής συμφωνίας για τον EastMed, θα γευτεί Πρωτοχρονιά στην Ελλάδα. Ο Νίκος Αναστασιάδης πέρασε τα Χριστούγεννα στην προεδρική κατοικία του Τρόδους και Πρωτοχρονιά θα κάνει κάτω από τον Παρθενώνα, προκειμένου να είναι παρών στην υπογραφή της διακρατικής συμφωνίας, στις 2 Ιανουαρίου. Τώρα, αν θα μείνει Αθήνα ή θα πάρει, όπως και ο Κυριάκος, τα όρη τζαι τα παραρά θα το μάθουμε άμα τη επιστροφή του. Όπως πληροφορούμαι, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ήταν προγραμματισμένο να περάσει τις εορτές στην Κύπρο, αλλά το έκτακτο ραντεβού της Αθήνας τού ήρθε κουτί. Εκτός Κύπρου μεταφέρθηκε οικογενειακώς ο νεοφώτιστος υπουργός Μεταφορών, Γιάννης Καραούσος, ενώ τα υπόλοιπα μέλη της κυβέρνησης φέτος ψήφισαν Κύπρο. Έτσι τουλάχιστον υποστηρίζουν κυβερνητικές πηγές.

● ● ● ●

Στην Πάφο

Ο Αρχιεπίσκοπος την Πάφο δεν την ξενά. Αν δεν είχε και τη δοξολογία για την πρώτη του έτους, στον Καθεδρικό Ναό του Αγίου Ιωάννη, πάω στοίχημα πως θα άλλαζε χρονιά εκτός Λευκωσίας. Ο Μακαριότατος, όπως πληροφορούμαι, είχε αγωνία για την ημέρα των Θεοφανίων μιας και εϊθισται να είναι μαζί με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ο Αρχιεπίσκοπος λέγεται πως τηλεφώνησε στο Προεδρικό για να μάθει το πρόγραμμα του Νίκου Αναστασιάδη πριν τα Χριστούγεννα. Τώρα, ποιος έπεισε ποιον για να πάνε στην Πάφο για Θεοφάνια δεν το έμαθα, αλλά μπορεί να υποψιαστώ πως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, γνωρίζοντας την αδυναμία του Αρχιεπισκόπου για τη γενέτειρά του, θα τον έβγαλε από τη δύσκολη θέση.

● ● ● ●

Έρχονται καμπάνες

Μετά την Πρωτοχρονιά, όπως εγκύρως μαθαίνω, θα σκάσει βόμβα για το θέμα πάταξης των παράνομων μεταναστευτικών ροών. Το υπουργείο Εσωτερικών ετοιμάζει «μποναμά» για τρία κολλέγια. Πληροφορίες που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση θέλουν τα τρία κολλέγια να διευκολύνουν πρόσωπα από τρίτες χώρες ώστε να εισέρχονται στην Κυπριακή Δημοκρατία υπό τον μανδύα του φοιτητή. Οι ίδιες πληροφορίες τα θέλουν να κάνουν τα στραβά μάτια, όταν οι «φοιτητές» τους εξαφανίζονται από προσώπου γης, μόλις πατήσουν το πόδι τους στο αεροδρόμιο Λάρνακας. Η κατάσταση με τα συγκεκριμένα

Και όμως, φαίνεται αληθινό. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εγκαινιάζει νέο σύστημα αξιολόγησης των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου. Θα τους στέλνει στον «Αδύναμο Κρίκο» του Τάσου Τρύφωνος. Ιδού και οι αποδείξεις παραμονές Πρωτοχρονιάς.

κολλέγια, μου έλεγε αρμόδια πηγή, έχει ξεφύγει με αποτέλεσμα το ΥΠΕΣ να ετοιμάζεται να ρίξει βαριές «καμπάνες». Και ύστερα κατακαρυνώνουμε το ψευδοκράτος ότι βραβτίζει φοιτητή όποιον περνά έξω από πανεπιστήμια, στα Κατεχόμενα.

● ● ● ●

Το βάπτισμα

Πάντως, για την ιστορία ανακοπής των παράνομων ροών από τα κατεχόμενα, αν και δεν κυκλοφόρησε, τα μικτά περίπολα Αστυνομίας και Εθνικής Φρουράς έκαναν τις δυο πρώτες συλλήψεις. Πρόκειται για άτομα που εισήλθαν στις ελεύθερες περιοχές, από κάποιο «τυφλό» σημείο της Πράσινης Γραμμής, στην παλαιά Λευκωσία και εντοπίσθηκαν από την περίπολο. Στα δυο συμβάντα δεν δόθηκε δημοσιότητα, προκειμένου να μην υπάρχουν παρενέργειες και φωνές για

στρατιωτικοποίηση των ελέγχων, εντός κατοικημένης περιοχής. Εκτός από τις περιπολίες αλλά και μέτρα κατά τριών κολλεγιών, το ΥΠΕΣ παρασκηνιακά ετοιμάζεται να ενισχύσει τους ελέγχους κατά μήκος της γραμμής αντιπαράταξης και με άλλο ηλεκτρονικό σύστημα, πέρα από τις κάμερες που θα προμηθευθεί η Εθνική Φρουρά.

● ● ● ●

Πήρε ευλογία

Ως γνωστόν, ο Προκαθήμενος της Εκκλησίας δεν επιθυμούσε την απομάκρυνση του Κώστα Χαμπίσουρη από το υπουργείο Παιδείας, ο οποίος κάλυπτε τα κριτήρια του Μακαριότατου. Ωστόσο, και με τον Πρόδρομο Πρόδρομο, φαίνεται ότι θα τα πάει καλά. Η πρώτη συνάντηση που έγινε στην Αρχιεπισκοπή ήταν όντως καλή. Ως εϊθισται, ο νέος υπουργός Παιδείας πήγε να πάρει την ευλογία του

Αρχιεπισκόπου και αν κρίνω από τις φωτογραφίες, ο Πάφιος ιεράρχης του την έδωσε. Ο Πρόδρομος Προδρόμου πήρε και εικόνα από τον Αρχιεπίσκοπο, ως καλός χριστιανός. Δεν θα αποκαλύψω την πηγή μου, αλλά ο Μακαριότατος λέγεται πως εκτός των άλλων ζήτησε από τον Υπουργό Παιδείας να τηρεί ευλαβικά το πρόγραμμα νηστειών της Εκκλησίας, να εκκλησιάζεται κάθε Κυριακή και κάθε Δευτέρα, πρωινό καφέ από τηλεφώνου για να έχει επαφή με τα της Εκκλησίας.

● ● ● ●

Τα δύσκολα

Με το καλημέρα του νέου χρόνου, τρία κυβερνητικά μέλη θα πρέπει να είναι σε αυξημένη εγρήγορση. Ο υπουργός Ενέργειας, Γιώργος Λακκοτρύπης, ένεκα της επανέναρξης των δραστηριοτήτων εντός της ΑΟΖ και ο Νίκος Νουρής για το μεταναστευτικό αλλά

Ο ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Χάρης Γεωργιάδης

Ο Χάρης Γεωργιάδης, μόλις άδειασε την καρέκλα του αναπληρωτή προέδρου του ΔΗΣΥ ο Λευτέρης Χριστοφόρου άρχισε, όπως έμαθα στον φούρνο, τα τηλεφωνήματα για να μαζέψει ψήφους ενόψει των εσωκομματικών εκλογών. Άντε και το φλουρί, Χαρούλη!

και τη μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης, η οποία μέχρι τα μέσα Ιανουαρίου αναμένεται ότι θα πάει στη Βουλή. Σε ό,τι αφορά τον Γιώργο Λακκοτρύπη, λέγεται πως η επιστροφή των εταιρειών στην ΑΟΖ ενδεχομένως να είναι και το γκραν φινάλε του. Υπάρχει και ο υπουργός Υγείας, ο οποίος έχει μπροστά του το μεγάλο στοίχημα της Β' φάσης του ΓεΣΥ. Ο Κωνσταντίνος Ιωάννου θα ανακουφιστεί εάν πρώτα φέρει βόλτα τους κυβερνητικούς ιατρούς, αλλά και τις ιδιωτικές κλινικές χωρίς να υπάρξουν άνθρωποι αλλαγές.

● ● ● ●

Οι κλινικάρχες

Την περασμένη Παρασκευή, ο ΟΑΥ πήγε στον ΠΑΣΙΝ (ιδιωτικές κλινικές) για να τους λύσει τις όποιες απορίες έχουν, επί της προτάσεως που τους έδωσε. Απ' ό,τι μαθαίνω οι απαντήσεις που έδωσε, κομψά, δεν ικανοποίησαν κάποιες ιδιωτικές κλινικές. Όπως μου είπε πρόσωπο που ήταν στην ενημέρωση, ο ΟΑΥ δεν ήταν σε θέση να απαντήσει αν π.χ. η πρότασή του επιδέχεται αλλαγές. Κάποιοι εκ των παρισταμένων ήταν πυρ και μαγία και με την ηγσία του ΠΑΣΙΝ που κανόνισε χριστουγεννιάτικα την ενημερωτική συνάντηση χωρίς προετοιμασία, με αποτέλεσμα να χρειασθεί και νέα. Όσο για την απόφαση των κλινικάρχων, αυτή μετά τις 10 Ιανουαρίου.

Γράφει **Ο ΙΑΝΟΣ**

Ο Κυριάκος Μπιστοτάκης και οι δύο έννοιες του Κέντρου

ΕΞΙ μήνες μετά την άνετη εκλογική του νίκη, ο Κυριάκος Μπιστοτάκης είναι ξεκάθαρα ο κυρίαρχος του πολιτικού παιχνιδιού. Οι διαδοχικές φοροελαφρύνσεις (αυτές που έχει ήδη εφαρμόσει συν αυτές που έχει εξαγγείλει για το 2020), οι νομοθετικές ρυθμίσεις για την άρση εμποδίων στην επιχειρηματική δραστηριότητα και οι διακηρύξεις του, σε ομολόγους του ανά τον κόσμο και στις δημόσιες τοποθετήσεις του, ότι η Ελλάδα είναι ανοικτή για επενδύσεις, έχουν βελτιώσει θεαματικά το επιχειρηματικό κλίμα.

Στο μέτωπο της ασφάλειας, παρά την επίδειξη υπερβάλλοντος ζήλου των αστυνομικών δυνάμεων σε κάποιες περιπτώσεις, η επιχείρηση ανακατάληψης του δημόσιου χώρου, είτε πρόκειται για τα Εξάρχεια είτε για τα πανεπιστήμια, αντιμετωπίζεται θετικά από την κοινή γνώμη. Σύμφωνα με την πρόσφατη δημοσκοπήση της Pulse για τον ΣΚΑΪ (συλλογή στοιχείων 16-18 Δεκεμβρίου), το 54% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η κυβερνητική πολιτική για τη δημόσια ασφάλεια είναι στη σωστή κατεύθυνση (με το 29% να είναι «σίγουροι» γι' αυτό), έναντι 35% που την κρίνουν αρνητικά. Τρίτον, σε δύο κρίσιμα πεδία, την Παιδεία και το περιβάλλον, ο κ. Μπιστοτάκης έχει υιοθετήσει μέτρα μακροπρόθεσμης πνοής που ταράζουν τα λιμνάζοντα νερά και ανταποκρίνονται σαφώς στις ανησυχίες και στις επιθυμίες των πιο δυναμικών τμημάτων της κοινωνίας.

Η εισαγωγή της αξιολόγησης στη χρηματοδότηση σε συνδυασμό με μεγαλύτερη αυτονομία κινήσεων για τα πανεπιστήμια, η νέα έκφραση στα πρότυπα σχολεία, η σχεδιαζόμενη προσθήκη νέων θεματικών

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

στο σχολικό πρόγραμμα (καταπολέμηση εξαρτήσεων, εθελοντισμός, προαγωγή της επιχειρηματικότητας, προστασία του περιβάλλοντος), όλα σηματοδοτούν μία φυγή προς τα εμπρός, προς μία πιο σύγχρονη, ανταγωνιστική, πολιτισμένη Ελλάδα. Στο περιβάλλον, οι ιδιαίτερα φιλόδοξοι στόχοι για την απολιγνιστοποίηση και για τον εκσυγχρονισμό της διαχείρισης απορριμμάτων, δύο μακροχρόνιες πηλγές, ευθυγραμμίζουν τη χώρα με τις προτεραιότητες της νέας ευρωπαϊκής ηγσίας, αναδεικνύοντας ένα ακόμα ζήτημα στο οποίο θεωρούμαστε πλέον μέρος

της λύσης, όχι του προβλήματος. Είναι, φυσικά, πολύ νωρίς ακόμα: οι μεταρρυθμίσεις μπορεί να μείνουν στα χαρτιά, οι μεγαλεπήβολοι στόχοι να μην επιτευχθούν. Άλλοι παρόντες, πέρα από τον έλεγχο της κυβέρνησης -βλέπε Τουρκία, προσηγνικό- μπορεί να οδηγήσουν σε πλήρη εκτροχιασμό του σχεδιασμού. Αλλά είναι αναμφίβολο ότι, μέχρι στιγμής, ο πρωθυπουργός, με τη βοήθεια και της μειζονος αντιπολίτευσης που ελάχιστα έχει καταλάβει για τους λόγους της εκλογικής της ήττας, έχει πετύχει να καταλάβει το Κέντρο. Η επιτυχία αυτή, πα-

ραδόξως, δημιουργεί προϋποθέσεις μελλοντικής αποτυχίας.

Η έννοια του Κέντρου είναι αμφίσημη και παρεξηγήσιμη. Κεντρώα πολιτική μπορεί να είναι αυτή που αγνοεί ιδεολογικές αγκυλώσεις και αναζητεί τις καλύτερες λύσεις σε κάθε πεδίο, αδιαφορώντας για το πολιτικό πρόσημο με το οποίο έχουν συνδεθεί (οι πολιτικές στην Παιδεία και στο περιβάλλον εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία). Μπορεί όμως να είναι επίσης η πολιτική που έχει ως υπέρτατο γνώμονα τη διατήρηση της στήριξης από

την κοινή γνώμη και την αποφυγή της μομφής του ριζοσπαστισμού στη μία ή στην άλλη κατεύθυνση. Η πολιτική της «ήπιας προσαρμογής» του Κώστα Καραμανλή το 2004-9 ήταν χαρακτηριστικό παράδειγμα της κατάληψης του Κέντρου με τη δεύτερη έννοια. Οι συνέπειες ήταν καταστροφικές.

Υπήρχαν πάντα δύο εκδοχές του Κυριάκου Μπιστοτάκη: ο πεπεισμένος φιλελεύθερος, που θεωρούσε ότι δεν έχει νόημα να γίνει κάποιος πρωθυπουργός αν δεν κάνει τις αλλαγές που χρειάζεται η χώρα για να

ανεβεί επίπεδο διοικητικά και οικονομικά· και ο πιο παραδοσιακός πολιτικός, που κινείται υπερβολικά προσεκτικά, κοιτώντας συνεχώς πίσω του, για να βεβαιωθεί ότι ο λαός τον ακολουθεί. Η διαπάλη μεταξύ των δύο χαρακτήρισε όλη την περίοδο της θητείας του ως ηγέτη της αξιωματικής αντιπολίτευσης, και είναι ορατή και κατά την πρωθυπουργία του. Εχοντας καταλάβει το Κέντρο, είναι ορατός ο πειρασμός να θεωρήσει τη διατήρηση της πρωτοκαθεδρίας του αυτοσκοπό - εις βάρος των πολιτικών που ξέρει ότι πρέπει να προωθήσει.

Εως τις 7 Ιουλίου, ακούγαμε από τη Νέα Δημοκρατία ότι η χώρα έχει βαθιά δομικά προβλήματα, τα οποία επιδεινώθηκαν στην τετραετία που κυβέρνησε ο Αλέξης Τσίπρας - συνεπώς ήταν αναγκαίο ένα ριζοσπαστικό μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα, που θα έθετε την Ελλάδα σε τροχιά ευρωπαϊκής κανονικότητας. Μετά τις εκλογές, η κανονικότητα αυτή μοιάζει (αν δεχθεί κανείς το κυβερνητικό αφήγημα) να κατακτήθηκε χωρίς ιδιαίτερες τριβές και θυσίες - σαν να ήταν απλά θέμα ψυχολογίας. Η κυβερνητική πολιτική τείνει να είναι στη σωστή κατεύθυνση, αλλά πρόκειται εν πολλοίς για μέτρα λαοφιλή, χωρίς πολιτικό κόστος. Αναγκαίες τομές στο ασφαλιστικό, στη Δικαιοσύνη, στις ΔΕΚΟ, στη δημόσια διοίκηση, έχουν μετατεθεί ή αραιωθεί, ενδεχομένως υπό τον φόβο κραυγών περί «νεοφιλελεύθερης» πολιτικής και «ταξικής μεροληψίας».

Τελικά ήταν τόσο ήπια η προσαρμογή που χρειαζόταν;

Ο κ. Στέφανος Κασσιμάτης απουσιάζει.

ΑΚΑΡΙΑΙΑ / Της ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ

Ο χρόνος πάλι

Επιλέγω συνειδητά να προσπεράσω την επικαιρότητα. Γιατί όπου να 'ναι αλλάζει ο χρόνος. Και έρχεται ο χρόνος πάλι να μας φέρει αντιμέτωπους με απολογισμούς και ευχές, προσωπικές και ευρύτερες και ίσως σε τέτοιες στιγμές είναι καλύτερα να θυμόμαστε τα ουσιαστικά, τα οποία δυστυχώς πια δεν βρίσκονται στο επίκαιρο, αλλά σ' εκείνο που η επικαιρότητα συχνά επισκιάζει. Επιλέγω, λοιπόν, να υπενθυμίσω και πάλι λόγια σπουδαίων ανθρώπων, ανθρώπων που έχουν τη δύναμη να μας εμπνεύσουν και να χρωματίσουν τον χρόνο και τα χρόνια μας με καθαρά χρώματα και όχι νοθευμένα.

Ένας από αυτούς τους ανθρώπους ο ζωγράφος και ποιητής Άντνης Ιωαννίδης που πρόσφατα κέρδισε το κρατικό βραβείο ποίησης. Τον είχα συναντήσει πέρσι, σε έναν όμορφο κήπο, να κάθεται σε μια σιδερένια καρέκλα και να αρουγκράζεται τους ήκους της ζωής. «Είναι πιο όμορφο να μιλάμε για λουλουδία κι ανθρώπους» είπε και είχε απόλυτο δίκιο. Γιατί εκεί μέσα κρύβονται οι αλήθειες οι δικές μας και του ίδιου του τόπου. Κι αυτές είναι που μας δυναμώνουν την πίστη και όχι όσα συνθέτουν την επικαιρότητα, η οποία στερείται κάθε έμπνευσης. «Θαυμάζω τους ανθρώπους που μένουν ανάλλαχτοι» μου είπε κάποια στιγμή όπως χαζεύαμε τον κήπο και πίναμε κυπριακό καφέ. «Τι εννοείτε;» τον ρώτησα με περιέργεια. «Δεν εννοώ αυτούς που δεν αλλάζουν. Δεν εννοώ αυτούς με τις παρωπίδες, αυτούς που δεν βλέπουν τι γίνεται γύρω τους. Εννοώ αυτούς που, παρότι βλέπουν ξέρουν ποιος είναι ο δίκος τους δρόμος, ψάχνουν στο κήπο των ανθρώπων και των ιδεών το δικό τους άνθος. Δεν γίνονται μαϊντανόι. Δεν γίνονται εποχικοί, μάζα, πολτός. Βρίσκουν το δικό τους άνθος». Έχω την αίσθηση πως έχουμε πάψει πια να ψάχνουμε το δικό μας άνθος, σχολίασα ψθυριστά. «Είναι γιατί έχουμε ξεχάσει την μοίρα μας» μου είπε. «Μόνο όταν, όμως, μένουμε πιστοί στο δικό μας άνθος μπορούμε να προχωρήσουμε μπροστά, μπορούμε να πεθάνουμε χωρίς την πίκρα του «επί ματαίω»». Αυτό είπε. Και αυτό αισθάνεται. Ο ίδιος παραδέχτηκε πως έζησε επ' ιδίω κίνδυνω, προς χάριν αυτού του ανοίγματος ψυχής. Για να κρατήσει σχέση με την ουσία του. Πόσοι από μας έχουμε αυτό το ζητούμενο, διερωτήθηκα. Πόσοι από μας αναμετριάμαστε από καιρού εις καιρόν με την ουσία μας; Πόσοι από μας έχουμε ως πυξίδα αυτή την αναζήτηση ώστε να τοποθετούμε τον πήχη της σκέψης και της κρίσης μας εκεί όπου θα 'πρεπε να είναι, εκεί όπου «μιλά κανείς για ανθρώπους και λουλούδια» και αναγνωρίζει την αξία «του δικού του άνθους». Κι αν δεν έχουμε αυτή την πυξίδα, τότε γιατί δεν μας προβληματίζει το πότε ακριβώς τη χάσαμε και το τι ευθύνεται που έχουμε πάρει λάθος δρόμο, λάθος κατεύθυνση, λάθος προσανατολισμό; Τον ρωτάω πώς νιώθει που μεγαλώνει, «όπως νιώθω τώρα, ένιωθα και όταν ήμουν παιδί» μου απαντάει. «Αυτή τη μνήμη πρέπει να 'χουμε» συμπληρώνει. Γιατί «μόνο προς τα πίσω έχουμε να πάμε, εκεί είναι ο κήπος όλων μας». «Και πώς κρατάει κανείς αυτή τη μνήμη;» τον ρώτησα. «Η μνήμη φεύγει, μένει όμως η αίσθησή της. Είναι μια άλλη παρουσία. Μια άλλη βεβαιότητα» απάντησε ψθυριστά. Και ύστερα μου περιέγραψε ένα παιχνίδι παιδικό, όπου το ένα παιδί κτυπάει στην πλάτη του άλλου και κάνει την ερώτηση «σε ποιον χαρίζεσαι;». «Αυτό είναι!» είπε μετά. «Σε ποιον χαρίζσαι. Γιατί αν δεν ανοίξεις την ψυχή σου, τότε δεν μπορείς να διατηρήσεις τη σχέση σου με την ουσία σου». Κι αυτό είναι μια γερή υπενθύμιση την οποία νιώθω την ανάγκη να μοιραστώ μαζί σας ξανά, λίγο πριν αλλάξει ο χρόνος, λίγο πριν έρθουν ξανά τα χρόνια να ζητήσουν έναν απολογισμό. Γιατί είναι τώρα που πρέπει να το θυμηθούμε, πως μόνο μια δοκιμασμένη ψυχή, που έχει μάθει να χαρίζεται, μπορεί να ανικνεύει το μυστήριο, αυτό που βρίσκεται πέρα από μας και που κάνει το πέρασμά μας από τη ζωή ευλογημένο.

elenixenou11@gmail.com

Οι **μασκότ** Χιτς και Κούλι, κατά τη διάρκεια του αγώνα χόκεϊ στον πάγο μεταξύ TPS Turku και Salavat Yulayev Ufa, για το 93ο τουρνουά Spengler Cup, στο Νταβός της Ελβετίας, στις 27 Δεκεμβρίου.

ΔΙΕΛΚΥΣΤΙΝΔΑ / Της ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Ο άδειος τενεκές

Όταν είχε ληφθεί η απόφαση του κουρέματος, τον Μάρτιο του '13, το υπουργικό είχε ανηφορίσει στον προεδρικό λόφο για τη διαχείριση της κρίσης. Τα μισά μέλη συζητούσαν στο γραφείο του τότε κυβερντικού εκπροσώπου, Χρήστου Στυλιανίδη, για την επόμενη μέρα και τη ζημιά που θα προκαλούσε το όλο θέμα και οι άλλοι μισοί στο γραφείο του τότε υφυπουργού παρά τω προέδρω, Κωνσταντίνου Πετρίδη. Με τον Πρόεδρο, όμως, δεν ήταν κανείς. Ούτε για να τον συμβουλευθεί ούτε για να συζητήσει μαζί του το πώς θα τύχει χειρισμού η πρώτη μεγάλη κρίση της κυβέρνησης.

Η εικόνα μιλούσε από μόνη της. Ένας πρόεδρος μόνος στο γραφείο του στην πρώτη μεγάλη πρόκληση της θητείας του, με τους στενούς του συνεργάτες να φοβούνται και να τον πλησιάζουν αλλά κυρίως να τον συμβουλευθούν.

Η αδυναμία αυτή φάνηκε από νωρίς, αν θυμηθούμε το μπάδαλο που προέκυψε με το συμβόλαιο της Διοικήτριας της Κεντρικής Τράπεζας, Χρυστάλλας Γιωρκάτζη, αλλά και τα ευτράπελα του χαμένου εγγράφου Ντάουνερ, που... παρέπεσε στο διπλωματικό του γραφείο. Ευτράπελα, κακοί χειρισμοί και επικοινωνιακές αδυναμίες φάνηκαν και κατά τη δεύτερη διακυβέρνηση. Από τον χειρισμό της κατάρρευσης του Συνεργατισμού στην κρίση της παιδείας μέχρι και τις αποκαλύψεις του OCCRP που χαρακτηρίζονταν ως λιβελογραφήματα και έδειχναν κυπριακούς δακτύλους πίσω από αυτά. Και γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο πέρασε το μήνυμα πως ο Πρόεδρος θα πρέπει να προχωρήσει σε αλλαγές. Τέτοιες, που να στέλνει το μήνυμα και της επανεκκίνησης και των διορθωτικών κινήσεων στην επιλογή λάθος προσώπων. Αν θέλει βέβαια να βγάλει την πενταετία.

Έγινε, λοιπόν, η επανεκκίνηση με το νέο σχήμα; Πολύ φοβάμαι πως όχι. Όχι γιατί η όποια δυναμική ξεφούσκωσε κατά την επτάμηνη ψιθυρολογία του ανασχηματισμού, αλλά γιατί τα όσα διαμειβόνται μέχρι τώρα περνούν κάτω από τον πήχη των προσδοκιών.

Η παρουσία του Γιάννη Καραύσου και οι κινήσεις του είναι ενδεικτικές της θλιβερής πραγματικότητας. Κινήσεις που θυμίζουν το ΠΑΣΟΚ του '80. Και δεν θέλουμε να είμαστε ούτε άδικοι ούτε εμπαθείς, αλλά ο πολίτης σήμερα δεν θα θαμπωθεί με έναν υπουργό που τραβολογά τα τηλεοπτικά συνεργεία στις «αφινιδιστικές» εφδ-

δους του στα ταχυδρομεία και στα λεωφορεία για να διαπιστώσει την κακή τους κατάσταση. Βάζει τους τεχνοκράτες του να τα λύσουν και ο ίδιος χαράζει σιωπηρά μεν αλλά μεθοδικά τη στρατηγική του. Όπως ούτε αισιόδοχοι μπορούμε να είμαστε με τον υπουργό Εσωτερικών Νίκο Νουρή του οποίου το πρώτο μέλημά με τον διορισμό του ήταν να τραpezώσει τους δημοσιογράφους. Ένα πολιτικό πρόσωπο που έμεινε ως τώρα γνωστό για το γεγονός ότι ηγείτο της πιο ντροπιαστικής προεκλογικής εκστρατείας του ΔΗΣΥ. Αυτός θα χειριστεί για παράδειγμα με σοφία και μετριοπάθεια το μεταναστευτικό, όταν ο ίδιος ήγειρε ερωτήματα για την τ/κ ψήφο και άφηνε μπηχτές για την υποψηφιότητα Νιαζί; Θα υψώσει άραγε το ανάστημά του στην πολιτική των πολιτογραφήσεων, όταν υποδεικνύει στην πρώτη του συνέντευξη πως τυχόν αναστολή του επενδυτικού προγράμματος θα στείλει το λάθος μήνυμα; Ή μήπως μπορούμε να είμαστε αισιόδοχοι με την παρουσία του Κυριάκου Κούσιου στη θέση του κυβερνητικού εκπροσώπου; Ο Πρόεδρος δεν θέλει έναν κυβερνητικό εκπρόσωπο που να διαφημίζει δεξιά και αριστερά πως θα επιβάλει τον πολιτικό πολιτισμό les και μέχρι σήμερα επικρατούσε η πολιτική ανομία στο Προεδρικό. Θέλει έναν συνεργάτη που να είναι σε θέση και να τον συμβουλευθεί αλλά κυρίως να τον προστατεύσει σε περιόδους κρίσης.

Όταν, λοιπόν, τελειώσει ο μήνας του μέλιτος για το νέο υπουργικό σχήμα, θα είναι καλό να καταστεί σαφές στους νέους υπουργούς πως δεν έχουν μπει στη συγκεκριμένη θέση για να πουλήσουν τη δική τους εικόνα και να κτίσουν το πολιτικό τους μέλλον. Αυτό θα κτιστεί αναλόγως των πολιτικών που θα εφαρμόσουν. Γιατί, όσο κακή κι αν είναι η επικοινωνιακή πολιτική της κυβέρνησης, δεν πρόκειται να διορθωθεί με καφέδες, επαχθήματα οδού στις κάμερες και τραπεζώματα στα ΜΜΕ.

Η διακυβέρνηση θα διασωθεί, αν έστω και τώρα γίνει ένας μακρόπνοος σχεδιασμός για το τι θέλει να πετύχει η κυβέρνηση. Πώς θα διαμορφώσει ένα κανονικό κράτος και θα υλοποιήσει τις μεταρρυθμίσεις. Οτιδήποτε άλλο αποτελεί ακρείαστο δόρυβο. Που θυμίζει τον δόρυβο ενός άδειου τενεκέ. Και δεν θέλουμε να πιστεύουμε πως αυτό είναι το νέο υπουργικό σχήμα.

economidoum@kathimerini.com.cy

ΒΟΛΕΣ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Η μοναξιά της οθόνης

Η **παρέα** του καφενέ απολάμβανε τους σκέτους κυπριακούς καφέδες και κάποιοι τα φραπέ με γάλα. Τα χαζολογήματα εναλλάσσονταν με φιλοσοφικές εναντιώσεις και όλα περιστρέφονταν γύρω από πραγματικές ιστορίες της ζωής, άλλοτε δραματικές, άλλοτε κωμικές και συνήθως αυτοβιογραφικές. Το βλέμμα της παρέας μοιραία έπεσαν στο διπλανό τραπέζι, με τους λεβέντες φοιτητές και τις λυγρόκορμες φοιτήτριες. Πλάσματα όλο ζωή και ομορφιά. Αλλά στο τραπέζι, επικρατούσε μια περίεργη σιγή και τα κεφάλια όλων των νέων ήταν καρφωμένα στα κινητά τηλέφωνα. Όλοι κινούσαν μανιακά τα δάκτυλα στην οθόνη και κατά διαστήματα έγραφαν μηνύματα και με τα δύο χέρια. Κανονική γραφομηχανή. Οι μεγαλύτεροι της παρέας χαμογέλουσαν, μάλλον με θλίψη και άρchiσαν να λένε ιστορίες από τη δική τους νιότη. Τότε που δεν σταματούσε το γέλιο, τότε που δεν σταματούσαν τα πειράγματα και τα ανέκδοτα, τότε που οι κοπέλες ήταν «εικονίσματα», τότε που οι ανείπωτοι πόθοι ήταν ασίγαστα πάθη. Αλλά τότε, ένα βλέμμα άγγιζε έναν κόσμο και ένα άγγιγμα κατέβαζε τα άστρα στη γη.

Σήμερα η γοητεία των ματιών και το χάδι της ευτυχίας αντικαταστάθηκαν από τη γοητεία της τεχνολογίας και τη μοναξιά της οθόνης. Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος ανέφερε πριν μερικές μέρες: «Η αγάπη είναι πάντοτε μία συγκεκριμένη σχέση με συγκεκριμένα πρόσωπα, είναι ζώσα συνύπαρξις, συνομιλία, συνεργασία. Δεν ευδοκίμει ως μία αφηρημένη επικοινωνία εις τον κυβερνοχώρον, ως ανταλλαγή ηλεκτρονικών μηνυμάτων και εικόνων. Το «αφηρημένο» και «διαδικτυακό» ψύχει την κοινωνία και την αγάπη».

Τι θα πει άραγε σήμερα ο σπουδαίος συνθέτης Μιχάλης Γκανάς, ο οποίος έγραψε το περίφημο τραγούδι: «Χρώμα δεν αλλάζουμε τα μάτια / που θυμάσαι και θυμάμαι / τίποτα δεν χάθηκε ακόμα / όσο ζούμε και πονάμε / χρώμα δεν αλλάζουμε τα μάτια / μόνο τρόπο να κοιτάμε...» Σίγουρα τίποτα δεν χάθηκε ακόμη, όσο και αν πολλαπλασιάζονται τα ψυχολογικά και τα ψυχιατρικά προβλήματα, όσο και αν ο άνθρωπος πονά. Τελικά και ο πόνος είναι σωτήριος, όχι μόνο για τον Θεό, αλλά και για τους ανθρώπους, οι οποίοι επιτέλους μπορούν και επικοινωνούν, έστω και στα δύσκολα. Εξάλλου ευτυχία είναι το άγγιγμα της ψυχής, η διασταύρωση των βλεμμάτων και το απαλό χάδι. Όλα τα άλλα είναι εικονικά και ψεύτικα.

«Δυο πόρτες έχει η ζωή, άνοιξη μια και μπηκκα, σεργιάνισα ένα πρωινό, κι όσωπου να 'ρθεί το δελιινό από την άλλη βγήκα», λένε οι φοβεροί κλασικοί πλέον στίχοι της Ευτυχίας Παπαγιαννοπούλου. Αυτές τις μέρες, ο χρόνος κάνει νοερά μια στάση, με το κομβικό νόημο 2020 να μπαίνει στην καθημερινότητα μας. Μοιραία, είτε το θέλουμε είτε όχι, στιγμιαία, κάνουμε και εμείς μια στάση στη ζωή, μοιραία αναστοχαζόμαστε το κxες και ονειρευόμαστε το αύριο. Όσο και όλα τριγυρίζουν γύρω από το facebook, το twitter και το instagram. Όσο και αν «μια αστραπή η ζωή μας... μα προλαβαίνουμε» όπως είχε πει και ο μέγας, αλλά και πολύ πονεμένος, ο Νίκος Καζαντζάκης.

Οι ψυχές και τα κορμιά δεν ειρνεύουν με τα «ναρκωτικά» της τεχνολογικής εικονικής φαντασίωσης, αλλά ούτε και με την τεχνητή νοημοσύνη, η οποία μετατρέπει τη φαντασία σε πραγματικότητα. Τα κορμιά και οι ψυχές χαίρονται και αγάλλονται μόνο όταν τα βλέμματα των ανθρώπων διασταυρώνονται, όταν τα λόγια θερμαίνουν τις ψυχές και όταν τα σώματα ενώνονται και μεταρσιώνουν την αγάπη. Ένας καλός λόγος, μια όμορφη συνάντηση και ένα γλυκό χαμόγελο αρκούν για να αναχθεί ο άνθρωπος σε όφαιρες ευτυχίας. Ο σπουδαίος Διονύσιος Τσακνής έγραψε και τραγούδησε το μοναδικό: «Ωρες σιωπής και χάνομαι στο άσπρο τών ματιών σου / As ήτανε να κρατάγες στιγμούλα μου στο χρόνο / Μα εμένα τη στιγμή μου πίσω ποιος θα μου φέρει / Εγώ ό,τι αγάπησα σ' εκείνη το κρωστό...» Όλα αλλάζουμε και όλα ίδια μένουν, αν δεν τείνουνται και αν δεν ανάγονται στη συνάντηση, στο ανάμωμα, στο άγγιγμα των ψυχών και των σωμάτων.

kaparispan@yahoo.gr

ΑΡΘΡΟ / Του ΠΕΤΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Η προσπάθεια για καταπολέμηση της διαφθοράς είναι διαρκής

Η **πρόσφατη** υπερψήφηση του Κρατικού Προϋπολογισμού από τη Βουλή επιτρέπει στην κυβέρνηση να συνεχίσει τη σταθερότητα, την ανάπτυξη και τη θωράκιση της οικονομίας. Ενός προϋπολογισμού με τα μεγαλύτερα πλεονάσματα στην ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο οποίος μας επιτρέπει αφενός να συνεχίσουμε τους ισχυρούς ρυθμούς ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας και αφετέρου να ενισχύουμε περαιτέρω το δίκτυο προστασίας για τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Αλγεινή εντύπωση προκάλεσε για πολλούς φορές η στάση του ΑΚΕΛ. Αντί να προβάλουν τις δικές τους διαφωνίες και συνάμα να καταθέσουν τις δικές τους εποικοδομητικές αντιproτάσεις για τα θέματα που αναδείχθηκαν στην τριήμερη συζήτηση του προϋπολογισμού, προσπάθησαν να εκτρέψουν τη συζήτηση με ατεκμηρίωτες και ισοπεδωτικές παρεμβάσεις και κορώνες για διαφθορά. Υποβάθμισαν

τη θεσμικά σπουδαιότερη συζήτηση στη Βουλή με ατεκμηρίωτες προσωπικές επιθέσεις εναντίον του ΠτΔ και της οικογένειάς του.

Η αποδόμηση των ΑΚΕΛικών συκοφαντιών είναι αναγκαία γιατί το οφείλουμε στον τρόπο που πρέπει με αξιοπιστία και επηρεήματα να δομείται ο πολιτικός διάλογος. Ως κυβέρνηση, αντιμετωπίζουμε το κεφάλαιο αυτό και τις επικρίσεις με μεγάλη αυτοπεποίθηση γιατί έχουμε παράξει για πρώτη φορά ένα τόσο σημαντικό έργο για την καταπολέμηση της διαφθοράς και την ενίσχυση της λογοδοσίας. Τα χρόνια της διακυβέρνησής μας είναι η μόνη περίοδος στην ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας κατά την οποία σκάνδαλα διαπολεκής και διαφθοράς οδηγήθηκαν στη Δικαιοσύνη, ανεξάρτητα μάλιστα αν αφορούν «επίωνους», από οποιοδήποτε κόμμα και αν προέρχονται.

Ως αποτέλεσμα της διερεύνησης των σκανδάλων, είχαμε σημαντικές

καταδikes για υποθέσεις διαφθοράς και δεκάσμοι. Ενδεικτικά, αναφέρω τις καταδikes που επικυρώθηκαν σε σημαντικούς θεσμικούς αξιωματούχους όπως Υπουργούς, βουλευτές, δημάρχους, δημοτικούς συμβούλους, ανώτερους αξιωματούχους και σε κομματικά στελέχη, οι οποίες επέσυραν μεγάλες ποινές φυλάκισης. Την μεγάλη πλειοψηφία των υπό αναφορά περιπτώσεων αποτελούν σκάνδαλα που διαπράχτηκαν κατά την περασμένη δεκαετία. Είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμη και σήμερα, 7 χρόνια μετά, ανακαλύπτουμε σκάνδαλα, όπως αυτό με τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (Α.Π.Ε.), για το οποίο ο Γενικός Ελεγκτής ανέφερε ότι εκ πρώτης όψης υπάρχουν «ποινικά παραπτώματα πράξεις».

Είμαστε ακόμη εν αναμονή της διερεύνησης του μεγάλου σκανδάλου για τον Συνεργατισμό και της απόδοσης ευθυνών κυρίως σε αυτούς που δημιούργησαν €7,5 δισ. Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια μέχρι

το 2013. Ευελπιστώ ότι ο πέλεκxς της δικαιοσύνης θα είναι βαρύ γιατί έχουν ήδη δημοσιοποιηθεί, μέσα από το πόρισμα Αρέστη, περιπτώσεις δανείων σε νεκρούς ή ανύπαρκτα πρόσωπα ή υπερλήπες. Η εν λόγω πραγματικότητα δημιουργεί δύο οξύμωρα σχήματα.

Το μεν πρώτο, όπου η κυβέρνηση Αναστασιάδη ανακαλύπτει και επιδεικνύει μηδενική ανοχή για όλα τα σκάνδαλα, η μεγάλη πλειοψηφία των οποίων διαπράχτηκαν επί διακυβέρνησης Χριστόφια, και το ΑΚΕΛ κατηγορεί την κυβέρνηση για διαφθορά και συγκάλυψη σκανδάλων. Το δε δεύτερο οξύμωρο σχήμα, όπου, ενώ η Κύπρος, με βάση την τελευταία έκθεση της αρμόδιας Ομάδας Κρατών κατά της Διαφθοράς (GRECO) του Συμβουλίου της Ευρώπης, από «συνολικά ανεπαρκής» πο- ήταν, αγγίζει την πλήρη συμμόρφωση στην καταπολέμηση της διαφθοράς, την ίδια στιγμή οι εκθέσεις/δημοσκοπήσεις αποτυπώ-

νουν την απογοήτευση και την οργή των πολιτών για τα σκάνδαλα που όντως υπάρχουν, αλλά και για τα «σκάνδαλα» που βαφτίζει ως τέτοια ο προπαγανδιστικός μηχανισμός του ΑΚΕΛ.

Καθκόντως, λοιπόν, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι πολίτες ορθά απογοητεύονται και οργίζονται για τη διαφθορά που αποκαλύπτεται και όχι γιατί την χρεώνουν στη διακυβέρνηση Νίκου Αναστασιάδη. Η κυβέρνηση αντιλαμβάνεται το πρόβλημα και τα συναισθήματα των πολιτών και ακολουθεί σταθερή πορεία καταπολέμησης της διαφθοράς εκεί όπου υπάρχει, ανεξαρτήτως μεγέθους. Μια σειρά μέτρων που έχει υλοποιήσει η κυβέρνηση, όπως η σύσταση παρατηρητηρίου κατά τη διαφθοράς και της ανεξάρτητης αρχής κατά της διαφθοράς, ο εκ- συγχρονισμός των δικαστηρίων και η επιτάχυνση της απονομής δικαιοσύνης, η θεσμοθέτηση ανωτάτων ορίων θητείας του Προέδρου της

Δημοκρατίας, η συμμόρφωση της Διοίκησης με τις αποφάσεις των δικαστηρίων και η ενίσχυση της δυνατότητας των αρχών να ανακατούν τα οφέλη που αποκτήθηκαν με παράνομες δραστηριότητες, με τη δέσμευση και δήμευση περιουσιών αποδεικνύει του λόγου το αληθές.

Ο αγώνας αυτός είναι ταυτισμένος με την ποιότητα της δημοκρατίας και γι' αυτό η προσπάθεια είναι διαρκής και ταυτίζεται με την ανάγκη για μεταρρυθμίσεις στις δομές του κράτους και των εξουσιών του. Η ετοιμασία της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς και η σταδιακή υλοποίηση όλων αυτών που έχουν αναφερθεί πιο πάνω και άλλων πολλών που αναμένεται να υλοποιηθούν αποτελεί την καλύτερη απάντηση της κυβέρνησης Νίκου Αναστασιάδη.

Ο κ. Πέτρος Δημητρίου είναι διευθυντής του Γραφείου του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Δύσκολα διλήμματα στα ελληνοτουρκικά

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Οι τουρκικές διεκδικήσεις στο Αιγαίο τέθηκαν για πρώτη φορά στο τραπέζι το 1973, όταν ανακαλύφθηκαν τα πρώτα κοιτάσματα πετρελαίου στον Πρίνο. Από τότε κλιμακώνονται, φτάνουν σε κάποιες «κορυφές» κάθε 10-15 χρόνια και πολλαπλασιάζονται.

Το περίφημο ζήτημα των γκρίζων ζωνών, για παράδειγμα, εμφανίσθηκε τη δεκαετία του 1990. Θυμάμαι ακόμη χαρακτηριστικά μία συνέντευξη με τον Γκιουνεν-

Τις επόμενες εβδομάδες θα διαπιστώσουμε εάν ο Ερντογάν θέλει όντως την προσφυγή στη Χάγη ή αν θα επιλέξει τη λύση του ισαμπουκά.

σάι, υπουργό Εξωτερικών της Τουρκίας για λίγους μήνες. Τον ρώτησα ποια θέματα πρέπει να συμπεριληφθούν σε μια διμερή διαπραγμάτευση. Τα απарίθμισε χωρίς να αναφερθεί στις γκρίζες ζώνες. Πίσω μου ήταν κάποιος διπλωμάτης, ο οποίος σήκωσε ένα χαρτί. Ο Γκιουνενσάι συμπλήρωσε αμέσως: «Να μην ξεχάσω βέβαια τις γκρίζες ζώνες». Ήταν σαφές ότι στη ζυγαριά της διαπραγμάτευσης είχε προστεθεί ακόμη ένα ζήτημα. Πολλοί θεώρησαν ότι επρόκειτο για ένα διαπραγματευτικό χαρτί που θα έπαιρναν πίσω οι Τούρκοι. Δεν

επαληθεύθηκαν οι προβλέψεις τους.

Η διαπραγμάτευση με την Τουρκία θα ήταν ίσως ευκολότερη πριν από 20 ή 30 χρόνια. Ο Ερντογάν ήταν ισχυρός και δεν είχε υιοθετήσει την εθνικιστική ατζέντα, ούτε ήταν όμπρος του βαθέος κράτους. Η ισορροπία ανάμεσα στις δύο χώρες ήταν αμφίροπη και η ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας ζωντανή.

Τώρα τα διλήμματα είναι πολλά και δύσκολα. Η πολιτική μας ηγεσία εμφανίζεται να θέλει την προσφυγή στη Χάγη. Θα χρειαστούν δύο για να φτάσουμε εκεί, και το κυριότερο θα πρέπει να συμφωνήσουμε ποιο είναι το διακύβευμα. Οι συνθήκες έχουν αλλάξει. Η Τουρκία επιμένει στην αποσύνδεση της διαπραγμάτευσης για το Αιγαίο από την Ανατολική Μεσόγειο.

Προφανώς θα θέσει θέμα γκρίζων ζωνών στο Αιγαίο ζητώντας από το Δικαστήριο να κρίνει την κυριαρχία κάποιων νησίδων και βραχονησίδων. Αγνωστο είναι αν θα θελήσει ναβάλει και το θέμα της αποστρατιωτικοποίησης κάποιων νησίων. Αγνωστο και το αν θα δεχθούν φόρμουλες που είχαν κατ' αρχήν συμφωνήσει στο παρελθόν.

Θα χρειαστεί χρόνος και μια μακρά διαπραγμάτευση για να φτάσουμε σε κάποιο αποτέλεσμα ξεπερνώντας τα πολλά αγκάθια. Τις επόμενες εβδομάδες θα διαπιστώσουμε άλλωστε εάν ο Ερντογάν θέλει όντως τη Χάγη ή αν θα επιλέξει τη λύση του ισαμπουκά. Εως τότε, καλό είναι να κρατάμε εμείς τα χαρτιά μας κλειστά.

Οι δαίμονες της γεωγραφίας

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Είχαμε δεν είχαμε και εν τέλει ενεπλάκημεν στις υποθέσεις της Εγγύς Ανατολής και της Βορείου Αφρικής. Με το δυσβάστακτο αυτό φορτίο αρχίζουμε το νέο έτος και μετά κόπου θα το φέρουμε καθ' όλη τη διάρκεια του. Κάποιοι αποδίδουν τη νέα αυτή περιπλοκή στη βουλιμική τάση κερδοφορίας των αδελφών Κυπρίων, που έσπευσαν να αξιοποιήσουν τα όποια κοιτάσματα αερίου της περιοχής, συνυμολογώντας συμφωνίες καθορισμού των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών (ΑΟΖ) στην Ανατολική Μεσόγειο με το Ισραήλ, την Αίγυπτο και αποκλείοντας τη μείζονα περιφερειακή δύναμη της περιοχής, την Τουρκία.

Και η Ελλάς ως εκ της θέσεώς της υφίσταται και θα υφίσταται μονίμως τους κραδασμούς των Βαλκανίων και της Ανατολής.

Ισχύει το επιχείρημα αυτό, αλλά δεν είναι η μοναδική αιτία της όλης εμπλοκής. Διότι πέραν της οικονομικής παραμέτρου που καθορίζει μέχρι βαναυσόπντος την πορεία της ιστορίας του ανθρώπου—κατά τις αντιλήψεις πάντοτε φιλελευθέρων και μαρξιστών—υπάρχει και κάτι άλλο, που ονομάζεται γεωγραφία. Και η Ελλάς ως εκ της θέσεως της υφίσταται και θα υφίσταται μονίμως τους κραδασμούς των Βαλκανίων και της Ανατολής.

Το γεγονός αυτό δεν ακυρώνει βέβαια την προσπάθεια προσομοιωσεως της Ελλάδος με τα ισχύοντα στον ευρωπαϊκό Βορρά. Διότι εάν δεν υπήρχε αυτή η τάση, ούτε η Επανάσταση θα είχε εκδηλωθεί το 1821. Ούτε το ελληνικό «πρότυπο Βασίλειο της Δύσεως στην Ανατολή» θα είχε προκύψει. Ούτε ένας Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος θα

είχε εμφανισθεί, για να επιχειρήσει τον μοναδικό διανοητικό άθλο συνθέσεως σε μία ενότητα του έθνους των Ελλήνων, που είχε εκ διαμέτρου αντίθετες εκφάνσεις στη διάρκεια των αιώνων.

Στα χρόνια της μεταπολιτεύσεως εθεωρήθη ότι συνετελέσθη επιτέλους η οριστική αποκόλληση της χώρας από το γεωγραφικό της περιβάλλον. Αλλά η κατάρρευση του Σιδηρού Παραπετάσματος οδήγησε στην ανεξέλεγκτη κάθοδο των Βαλκανίων γειτόνων μας στην Ελλάδα. Ο πατέρας του σημερινού πρωθυπουργού ευρέθη αντιμέτωπος της νέας αυτής προκλήσεως. Και με τα χρόνια σταδιακώς επετεύχθη μια κάποια ισορροπία.

Οι άστοχες παρεμβάσεις των ισχυρών της Δύσεως στη Μέση Ανατολή, που είχαν ως στόχο τη συντριβή των μπισαθικών καθεστώτων, αποσταθεροποίησαν την περιοχή. Το κύμα των μουσουλμάνων μεταναστών και των προσφύγων προς τη Δύση έλαβε διαστάσεις ανεξέλεγκτες και η Ελλάς υπέστη για δεύτερη φορά μέσα σε ελάχιστες δεκαετίες τις συνέπειες της γεωγραφικής της θέσεως. Τέλος η απομόνωση της Τουρκίας από την ενωμένη Ευρώπη, που μόνον εθελούφλουντες μπορεί να αποδώσουν στον πρόεδρο αυτής της χώρας, Ρε-τσέπ Ταγίπ Ερντογάν, και συνεργούντων και άλλων περιφερειακών παραγόντων, έχει εκτινάξει σε επικίνδυνα επίπεδα την ένταση σε μία περιοχή ζωτικών συμφερόντων για την ασφάλεια της Ελλάδος.

Σε όλη την πορεία ενσωματώσεως της χώρας στην ενωμένη ούτως ειπείν Ευρώπη υπήρξε μία δραματική μετατόπιση του ενδιαφέροντος της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής με στόχο την ευρωπαϊκή ενταξίση της. Μόνον που οι δαίμονες της γεωγραφίας—όχι απλώς δεν εξήλπιαν, αλλά επιβεβαιώνουν με τρόπο καταθλιπτικό την ύπαρξή τους. Το χάσμα της Ανατολής ατενίζει και προσπαθεί με κάθε τρόπο να αντιμετωπίσει ο κ. Κυριάκος Μη-τσότakis και η κυβέρνηση του. Καλή μας τύχη για τη νέα χρονιά.

Λίγο πριν από το ορόσημο των διακοσίων χρόνων από το 1821, οφείλουμε όχι μόνο να επιχειρήσουμε μια αποτίμηση της πορείας και των επιτευγμάτων του ελληνισμού, ούτε απλώς να συστηθούμε εκ νέου στην οικουμένη. Οφείλουμε πρώτα να μάθουμε ποιοι είμαστε και τι θέλουμε, ώστε να μπορούμε να χαράξουμε μια στρατηγική για να το πετύχουμε. Πρέπει να κατανοήσουμε τις δυνατόιες και τις αδυναμίες μας, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε και τα εφόδια που έχουμε στη διάθεσή μας. Οφείλουμε να καταλάβουμε ότι ο αγώνας για την ελευθερία δεν έχει ολοκληρωθεί: έχουμε διανύσει πολύ δρόμο, αλλά μεγάλες μάχες βρίσκονται ακόμη μπροστά μας.

Πριν από εκατό χρόνια, οι Έλληνες βρίσκονταν στη μέση της Μικρασιατικής Εκστρατείας. Αυτή κατέληξε στο τέλος της μακράς παρουσίας των Ελλήνων στη Μικρά Ασία και στη συγκέντρωση μεγάλου μέρους του ελληνισμού εντός των συνόρων του ελληνικού κράτους. Η καταστροφή και το τέλος της Μεγάλης Ιδέας—η συγκολλητική ουσία των διαφορών

ομάδων Ελλήνων για το μεγαλύτερο μέρος του πρώτου αιώνα της ανεξαρτησίας—υποχρέωσαν τους Έλληνες να στραφούν προς την εσωτερική ανάπτυξη. Όπως η οδυνηρή ήττα από τους Οθωμανούς στον πόλεμο του 1897 ανάγκασε τους Έλληνες να υιοθετήσουν μεταρρυθμίσεις που ενίσχυσαν τη χώρα τους, ώστε να βγει κερδισμένη από τους Βαλκανικούς Πολέμους, η πρόοδος μετά την Μικρασιατική Καταστροφή ήταν και αυτή εντυπωσιακή. Όμως, πολλά προβλήματα δεν λύθηκαν—και πολλά παραμένουν. Οι εναλλασσόμενες «καταστροφές και θρίαμβοι» (κατά την εύστοχη διατύπωση του Στάθη Καλύβα) οφείλονταν αφενός στις διαχρονικές παθολογίες της χώρας, αφετέρου σε πείσμα αυτόν.

Σήμερα, διακόσια χρόνια από την αρχή της Επανάστασης, είναι φανερό ότι αιώνια πληγή των Ελλήνων είναι η αδυναμία να διαμορφώσουμε μια κοινωνία όπου θέτουμε ως προτεραιότητα το κοινό καλό, όχι το προσωπικό συμφέρον. Ετσι, διαμορφώσαμε ένα κράτος που δεν εμπνέει εμπιστοσύνη, με αποτέλεσμα να αυτοσχεδιάζουμε και να αυθαιρετούμε. Από την αρχή του ελληνικού κράτους

(αλλά και νωρίτερα), διαμορφώνονται ομάδες που εκμεταλλεύονται την εγγύτητά τους με την εξουσία, με αποτέλεσμα ο δικασμός μεταξύ ομάδων να είναι πάντα η ευκολότερη μέθοδος να αποκτήσει ισχύ ένας πολιτικός και να τη διατηρήσει. Η παθιασμένη αντίληψη για τα «εθνικά θέματα» ήταν απαραίτητη, είτε για να μπορεί η μία ομάδα να κατηγορεί την άλλη για έλλειψη πατριωτισμού είτε ως καθολική ορμή που ένωε το έθνος και κάλυπτε τα ρήγματα στην κοινωνία και στην πολιτική. Βλέποντας πόσο έχει στοιχίσει ο δικασμός, είναι σαφές ότι πρωταρχικός στόχος της Παιδείας μας θα έπρεπε να είναι η καλλιέργεια της κατανόησης της πραγματικότητας, καθώς και της συνείσεως και της συνεργασίας.

Όμως, από τα αποτελέσματα του διαγωνισμού PISA έως τα κοινωνικά δίκτυα και την πολιτική, βλέπουμε ότι όχι μόνο δεν αυξάνεται η ικανότητα των Ελλήνων να κατανοήσουν κείμενα (άρα και την πραγματικότητα), όχι μόνο δεν αναπτύσσεται πνεύμα συνεργασίας, αλλά επενδύουμε ακόμη στην ταραχή και στη ρήξη και για τα πιο ασήμαντα θέματα. Πώς θα διαμορφωθεί ένας πολιτικός πο-

λιτισμός όπου τα ασήμαντα δεν θα ανάγονται σε σημαντικά και τα σημαντικά δεν θα αφήνονται στην τύχη τους;

Μεταξύ των επιτευγμάτων των τελευταίων διακοσίων χρόνων είναι η οριστική επίλυση της μορφής του πολιτεύματος, το τέλος του γλωσσικού προβλήματος, η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης, παρά τον ενδημικό δικασμό, διαμορφώθηκε ευρεία και βαθιά εκτίμηση για τη δημοκρατία, την ισότητα, τη δικαιοσύνη. Επειδή, όμως, πιστεύουμε (δικαίως ενίοτε) ότι το «σύστημα» ευνοεί άλλους εις βάρος μας, όταν ευνοεί εμάς δεν αισθανόμαστε ότι αδικούμε κάποιον. Ετσι, συμβάλλουμε στην υπονόμευση των υπέρτατων αυτών αγαθών, εις βάρος όλων.

Άμεση προτεραιότητα, πριν από το 2021, θα έπρεπε να είναι η επανάσταση στη Δικαιοσύνη και στην Παιδεία. Ο διαρκής αγώνας για την ελευθερία απαιτεί πολίτες που κατανοούν την πραγματικότητα, που εμπιστεύονται και σέβονται τον νόμο. Πολίτες που σέβονται αλλήλους θα συμβάλουν σε ένα κράτος που στηρίζει τις φιλοδοξίες τους αντί να τους κρατάει ομήρους.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Ελπίδα μας η κριτική εγρήγορση

Παραμονές Πρωτοχρονιάς παροξύνεται η απορία: Πώς βιώνουν τη ροή του χρόνου, την ποιοποίηση ότι η ύπαρξη είναι περατή, έχει όρια χρονικά, πώς το αντιλαμβάνονται οι διαχειριστές της χρονικότητας του βίου όλων μας, οι εξουσιαστές του τρόπου της ύπαρξής μας στη συλλογικότητα;

Πρωθυπουργοί, κομματάρχες, υπουργοί, βουλευτές, παρατρεχάμενοι της εξουσιαστικής έπαρσης ή απλώς λακέδες «δημοσιογράφοι», ραδιοηλεκτρονικοί «εκπομπάρχες» διαμορφωτές κοινής γνώμης, μεγαλοβούλαιοι εξαγοραστές και ιδιοκτήτες του φυσικού πλούτου και του κοινωνικού προϊόντος—πώς βιώνουν, όλοι αυτοί, την προφανέστερη από τις εμπειρικές βεβαιότητες: ότι «όλα γεννάνε με τον χρόνο», όπως θυμίζει ο Αριστοτέλης, «τίποτα δεν ξανάνιωσε ποτέ κάρη στον χρόνο, μόνο φθοράς αίτιος είναι ο χρόνος».

Όσοι στην Ελλάδα σήμερα διαχειρίζονται εξουσία (την οικονομία, τους θεσμούς, τις διεθνείς σχέσεις της χώρας—ή το ΠΡΟ-ΠΟ, το ΛΟΤΤΟ, τα διόδια) εμφανίζονται παγερά αδιάφοροι ή με εξόφθαλμη άγνοια για κάποιες διακρίσεις, αυτονόητες μέχρι χθες και με καταγωγή που χάνεται στα βάθη της Προϊστορίας: Τη διακρίση της αλήθειας από το ψέμα, της εντιμότητας από την ατιμία, της ευθύτητας από τη δολιότητα, της φιλαλληλίας από την εγωλαγνεία, της δεξιάς κοινωνίας από την καταδυνάστευση. Στην Ελλάδα του 21ου αιώνα, μοιάζει να έχει συντελεστεί ένας παλιμβαρβαρισμός, δίκως προσχήματα ή εξωραϊσμούς: παλινδρόμηση στην αλογία του ενστικτού, στη βουλμία της αρπαγής.

Ίσως να αποδεικνύεται πιο καταστροφικός από όσο μπορούσαμε να μην προκλήθει «εθνικός δικασμός», παγίωσε και θεσμοποίησε κάτι πολύ χειρότερο από έναν εμφύλιο πόλεμο: Την ασυδοσία, που γεννιέται νομοτελειακά από την ατιμωρησία.

Ποια πολιτικά—κοινωνικά εγκλήματα ήταν ολοφάνερο ότι απατούσαν δικαστική κρίση και επιβολή ποινικών συνεπειών (μεταχείριση των «πρωταίων» ευθές ανάλογη με αυτήν που απαιτούσε, και πέτυχε θριαμβικά, ο Αλέξανδρος Λουκουρέζος για τους πραξικοπηματίες της επταετίας 1967-1974); Με τη λογική και τη γλώσσα της επιφυλλίδας (δηλαδή του κοινού νου, όχι των νομικών κειμένων) η κατονομασία των εγκλημάτων θα ξεκινούσε με τις «πελαταιακές σχέσεις» κομμμάτων—πολιτών:

Ενα κόμμα που εξαγοράζει την ψήφο του πολίτη αντιπροσπερόντας του μόνιμο διορισμό στο Δημόσιο, χωρίς κρίση—αξιολόγηση, η κοινωνική λογική θα απαιτούσε: να χάνει την άδεια λειτουργίας του το κόμμα και οι φυσικοί αυτουργοί της συναλλαγής να τιμωρούνται με απόκλιση πολιτικών δικαιωμάτων. Το ρουσφέτι είναι ειδικές κοινωνικό-εγκληματικές, καθήλων στην υπανάπτυξη.

Πρωθυπουργοί και υπουργοί Οικονομικών που συνομολογούν και υπογράφουν δανεισμό της χώρας καταφανώς υπέρτερο των δυνατοτήτων της να αποπληρώσει με συ-

νέπεια το χρέος, τιμωρούνται με ποινές εγκλήματος έσχατης προδοσίας. Η «έσχατη προδοσία» δεν είναι έννοια φορτισμένη με πατριωτικούς συναισθηματισμούς Μεγάλης Ιδέας, είναι η ρεαλιστική ευθύνη για την αγωνία επιβίωσης, για το μαρτύριο της ανεργίας, τον εξευτελισμό της ανέχειας, κάποιων εκατομμυρίων συνανθρώπων. Εγκλημα κατάφωρης απανθρωπίας είναι και η εκκώρνηση ραδιοηλεκτρονικών συχνοτήτων (πολύτιμες κοινωνικές περιουσίες) στην αθλιότητα και στον πρωτογονισμό ενός μικρεμπορίου που, σε εικοσιτετράωρη βάση, ασελγεί αδιάντροπα στην αισθητική του πολίτη, στη νοημοσύνη του και στη γλώσσα του. Είναι εγκλημα απανθρωπίας, γιατί μετασχηματίζει την πληροφόρηση—ενημέρωση—καλλιέργεια του πολίτη σε βιασμό του από τη μικρονοϊκή εμπορολαγνεία. Φτάσαμε σε σημείο, αυτή η εμπορία της ντροπής να γίνεται το εφιαλτήριο για την ανάδυση «κορυφαίων» στην πολιτική ηγεσία του τόπου. Ο μηδενιστικός αμοραλισμός που σαρώνει, από άκρη σε άκρη, σαράντα χρόνια τώρα, την κάποτε Ελλάδα, δεν μπορεί να αναχαιτιστεί με νομοθετήματα, καινούργια διοικητικά σχήματα, εμπνεύσεις εκσυγχρονιστών. Η ελλαδική κοινωνία έχει ανάγκη από πολιτικούς με νοοτροπία και τόλμη κοινωνικού μεταρρυθμιστή. Ποια η διαφορά; Ο πολιτικός σχεδιάζει με τη λογική τις αποτελεσματικότητες: «Θα μειώσω το παρασιτικό κράτος, για να επιδιώξω ορατή βελτίωση του Συστήματος Υγείας». Ο κοινωνικός μεταρρυθμιστής σχεδιάζει με τη λογική της έμφιας λειτουργικότητας, της σποράς—καρποτήτων της να αποπληρώσει με συ-

στα σχολεία, για να έχω αύξηση της παραγωγικότητας στα υπουργεία». «Θα ξαναγυρίσω με εντιμότητα στην τοπική αυτοδιοίκηση (στην Αυτοδιοχειριζόμενη Κοινότητα), για να εξυγιάνω τη λειτουργία των Τραπεζών!»

Φυσικά, μια τέτοια λογική, για το σημερινό κομματικό κατεστημένο της «προοδευτικής» ολιγόνοιας και του αποτελματωμένου «εκσυγχρονισμού», πκει «ωσει λίρος»—επαγγελματίες εξουσιαστές είναι οι άνθρωποι, δεν μπορούν πια να δουν τίποτα πέρα από τη μύτη τους. Αντιλαμβάνονται τη δυναμική που έχει ο Αρμαγεδώνας της σκόττημης «μετανάστευσης» ή την εφιαλτική κλεψύδρα του «δημογραφικού» που μετρά τα χρόνια ως την οριστική μας εξαφάνιση, βιώνουν την κλιματική αλλαγή που σφίγγει σαν μέγγενη τον πλανήτη. Όμως τίποτα δεν μπορεί να τους μετακινήσει από το ριζώμα και την προσκόλλησή τους στη μονομανία της εξουσιαστικής ηδονής.

Γι' αυτό και αυτονόητη η εμμονή ολόκληρου του «πολιτικού φάσματος» στην αμνήστευση κάθε κοινωνικού εγκλήματος των εκάστοτε εξουσιαστών μας: Των αυτουργών του τερατώδους υπερδανεισμού της χώρας (όλοι αδικαστοι και μας κουνάνε το δάχτυλο). Των κορυφαίων του οργίου προσλήψεων στο Δημόσιο. Αμνήστευση όσων αθέτησαν μια λαϊκή ετυμγορία (2015). Αμνήστευση της αδιάντροπης ψευδολογίας. Αμνήστευση κατάφωρης προδοσίας του μακεδονικού ονόματος των Ελλήνων. Η Πρωτοχρονιά είναι για μας θυμίζει τη διαφορά της αχρονίας του αληθινού από το εφήμερο της ευτέλειας.

Καθήκοντα της Ε.Ε. στη νέα περίοδο

Του **ΓΙΑΝΝΑΚΑΗ Α. ΟΜΗΡΟΥ**

Ολοκληρώθηκαν οι διαδικασίες και ανέλαβαν τα καθήκοντά τους οι νέοι επικεφαλής και τα μέλη των ευρωπαϊκών συλλογικών θεσμικών οργάνων : Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επιτακτικό καθήκον είναι να ωθήσουν την Ευρώπη μπροστά, προς την πρόοδο, την ανάπτυξη και την κοινωνική αλληλεγγύη.

Τα επιτεύγματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι πολλά : η ειρήνη, η διεύρυνση, η δημοκρατική σταθερότητα, η αύξηση της ευημερίας, η συνοχή των κρατών – μελών, η ελευθερία της διακίνησης, η κοινή αγορά και το κοινό νόμισμα και η προοδευτική κοινωνική και περιβαλλοντική νομοθεσία. Όμως, η Ευρώπη βρίσκεται σε ένα κρίσιμο σημείο. Αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις : τον παγκόσμιο οικονομικό ανταγωνισμό, τις διευρυνόμενες ανισότητες στην Ευρώπη και τον κόσμο, τις κλιματολογικές αλλαγές και τις ενεργειακές ανάγκες. Η Ευρώπη αντιμετωπίζει επίσης κρίσιμα πολιτικά διλήμματα ως προς το πώς θα διαχειριστεί αυτές τις προκλήσεις.

Η Ευρώπη ποτέ δεν κέρδισε με το να παραμένει ακίνητη και αμήχανη να θα χάσει ολοκληρωτικά αν δεν αποδειχθεί ικανή να απαντήσει αποτελεσματικά στις ανάγκες και τις προκλήσεις ενός ταχύτατα μεταβαλλόμενου κόσμου. Οι αλλαγές είναι επιταγή. Οι προοδευτικές δυνάμεις πρέπει να πρωταγωνιστήσουν για την προώθηση των αλλαγών. Η αυτό γιατί πιστεύουν ότι η κοινωνική οικονομία της αγοράς αποτελεί μια δυνατότητα πάνω στην οποία μπορεί να οικοδομηθεί το μέλλον. Τα κράτη πρόνοιας στην Ευρώπη αποτελούν ένα σημαντικό πλεονέκτημα και όχι βάρος από το οποίο πρέπει να απαλλαγούμε. Οι κοινές μας αξίες της αλληλεγγύης, της ισότητας και του σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας αποτελούν τις ορθές αρχές για να αντιμετωπίσουμε το μέλλον. Η Ευρώπη είναι μια δύναμη για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του μέλλοντος. Μια νέα κοινωνική Ευρώπη πρέπει να αποτελέσει την πολιτική φιλοδοξία της Ε.Ε. – μια νέα εξόρμηση για μια κοινή προσπάθεια, για ανανέωση και αναζωογόνηση του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου.

Η Ευρώπη χρειάζεται νέες πολιτικές που θα κατοχυρώνουν τη δυνατότητα συμμετοχής, συνεισφοράς και ωφελιμάτων από το ευρωπαϊκό οικοδόμημα . Χρειαζόμαστε οικονομική ανάπτυξη και νέες ποιοτικές θέσεις εργασίας, νέες και καλύτερες μορφές κοινωνικής προστασίας και δικαιωμάτων, ενεργητικές πολιτικές αγοράς εργασίας, ίσες ευκαιρίες, προγράμματα διά βίου εκπαίδευσης, νέους τρόπους υποστήριξης της οικογένειας και των εργαζομένων. Εάν επιτύχουμε τις σωστές επιλογές μπορούμε να αποφύγουμε την αποτυχία και τα αδιέξοδα και αντί αυτού να κερδίσουμε την αποδοχή των Ευρωπαίων πολιτών και να δώσουμε ελπίδα στους πολίτες όλου του κόσμου.

Για να οικοδομήσει την προοπτική η Ε.Ε. πρέπει να εργαστεί περισσότερο εντατικά και αποτελεσματικά όσο ποτέ για να ανταποκριθεί στα καθήκοντά της,

τόσο στην Ευρώπη όσο και σε ολόκληρο τον κόσμο.

- Για να επιτύχει την καταπολέμηση της φτώχειας, βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, πλήρη απασχόληση, οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, περιλαμβανομένων ισχυρότερης οικονομικής συνεργασίας και μεταρρυθμίσεων.

- Για τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών.

- Για τη σταθερότητα, την ειρήνη και την ευημερία με την υποδοχή περισσότερων Ευρωπαϊκών Εθνών στους κόλπους της Ε.Ε. και με την προαγωγή πιο στενών δεσμών με τις γειτονικές χώρες.

- Για την ανακοπή του φαινομένου των αλλαγών των κλιματολογικών συνθηκών, για την προστασία του περιβάλλοντος και ταυτόχρονα για τη διασφάλιση βιώσιμης και επαρκούς ενέργειας για την Ευρώπη.

- Για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και των αιτίων της, της παράνομης μετανάστευσης με πλήρη συμμόρφωση προς τα θεμελιώδη δικαιώματα.

- Με την πρόωθηση επιτυχούς ενσωμάτωσης των μεταναστών στις ευρωπαϊκές κοινωνίες.

- Με το να αναδειχθεί η Ε.Ε. δύναμη ειρήνης, διαπολιτισμικού διαλόγου, ανάπτυξης και δημοκρατίας και με το να μιλά με μία ισχυρή, ενιαία φωνή στις διεθνείς υποθέσεις.

- Με την κατοχύρωση ασφάλειας για τα μέλη της Ε.Ε. και των πολιτών της.

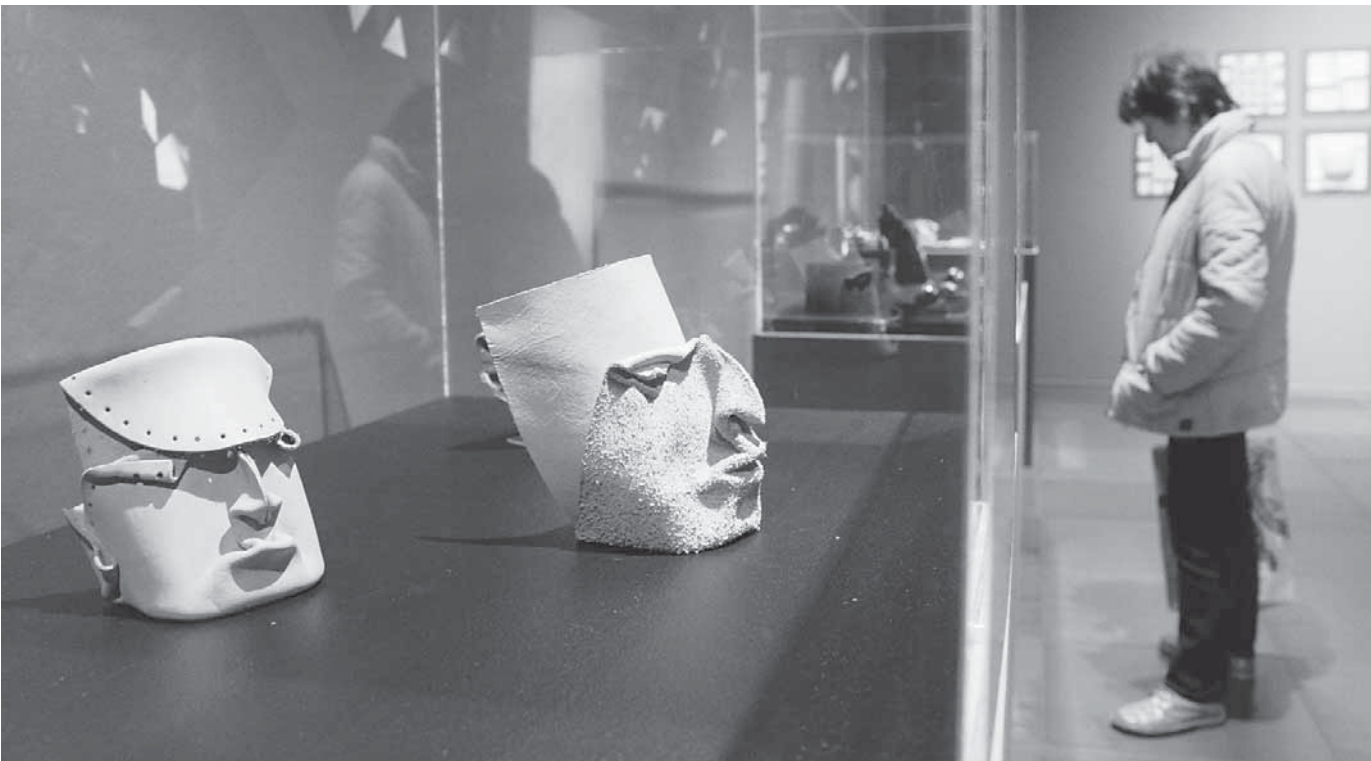
Για την επίτευξη αυτών των στόχων χρειαζόμαστε μια ισχυρότερη πολιτική Ευρώπη, όχι μια αδύνατη Ευρώπη. Με κοινή φωνή στην εξωτερική πολιτική και αξιοπιστη κοινή άμυνα.

Δεν μπορούμε να πετύχουμε χωρίς μια καλύτερη Συνθήκη, χωρίς μια συμφωνία πάνω στα εκκρεμούντα συνταγματικά και θεσμικά ζητήματα. Να αγωνιστούμε για να προωθηθούν οι θεσμικές αλλαγές που απαιτούνται στις Ευρωπαϊκές Συνθήκες ως κατεπείγουσα προτεραιότητα.

Συνολικά, 61 χρόνια μετά τη Συνθήκη της Ρώμης την 1.1.1958 και 26 χρόνια από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ για την Ε.Ε. θα πρέπει να προσβλέπουμε στην κοινωνία των πολιτών, στους κοινωνικούς εταίρους και σε όλες τις προοδευτικές δυνάμεις για να εργαστούμε όλοι μαζί για μια περισσότερο δημοκρατική, κοινωνική, ανοικτή και αποτελεσματική Ε.Ε. για περισσότερη και καλύτερη Ευρώπη, για το συμφέρον των Ευρωπαίων πολιτών.

ΥΓ: Η απειλή για την ειρήνη στην Ανατολική Μεσόγειο εξαιτίας του αποσταθεροποιητικού ρόλου της Τουρκίας, του Brexit, η αβεβαιότητα της ενταξιακής προοπτικής των Βαλκανικών χωρών και το Μεταναστευτικό, απαιτούν άμεσες δράσεις, κινήσεις, πρωτοβουλίες και συγκεκριμένες πολιτικές για την Ένωση. Χωρίς καθυστερήσεις και χωρίς παλινδρομήσεις.

Ο Γιαννάκης Α. Ομήρου είναι τέως Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων

Ενας επισκέπτης παρατηρεί έργα τέχνης στην έκθεση «The expression of geometry, origami mix of media» στο Εκπαιδευτικό Μουσείο Οριγκάμι, στη Σαραγόσα της Ισπανίας, στις 27 Δεκεμβρίου. Η έκθεση αποτελείται από έργα τριών Ισραηλινών καλλιτεχνών, των Ilan Garibi, Ynon Toldano και Saadya Sternberl, που ειδικεύονται στην τεχνική οριγκάμι.

EAST DREAM με ρεσιτάλ από ανευθυνότητα!

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Κατά κανόνα, στην ιστορία των σχέσεων Αθήνας-Λευκωσίας, επικρατούσε ανειλικρίνεια. Με εξαίρεση την περίοδο της μάχης για την ένταξη της νήσου στην ΕΕ, οι σχέσεις ήταν σαν την παραγεμιστή γαλοπούλα. Γέμισμα εφάπαξ, πομπώδης εμφάνιση, τάση να αποφεύγουν το «κρίσιμο». Το ίδιο και σήμερα: η Λευκωσία για να αποφύγει τη διαδικασία επίλυσης του Κυπριακού, υποκρίνεται ότι ενδιαφέρεται, ενώ στην πραγματικότητα ουδέν πράττει για να προωθήσει οτιδήποτε. Ψελλίζει διάφορα και πίσω από τη σκηνή τα ελεγχόμενα ΜΜΕ κάνουν την βρώμικη δουλειά, προωθούν χωριστικές πολιτικές κάτω από το κάλυμμα της κυβερνήσεως. Όλοι γνωρίζουν τη ακριβώς κάνει ο Ν. Αναστασιάδης, πλην Μητσοτάκη.

Για ιδιοτελείς λόγους, ο Έλλην πρωθυπουργός δεν επιθυμεί να «φορτωθεί» μια έντιμη συνεννόηση με τον Ν. Αναστασιάδη γιατί αυτό θα τον έφερνε σε σύγκρουση με την «παράταξη» του τυχοδιωκτισμού της δύο χώρες. Ενώ έχει πλήρη εικόνα της επικίνδυνης επιλογής Αναστασιάδη, τον καλύπτει επικαλούμενος φλυαρίες του τύπου «μα, κοιτάξετε τι είπε στη ΓΣ του ΟΗΕ, άρα, επιθυμεί λύση». Αρνείται, κατά συνέπεια, να δεχθεί ότι περί άλλων τυρβάζει, όπως είναι οι πύργοι στη Λεμεσό, τα διαβήτρια, οι Σεϊχέλλες, και τα «δύο κράτη». Ο λόγος της στάσης Μητσοτάκη, είναι πολύ διαγής: είναι νέος, έχει καριέρα μπροστά του, δεν θα ρισκάρει να γίνει “κακός”, επειδή η Κύπρος θα μείνει, έτσι όπως είναι σήμερα. Έτσι, από τον ένα με κοντόφθαλμο υπολογισμούς, πάνε τα πράγματα στον ανεύθυνο: ο Κ. Καραμανλής το 2004 πήγε να διαπραγματευτεί λύση του Κυπριακού στον Μπούργκερστοκ και, αντί αυτού, κρυβόταν στο δωμάτιο του, βλέποντας καουμπόικες ταινίες. Υπάκουσε στην «εγκύκλιο Μολυβιάτη»: «Εί-σαι φέρελπισ, μην τσαλακώσεις την εικόνα σου με κάτι ριψοκίνδυνο, άσε να περάσει η μπόρα. Μην ξεχνάς τι επαθε ο θεός σου με αφορμή τη Ζυρίχη». Έτσι, ενώ αυτός

κρυβόταν, ο Τ. Εργογάν έκανε ρεσιτάλ επαφών και επιδείξεις αποφασιστικότητας για την επίλυση του Κυπριακού. Έκτοτε η Κύπρος οδηγείται στη σταδιακή διχοτόμηση, αλλά κανείς δεν έχει ρωτήσει τον Κ. Καραμανλή αν αισθάνεται ότι έχει ευθύνες γιατί η Κύπρος διχοτομείται και με τη δική του συμβολή. Σήμερα επαναλαμβάνεται το ίδιο έργο. Ο Κυρ. Μητσοτάκης δεν θέλει να φορτωθεί τα επίθετα, παίζει στο γήπεδο της καταγγελίας την ίδια στιγμή που η πολιτική Ν. Αναστασιάδη επηρεάζει αποφασιστικά τις λεπτές ισορροπίες στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, φέροντας την πιθανότητα ενός θερμού επεισοδίου ολόενα και πιο κοντά. Βεβαίως, γνωρίζει ότι χωρίς την προηγούμενη επίλυση του Κυπριακού το παιχνίδι με τις ΑΟΖ, είναι ουσιαστικά χαμένο από χέρι. Προσέχω ότι μέχρι στιγμής, ο Κυρ. Μητσοτάκης δεν έχει στηρίξει δημόσια το «Πλαίσιο Γκουτέρες» ως μορφή λύσης του Κυπριακού, ένα Πλαίσιο του ΟΗΕ που ενσωματώνει όλες τις βασικές ανησυχίες των Ε/κ, με την προσηλυθείσα έγκρισή του από τον Μ. Τσαβούσογλου.

Οι φανφάρες και η παραπλάνηση της κοινής γνώμης οδηγούν μόνο στην απώλεια ερεισμάτων και στην περικαράκωση. Πίσω από την υπογραφή στις 2 Ιανουαρίου στην Αθήνα για τον αγωγό Eastmed, βρίσκεται το εβραϊκό λόμπι και η μάχη του για την εκλογική στήριξη στον Β. Νετανιάχου. Όλα στο βωμό των πρόσκαιρων εντυπώσεων: Πρώτον, ουδείς γνωρίζει τι υπάρχει στο βυθό της Ανατολικής Μεσογείου. Δεύτερο, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και οι εμπορικές τράπεζες δεσμεύονται σε μηδενική οικονομική στήριξη σε εξόρυξη ορυκτών καυσίμων για να δώσουν ώθηση στις ΑΠΕ. Τρίτο, το έργο Eastmed υπολογίστηκε σε 7 δισ. Τέταρτο, το ρωσικό φυσικό αέριο παραμένει ο αδιαμφισβήτητος κεντρικός παίκτης στην Ευρώπη. Τέταρτο, Ισραήλ και Κύπρος ερίζουν εδώ και 4 χρόνια για την οριοθέτηση του βυθού στο ενδιαμέσθ τους θαλάσσιο οικόπεδο. Πέμπτο, τις αποφάσεις τις λαμ-

βάνουν οι εταιρείες, και καμιά δεν θα επενδύσει για να πάρει φυσικό αέριο στην Ευρώπη χωρίς να έχει κέρδος, ένα προϊόν, το οποίο στην περίπτωση αυτή, είναι αρκετά πιο ακριβό από το ρωσικό. Έκτο, ο «Eastdream» εξυπηρετεί πρόσκαιρες πολιτικές εντυπώσεις και οπωσδήποτε δίνει ένα εκλογικό επιχείρημα στον διεθνή αποκλεισμένο Ισραηλινό πρωθυπουργό. Έβδομο, ο Β. Νετανιάχου παραμένει ένας πλήρης αντίπαλος της επίλυσης του Κυπριακού, προτιμά μιαν εκκρεμότητα-φορτίο στην εξωτερική πολιτική της Άγκυρας.

Ένα μήνα μετά την «τριμερή» του Βερολίνου μπορούμε να δούμε ευκρινέστερα τον πολιτικό αμοραλισμό που χαρακτηρίζει την πολιτική συμπεριφορά του Ν. Αναστασιάδη. Ο γ.γ. του ΟΗΕ, στις 25 Νοεμβρίου 2019, ανακοίνωσε πλαίσιο συμφωνημένων κινήσεων για να φτάσουμε σε ολοκλήρωση της προσπάθειας του ΟΗΕ, «με στόχο την επίτευξη στρατηγικής συμφωνίας που θα ανοίξει το δρόμο για μια συνολική διεύθε- τηση». Τίποτε από όσα συμφώνησε ο Ν. Αναστασιάδης δεν έχει υλοποιήσει. Απολύτως τίποτε. Αντίθετα, επιδιέχεται σε ασκή- σεις επί χάρτου με τον υπόδικο Β.Νετανιάχου και παίζει στο γήπεδο στο οποίο από χέρι είναι «εκτός παιχνιδιού». Έθεσε την ουσία του Κυπριακού στο ράφι, νομιζοντας ότι θα του βγούν «όλα τα άλλα», σκορπώντας σκόνη σε μια κοινή γνώμη εκπαιδευμένη στην κατανάλωση ρητορείας.

Ενώ, στις δύο πρώτευουσες, εμφανίζονται δύο τακτικές, επί της ουσίας, είναι μία: η Λευκωσία, αντί να εργαστεί δραστήρια με βάση το Πλαίσιο Γκουτέρες, περί άλλων τυρβάζει. Η Αθήνα, αντί να στηρίζει μια πολιτική διαδικασία που οδηγεί στη Χάγη, προσέχει τους τυχοδιωκτισμούς «τύπου» Σωρίγου και στέλνει τον Ν. Δένδια, «κρυφίως», στην Κων/πολη για επαφές με τον Τσαβούσογλου - μήπως και προκύψει κάτι απρόοπτο και τρέχει να σβήσει φωτιές...

www.larkoslarkou.org.cy

«Νενικήκαμεν η Κύπρος είναι ελευθέρα», 60 χρόνια μετά

Του **ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Σε λίγες μέρες μπαίνουμε σε μια νέα χρονιά. Φτάσαμε στο 2020. Ήδη διανύουμε το 20ον έτος του νέου αιώνα. Είκοσι χρόνια από τότε που μπήκαμε στη νέα κλιετρίδα. Για εμάς, εδώ στην μοιρασμένη μας πατρίδα, το 2020 έχει ιδιαίτερη σημασία. Η Κυπριακή Δημοκρατία κλείνει 60 χρόνια ζωής. Αν και στην πορεία κατέληξε μισή πατρίδα, παραμένει ευτυχώς η μόνη διεθνώς αναγνωρισμένη κυβέρνηση της Κύπρου.

«Είθε το 2020 να είναι η χρονιά της επανένωσης», μας ευχήθηκαν και πάλι οι πολιτικοί μας φωνητήρες. Ανεξάρτητα αν το πιστεύουν ή ακόμα αν το επιδιώκουν, οι ευχές οι ίδιες εδώ και σχεδόν μισό αιώνα. Ευχολόγια κενού περιεχομένου, κούφια συνθήματα και μεγάλα λόγια που κατάντησαν «ήθη και έθιμα». Όπως λέμε το «Χρόνια Πολλά» και το «Ευτυχές το νέο έτος», έτσι ευχόμαστε και για την απαλλαγή από την κατοχή.

Μπορεί καθ όλη την διάρκεια του χρόνου να αλληλωρίζουμε προς άλλους δρόμους, να προβληματιζόμαστε για σχέδια Β και Γ, να παλινδρομούμε μεταξί λύσης και διατήρησης του στάτους κβο, να φλερτάρουμε με την οριστική διχοτόμηση, αλλά οι ευχές είναι ευχές. Άλλωστε όταν εύχεσαι κάτι για σχεδόν 50 φορές στο τέλος το εμπεδώνεις και το χειρότερο, δίνεις την εντύπωση στους άλλους ότι σοβαρολογείς.

Αν και ο ερχομός ενός νέου έτους είναι η ιδανική ευκαιρία για περισυλλογή και προβληματισμό, συνεχίζουμε τον ίδιο ακριβώς δρόμο χωρίς καμία διάθεση να διδαχθούμε από τα λάθη μας, τις παραλείψεις και τα πάθη μας. Αντί να κάνουμε ένα αντικειμενικό απολογισμό και παράλληλα μια αυτοκριτική για το από πού ξεκινήσαμε, το πώς πολιτευθήκαμε , το πού φτάσαμε και το πού πάμε, συνεχίζουμε να «παίζουμε» με το μέλλον των επόμενων γενεών σε αυτόν το τόπο. Αδιαφορούμε για το γεγονός ότι όπου να

‘ναι την πατρίδα την παραδίδουμε μισή, ανεξάρτητα αν διακηρύττουμε με τον όρκο των αθηναίων εφάβων, «Την πατρίδα ουκ ελάττω παραδώσω».

Το από πού ξεκινήσαμε είναι σαφέςτατο. Ξεκινήσαμε από μια Κύπρο ελευθέρα. «Νενικήκαμεν η Κύπρος είναι ελευθέρα», βροντοφώναξε ο εθνάρχης μας την 1ην Μαρτίου του 1959. Πριν από 60 χρόνια η Κύπρος ήταν πράγματι ελευθέρα. Από αποικία του στέμματος κατέληξε ένα ανεξάρτητο κράτος μέλος της διεθνούς κοινότητας. Σίγουρα με ένα δοτό σύνταγμα αλλά ένα ελεύθερο κράτος, ένα κανονικό, υπό τις περιστάσεις, κράτος. Αυτό που σήμερα επιδιώκουμε το είχαμε πριν 60 χρόνια και δυστυχώς δεν το εκτιμήσαμε.

Το πώς πολιτευθήκαμε, όντως καταστροφικό. Δυστυχώς κάναμε το παν για να μην διατηρηθεί η Κύπρος ελευθέρα. Το 1963 ειση- γνηθήκαμε τα 13 σημεία με αποτέλεσμα την πρώτη διχοτόμηση. Υιοθετήσαμε την μεγάλη ιδέα του ομ-

φαλού της γης και αγνοήσαμε ότι σε αυτήν την μαρτυρική γη υπάρχει και η Τ/κ κοινότητα. «Οι Τούρκοι μέσα στους θύλακες δεν θα ανθέξουν πάνω από 10 μήνες και θα παραδοθούν», δήλωνε, με περισσή επιπολαιότητα και υπεροψία, ο εθνάρχης μας τον Φεβρουάριο του 1967. Από τότε πέρασαν εκατοντάδες μήνες και τελικά αυτοί άνθεξαν και δεν παραδόθηκαν. Ανυπαντίον αυτοί που από ότι φαίνεται δεν θα ανθέξουν είμαστε δυστυχώς εμείς.

Επιδοθήκαμε στον αδελφοκτόνο σπαραγμό με αποτέλεσμα την ει- σβολή και κατοχή. Στην συνέχεια ούτε η καταστολή του 1974 μας συνέτισε. Με λάβαρο τους μακροχρόνιους αγώνες και την πολιτική της πρόταξης απορρίψαμε όλα τα σχέδια και προτάσεις για επανέ- νωση με αποτέλεσμα την ανακή- ρυξη του ψευδοκράτους.

Και εκεί που όλα προδιαγράφον-ταν καταστροφικά, χωρίς πυξίδα και στόχους, ήρθε η μεγάλη ευκαιρία του 2004. Παρ όλα αυτά και

πάλι ανένδοτοι. Είπαμε ένα βροντερό και δακρύβρεκτο ΟΧΙ στο μόνο σχέδιο λύσης που αποδέχθηκε η άλλη πλευρά με αποτέλεσμα η διεθνής κοινότητα, κουρασμένη και απογοητευμένη με τα καρώματα και τα καπρίτσια μας, να εξισώσει το θύμα με τον θύτη.

Αντί να συνειδητοποιήσουμε την καταστροφή του ΟΧΙ του 2004, συνεχίσαμε την ίδια ακριβώς πορεία μέχρι και το Κράνς Μοντανά όπου μεταλασσόμενοι ενδυθήκαμε την φουστανέλα για να εξυπηρετήσου- με πολιτικές και άλλες ιδιοτελείς φιλοδοξίες.Το πού φτάσαμε τρα- γικό. Ενώ οι εξελίξεις στην στεριά ήσαν δραματικές, με τα τετελεσμέ- να της κατοχής να εδραιώνονται και τον βορρά να τουρκοποιείται, ονειρευθήκαμε να καταστούμε οι σύγχρονοι σείχηδες της Μεσογείου, οι πάροχοι ασφάλειας και ο πυλώ- νας σταθερότητας αδιαφορώντας ότι τώρα θέτουμε σε κίνδυνο ολό- κληρο τον ελληνισμό.

Πραγματικά, ο πολιτικός βίος και η πολιτεία μας στα 60 χρόνια

που πέρασαν είναι αξιοθαύμαστος. Καταφέραμε τόσες καταστροφές που αλλιί θα ήθελαν αιώνες για να τις επιτύχουν.

Τέλος, το πού πάμε ακόμα τρα- γικότερο. Βασικά καμία ελπίδα για λύση και απαλλαγή από την κατοχή. Με την Τουρκία να εκμεταλλεύεται στο έπακρο την εθνική μας ανε- πάρκεια προσδοκούμε τώρα σε μια νέα πρωτοβουλία, μετά τις εκλογές στα κατεχόμενα, χωρίς να αντι- λαμβανόμαστε ότι σε έξι μήνες η Κύπρος δεν θα είναι η ίδια.

Συνολικά, 60 χρόνια μετά το «Νενικήκαμεν η Κύπρος είναι ελευ- θέρα» του 1960 και το «ηττηθήκα- μεν» του 1974», με αποτέλεσμα μό- νο η μισή Κύπρος να είναι πλέον ελευθέρα, τα Είθε, τα Να, τα Θα και τα Όταν, συνεχίζουμε να είναι οι απαντήσεις στα βασανιστικά ερωτήματα για το μέλλον του κυ- πριακού ελληνισμού σε αυτήν την μαρτυρική γη.

Ο κ. Θεόδωρος Θεοδώρου είναι ειδικός προγραμμάτων ηλεκτρον. υπολογιστών.

ΟΙΝΟΧΟΣΟΣ

15 χρόνια αφιερωμένα
στον πολιτισμό του κρασιού
και των γεύσεων!

Δοκιμάζουμε! Κρασί με σοκολάτα, ανερχόμενες κόκκινες ποικιλίες που αρχίζουν από Λ (Λιάπικο, Λημνιώνα, Λημνιό) και κάνουμε τον γύρο του Νέου Κόσμου με ένα βαρέλι.

Ταξιδεύουμε! Από τη Νεμέα στην Ιταλία και καταλήγουμε στην Πορτογαλία για fados και bacalhau.

Πορτάζουμε! Με γκουρμέ μεζέδες κρασιού, great parties με φυσαλίδες και τα ποντάρουμε όλα στο κόκκινο!

ΟΙΝΟΧΟΣΟΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΚΡΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΕΥΣΕΩΝ 2004-2019

15y.o.

For a sparkling new year

2020: Η ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΣΙΟΥ — ΟΙ ΡΙΖΕΣ ΜΑΣ
Ο ΓΥΡΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΜΕ ΕΝΑ ΒΑΡΕΛΙ
ΑΓΑΠΗΜΕΝΟ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΔΕΥΤΕΡΑ

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εμπειρία

www.kathimerini.com.cy

Την Κυριακή 5 Ιανουαρίου
μαζί με την Καθημερινή

Αρχίζει η μάχη για μικρότερα πλεονάσματα

Ο σχεδιασμός του πρωθυπουργού και τα τέσσερα «όπλα» της Αθήνας

Του **Κ. Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Μια γεμάτη «ατζέντα» στην οποία κυριαρχούν η μείωση των πρωτογενών πλεονασμάτων που θα δώσει ισχυρή, περαιτέρω ώθηση στην οικονομία, αλλά και κρίσιμες πολιτικές επιλογές, όπως η ανάδειξη Προέδρου της Δημοκρατίας και ο νέος εκλογικός νόμος, έχει προετοιμάσει για το 2020 ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης.

Ο κ. Μητσοτάκης αναφέρθηκε επισήμως στην ανάγκη μείωσης των πρωτογενών πλεονασμάτων του 3,5% από το 2021, ήδη στην τελευταία Σύνοδο Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ συζήτησε το θέμα και στη συνάντησή με τη νέα πρόεδρο της ΕΚΤ Κριστίν Λαγκάρντ, που είναι υποστηρικτική προς τις ελληνικές θέσεις. Σύμφωνα, δε, με ασφαλείς πληροφορίες, το αίτημα της Αθήνας θα τεθεί αρμοδίως στο Ευροgroup το διάστημα μετά τις αρχές Απριλίου και σίγουρα πριν από τα τέλη Μαΐου, οπότε η κυβέρνηση θα πρέπει να έχει διαμορφώσει το νέο μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα. Βέλτιστος στόχος του Μεγάρου Μαξίμου είναι τα πρωτογενή πλεονάσματα για τα επόμενα χρόνια να μειωθούν στο 2% του ΑΕΠ. Ομως, με δεδομένο ότι στις Βρυξέλλες οι συμφωνίες αποτελούν προϊόντα διαπραγμάτευσης, πιθανότερος θεωρείται ένας συμβιβασμός σε ποσοστό λίγο υψηλότερο. Σε κάθε περίπτωση, ακόμη και η μείωση του πρωτογενούς πλεονάσματος στο 2,5%, δηλαδή κατά μία ποσοστιαία μονάδα, θα δημιουργήσει πρόσθετο δημοσιονομικό χώρο της τάξεως των δύο δισ. ευρώ περίπου ετησίως.

Βιωσιμότητα χρέους

Ενόψει των διεργασιών στις Βρυξέλλες, η Αθήνα θα προετοιμάσει, προκειμένου να ενισχύσει το δικό της «οπλοστάσιο», έκθεση βιωσιμότητας χρέους μέσω του ΟΔΔΗΧ, πέραν εκείνων της Κομισιόν και της ΤτΕ, ενώ παράλληλα επενδύει σε τέσσερα στοιχεία που θα παίξουν κρίσιμο ρόλο για τις τελικές αποφάσεις. Πρώτον, στα στοιχεία για

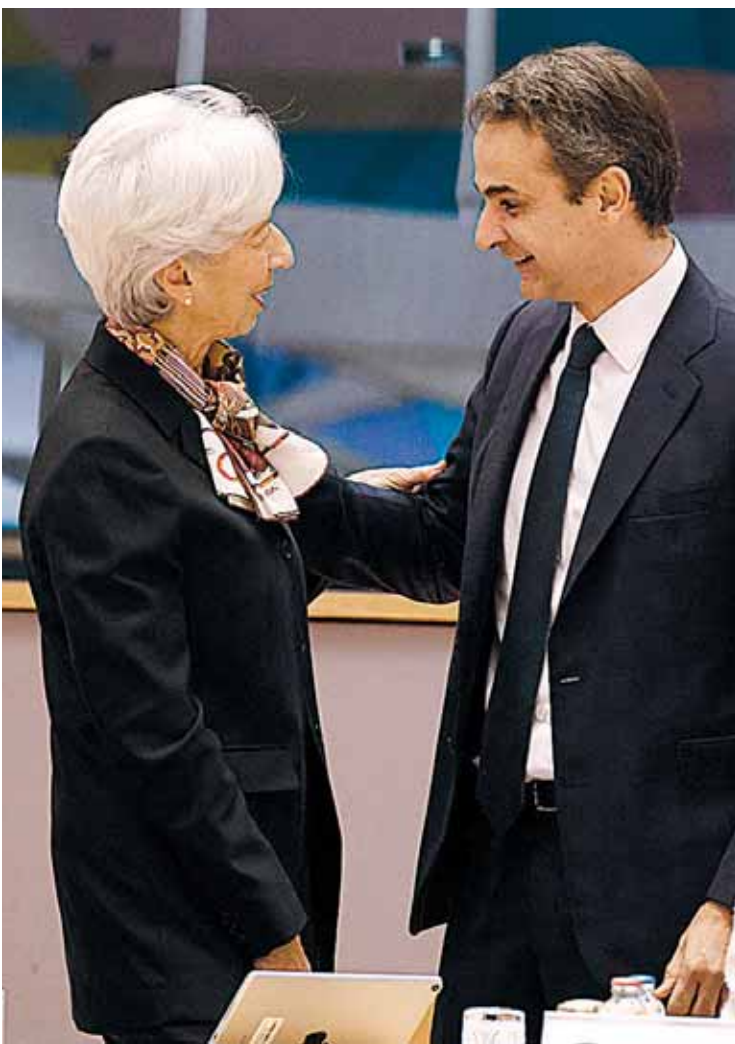
τον ρυθμό ανάπτυξης του επόμενου χρόνου. Εάν η οικονομία φαίνεται ότι το πρώτο τρίμηνο του έτους «τρέχει» με ρυθμούς της τάξεως του 2,8%, όπως εκτιμά η κυβέρνηση η επιχειρηματολογία της Αθήνας θα καταστεί ισχυρότερη. Δεύτερον, το Μέγαρο Μαξίμου θεωρεί κρίσιμο να

Καθοριστικό το 2020 για την κυβέρνηση, ενώ ο χρόνος μετράει αντίστροφα για Πρόεδρο της Δημοκρατίας και νέο εκλογικό νόμο — Οι απαντήσεις Μαξίμου στα μέτωπα της καθημερινότητας.

παραμείνουν στο υφιστάμενο ιδιαίτερα χαμηλό επίπεδο τα επιτόκια δανεισμού της χώρας. Τρίτον, τους επόμενους μήνες σχεδιάζεται να γίνει νέα κίνηση αποπληρωμής των ακριβών δανείων του ΔΝΤ. Τέταρτον, θα έχει κλείσει σε ποια αναπτυξιακά πρότζεκτ θα οδηγηθούν τα κέρδη από τα ελληνικά ομόλογα (ANFAs - SNPs) που είναι βέβαιο ότι θα δώσουν περαιτέρω ώθηση στην οικονομία.

Όπως προαναφέρθηκε, τον Μάιο θα διαμορφωθεί το νέο μεσοπρόθεσμο πλαίσιο δημοσιονομικής πολιτικής, και σύμφωνα με συνομιλητές του πρωθυπουργού, ο κ. Μητσοτάκης «επιθυμεί σε αυτό να συμπεριλαμβάνεται η μείωση των πρωτογενών πλεονασμάτων».

Παράλληλα, σε πολιτικό επίπεδο, ο χρόνος μετράει αντίστροφα για την ανάδειξη Προέδρου της Δημοκρατίας και τον νέο εκλογικό νόμο. Για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ο πρωθυπουργός κρατάει «κλειστά χαρτιά», αλλά οι εξελίξεις στα ελληνοτουρκικά ενισχύουν το σενάριο περί επιλογής προσώπου με «πολιτικά χαρακτηριστικά». Επίσης, οι αναφορές του Μεγάρου Μαξίμου ότι «η επιλογή του προσώπου

Ο Κυριάκος Μητσοτάκης αναφέρθηκε στην ανάγκη μείωσης των πρωτογενών πλεονασμάτων του 3,5% από το 2021, ήδη στην τελευταία Σύνοδο Κορυφής της Ε.Ε., ενώ έθεσε το θέμα και στη νέα πρόεδρο της ΕΚΤ, Κριστίν Λαγκάρντ, που είναι υποστηρικτική προς τις ελληνικές θέσεις.

θα καθορίσει και το κυβερνητικό στίγμα» ενισχύουν την αίσθηση πως θα αναζητηθεί ευρύτερη συναίνεση, καθώς και ότι η πρόταση θα εμπεριέχει το στοιχείο της «νεωτερικότητας».

Αναφορικά με τον εκλογικό νόμο γίνεται λόγος για σύστημα ενισχυμένων αναλογικών που θα δίνει ισχυρό bonus στο πρώτο κόμμα, με στόχο να προκύπτει κυβερνητική λύση στις διπλές κάλπες που θα ακολουθήσουν, αφού είναι δεδομένο πως η αμέσως επόμενη εκλογική αναμέτρηση θα πραγματοποιηθεί με σύστημα απλής αναλογικής. Σύμφωνα με πληροφορίες, το πρόβλημα θα είναι κλιμακωτό, αλλά το πρώτο κόμμα θα διασφαλίζει την αυτοδυναμία με ποσοστό άνω του 37%.

Τα ελληνοτουρκικά

Ακόμη, δεδομένο είναι ότι πολύ ψηλά στην ατζέντα του πρωθυπουργού θα βρεθούν η πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων και μία δέσμη μέτρων που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο άπτονται της λεγόμενης «καθημερινότητας» των πολιτών. Στις 2 Ιανουαρίου υπογράφεται η συμφωνία για τον East Med, ενώ πέντε ημέρες αργότερα ο κ. Μητσο-

τάκης θα συναντηθεί στον Λευκό Οίκο με τον Ντόναλντ Τραμπ. Στα τέλη του μήνα ο πρωθυπουργός θα έχει στο Παρίσι συνομιλίες με τον Εμανουέλ Μακρόν που είναι ιδιαίτερα υποστηρικτικός στις ελληνικές θέσεις έναντι της Αγκυρας, ενώ την άνοιξη θα επισκεφθεί το Πεκίνο και ενδεχομένως τη Μόσχα.

Επίσης, στο πεδίο της καθημερινότητας, ο χρόνος μετράει αντίστροφα για πρωτοβουλίες όπως η ψήφιση του νομοσχεδίου για τις πορείες στο κέντρο, το ασφαλιστικό που θα αίρει τις αδικίες του νόμου Κατρούγκαλου, το νέο πλαίσιο για τη δημόσια υγεία, το νομοσχέδιο για τα ΑΕΙ που θα συνδέει τη χρηματοδότηση με την αξιολόγηση και οι νέες αντικειμενικές αξίες, σε συνδυασμό με την περαιτέρω μείωση του ΕΝΦΙΑ κατά 8% μεσοσταθμικά. Τέλος, εντός του 2020 θα κριθεί πόσο αποτελεσματικά ήταν τα μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση για το προσφυγικό.

Σε κάθε περίπτωση, στο Μέγαρο Μαξίμου αντιλαμβάνονται πλήρως πως το 2020 θα είναι καθοριστικό όχι μόνο για την ίδια την κυβέρνηση, αλλά και για την πορεία της χώρας τα επόμενα χρόνια.

Η δύσκολη εξίσωση της νέας χρονιάς για τον Τσίπρα

Ενόψει συνεδρίου του ΣΥΡΙΖΑ

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Χρονιά-ορόσημο θα είναι το 2020 για τον ΣΥΡΙΖΑ, καθώς, όπως έχει πει ο Αλέξης Τσίπρας, ο στόχος είναι να περάσει το κόμμα στην «τρίτη φάση» του. Η πρώτη ήταν το 2013, όταν δημιουργήθηκε ο «ενιαίος ΣΥΡΙΖΑ» με τη διάλυση των συνιστώσων και πέρασε ουσιαστικά τον πρώτο «μετασχηματισμό» του. Η δεύτερη ήταν το 2015, όταν ο «απροετοίμαστος» ΣΥΡΙΖΑ —όπως παραδόχθηκαν εκ των υστέρων πολλά στελέχη του— ανέλαβε την ευθύνη της διακυβέρνησης. Πλέον στο μυαλό του Αλέξη Τσίπρα, όπως το έχει δηλώσει και ο ίδιος στα κοιμητικά όργανα, ο ΣΥΡΙΖΑ καλείται να περάσει στην τρίτη φάση του, δείχνοντας στην πράξη πως είναι ένα κόμμα «σε διαρκή κίνηση».

Η τρίτη αυτή φάση απαιτεί τη δημιουργία μιας «προσδευτικής» παράταξης, όπως το ΠΑΣΟΚ του 1980, που θα είναι το αντίπαλον δέος της συντηρητικής», λέει στην «Κ» στέλεχος του κόμματος. Το συνέδριο, που έχει οριστεί για τον ερχόμενο Μάιο, θα δείξει οριστικά και αμετάκλητα κατά πόσον μπορεί ο ΣΥΡΙΖΑ να πετύχει κάτι τέτοιο, αφομοιώνοντας σε ένα ενιαίο κόμμα τις διαφορετικές συνιστώσες που εξακολουθούν να συνυπάρχουν. Είναι δεδομένο πως ο μετασχηματισμός που επιθυμεί ο κ. Τσίπρας είναι μετ' εμποδίων, με το μεγαλύτερο στοίχημα να είναι να μην αφήσει πολιτικά κενά. Στην πράξη, το πρόβλημα αυτό μπορεί να εμφανιστεί από τα αριστερά, καθώς η απόφαση του κ. Τσίπρα να προχωρήσει ο μετασχηματισμός είναι αδιαπραγμάτευτη, κάτι που σημαίνει πως η αριστερή πτέρυγα θα μπει το επόμενο διάστημα στο «μικροσκοπικό».

Το δίλημμα

Ενδεικτικό των διαφορετικών προσεγγίσεων, μεταξύ των οποίων καλείται να ισορροπήσει ο κ. Τσίπρας, είναι πως το προηγούμενο διάστημα υπήρξε συζήτηση ακόμα και για το «είδος» του συνεδρίου. Αν, δηλαδή, θα πρέπει να θεωρηθεί ιδρυτικό, που θα σηματοδοτεί έναν «νέο ΣΥΡΙΖΑ», ή θα είναι το 3ο τακτικό, που θα δείχνει τη συνέχεια του κόμματος. Τελικά, κατά την πάγια τακτική του προέδρου του κόμματος να προχωρεί χωρίς ρήξεις, αλλά με ήπια βήματα, επικράτησε η εισήγηση να είναι τακτικό. Αυτό, ωστόσο, δεν αλλάζει την πραγματικότητα και τους κάβους που έχει να περάσει το 2020 ο Αλέξης Τσίπρας.

Ζητήματα όπως, επί παραδείγματι, το όνομα του κόμματος θα τεθούν επί τάπητος και αναμένεται να αποτελέσουν ση-

Ζητήματα όπως το όνομα του κόμματος θα τεθούν επί τάπητος και αναμένεται να αποτελέσουν σημείο τριβής.

μείο τριβής. Διαφορετικές οπτικές υπάρχουν ακόμα και σε άλλα κομβικά ζητήματα, όπως στο τι σημαίνει και με ποιον τρόπο επιτυγχάνεται η επιστροφή στην κυβέρνηση. Εδώ υπάρχουν δύο βασικές ομάδες. Η μία λέει πως ο ΣΥΡΙΖΑ είναι πλέον κυβερνητικό κόμμα και ο βασικός στόχος είναι το πως θα επιστρέψει στη διακυβέρνηση. Ενδεικτικά τα όσα είχε πει πριν από λίγο καιρό ο Αλέκος Φλαμπουράρης στην ΚΕΑ, όπου είχε καλέσει τα στελέχη του κόμματος να σταματήσουν τις «ναρκισιστικές αντιπαραθέσεις» και να επιδιώξουν με κάθε δυνατό τρόπο να επιστρέψει ο ΣΥΡΙΖΑ στην εξουσία.

Η άλλη άποψη αποδέχεται τον στόχο της επιστροφής στην εξουσία, αλλά όχι χωρίς κανόνες. Ενδεικτικά όσα σημείωσε ο κ. Λάμπρου, εκ των «53», με ανάρτησή του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης: «Ο βασικός μας στόχος είναι ο μετασχηματισμός όχι του κόμματός μας, αλλά της κοινωνίας», είπε καλώντας όσους μιλούν για «κυβερνώσα» να μην ξεχνούν την «Αριστερά».

Το Κίνημα Αλλαγής μπροστά σε διπλή πρόκληση

Στόχος, να κερδίσει έδαφος σε επίπεδο εκλογικής επιρροής, καθώς και να εκπέμψει σταθερό μήνυμα σύμπνοιας εσωκομματικά

Του **ΜΑΡΙΟΥ ΔΑΝΗΛΟΠΟΥΛΟΥ**

Από το «επανιδρυτικό» συνέδριο του Μαρτίου και τη διπλή κάλπη του καλοκαιριού μέχρι το πρόσφατο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, η χρονιά που φεύγει κάθε άλλο παρά... πληκτική ήταν για το Κίνημα Αλλαγής, που κλήθηκε να βρει τη θέση του σε έναν πολιτικό χάρτη υπό διαμόρφωση, εν μέσω εσωτερικών συγκρούσεων αλλά και ασφυκτικών πιέσεων από το δίπολο Νέας Δημοκρατίας και ΣΥΡΙΖΑ.

Παρότι το αποτέλεσμα των εθνικών εκλογών πυροδότησε αντιδράσεις και έθεσε για μεγάλο διάστημα την ηγεσία σε θέση άμυνας, εκτιμάται πως σε γενικές γραμμές το τέλος του 2019 βρίσκει τη Φώφη Γεννηματά λίγο πολύ εκεί όπου στόχευε: ανανεώνοντας ατύπως τη θητεία της, εκτός απροόπτου, για δύο ακόμη χρόνια, έχοντας παγώσει το διαρκώς επανερχόμενο δίλημμα «ΠΑΣΟΚ ή ΚΙΝΑΛ» και με καθαρό έδαφος για να προωθήσει τον σχεδιασμό του ενιαίου φορέα.

Το μεγάλο στοίχημα των επόμενων μηνών για τη Χαρ. Τρικούπη είναι διπλό. Αφενός, να κερδίσει έδαφος σε επίπεδο εκλογικής επιρροής, εκμεταλλευόμενη ενδεχόμενη κυβερνητική φθορά της Ν.Δ. και την έλλειψη αντιπολιτευτικού βηματισμού του ΣΥΡΙΖΑ, που με

τη σειρά του αναζητεί εσωτερικές ισορροπίες. Αφετέρου, να εκπέμψει ένα σταθερό μήνυμα σύμπνοιας εσωκομματικά, αλλά και να θέσει τις βάσεις μιας ισχυρής κοιματικής δομής, που παγίως αποτελούσε ένα από πιο δυνατά «όπλα» του ΠΑΣΟΚ.

Στο πρώτο μέτωπο, η κλιμάκωση της κριτικής απέναντι στην κυβέρνηση —κυρίως σε πεδία με κοινωνικό και οικονομικό πρόσημο— θα συνεχιστεί, ωστόσο το βάρος το τελευταίο διάστημα αναμενόμενα έχει μετατοπιστεί στη μονομαχία με την Κουμουνδούρου, που, ενόψει του δικού της συνεδρίου,

Η Χαρ. Τρικούπη εκτιμά ότι οι «παραφωνίες» εντός του ΣΥΡΙΖΑ έχουν δημιουργήσει ευνοϊκή συγκυρία, η οποία ήδη της αποφέρει καρπούς.

ου, εντείνει τις προσπάθειες για διευρυνση προς τον πασοκικό χώρο. Μία διευρυνση η οποία, πάντως, εξακολουθεί να προκαλεί αρρυθμίες στο στρατόπεδο της αξιωματικής αντιπολίτευσης, με τη Χαρ. Τρικούπη να παρακολουθεί στε-

Το τέλος του 2019 βρίσκει τη Φώφη Γεννηματά λίγο-πολύ εκεί όπου στόχευε: ανανεώνοντας ατύπως τη θητεία της, εκτός απροόπτου, για δύο ακόμη χρόνια, έχοντας «παγώσει» το διαρκώς επανερχόμενο δίλημμα «ΠΑΣΟΚ ή ΚΙΝΑΛ» και με καθαρό έδαφος για να προωθήσει τον σχεδιασμό του ενιαίου φορέα.

νά τις εξελίξεις, εκτιμώντας ότι οι «παραφωνίες» εντός του ΣΥΡΙΖΑ έχουν δημιουργήσει μια ευνοϊκή συγκυρία, η οποία ήδη της έχει αποφέρει καρπούς.

Από την άλλη πλευρά, απαραίτητη προϋπόθεση για να εκμεταλ-

λευτεί το ΚΙΝΑΛ τις αναταράξεις στο εσωτερικό της Κουμουνδούρου είναι να εξαλείψει τα φαινόμενα εσωστρέφειας εντός των δικών του τεικών, που πράγματι ήταν συχνά και κόστισαν σημαντικά τη χρονιά που φεύγει. Η αντιπαράθεση

της Φώφης Γεννηματά με τον έτερο διακριτό εσωκομματικό πόλο, τον Νίκο Ανδρουλάκη, κορυφώθηκε πριν από το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, ωστόσο σε αυτό οι δύο πλευρές έδειξαν διάθεση προσωρινής ανακωχής. Οι καλά γνωρίζοντες τα δεδομένα στη Χαρ. Τρικούπη, πάντως, μεταφέρουν κλίμα άτυπου «μορατόριου», διαβλέποντας ότι το χάσμα ανάμεσά τους, όσον αφορά χειρισμούς και ρημάτων, παραμένει αξιοσημείωτο.

Οι πρώην πρόεδροι

Αναφορικά με τους πρώην προέδρους, η συγκυρία της ανάδειξης των εθνικών θεμάτων, αλλά και η ονοματολογία για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας φαίνεται πως λειτουργήσαν θετικά ως προς το κλίμα μεταξύ της ηγεσίας και των Κώστα Σημίτη και Γιώργου Παπανδρέου. Όσον αφορά τον πρώτο, στενοί συνεργάτες της κ. Γεννηματά περιγράφουν τις σχέσεις μεταξύ τους «ως καλύτερες από ποτέ», υπενθυμίζοντας τη στήριξη του κ. Σημίτη προς την παράταξη τους τελευταίους μήνες, τόσο με την παρουσία του στο πρόσφατο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ όσο και με το θετικό πρόσημο που προσέδωσε στο αποτέλεσμα των εθνικών εκλογών. Αντίστοιχα, τα ελληνοτουρκικά εκτιμάται ότι άνοιξαν πιο εμφα-

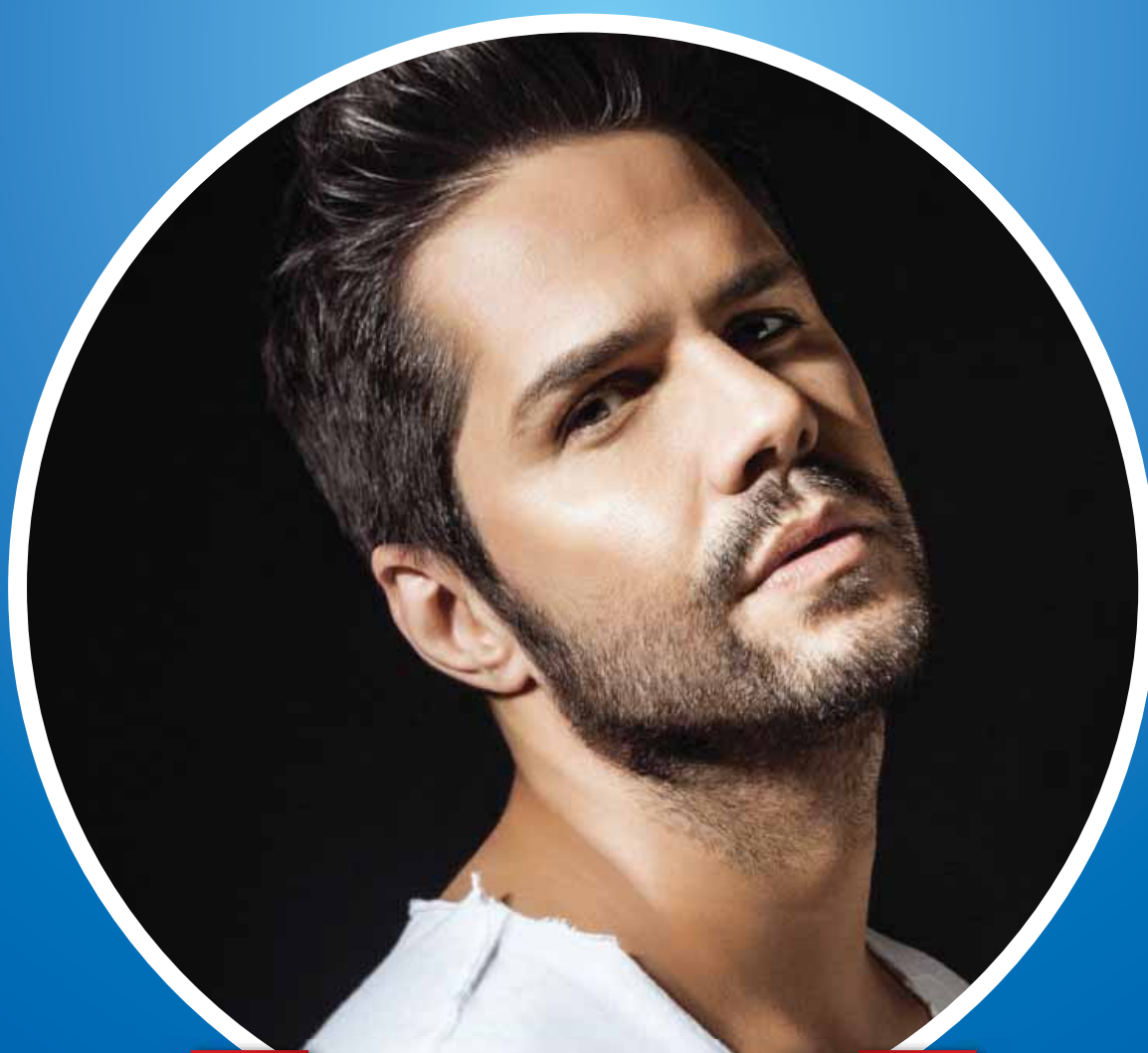
τικά τους διαύλους επικοινωνίας της ηγεσίας με τον κ. Παπανδρέου. Ο επικεφαλής του ΚΙΔΗΣΟ, όπως και ο κ. Σημίτης με το πρόσφατο άρθρο του, που προκάλεσε αναταράξεις σε ΣΥΡΙΖΑ και Ν.Δ., ανέδειξαν το τελευταίο διάστημα τόσο την πολιτική που είχε χαράξει το ΠΑΣΟΚ μέσω του Ελσίνκι όσο και τη θέση για προσφυγή στη Χάγη προκειμένου να επιλυθούν τα ζητήματα με την Τουρκία. Την ίδια ώρα, οι αντιδράσεις εντός ΣΥΡΙΖΑ για τα σενάρια που ήθελαν τον Αλέξη Τσίπρα να προτείνει τον κ. Παπανδρέου για Πρόεδρο της Δημοκρατίας ατόνησαν τις όποιες φήμες περί «γέφυρας» μεταξύ των δύο πρώην πρωθυπουργών, κάτι που επίσης εκτιμάται από τη Χαρ. Τρικούπη ότι λειτουργεί συσπειρωτικά για την παράταξη. Τέλος, όσον αφορά τον Ευάγγελο Βενιζέλο, παρότι κάποιες πληροφορίες θέλουν την πλευρά του ΚΙΝΑΛ να σχεδιάζει περαιτέρω κινήσεις με στόχο το... λιώσιμο των πάγων, ο ίδιος από τη μέχρι τώρα στάση του δεν προειδεάει για κάτι τέτοιο. Μένει να φανεύει αν θα υπάρξει νέα προσπάθεια επαναπροσέγγισης ενόψει της προγραμματικής συνδιάσκεψης στα μέσα Μαρτίου, που αποτελεί και το «ορόσημο» του συνολικού εγχειρήματος για την αναδιοργάνωση του κινήματος.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

παρουσιάζει

ΠΑΡΑΜΥΘΟΥΠΟΛΗ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΣΑΛΙΚΗΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

03.01.2020
20:00

ΜΕΓΑΣ ΧΟΡΗΓΟΣ

cablenet

ΧΟΡΗΓΟΙ

Μεγάλο «παζάρι» στην Ανατ. Μεσόγειο

Οι κινήσεις κρατών της περιοχής και μεγάλων δυνάμεων, μετά την απόπειρα της Τουρκίας να δημιουργήσει τετελεσμένα

Της **ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΑΣ ΠΕΛΩΝΗ**

Ένα νέο «Ανατολικό Ζήτημα», το οποίο ξανανοίγει παραπάνω από έναν αιώνα αφότου θεωρήθηκε λήξαν, βλέπουν πολλοί πίσω από τις τελευταίες κινήσεις της Τουρκίας στην Ανατ. Μεσόγειο και τις πρωτοβουλίες και αντισυμπεριώσεις που έχει προκαλέσει. Κι αυτό, διότι οι εξελίξεις που δρομολογούνται υπερβαίνουν κατά πολύ τις ελληνοτουρκικές διαφορές και αγγίζουν τον σκληρό πυρήνα του παιχνιδιού ισχύος μικρών και μεγάλων «παικτών» στην Ανατολική Μεσόγειο. Η υπέρβαση αυτή είναι προφανώς προς το συμφέρον της Αθήνας, όπως προκύπτει από τις τελευταίες κινήσεις, με κορυφαία την υπογραφή της διακρατικής συμφωνίας για τον αγωγό East Med στην Αθήνα την ερχόμενη Πέμπτη, η οποία ακολουθείται από διεύρυνση της τριμερούς και συνάντηση σε επίπεδο υπουργών Εξωτερικών με τη συμμετοχή της Γαλλίας.

Οι νέες ανακοινώσεις της Αγκυρας για αποστολή στρατιωτικής βοήθειας στη Λιβύη και η ταυτόχρονη είδηση ότι η κυβέρνηση της Τρίπολης έχει υποβάλει επίσημο αίτημα προς την Τουρκία έχουν προκαλέσει νέες αντιδράσεις σε Μόσχα, Ρώμη και Ουάσινγκτον, τα συμφέροντα των οποίων διασταυρώνονται στη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου, τόσο στο ενεργειακό όσο και στο ευρύτερο γεωπολιτικό παιχνίδι.

Η τηλεφωνική επικοινωνία του Κυριάκου Μητσοτάκη με τον Μπέντζαμιν Νετανιάουχ το περασμένο Σάββατο, την οποία ακολούθησε η επίσημη ανακοίνωση για την υπογραφή της διακρατικής συμφωνίας για τον East Med από τους πρωθυπουργούς της Ελλάδας, της Κύπρου και του Ισραήλ στις 2 Ιανουαρίου στην Αθήνα, δεν έπεσε ως κεραυνός εν αιθρία για τους παρικούντες την Ιερουσαλήμ. Ήταν η καλύτερη απάντηση στην απόπειρα της Τουρκίας να δημιουργήσει τετελεσμένα στην Ανατολική Μεσόγειο, αλλά και σε όσους –κυρίως εντός Ισραήλ– αμφισβητούσαν την οικονομική βιωσιμότητα του East Med και προέκριναν τη μεταφορά του αερίου του Λεβιάθαν μέσω Τουρκίας. Και εξέπεμψε το μήνυμα, όπως το έθετε διπλωματική πηγή, ότι «η στρατηγική και η γεωπολιτική έχουν επιστρέψει»,

Σαουδική Αραβία και Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα στηρίζουν στη Λιβύη τον στρατηγό Χαφτάρ. Υπό αυτό το πρίσμα, οι πρόσφατες επισκέψεις του υπουργού Εξωτερικών Νίκου Δένδια σε Ριάντ και Αμπου Ντάμμι μόνο τυχαίες δεν είναι (στη φωτ. με τον ομόλογό του των ΗΑΕ σείχη Αμπντουλάχ Μπιν Ζαΐντ Αλ Ναχιάν).

Χώρα-κλειδί η Αίγυπτος του Αλ Σίσι, που ενοχλείται από το παιχνίδι Τουρκίας - Αδελφών Μουσουλμάνων, ενώ στη Λιβύη υποστηρίζει τον στρατηγό Χαφτάρ.

καθώς καθίσταται σαφές ότι η ζυγαριά του Ισραήλ βάρυνε προς το στρατηγικό συμφέρον έναντι του οικονομικού.

Η συμφωνία αναμένεται να ολοκληρωθεί με την υπογραφή της από την Ιταλία, η οποία, σύμφωνα με πληροφορίες, έχει εγκρίνει το σχετικό κείμενο, αλλά επί της παρούσης εσωτερικές πολιτικές ισορροπίες, που συνδέονται με το Κίνημα 5 Αστέρων και το γεγονός ότι υπουργός Εξωτερικών είναι ο επικεφαλής του Λουίτζι μπι Μάιο, αφήνουν μια εκκρεμότητα για το μέλλον.

Η διπλωματική κινητικότητα που καταγράφεται στην περιοχή, όπου το μνημόνιο κατανόησης

Τουρκίας - Λιβύης λειτούργησε περίπου σαν το τράβηγμα που απαφόρισε την περόνη στο παιχνίδι ισχύος στην Ανατολική Μεσόγειο, καταγράφει και τις αντισυμπεριώσεις στην ηγεμονία που επιδιώκει η Αγκυρα. Υπό αυτό το πρίσμα, σημαντική εξέλιξη είναι και η διεύρυνση της τριμερούς Ελλάδας-Κύπρου-Αιγύπτου με τη συμμετοχή της Γαλλίας που θα πραγματοποιηθεί στο Κάιρο στις 4-5 Ιανουαρίου. Η Γαλλία προφανώς επιδιώκει τη διατήρηση του ρόλου της στην περιοχή, έχει ταχθεί δημοσίως κατά της τουρκικής απόπειρας επέκτασης της επιρροής της στη Μέση Ανατολή, στην Ανατολική Μεσόγειο και στη Βόρεια Αφρική, ενώ ταυτόχρονα επιθυμεί να διαμνύσει ότι δεν θα δεχθεί την αμφισβήτηση των συμφερόντων της κρατικής Total που δραστηριοποιείται σε οικόπεδα της κυπριακής ΑΟΖ, αλλά και νοτιοανατολικά της Κρήτης.

Οι συσχετισμοί

Χώρα-κλειδί για τις εξελίξεις στην περιοχή είναι η μετα-Μουμπάρακ Αίγυπτος του Αμπντέλ Φατάχ αλ Σίσι, που βλέπει το παιχνί-

δι της Τουρκίας με τους Αδελφούς Μουσουλμάνους ως προσπάθεια επιβίωσης της, ενώ στη Λιβύη υποστηρίζει τον στρατηγό Χαφτάρ. «Για το Κάιρο το παιχνίδι είναι ίσως ζωτικότερο για την κυριαρχία του και από αυτό της Ελλάδας με την Τουρκία», σημειώνει χαρακτηριστικά αρμόδια πηγή. Και, πάντως, οι νέες διαβουλεύσεις για οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών με την Αθήνα –κάτι που στο παρελθόν το Κάιρο διαμνύει ότι δεν μπορούσε να γίνει χωρίς τη συμμετοχή της Τουρκίας– εκπέμπουν το μήνυμα ότι Αίγυπτος και Ελλάδα δεν είναι διατεθειμένες να αποδεχθούν μονομερείς και αυθαίρετες ενέργειες της Τουρκίας. Μάλιστα, σύμφωνα με πληροφορίες, στις συζητήσεις των τεχνικών κλιμακίων γίνεται προσπάθεια να υπερκεραστούν εμπόδια που αφορούν τις τουρκικές διεκδικήσεις, ενώ το μείζον για την ελληνική πλευρά είναι από τη συμφωνία να προκύπτουν η ελληνοαιγυπτιακά σύνορα που επιδιώκει να ακυρώσει η Τουρκία.

Η Αίγυπτος δεν είναι η μόνη χώρα της περιοχής που θεωρεί ζητή-

μα επιβίωσης τους Αδελφούς Μουσουλμάνους και τον εναγκαλισμό με την Τουρκία και το ΑΚΡ μέσω οικονομικής συνεργασίας και όχι μόνο. Εμπειροί παρατηρητές θεωρούν ότι αυτή τη στιγμή με αιχμή του δόρατος τη Λιβύη (και των σχέσεων με τους Αδελφούς Μουσουλμάνους) έχουν δημιουργηθεί δύο μέτωπα στην Εγγύς Ανατολή: στο ένα ανήκουν η Τουρκία, το Κατάρ και οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι και στο άλλο οι υπόλοιπες χώρες που συνασπίζονται.

Στο δεύτερο μέτωπο ανήκουν η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα που στη Λιβύη στηρίζουν τον στρατηγό Χαφτάρ, ενώ θεωρούν ότι Τουρκία και Κατάρ στηρίζουν τους Αδελφούς Μουσουλμάνους. Υπό αυτό το πρίσμα, οι πρόσφατες επισκέψεις του Νίκου Δένδια στη Σαουδική Αραβία και στο Αμπου Ντάμμι μόνο τυχαίες δεν είναι, όπως και η συναντίληψη που διαμορφώθηκε και κατά τη συνάντησή του με τον βασιλιά της Σαουδικής Αραβίας, ότι οι κινήσεις της Τουρκίας λειτουργούν αποσταθεροποιητικά για την περιοχή.

Η εξίσωση του Ερντογάν

Εάν η Τουρκία με τις κινήσεις της στέλνει το μήνυμα σε Ελλάδα, Κύπρο, Αίγυπτο, Ισραήλ, αλλά και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ότι δεν θα επιτρέψει εκμετάλλευση των ενεργειακών πόρων της Μεσογείου χωρίς τη δική της συμμετοχή, το μήνυμα των μεγάλων παικτών στην Ανατολική Μεσόγειο είναι ότι δεν προτίθενται να κάνουν «δώρο» στον Ερντογάν το δικό τους μερίδιο ισχύος και επιρροής. Το Στέιτ Ντιπάρτμεντ χαρακτήρισε από την πρώτη στιγμή «προκλητικό» το μνημόνιο Λιβύης - Τουρκίας, ενώ προ ημερών το EastMedAct, που δημιουργεί μια νέα συμφωνία στην Ανατολική Μεσόγειο με τη συμμετοχή ΗΠΑ, Ελλάδας, Ισραήλ και Κύπρου, έγινε νόμος που παραπέμπει στην ενίσχυση του εν λόγω στρατηγικού άξονα, σε μια συγκυρία που η Τουρκία γίνεται όλο και πιο απρόβλεπτη. Ομως, οι ΗΠΑ δεν έχουν πλέον την αποκλειστικότητα στην περιοχή.

Οι αντιδράσεις της Μόσχας ήδη από τις αρχές Δεκεμβρίου, όταν αποδοκίμασε το μνημόνιο με τη Λιβύη, παρέπεμπε στην αποδοκιμασία της νομιμοποίησης της στρατιωτικής υποστήριξης προς την κυβέρνηση της Τρίπολης. Η Ρωσία έχει πλέον εδραιωμένη παρουσία στην Ανατολική Μεσόγειο και ρόλο στη Μέση Ανατολή. Μπορεί να αφήνει ανοικτό το ενεργειακό πεδίο για την Αγκυρα, ωστόσο στο Συριακό, αλλά και στη Λιβύη, βρίσκεται απέναντι.

Η άγνωστη ιστορία οριοθέτησης ΑΟΖ με τη Λιβύη

Η απόρρητη εισήγηση του πρέσβη ε.τ. Γεωργίου Σαββαΐδη, ήδη από το 2006, και η διαπραγμάτευση που δεν ολοκληρώθηκε

Της **ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΚΑΚΑΟΥΝΑΚΗ**

Ο **Δημήτρης Δόλλης** ταξίδεψε στη Λιβύη τον Ιανουάριο του 2011. Ήταν το δεύτερο ταξίδι του στη βορειοαφρικανική χώρα ως υφυπουργού Εξωτερικών και το πιο κρίσιμο μέχρι τότε, γιατί η χώρα ήταν σε εμπόλεμη κατάσταση και εκείνος έπρεπε να οργανώσει μια δύσκολη αποστολή. Μία αυτοκινητοπομπή με τις θρυλικές Hatley-Davidson του Καντάφι τον είχαν παραλάβει από το αεροδρόμιο και τον είχαν συνοδεύσει σε έναν άγνωστο προορισμό. Με τον γιο του Καντάφι και κάποιους στενούς συνεργάτες του, σχεδίασαν τότε τη μεταφορά χιλιάδων Κινέζων σε διάφορα λιμάνια της Λιβύης και από εκεί στην Κρήτη. Φεύγοντας, του έδωσαν ένα χαρτάκι με ένα νούμερο τηλεφώνου. Χωρίς επίσημο δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ των υπουργείων, η συνεννόηση θα γινόταν τελείως άτυπα, μέσω μεσάζοντος. Πριν επιστρέψει στην Ελλάδα, είχε συναντήσει και τους εκπροσώπους των εξεγερμένων στην Τρίπολη.

Ο «δύσκολος» Καντάφι

Προετοιμάζοντας εκείνο το ταξίδι, ο Δόλλης είχε ενημερωθεί για μια σειρά θεμάτων σχετικά με τη Λιβύη και τότε έμαθε από τους συνεργάτες του για την ύπαρξη ενός σημειώματος που θα έπρεπε οπωσδήποτε να συμβουλευτεί. Ήταν μια απόρρητη εισήγηση του πρέσβη

ε.τ. Γεωργίου Σαββαΐδη, από το 2006, όταν εκείνος είχε αναλάβει σύμβουλος της τότε υπουργού Εξωτερικών Ντόρας Μπακογιάννη. Ο Δόλλης το αναζήτησε στα αρχεία του υπουργείου, το μελέτησε, και έκανε μια σειρά επαφών με την προηγούμενη ηγεσία του ΥΠΕΞ για να δει το κατά πόσον είχαν

Όταν το 2011 έπεσε ο Καντάφι, η Ελλάδα ήταν το πρώτο κράτος της Ε.Ε. που ξεκίνησε συζητήσεις με την ηγεσία του Εθνικού Μεταβατικού Συμβουλίου.

ακολουθηθεί οι συμβουλές. «Το σημείωμα ουσιαστικά μιλούσε για την κυβερνητική αδράνεια στην οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών με όμορες χώρες και έλεγε “κάντε πέντε πράγματα”. Κάποια από αυτά αφορούσαν τη Λιβύη. Η Ντόρα Μπακογιάννη είχε τότε αναθέσει στον υφυπουργό της κ. Βαλινάκη σε συνεργασία με τον κ. Σαββαΐδη να διαπραγματευθούν με Αλβανία, Αίγυπτο και Λιβύη». Με την Αλβανία ήλθαν ύστερα από δύομισι χρόνια σε συμφωνία (η οποία όμως ακόμα εκκρεμεί λόγω μιας προσφυγής), παράλληλα προσπάθησαν να «κλείσουν» την ΑΟΖ

Ως υφυπουργός Εξωτερικών, ο Δημήτρης Δόλλης είχε επισκεφτεί την Τρίπολη τον Ιανουάριο του 2011. Στο περιθώριο των επαφών του επέβλεψε την παράδοση ανθρωπιστικής βοήθειας.

της Λιβύης, ώστε να αποκλειστεί η Τουρκία. «Οι διαπραγματεύσεις προχώρησαν αλλά δεν ολοκληρώθηκαν. Ο Καντάφι ήταν δύσκολος πελάτης», εξηγεί ο Δόλλης.

Όταν το 2011 έπεσε ο Καντάφι, η Ελλάδα ήταν το πρώτο κράτος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ξεκίνησε συζητήσεις με την ηγεσία του Εθνικού Μεταβατικού Συμβουλίου. Ο Δόλλης έκανε τότε δύο ταξίδια στη Βεγγάζη και στην Τρίπολη, και στα δελτία τύπου της εποχής ο πρόεδρος της μεταβατικής κυβέρνησης εξέφραζε την ικανοποίησή του για τη βοήθεια της χώρας μας και τη μελλοντική συνεργασία σε

πολλούς τομείς, επισημαίνοντας «τους στενούς ιστορικούς δεσμούς και τις σχέσεις καλής γειτονίας που πάντα συνέδεαν τις δύο χώρες». Τότε, ο Δόλλης είδε μια πρώτης τάξεως ευκαιρία να πιάσει ξανά το νήμα της διαπραγματεύσεως για την ΑΟΖ. «Ήμασταν εκείνη την κρίσιμη εποχή, ουσιαστικά, κοντά τους. Είχαμε προσφέρει ανθρωπιστική βοήθεια, είχαμε κάνει όλες τις νομικές διαδικασίες ώστε να μεταφερθούν εκατοντάδες τραυματίες σε ελληνικά ιδιωτικά νοσοκομεία. Ήταν ευγνώμονες και έτσι όταν ξεκινήσαμε να συζητάμε, υπήρχε ένα εξαιρετικά θετικό

κλίμα». Όταν όμως εκείνος αποχώρησε από το υπουργείο το 2012, η συμφωνία δεν είχε ολοκληρωθεί.

Εκτοτε, από προσωπικό ενδιαφέρον συνέχιζε να παρακολουθεί στενά το συγκεκριμένο ζήτημα. Η πρεσβεία μας στην Τρίπολη παρέμεινε κλειστή και όταν αργότερα γνωρίζαμε πως οι Τούρκοι παραβίαζαν συστηματικά το εμπόργκο μεταφέροντας όπλα στη Λιβύη, ουδέποτε η ελληνική πλευρά διαμαρτυρήθηκε για την καταπάτησή του».

Με κάθε αλλαγή της ηγεσίας του ΥΠΕΞ, ο Δόλλης υποστηρίζει ότι προσπαθούσε να ενημερώσει για τη σημαντική εκκρεμότητα που υπήρχε, μια ευκαιρία για συμφωνία που όσο περνούσε ο καιρός τόσο απομακρυνόταν. Το ίδιο προσπάθησε να κάνει, λέει, και στη Λιβύη – στην τελευταία επίσκεψη που έκανε στην Τρίπολη πριν από δύο χρόνια, ως ιδιώτης πλέον, κατάλαβε πως η χώρα έμπαινε σε νέες περιπέτειες: «Φτάνοντας στο παλιό ιδιωτικό αεροδρόμιο του Καντάφι, το οποίο ήταν σε πολύ κακή κατάσταση, φαινόταν πως είχε έρθει η αρχή της σύγκρουσης μεταξύ των επίσημων καθεστωτικών και του Χαφτάρ και του στρατού. Υπήρχαν οι αφίσες του Χαφτάρ, όπου οι καθεστωτικοί της κυβέρνησης της Τρίπολης είχαν ζωγραφίσει τα μάτια του και του τα είχαν βγάλει», θυμάται.

Σε εκείνο το ταξίδι επεδίωξε να συναντήσει και την ομάδα του Χα-

φτάρ. Ο στρατάρχης είχε μόλις ξεκινήσει επαφές με τους Ρώσους και ο κ. Δόλλης θεωρούσε πως ήταν μια λάθος κίνηση.

Τα εμπόδια

Παρακολουθώντας τις τελευταίες εξελίξεις, συμφωνεί πως προοπτική συμφωνίας με την επίσημη κυβέρνηση της Λιβύης δεν υπάρχει. Τόσο λόγω του χαμένου χρόνου όσο και της τουρκικής διεκδικητικής και αποσταθεροποιητικής παρέμβασης. «Δεν αξίζει τον κόπο να επενδύσουμε σε μια σχέση που έχουμε ήδη χάσει», θεωρεί. Ως εκ τούτου συμφωνεί πως η ελληνική πλευρά καλά κάνει και συνομιλεί με τον Χαφτάρ. Προειδοποιεί βέβαια πως ακόμη και εάν εκείνος καταφέρει να μπει και να πάρει την Τρίπολη, δεν γίνεται αυτομάτως νόμιμος κυρίαρχος της Λιβύης, υπάρχει μια διαδικασία μέχρι να νομιμοποιηθεί και να παραγάγει ενέργειες με νόμιμα αποτελέσματα. «Η κατάσταση είναι ιδιαίτερα περίπλοκη. Παρ' όλα αυτά, η υπογραφή της διακρατικής συμφωνίας για τον ενεργειακό αγωγό East Med με το Ισραήλ και την Κύπρο είναι ίσως η κίνηση ματ τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Είναι η βασικότερη συμμαχική συμφωνία που στέλνει ένα εξαιρετικά θετικό μήνυμα προς κάθε κατεύθυνση: πως έχουμε δυνατούς συμμάχους στο δίκαιο για τις θαλάσσιες ζώνες», καταλήγει.

Η δεκαετία που σημάδεψε την Ελλάδα

Ο δημοσιονομικός εκτροχιασμός της χώρας, οι μεγάλες κοινωνικές εντάσεις και οι τεκτονικές πολιτικές αλλαγές

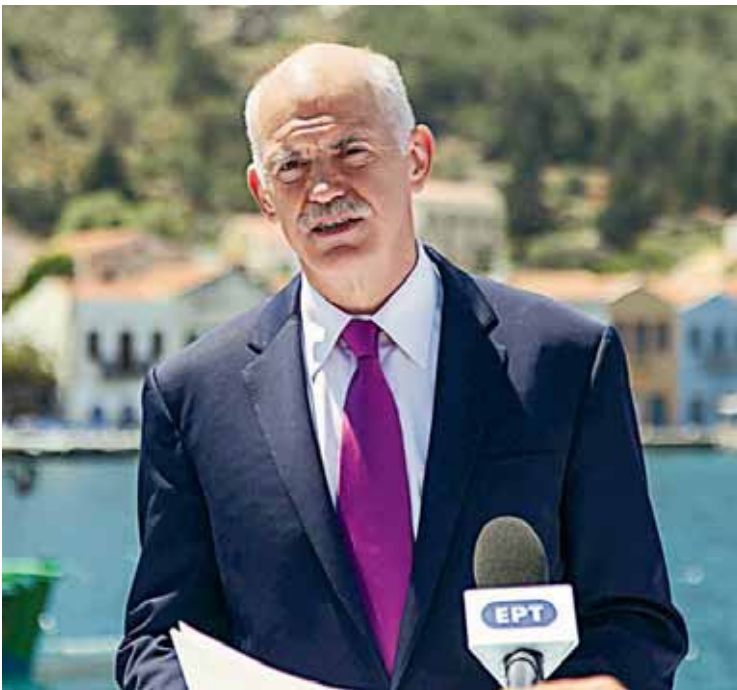
Του **ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Η **δεκαετία** που τελειώνει σε λίγα 24ωρα δεν ήταν μια συνηθισμένη δεκαετία για τη χώρα μας. Μεταξύ 2010 και 2019 έλαβαν χώρα ιστορικής σημασίας γεγονότα, ο αντίκτυπος των οποίων δεν τελειώνει μαζί με τη δεκαετία που φεύγει, καθώς θα μας συνοδεύει για χρόνια ακόμη. Είναι βέβαιο πως όσα συνέβησαν τα δέκα αυτά χρόνια δεν έχουν αποτιμηθεί ακόμη στο σύνολο τους και θα απασχολήσουν έντονα τους ιστορικούς του μέλλοντος. Δεν ήταν μόνο ο δημοσιονομικός εκτροχιασμός και οι μεγάλες κοινωνικές εντάσεις, αλλά και οι τεκτονικές πολιτικές αλλαγές που σημάδεψαν την Ελλάδα το διάστημα αυτό. Η «Κ» κάνει μια αναδρομή σε βασικούς σταθμούς των όσων ζήσαμε τα δέκα αυτά χρόνια.

Καστελλόριζο: Στις 23 Απριλίου του 2010 ο νέος τότε πρωθυπουργός Γιώργος Παπανδρέου μεταβαίνει στο ακριτικό νησί. Με φόντο το ήσυχο λιμανάκι θα ξεκινούσε μια σύγχρονη Οδύσσεια. Η ελληνική κοινωνία δεν έχει ακόμη αντιληφθεί το μέγεθος της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης και το διάγγελμα του πρωθυπουργού προσγειώνει απότομα τους Έλληνες πολίτες και μαζί προσγεινεται και ο ίδιος στη σκληρή πραγματικότητα, ανακινώντας επισήμως την έναρξη των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής που, μεταξύ άλλων, προέβλεπαν εκτεταμένες περικοπές δημοσίων δαπανών, μείωση των αποδοχών, αύξηση φορολογίας και μείωση του κοινωνικού κράτους. «Ζητούμε επισημως από τους εταίρους μας την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης που από κοινού δημιουργήσαμε στην

Ε.Ε.» ήταν η ιστορική φράση του τότε πρωθυπουργού. Η «Κ» την επόμενη μέρα θα γράφει στο πρωτοσέλιδό της: «Αναγκαστική προσείωση στη σκληρή πραγματικότητα. Η Ελλάδα προσέφυγε στον μηχανισμό στήριξης – Υπό την κηδεμονία του ΔΝΤ για 5 έτη». Είναι προφανές πως κανείς δεν περίμενε τότε πως τα δημοσιονομικά λάθη που είχαν ξεκινήσει ήδη από την περασμένη δεκαετία και κατέληξαν στο Καστελλόριζο θα διαρκούσαν για σχεδόν οκτώ ακόμη χρόνια.

Οι πλατείες: Η ελληνική κοινωνία αργά αλλά σταθερά αντιλαμβάνονταν τι σήμαινε το διάγγελμα στο Καστελλόριζο και το τέλος της ευημερίας της προηγούμενης δεκαετίας. Και όσο εμπεδωνόταν η πραγματικότητα, τόσο η κοινωνική ένταση αυξανόταν κατακόρυφα. Το κίνημα των Αγανακτισμένων, που εναντιώθηκε στα μέτρα λιτότητας, πραγματοποιήσε μερικές από τις μεγαλύτερες διαδηλώσεις που είχαν γίνει στη χώρα, οι οποίες ξεκίνησαν τον Μάιο του 2011 και κράτησαν μέχρι τον Νοέμβριο. Από τις πιο χαρακτηριστικές ήταν αυτή της 21ης Ιουνίου 2011, όταν κατά την ψήφο εμπιστοσύνης της ανασχηματισμένης κυβέρνησης Παπανδρέου, όπου εξαγγέλθηκε –με σύμφωνη γνώμη Ν.Δ. και ΛΑΟΣ– και η ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου, στο Σύνταγμα επικράτησε πραγματική ταραχή, όπως και η ματαίωση της στρατιωτικής παρέλασης στη Θεσσαλονίκη την 28η Οκτωβρίου. Η πίεση ήταν τόσο έντονη πλέον και ο κίνδυνος να εκτραχυνθεί η κατάσταση ορατός, που μία εβδομάδα μετά, στις 6 Νοεμβρίου, υπό το βάρος των πολυμήνων διαδηλώσεων, η Προεδρία της Δημοκρατίας ανακοινώνει συμφωνία του Γ. Παπανδρέου

Την Παρασκευή 23 Απριλίου 2010 ο Γ. Παπανδρέου ανακοινώνει, από το Καστελλόριζο, την προσφυγή της Ελλάδας στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης.

Μια αναδρομή σε έξι βασικούς σταθμούς των τελευταίων δέκα ετών.

με τον αρχηγό της Ν.Δ. Αντ. Σαμαρά για σχηματισμό νέας κυβέρνησης, υπό τον Λουκά Παπαδήμο, με τη συμμετοχή του ΠΑΣΟΚ, της Ν.Δ. και του ΛΑΟΣ. Βασικός σκοπός της κυβέρνησης Παπαδήμου ήταν η εφαρμογή της συμφωνίας που είχε γίνει στις 26 Οκτωβρίου στη Σύνοδο Κορυφής και ακολούθως η ομαλή μετάβαση της χώρας σε εθνικές εκλογές. Η κυβέρνηση Παπαδήμου έφερε εις πέρας ομα-

λά την αποστολή της και η θητεία της έληξε στις 17 Μαΐου 2012, όταν παρέδωσε στην υπηρεσιακή κυβέρνηση Πικραμμένου, που οδήγησε τη χώρα σε εθνικές εκλογές.

Αλλαγή πολιτικού σκηνικού: Οι πρώτες εκλογές μετά την είσοδο της Ελλάδας σε καθεστώς επιτήρησης επιβεβαίωσαν τις κοσμογονικές αλλαγές που είχαν συντελεστεί στην ελληνική κοινωνία. Η Ν.Δ. ήρθε μεν πρώτο κόμμα, αλλά με το ιστορικό χαμηλό 18,85%, ενώ η καθίζηση του ΠΑΣΟΚ μέσα σε δύο χρόνια υπήρξε πρωτοφανής, λαμβάνοντας 13,18%. Σαν «σφήνα» ανάμεσα στα δύο κόμματα εμφανίζεται πλέον ο ΣΥΡΙΖΑ με 16,78%, ενώ οι νεοσύστατοι ΑΝΕΛ ξεπέρασαν το φράγμα

του 10%. Ο μν σχηματισμός κυβέρνησης οδήγησε σε επαναληπτικές εκλογές τον Ιούνιο, όπου υπό το φάσμα της ακυβερνησίας η Ν.Δ. του Αντώνη Σαμαρά έλαβε 29,66% και, με τη στήριξη του ΠΑΣΟΚ και της ΔΗΜΑΡ, ο Μεσοπνιος πολιτικός εξελέγη πρωθυπουργός. Το ποσοστό, ωστόσο, που έλαβε ο ΣΥΡΙΖΑ, 26,89%, «σφράγιζε» την πολιτική μεταβολή και τη μεταπάθηση της μεγάλης μάζας των οπαδών του ΠΑΣΟΚ στο κόμμα του Αλέξη Τσίπρα. Η κυβέρνηση του Αντώνη Σαμαρά κατάφερε πάντως να σταθεροποιήσει τη χώρα, παρά το γεγονός ότι το πολιτικό κλίμα εξακολουθούσε να είναι τεταμένο, καθώς ο Αλέξης Τσίπρας επέλεξε μια ακραία αντιπολίτευση που επένδυε στον λαϊκισμό και συντηρούσε τον αναβρασμό. Κάτι που εκλογικά τού βγήκε.

Το τέλος της «αυταπάτης»: Στις εκλογές του Ιανουαρίου του 2015 ολοκληρώθηκε αυτό που διαφαινόταν από το 2012. Ενα μικρό ριζοσπαστικό κόμμα κατάφερε με τη βοήθεια του δεξιού Πάνου Καμμένου να ανέλθει στην εξουσία. Η εκλογή Τσίπρα δεν ήταν, όμως, το τέλος της ελληνικής περιπέτειας, αλλά η απαρχή νέας, σφοδρότερης διηνς. Η προεκλογική «αυταπάτη» πως τα μνημόνια θα τελειώσουν με «έναν νόμο και ένα άρθρο» αποδείχθηκε καταστροφική για τη χώρα. Η Ελλάδα άγγιξε το χείλος της καταστροφής έχοντας στο τιμόνι τον άπειρο τότε Αλέξη Τσίπρα και υπουργό Οικονομικών τον αμφιλεγόμενο Γιάννη Βαρουφάκη.

Το δημοψήφισμα: Στις 26 Ιουνίου ο κ. Τσίπρας, αφού δεν πέτυχε συμφωνία με τους δανειστές, προκήρυξε δημοψήφισμα για τις 5 Ιουλίου,

το πρώτο μετά το 1974, με ερώτημα αν πρέπει να γίνουν αποδεκτοί οι όροι των δανειστών. Ενας πρωτοφανής διχασμός ξεκινά σε όλη τη χώρα μεταξύ των υποστηρικτών του «ναι» και του «όχι», οδηγώντας σε τρομερή πόλωση, που ενισχύεται από τις κλειστές τράπεζες. Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι σαρωτικά υπέρ του «όχι» με 61,31%, με τον Αλέξη Τσίπρα να αγωνιστεί τελικά το αποτέλεσμα και να «συνθηκολογή» με τους δανειστές. Μετά την ψήφιση του τρίτου μνημονίου και τη διάσπαση του ΣΥΡΙΖΑ, ο κ. Τσίπρας οδηγεί τη χώρα σε πρόωρες εκλογές, που του δίνουν μία ακόμα ευκαιρία. Στο διάστημα που ακολούθησε, ο τότε πρωθυπουργός εφάρμοσε μια τελείως αντίθετη πολιτική, που βασιζόταν στο δόγμα πως «ο πιο σίγουρος δρόμος να βγει από τα μνημόνια είναι να τα εφαρμόσεις πιστά», και με μια σκληρή πολιτική λιτότητας, χωρίς όμως πλέον κοινωνικές αναταραχές, η Ελλάδα τον Αύγουστο του 2018 κατάφερε να βγει από το μνημόνια, οκτώ χρόνια μετά το Καστελλόριζο. Αυτό, όμως, που δεν κατάφερε να πετύχει είναι μια εκλογική νίκη έναντι του Κυριάκου Μητσοτάκη.

Η νίκη της Ν.Δ.: Σε μία δεκαετία όπου κυριάρχησε η πολιτική ρευστότητα και πολιτικά κόμματα διαλύονταν και αναδεικνύονταν νέα στο πολιτικό προσκήνιο, έχει πολιτικό και κοινωνιολογικό ενδιαφέρον το ότι η Ν.Δ. κατάφερε να βγει αλώβητη και να μην τη «ρουφήξει» η πολιτική κρίση. Στο κλείσιμο μάλιστα της δεκαετίας, κατάφερε να πάρει την πρώτη αυτοδυναμία κόμματος μετά το ξέσπασμα της κρίσης, κλείνοντας και συμβολικά μια περίοδο μεγάλης πολιτικής ρευστότητας.

ΑΡΘΡΟ

Του **ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**

Κλιματική αλλαγή και Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η **νέα πρόεδρος** της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, παρουσίασε πρόσφατα τον οδικό χάρτη για μια Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία γράφοντας μάλιστα και σχετικό άρθρο στον έντυπο Τύπο. Συγκεκριμένα, έκανε λόγο για τα δάση που καίγονται από την Αμερική μέχρι την Αυστραλία και τις ερήμους που εξαπλώνονται στην Αφρική και στην Ασία. Δεν δίστασε μάλιστα να αναφερθεί και στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας, που απειλεί ευρωπαϊκές πόλεις και νησιά του Ειρηνικού.

Ωστόσο, καμία αναφορά δεν έγινε για τους «κλιματικούς πρόσφυγες» στην Αφρική, οι οποίοι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις χώρες τους λόγω των πλημμυρών, αλλά και εξαιτίας της καταστροφής του φυσικού πλούτου της πείρου από τις εξορύξεις και την αποψίλωση δασών. Πολύ σωστά μίλησε εκτενώς για τη μείωση των εκπομπών ρύπων και των αερίων του θερμοκηπίου και του άνθρακα, δημιουργώντας έτσι νέες πράσινες θέσεις εργασίας και την προώθηση των καθαρών τεχνολογιών. Η κυρία φον ντερ Λάιεν, όμως, παρέλειψε να αναφερθεί στα μεγάλα κυβισμού αυτοκίνητα, τα οποία κατασκευάζονται κυρίως στη χώρα καταγωγής της και στην Αμερική, τα οποία θεωρούνται αρκετά ρυπογόνα.

Αυτό που αξίζει να τονιστεί είναι πως η κυρία Πρόεδρος θα πρέπει πλέον να παρουσιάζεται ως Ευρωπαία και όχι ως πρώην Υπουργός Άμυνας της Γερμανίας, αφού γνώριζε πάρα πολύ καλά την άνοδο των ακροδεξιών στο γερμανικό στρατιωτικό σώμα, ωστόσο η νέα θέση δεν της επιτρέπει να τοποθετείται εθνικά, αλλά ευρωπαϊκά.

Λαμβάνοντας το βάπτισμα του πυρός ως νέα πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής απέφυγε έξυπνα και διπλωματικά να αναφερθεί στους υπαίτιους της καταστροφής του Αμαζονίου. Δεν έκανε, επί-

Η **κυρία** φον ντερ Λάιεν θα πρέπει πλέον να παρουσιάζεται ως Ευρωπαία και όχι ως πρώην Υπουργός Άμυνας της Γερμανίας.

σης, κανένα σχόλιο για τη Συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή, την οποία αρνείται να υπογράψει και να σεβαστεί ο αμερικανός πρόεδρος, αλλά και άλλες μεγάλες χώρες ρυπαντές.

Σχετικά με ό,τι αφορά τις διαδηλώσεις των νέων στην Ευρώπη για την προστασία του περιβάλλοντος, περιορίστηκε μόνο να δηλώσει ότι μικροί και μεγάλοι ζητούν ανάληψη δράσης για το κλίμα, αλλάζοντας τον τρόπο ζωής τους. Οι νέοι είναι, όμως, οι πρώτοι που ανησυχούν για την κλιματική αλλαγή και την περιβαλλοντική καταστροφή, αφού γνωρίζουν πολύ καλά ότι μέχρι το 2050 ο πλανήτης μας, αν δεν λάβουμε δραστηκά μέτρα, θα έχει ήδη καταστραφεί και υπερθερμαθεί, παρόλη την ευρωπαϊκή φιλοδοξία ότι η Ευρώπη μέχρι τότε θα καταστεί η πρώτη παγκόσμια κλιματικά ουδέτερη ήπειρος.

Οι άνθρωποι έχουν ευαισθησίες για το κλίμα και από μόνοι τους προσπαθούν να βρουν ευκολότερους, οικονομικότερους, περιβαλλοντικά φιλικότερους τρόπους διακίνησης και εφαρμογής της ανακύκλωσης και της κυκλικής οικονομίας. Τα λεφτά που θα διατεθούν τα επόμενα χρόνια για την προστασία του περιβάλλοντος θα πρέπει να φτάσουν στην πηγή, δηλαδή στα νοικοκυριά, μέσω

των τοπικών και περιφερειακών αρχών για μείωση της ρύπανσης. Τα κράτη μέλη θα πρέπει διά νόμου να δεσμευτούν ότι θα αναλάβουν δράσεις για προστασία του περιβάλλοντος. Από την άλλη, τα ευρωπαϊκά κονδύλια θα πρέπει να κατανέμονται δίκαια σ' αυτούς που προωθούν τις αλλαγές στον τρόπο ζωής τους για προστασία του περιβάλλοντος. Οι πολίτες χρειάζονται κίνητρα για να εμπεδώσουν και να εφαρμόσουν νέες συνήθειες. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία αποτελεί ένα φιλόδοξο σχέδιο, το οποίο για να έχει καλά αποτελέσματα, θα πρέπει να αγκαλιαστεί από τους δημότες, να ληφθούν υπόψη οι φωνές των εκατομμυρίων νέων και να εισακουστούν οι ανησυχίες και συμβουλές της επιστημονικής κοινότητας.

Σε τριάντα χρόνια αρκετοί άνθρωποι δεν θα είναι πλέον στη ζωή, ενώ οι σημερινοί έφηβοι θα έχουν δημιουργήσει τη δική τους οικογένεια. Σ' αυτούς, λοιπόν, πρέπει να εναποθέσουμε τις ελπίδες μας, να τους εμπιστευτούμε και όχι να υποτιμούμε τις φιλότιμες προσπάθειες που καταβάλλουν για προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και διάσωση του πλανήτη.

Ο κ. Άντρος Γ. Καραγιάννης είναι δήμαρχος Δερύνειας.

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
2014-2020**

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗΣ

ΦΑΣΗΣ Β ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ 16.1

«Στήριξη για τη δημιουργία και λειτουργία Επιχειρησιακών Ομάδων της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας για τη παραγωγικότητα και τη βιωσιμότητα της γεωργίας»

Το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος (Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014 – 2020) σε συνεργασία με τον Κυπριακό Οργανισμό Αγροτικών Πληρωμών και το Τμήμα Γεωργίας, ανακοινώνει την προκήρυξη της Φάσης Β του Καθεστώτος 16.1 «Στήριξη για τη δημιουργία και λειτουργία Επιχειρησιακών Ομάδων της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας για τη παραγωγικότητα και τη βιωσιμότητα της γεωργίας».

Δικαίωμα συμμετοχής στη Φάση Β του Καθεστώτος 16.1 έχουν μόνο οι Επιχειρησιακές Ομάδες που εγκρίθηκαν στα πλαίσια της Α' προκήρυξης της Φάσης Α του Καθεστώτος 16.1 καθώς και οι Επιχειρησιακές Ομάδες που θα εγκριθούν στα πλαίσια της Β' προκήρυξης της Φάσης Α.

Ο συνολικός προϋπολογισμός που θα διατεθεί στο πλαίσιο της Β Φάσης του Καθεστώτος 16.1 ανέρχεται στις €1.900.000 και αιτήσεις μπορούν να υποβάλλονται από τις **23 Δεκεμβρίου 2019 μέχρι τις 30 Απριλίου 2020** (για τις Επιχειρησιακές Ομάδες της Α' προκήρυξης της Φάσης Α) **και μέχρι τις 31 Ιουλίου 2020** (για τις Επιχειρησιακές Ομάδες που θα εγκριθούν στα πλαίσια της Β' προκήρυξης της Φάσης Α') στα Επαρχιακά Γραφεία του Τμήματος Γεωργίας.

Για τους όρους συμμετοχής στο Καθεστώς, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να προμηθευτούν το Ενημερωτικό Έντυπο καθώς και την αίτηση από τα Επαρχιακά Γραφεία του Τμήματος Γεωργίας και από την ιστοσελίδα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης www.paa.gov.cy του Τμήματος Γεωργίας www.moa.gov.cy/da, του Δικτύου Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας Κύπρου www.moa.gov.cy/da/eskk και του ΚΟΑΠ www.capo.gov.cy

Εκλεγμένος με το σύνθημα Get Brexit done (υλοποιούμε το Brexit), ο Μπόρις Τζόνσον έχει αυτοδεσμευθεί στην ημερομηνία της 31ης Δεκεμβρίου 2020. Οι εκτιμήσεις κατατείνουν στο ότι είτε θα αποδεχθεί μια συμφωνία πολύ διαφορετική από αυτή που υπόσχεται (κρατώντας τη Βρετανία πολύ πιο κοντά στην Ε.Ε.) είτε θα μεταβεί ακόμη μακρύτερα τον χρονικό ορίζοντα της βρετανικής αποχώρησης.

Το σίριαλ Brexit θα συνεχιστεί για τουλάχιστον 11 μήνες

Οι επιδιώξεις της Βρετανίας και της Ε.Ε. — Τα «χαρτιά» των δύο πλευρών

Της **ΕΥΡΥΔΙΚΗΣ ΜΠΕΡΣΗ**

Ο **κύβος ερρίφθη**, το Brexit θα γίνει στις 31 Ιανουαρίου 2020. Όμως οι ψηφοφόροι του Βρετανού πρωθυπουργού Μπόρις Τζόνσον, που περιμένουν δραματικές αλλαγές από την 1η Φεβρουαρίου, θα απογοητευθούν, γιατί η αποχώρηση της Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση θα γίνει συντεταγμένα, με αποτέλεσμα, στην πράξη, να μην αλλάξει αρχικά τίποτα.

Η πραγματική καμπί μετατίθεται για τις 31 Δεκεμβρίου 2020, ημερομηνία κατά την οποία ο Μπόρις Τζόνσον έχει δεσμευθεί ότι η Βρετανία θα έχει κλείσει εμπορική συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι διαπραγματεύσεις για την εμπορική συμφωνία και τη μελλοντική σχέση των δύο μερών ξεκινούν το προσεχές δεκαπενθήμερο στις Βρυξέλλες με χρονοδιάγραμμα που έχει χαρακτηριστεί εξωπραγματικό, αφού ποτέ στην ιστορία των εμπορικών συμφωνιών δεν ήταν αρκετοί έντεκα μήνες.

Καμία από τις δύο πλευρές δεν επιθυμεί να υπάρξουν δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις, αλλά οι στόχοι τους αποκλίνουν, και έτσι ο κίνδυνος παράπλευρων συνεπειών είναι απολύτως υπαρκτός. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα επιχειρήσει να κρατήσει τη Βρετανία κοντά στο ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο, ενώ η Βρετανία υπό τον Μπόρις Τζόνσον θα επιχειρήσει να απομακρυνθεί από το ευρωπαϊκό κεκτημένο ώστε να διευκολύνει τη σύναψη εμπορικής συμφωνίας με τις ΗΠΑ. Τα ζητήματα εμπορικής πολιτικής έχουν, ωστόσο, πρακτικές πολιτικές συνέπειες.

Ανάλυση του Ινστιτούτου Ερευνας Δημόσιας Πολιτικής (IPPR), την οποία δημοσιεύουν οι Times του Λονδίνου, συμπεραίνει ότι οι περιοχές της Βρετανίας που διακινδυνεύουν περισσότερο σε περίπτωση που η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου θέσει προσκόμματα στο εμπόριο Ε.Ε. - Βρετανίας είναι οι ίδιες περιοχές που πέρασαν για πρώτη φορά φέτος στα χέρια των Συντηρητικών. Με λίγα λόγια, ο Μπόρις Τζόνσον θα πρέπει να επιλέξει αν θα βλάψει ή όχι αυτούς που τον ψήφισαν.

Οι Times αναφέρουν το παράδειγμα της κοιλιάς Τis, κατά μήκος της οποίας έχουν συγκεντρωθεί χημικές βιομηχανίες των οποίων οι ετήσιες εξαγωγές ανέρ-

χονται σε 12 δισ. στερλίνες, με κύριο εμπορικό εταίρο την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η παραγωγή υπόκειται στην ευρωπαϊκή οδηγία REACH, την οδηγία-σταθμό για τον περιορισμό της χημικής ρύπανσης και την προστασία της δημόσιας υγείας. Αν η εμπορική συμφωνία Ε.Ε. - Λονδίνου μείνει στον ελάχιστο κοινό παρονομαστή, όπως ζητεί ο Τζόνσον, η REACH θα πάψει να ισχύει για τη Βρετανία από την 1η Ιανουαρίου 2021. Το τι θα συμβεί στη συνέχεια είναι ένα μεγάλο ερώτημα: σύμφωνα με τον Τζόνσον, η Βρετανία θα γίνει πιο «ευέλικτη» και η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων θα ανέβει, εφόσον θα απαλλαγούν από την υποχρέωση τήρησης υψηλών περιβαλλοντικών προτύπων και προτύπων που αφορούν την υγεία.

Οι κίνδυνοι

Αυτό (πέρα από τις προφανείς συνέπειες για το περιβάλλον) θα είναι μικρή παρηγοριά για όσους μπορεί να χάσουν τη δουλειά τους αν οι επιχειρήσεις αντιμετωπίσουν εμπόδια στη διάθεση των προϊόντων τους στην ευρωπαϊκή αγο-

Η «έξοδος» θα γίνει στις 31 Ιανουαρίου 2020, αλλά η κρίσιμη ημερομηνία είναι η 31η Δεκεμβρίου της ίδιας χρονιάς, όταν θα πρέπει να είναι έτοιμη η εμπορική συμφωνία.

ρά και αποφασίσουν να μετεγκατασταθούν σε ευρωπαϊκό έδαφος.

Από τη σκοπιά των Ευρωπαίων καταναλωτών, ο κίνδυνος είναι να χρησιμοποιηθεί η εμπορική συμφωνία με τη Βρετανία ως μοχλός για να χαλαρώσουν τα πρότυπα σε ολόκληρη την Ε.Ε., επιτρέποντας, στη βάση κάποιου πολιτικού συμβιβασμού, την είσοδο στην Ε.Ε. βρετανικών προϊόντων που θα ανταγωνίζονται με αθέμιτο τρόπο τα ευρωπαϊκά, ωθώντας και τα ευρωπαϊκά πρότυπα προς τα κάτω.

Τίποτα τέτοιο δεν θα συμβεί αν δεν το επιτρέψει η Ε.Ε., αφού το σχετικό μέγεθος των «27» είναι συντηρητικά μεγαλύτερο από αυτό της Βρετανίας. Οι εξαγωγές προς την Ε.Ε. αποτελούν το 45% των βρετανικών εξαγωγών, ενώ οι εξαγωγές προς τη Βρετανία αποτελούν το 6,2% των εξαγωγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Φυσικά, οι επιπτώσεις μιας κακής συμφωνίας διαφέρουν από κλάδο σε κλάδο και από χώρα σε χώρα, διαφορές που η Βρετανία θα προσπαθήσει να εκμεταλλευθεί επιχειρώντας να διχάσει την Ε.Ε. στον νέο γύρο διαπραγματεύσεων — κάτι στο οποίο απέτυχε οκτώ έως τώρα.

Εισερχόμενη στη διαπραγμάτευση, η Ε.Ε. έχει δύο «υπερόπλα», τα οποία μπορούν να πλήξουν ανά πάσα στιγμή με καίριο τρόπο τα βρετανικά συμφέροντα. Πρόκειται για την άδεια πρόσβασης στις ευρωπαϊκές αγορές που είναι απολύτως αναγκαία για το Σίτι του Λονδίνου (απαιτείται πιστοποιητικό «ισοδυναμίας» των ρυθμιστικών κανονισμών Βρετανίας - Ε.Ε., το οποίο η Ε.Ε. μπορεί να αφαιρέσει ανά πάσα στιγμή με προειδοποίη-

ση ενός μηνός) και για την άδεια μεταφοράς δεδομένων, τα οποία είναι απαραίτητα για την ολοκλήρωση σειράς χρηματιστηριακών και εμπορικών συναλλαγών.

«Είναι οι δύο μεγάλοι μοχλοί που έχει στη διάθεσή της η Ε.Ε.», είπε στους Times ανώτερη διπλωματική πηγή στις Βρυξέλλες. «Το αν θα θεωρήσουμε επαρκή τα βρετανικά πρότυπα για την προστασία των δεδομένων και για τον χρηματοπιστωτικό τομέα είναι κάτι που βρίσκεται υπό τον άμεσο έλεγχό μας. Είναι αποφάσεις που μπορούν να αναστραφούν ανά πάσα στιγμή και να συνδεθούν με την ευρύτερη πρόοδο των διαπραγματεύσεων», προσέθεσε ο αξιωματούχος.

Το τρίτο «ατού» της Ε.Ε. στη διαπραγμάτευση είναι η πίεση χρόνου που έχει επιβάλει στον εαυτό της η βρετανική πλευρά. Εκλεγμένος με το σύνθημα «Get Brexit done» (υλοποιούμε το Brexit), ο Μπόρις Τζόνσον έχει αυτοδεσμευθεί στην ημερομηνία της 31ης Δεκεμβρίου 2020, κάτι που θα τον υποχρεώσει είτε να αποδεχθεί μια συμφωνία πολύ διαφορετική από αυτή που υπόσχεται (στην πράξη, κρατώντας τη Βρετανία πολύ πιο κοντά στην Ε.Ε.) είτε να μεταθέσει ακόμη μακρύτερα τον χρονικό ορίζοντα της βρετανικής αποχώρησης.

Τα «ατού» του Λονδίνου

Τα διαπραγματευτικά χαρτιά της Βρετανίας είναι λιγότερα. Το βασικότερο, ιδίως στη διαπραγμάτευση με τη Γερμανία, είναι η «αμοιβαία εξασφαλισμένη καταστροφή» που θα προκύψει σε περίπτωση που υπάρξουν προβλήματα και καθυστερήσεις στις πολυπλοκές διασυννοριακές αλυσίδες εφοδιασμού της αυτοκινητοβιομηχανίας. Επιπλέον, το Λονδίνο μπορεί να πιέσει τη Γαλλία, την Ολλανδία, το Βέλγιο και τη Δανία με μοχλό την αλιεία, αποκλείοντας την πρόσβαση αλιευτικών σκαφών από την Ε.Ε. στη βρετανική ΑΟΖ, που είναι η πέμπτη μεγαλύτερη στον κόσμο.

Στις 31 Ιανουαρίου θα εκδοθεί η απόφαση του διαζυγίου, αλλά οι σύζυγοι θα συνεχίσουν να ζουν στο ίδιο σπίτι, διαπραγματευόμενοι τους όρους της μελλοντικής χωριστής ζωής τους, με την ελπίδα ότι θα έχουν καταλήξει σε μια λύση μέσα σε 11 μήνες και χωρίς να βγουν τα μεγάλα μαχαίρια.

Διχάζουν τη Γαλλία τα αυτόματα ταμεία σε σούπερ μάρκετ

Απειλείται η κυριακάτικη αργία

Της **LIZ ALDERMAN**
THE NEW YORK TIMES

Ανατροπή στα δεδομένα των λιανικών πωλήσεων έχει προκαλέσει η εξάπλωση αυτόματων ταμείων στα γαλλικά σούπερ μάρκετ, δίνοντας τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να αποφυγουν την αυστηρή απαγόρευση απασχόλησης εργαζομένων μετά το μεσημέρι της Κυριακής.

Η εισαγωγή αυτόματων ταμείων, που δεν απαιτούν την παρουσία φυσικών προσώπων για την πληρωμή των αγορών, προκαλεί την οργή των συνδικατών. Οι συνδικαλιστές επιμένουν ότι η εισαγωγή των συσκευών αυτών απειλεί τον γαλλικό τρόπο ζωής και προμηνύει την απώλεια χιλιάδων θέσεων εργασίας.

«Οι Κυριακές είναι ιερές. Αν τα αυτόματα ταμεία επικρατήσουν, οι επιπτώσεις θα είναι καταστροφικές για τους εργαζόμενους», λέει ο Πατρίς Οβινέ, επικεφαλής του συνδικάτου CGT στην πόλη Ανζέ της δυτικής Γαλλίας. Τον Αύγουστο, ο όμιλος Casino, ο μεγαλύτερος όμιλος σούπερ μάρκετ στη χώρα, υιοθέτησε δοκιμαστικά τη λειτουργία καταστημάτων του τις Κυριακές με αποκλειστική χρήση αυτόματων ταμείων, προκαλώντας τις έντονες αντιδράσεις συνδικαλιστών. Την περασμένη εβδομάδα, ο όμιλος εξόργισε εκ νέου την κοινή γνώμη, με την απόφασή του να διατηρήσει ανοικτά τα καταστήματά του την ημέρα των Χριστουγέννων, χάρη στα αυτόματα ταμεία.

Τον δρόμο για τη λειτουργία των καταστημάτων τις Κυριακές είχε ανοίξει ο σημερινός πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν το 2015, ενόσω ήταν ακόμη υπουργός Οικονομικών της κυβέρνησης του προέδρου Ολάντ, χαλαρώνοντας τα ωράρια λειτουργίας στην περιοχή των πρωτεύουσας και σε άλλες τουριστικές περιοχές, σε μια προσπάθεια τόνωσης της

οικονομίας. «Ο κόσμος αλλάζει και δραστηριοποιούμεστε σε ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Το Ιντερνετ δεν έχει σύνορα και πρέπει έτσι να προσαρμοσθούμε στις νέες συνθήκες», λέει ο Σεμπαστιέν Κοραντό, διευθυντής μάρκετινγκ του ομίλου Casino. Στο κατάστημα του Ανζέ, που απασχολεί 115 εργαζόμενους, σε υποβαθμισμένη συνοικία της πόλης στις όχθες του Λίγηρα, οι υπάλληλοι σχολάζουν στις 12.30 τις Κυριακές. Οι πωλήσεις, όμως, συνεχίζονται χάρη στα αυτόματα ταμεία και στην παρουσία ιδιωτικής εταιρείας ασφαλείας, που παρακολουθούν τη διαδικασία πληρωμής των προϊόντων από τους πελάτες, χωρίς να παρεμβαίνουν σε αυτή.

Την πρώτη Κυριακή του Αυγούστου, μέλη συνδικάτων και «Κίτρινα Γιλέκα» συγκεντρώθηκαν έξω από το κατάστημα του Ανζέ. Η κατάσταση εξήγησε από τον έλεγχο λίγη ώρα αργότερα, όταν διαδηλωτές εισέβαλαν στο κατάστημα, πετώντας λαχανικά στους διαδρόμους και υβρίζοντας πελάτες, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν τα αυτόματα ταμεία. Τα σούπερ μάρκετ με αυτόματα ταμεία κερδίζουν έδαφος σε όλο τον κόσμο, καθώς ο περιορισμός του μισθολογικού κόστους και του χρόνου πληρωμής αποτελούν προτεραιότητες των λιανοπωλητών.

Η 47χρονη ταμίας Σαλικά Γκετσάιτσα εξέφρασε την ανησυχία της μετά το δοκιμαστικό άνοιγμα του καταστήματος Casino στην πόλη Ανζέ, εκείνη την Κυριακή του Αυγούστου. Η Σαλικά άρχισε να εργάζεται στο Casino του Ανζέ πριν από 30 χρόνια, συντηρώντας την οικογένειά της με το μικρό αυτό εισόδημα. «Παλιό, το κατάστημα διέθετε 22 επανδρωμένα ταμεία. Σήμερα έμειναν μόλις 13. Ανησυχούμε. Τα μηχανήματα δεν βρίσκονται εδώ δοκιμαστικά, ήρθαν για να μείνουν», λέει η Σαλικά.

Η εισαγωγή αυτόματων ταμείων, που δεν απαιτούν την παρουσία φυσικών προσώπων για την πληρωμή των αγορών, προκαλεί την οργή των συνδικατών.

Δικαίωση της Wikipedia από την τουρκική Δικαιοσύνη

ΑΓΚΥΡΑ. Αντισυνταγματική κήρυξε το τουρκικό συνταγματικό δικαστήριο την απαγόρευση της διαδικτυακής εγκυκλοπαίδειας Wikipedia, ύστερα από 2,5 χρόνια απαγόρευσης. Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η απαγόρευση παραβιάζει τη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία της έκφρασης. Σε χθεσινή ανακοίνωσή του, το ίδρυμα της Wikipedia εξέφρασε την ικανοποίησή του για την απόφαση και υπογράμμισε ότι ελπίζει η ιστοσελίδα της διαδικτυακής εγκυκλοπαίδειας να είναι σύντομα διαθέσιμη προς τους Τούρκους χρήστες. Πριν αρθεί η απαγόρευση, όμως, η απόφαση θα πρέπει να καθαρογραφεί. Τον Απρίλιο του 2017, η Τουρκία είχε αποκλείσει την πρόσβαση στην ιστοσελίδα

της Wikipedia, μετά την άρνηση της εγκυκλοπαίδειας να αφαιρέσει περιεχόμενο που η κυβέρνηση θεωρούσε «προσβλητικό». Τα κείμενα αυτά περιελάμβαναν, μεταξύ άλλων, αναφορές για σχέσεις μεταξύ της κυβέρνησης Ερντογάν και τρομοκρατικών οργανώσεων στη βόρεια Συρία. Στην ανακοίνωσή της για την απαγόρευση της Wikipedia, η τουρκική κυβέρνηση είχε προφασιστεί την προστασία της δημόσιας τάξης και της εθνικής ασφάλειας. Λίγες ημέρες μετά την επιβολή της απαγόρευσης, η μητρική εταιρεία της Wikipedia είχε καταθέσει ένσταση ενώπιον της τουρκικής Δικαιοσύνης, ζητώντας την ακύρωση της κυβερνητικής απόφασης.

REUTERS

Πολύ σκληρός για να αποσυρθεί

Ο Νετανιάχου, παρά την αμφισβήτηση που δέχθηκε, επανεξελέγη με 72,5% στις εσωκομματικές εκλογές του κόμματός του

Της **ISABEL KERSHNER**
THE NEW YORK TIMES

Με ευκολία επικράτησε του αντιπάλου του ο Ισραηλινός πρωθυπουργός Μπέντζαμιν Νετανιάχου στις εσωκομματικές εκλογές για την ηγεσία του Λικούντ την Πέμπτη. Η νίκη του, παρότι θεωρείται καθοριστικής σημασίας, απειλεί τώρα να δυσχεράνει το πολιτικό αδιέξοδο της χώρας ενόψει των νέων βουλευτικών εκλογών της 2ας Μαρτίου.

Η μεγάλη διαφορά που εξασφάλισε ο Νετανιάχου επαναβεβαίωσε τις πολιτικές του ικανότητες και την ανθεκτικότητά του, παρά την παραπομπή του τον περασμένο μήνα ενώπιον της Δικαιοσύνης με κατηγορίες διαφθοράς. Η νίκη του «Μπίμπι» στις εσωκομματικές προκριματικές εκλογές σημαίνει ότι ο ίδιος ο πρωθυπουργός αναδεικνύεται σε δικαστική φυσιογνωμία.

Το Ισραήλ έχει πραγματοποιήσει ήδη δύο αμφίρροπες εκλογικές αναμετρήσεις φέτος, με τους ψηφοφόρους να μοιάζουν διαιρεμένοι στο ζήτημα εάν ο Νετανιάχου πρέπει να συνεχίσει στην πρωθυπουργία ή να αποκλειστεί από μια τέταρτη συνεχόμενη θητεία. Παρότι η δημοτικότητα του Μπίμπι υποχωρεί σταθερά μετά την παραπομπή του, πρόσφατες σφυγμομετρήσεις δείχνουν ότι μια τρίτη εκλογική αναμέτρηση δεν αναμένεται να επιλύσει τα προβλήματα της χώρας. Για ακόμη μία φορά, ο Νετανιάχου και ο κεντρικός αντίπαλός του, Μπένι Γκαντς, δεν αναμένεται να εξασφαλίσουν την αναγκαία κοινοβουλευτική στήριξη για τον σχηματισμό κυβέρνησης.

Στις εσωκομματικές εκλογές της Πέμπτης, ο Νετανιάχου αντιμετώπισε τη σημαντικότερη αμφισβήτηση στην ιστορία της ηγεσίας του, παρά τη νίκη του με ποσοστό 72,5% επί του Γκιντιόν Σάαρ. «Μια νίκη γίγας!» έγραψε ο Νετανιάχου στο Twitter, λίγο μετά τα μεσάνυχτα. «Με τη βοήθεια του Θεού και τις προσπάθειές σας, θα ηγηθώ του Λικούντ για μια νέα μεγάλη νίκη στις επερχόμενες εκλογές και θα συνεχίσουμε να οδηγούμε τη χώρα σε νέα επιτεύγματα», προσέθεσε ο

Η νίκη του Ισραηλινού πρωθυπουργού Μπέντζαμιν Νετανιάχου (φωτ.), παρότι θεωρείται καθοριστικής σημασίας, απειλεί τώρα να δυσχεράνει το πολιτικό αδιέξοδο της χώρας ενόψει των νέων βουλευτικών εκλογών της 2ας Μαρτίου.

Οι ψηφοφόροι του Λικούντ φημίζονται για την αφοσίωσή τους στον ηγέτη, με τους εσωκομματικούς αντιπάλους να απειλούνται με πολιτικό εξοστρακισμό.

Ισραηλινός πρωθυπουργός. Από τη μεριά του, ο Σάαρ συνεχάρη τον Νετανιάχου, λέγοντας ότι τα σταθεί στο πλευρό του πρωθυπουργού για την επερχόμενη προεκλογική εκστρατεία. Το γεγονός ότι ο Νετανιάχου αντιμετώπισε εσωκομματική αμφισβήτηση δείχνει, όμως, ότι το Λικούντ εμφανίζει ρήγματα και προετοιμάζεται για την εποχή μετά τον Μπίμπι. Παρά τους φόβους για χαμηλή προσέλευση των μελών του Λικούντ στην εσωκομματική αναμέτρηση, εξαιτίας της υποχώρησης

της θερμοκρασίας και των διακοπών του Χάνουκα (εβραϊκή γιορτή των φώτων), σχεδόν το ήμισυ των 116.000 μελών του Λικούντ προσήλθε στην κάλπη, αποδεικνύοντας ότι το εκλογικό σώμα δεν έχασε το ενδιαφέρον του για τις πολιτικές εξελίξεις παρά τις επαναλαμβανόμενες εκλογές. Ο τεχνοκράτης Σάαρ, γνωστός για τις ακραίες ιδεολογικές του θέσεις, υποστήριζε ότι ήταν ο μόνος ικανός να επαναφέρει το Λικούντ και τους δεξιούς κυβερνητικούς του εταίρους στην εξουσία.

Ο Νετανιάχου και ο κεντρικός αντίπαλός του, Μπένι Γκαντς, είχαν εκφράσει την πρόθεσή τους να συνεργασθούν για τον σχηματισμό κυβέρνησης εθνικής ενότητας, με τις δημοσκοπήσεις να δείχνουν ότι το σκέδιο αυτό εξασφάλιζε τη συμφωνία της πλειοψηφίας των Ισραηλινών. Ο Γκαντς, όμως, δήλωσε ότι δεν θα υπηρέτούσε σε μια κυβέρνηση της οποίας ο πρωθυπουργός αντι-

μετωπίζει ποινικές διώξεις, ενώ ο Νετανιάχου επέμενε να αναλάβει πρώτος την πρωθυπουργία, σε περίπτωση συμφωνίας εναλλαγής της πρωθυπουργίας με τον Γκαντς.

Στο μεταξύ, ο Νετανιάχου παραμένει πρωθυπουργός, με το αξίωμα –και την ασυλία που το συνοδεύει– να τον διευκολύνει στα νομικά του προβλήματα. Ο πρωθυπουργός θα μπορούσε, για παράδειγμα, να εξασφαλίσει εξωδικαστικό συμβιβασμό με τις Αρχές, σύμφωνα με τον οποίο η Δικαιοσύνη θα απέσυρε τις κατηγορίες εναντίον του εφόσον ο Νετανιάχου θα δεχόταν να παραιτηθεί οριστικά από την πολιτική. Από την άλλη, μια αποφασιστική νίκη στις εκλογές του Μαρτίου θα προσέφερε στον Νετανιάχου την επιθυμητή δικαστική ασυλία.

Συνειδητοποιώντας ότι παλεύει για την πολιτική του επιβίωση, ο Μπίμπι δεν άφησε τίποτα στην τύχη στις εσωκομματικές εκλογές

του Λικούντ. Παρέστη σε τουλάχιστον πέντε προεκλογικές συγκεντρώσεις σε ισάριθμες πόλεις κάθε βράδυ και απευθύνθηκε στους ψηφοφόρους μέσω μηνυμάτων στο Facebook. Ο 70χρονος Νετανιάχου έχει οδηγήσει το Λικούντ τέσσερις φορές στην εξουσία και ηγείται του κόμματος τα τελευταία 14 χρόνια. Γνωστός σε όλους με το παρατσούκλι της παιδικής του ηλικίας: «Μπίμπι», οι οπαδοί του εκδηλώνουν την αγάπη τους στο πρόσωπό του με το σύνθημα: «Μπίμπι, βασιλιάς του Ισραήλ».

Στο παρασκήνιο οι διάδοχοι

Ο 53χρονος Σάαρ, από την άλλη, ανήκει στη νέα γενιά των ηγετών του Λικούντ, που φιλοδοξούν να αντικαταστήσουν τον Νετανιάχου. Σε μια προσπάθεια να προσεταιρισθεί τον πρωθυπουργό, ο Σάαρ υποσχέθηκε να του προσφέρει την προεδρία της δημοκρατίας, σε περίπτωση νίκης της εσωκομματικής αντιπολίτευσης

στις εκλογές της Πέμπτης. Άλλοι επίδοχοι διάδοχοι του Νετανιάχου προτίμησαν να παραμείνουν στα παρασκήνια, σε μια προσπάθεια να μην προκαλέσουν τη βόση του κόμματος. Οι ψηφοφόροι του Λικούντ φημίζονται για την αφοσίωσή τους στο κόμμα και στον ηγέτη, με τους εσωκομματικούς αντιπάλους να απειλούνται με πολιτικό εξοστρακισμό. Το κόμμα είχε μόλις τέσσερις ηγέτες από την ίδρυσή του τη δεκαετία του 1970 μέχρι σήμερα.

Αγνωστο παραμένει εάν η φιλοδοξία του Σάαρ να αντικαταστήσει τον Νετανιάχου θα τον αναδείξει στην πρώτη γραμμή των επίδοξων διαδόχων ή θα αποδειχθεί μοιραία για τις πολιτικές του φιλοδοξίες. Νεφελώδες παραμένει επίσης το δικαστικό μέλλον του Ισραηλινού πρωθυπουργού. Μια αποφασιστική νίκη στην κάλπη του Μαρτίου θα τον κρατήσει στην πρωθυπουργία και θα του δώσει την ευκαιρία να διεκδικήσει κοινοβουλευτική ασυλία. Το ισραηλινό ανώτατο δικαστήριο αναμένεται να συνεδριάσει την επόμενη εβδομάδα για να αποφανθεί εάν ένας υποψήφιος πρωθυπουργός, που αντιμετωπίζει κατηγορίες για κακουργηματικές πράξεις, μπορεί να λάβει εντολή σχηματισμού κυβέρνησης. Σύμφωνα με την ισραηλινή νομοθεσία, ένας πρωθυπουργός που αντιμετωπίζει δίωξη μπορεί να συνεχίσει τη θητεία του μέχρι την έκδοση τελεσίδικης απόφασης.

Οι δικαστικές αρχές προσπάθησαν συνειδητά να αποφύγουν την έκδοση απόφασης, επιζητώντας ότι το ζήτημα θα επέλυαν οι εκλογές. Μέχρι στιγμής, όμως, όπως έδειξαν οι εσωκομματικές εκλογές του Λικούντ την Πέμπτη, ο χαρισματικός Νετανιάχου συνεχίζει να προσελκύει την πλειοψηφία του εκλογικού σώματος, απευθυνόμενος περισσότερο στο συναίσθημα και στα εθνικιστικά αντανακλαστικά των Ισραηλινών. Ο πολιτικός σχολιαστής Μπεν Κάσπιτ, της εφημερίδας «Μααρίβ», έγραψε ότι οι ψηφοφόροι του Λικούντ κλήθηκαν να επιλέξουν μεταξύ Σάαρ και Νετανιάχου. «Επρόκειτο για μια επιλογή μεταξύ εγκεφάλου και καρδιάς, μεταξύ ψυχρής πολιτικής λογικής και συναισθήματος».

Προσωπικά δεδομένα και γεωεντοπισμός πολιτών επ' αμοιβή

«Μεγάλος αδελφός» τα έξυπνα κινητά

Οι κρατικές αρχές δεν επιτρέπεται να ζητήσουν πρόσβαση στα δεδομένα γεωεντοπισμού χωρίς ένταλμα. Την ίδια στιγμή όμως, χωρίς ενάλημα, τα εμποδίζουν τις εταιρείες από το να παρακολουθούν με ακρίβεια τις κινήσεις εκατοντάδων εκατομμυρίων Αμερικανών και να πωλούν αντίγραφα των δεδομένων αυτών σε όποιον πληρώνει.

Υπάρχει μεγάλη απόσταση ανάμεσα στο στιβαρό νομικό καθεστώς που διέπει παραδοσιακού τύπου παραβιάσεις της προσωπικής ζωής και στην ένδεια ρυθμιστικού πλαισίου γύρω από σύγχρονες τεχνολογικές μεθόδους πολύ πιο διεισδυτικής παρακολούθησης. Πηγές που ανησυχούσαν για την ισχύ που έχει αποκτήσει η βιομηχανία της παρακολούθησης έδωσαν στους New York Times στοιχεία για 50 διεσκατομύρια σήματα γεωεντοπισμού από τα τηλέφωνα 12 εκατομμυρίων Αμερικανών σε πολλές μεγάλες πόλεις. Πρόκειται για το μεγαλύτερο τέτοιου είδους αρχείο που έχει εξεταστεί ποτέ από δημοσιογράφους.

Αναλύοντας τα στοιχεία αυτά, μπορούσαμε να παρακολουθήσουμε τις κινήσεις της υπηρεσίας ασφαλείας του Αμερικανού προέδρου, καθώς και υψηλόβαθμων αξιωμα-

τούχων του Πενταγώνου. Μπορέσαμε να ακολουθήσουμε διαδηλωτές ως τα σπίτια τους και να παρακολουθήσουμε μαθήτριες γυμνασίου καθώς μετακινούνταν στο Λος Άντζελες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, ήταν πολύ απλό για τους δημοσιογράφους να συνδυάσουν δεδομένα, που υποτίθεται ότι είναι ανώνυμα, με ονόματα και διευθύνσεις, αποκαλύπτοντας πραγματικούς ανθρώπους.

Τα κινητά σας τηλέφωνα μεταδίδουν την ακριβή σας θέση χιλιάδες φορές την ημέρα, μέσα από εκατοντάδες εφαρμογές, ταυτόχρονα σε δεκάδες διαφορετικές εταιρείες. Κάθε μία από αυτές τις εταιρείες έχει τη δυνατότητα να ακολουθεί συγκεκριμένα κινητά τηλέφωνα όπου πάνε, σχεδόν σε πραγματικό χρόνο. Δεν πρόκειται για κάποιο λάθος του συστήματος: αυτό είναι το σύστημα.

Αν το κράτος ζητούσε από τους Αμερικανούς να παρέχουν αδιάκοπα τόσο ακριβείς πληροφορίες για τους εαυτούς τους σε πραγματικό χρόνο, θα γινόταν επανάσταση. Οι βουλευτές θα διαγκωνίζονταν μπροστά στις κάμερες για το ποιος θα επικαλεστεί πρώτος τους πατέρες του αμερικανικού έθνους επιμένοντας στο δικαίωμά μας να ζούμε

Τα κινητά τηλέφωνα μεταδίδουν την ακριβή θέση των χρηστών τους χιλιάδες φορές την ημέρα, μέσα από εκατοντάδες εφαρμογές, ταυτόχρονα σε δεκάδες διαφορετικές εταιρείες.

Πηγές που ανησυχούσαν για την ισχύ της βιομηχανίας παρακολούθησης έδωσαν στους New York Times στοιχεία από τα τηλέφωνα 12 εκατ. Αμερικανών.

χωρίς τέτοιου είδους επιτήρηση.

Κι όμως, ως κοινωνία, χωρίς ποτέ να συζητήσουμε αυτή την κομβική επιλογή, συμφωνήσαμε σιωπηρά να παραδίδουμε οικειοθελώς τα δεδομένα μας, παρότι δεν ξέρουμε ούτε σε ποιους τα παραδίδουμε ούτε τι κάνουν. Καθώς το 2019 πλησιάζει στο τέλος του, ας πούμε ότι τελειώνει η δεκαετία που μας έπεισε

να παρακολουθούμαστε μόνοι μας.

Ενα πράγμα είναι σαφές: δεν υπάρχει τρόπος να εξαιρεθεί κανείς από την παρακολούθηση μέσω κινητού τηλεφώνου. Οι χρήστες κινητών τηλεφώνων μπορούν να πάρουν κάποια μέτρα για να περιορίσουν τις πληροφορίες που συλλέγουν τα τηλέφωνα για τη συμπεριφορά τους. Όταν όμως κάποιος χρησιμοποιεί μια μηχανή παρακολούθησης, όπως είναι τα έξυπνα κινητά, η προστασία της ιδιωτικής ζωής είναι μια ψευδαισθήση.

Οι καταναλωτές και η κοινωνία γενικότερα απολαμβάνουν οφέλη από την παράδοση τέτοιου όγκου πληροφοριών, όπως καλύτερους χάρτες για τα μπουτιλιάρισματα, πιο στοχευμένες διαφημίσεις και κριτικές για τα πλησιέστερα εστιατόρια. Στο μέλλον, τα δεδομένα

γεωεντοπισμού μπορούν ίσως να βοηθήσουν στην τεχνητή νοημοσύνη, στην κατασκευή πιο ασφαλών αυτοκινήτων χωρίς οδηγό και στη βελτίωση της ιατρικής περίθαλψης. Δεν υπάρχει όμως κανένας λόγος να συλλέγονται δεδομένα εν αγνοία των χρηστών, να φυλάσσονται αιωνίως με τρόπο που θέτει σε κίνδυνο την ιδιωτικότητα και να επιτρέπεται να πωλούνται σε όποιον πληρώνει περισσότερα.

Τα δεδομένα που ήρθαν στην κατοχή των New York Times ήταν μια ελάχιστη ματιά στο πιο εκτεταμένο σύστημα εταιρικής παρακολούθησης που έχει δημιουργηθεί ποτέ. Πολύ πιο πλούσια και πιο λεπτομερή σύνολα δεδομένων είναι διαθέσιμα επ' αμοιβή – και όλα αυτά είναι απολύτως νόμιμα.

THE NEW YORK TIMES

Οι κίνδυνοι

Όπως έδειξαν οι διαδηλωτές στο Χονγκ Κονγκ, οι οποίοι γκρέμισαν κολόνες με κάμερες για να αποφύγουν την απειλή της αναγνώρισης προσώπου, είναι πολύ πιο δύσκολο να ξεριζώσεις μια τεχνολογία από ό,τι να τη ρυθμίσεις πριν την καθολική της υιοθέτηση. Το Κογκρέσο πρέπει να δημιουργήσει μηχανισμούς αυστηρής επιτήρησης της συλλογής δεδομένων με ποινές για όσους παραπλανούν τους καταναλωτές. Πρέπει επίσης να επιβληθούν περισσότεροι περιορισμοί για το πώς συλλέγονται τα δεδομένα ανηλίκων και μετατρέπονται σε πηγές κέρδους. Το τμήμα της συμμετοχής μας στη σύγχρονη κοινωνία δεν μπορεί να είναι να μετατρέψουμε τις ζωές μας σε ανοικτά βιβλία, σε ημερολόγια όλων των μετακινήσεων και των σχέσεων και των επιθυμιών μας, που αναλύονται και διακινούνται μεταξύ εταιρειών – εταιρειών οι οποίες δεν δίνουν οι ίδιες λογαριασμό, ούτε επιπηρεούνται με κάποιο τρόπο. Οι Αμερικανοί πρέπει να ξερουν ποιοι συγκεντρώνουν τις πληροφορίες τους και αν τις χρησιμοποιούν για να τους χειραγωγούν. Πρέπει να έχουν την ελευθερία να διαλέξουν μια ζωή χωρίς παρακολούθηση.

Νυχτερινή βάρδια στην «αρένα» του Facebook

Η αγωγή ενός διαχειριστή περιεχομένου

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Ξυπνούσε κάθιδρος. Εικόνες βασανιστηρίων και σεξουαλικής κακοποίησης στοίχειωναν τα όνειρά του. Τis είχε ξαναδεί, στη δουλειά του. Ως διαχειριστής περιεχομένου για τη Facebook στο Δουβλίνο, ο Κρίστοφερ Γκρέι αποφάσιζε ποιες αναρτήσεις ήταν ακατάλληλες και έπρεπε να διαγραφούν από την πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης. Αυτό που συχνά τον κρατούσε ξάγρυπνο, όμως, δεν ήταν μόνο η σκληρότητα του υλικού που ήλεγχε αλλά και το κατά πόσον ήταν σωστή η κρίση του. Το κυνήγι της ακρίβειας του είχε γίνει έμμονη ιδέα.

Όπως ισχυρίζεται, τον είχαν συμβουλεύσει να μη παταλά πάνω από 30 δευτερόλεπτα σε κάθε ανάρτηση που διαχειριζόταν. Ούτε είχε περιθώριο λάθους. Οι αποφάσεις του ελέγχονταν από προϊσταμένους του. Επρεπε να είναι κατά 98% σωστός. Η πίεση ήταν μεγάλη και η προσπάθειά του να αντιμετωπίσει ψυχρά το αποτράπαι υλικό στην οθόνη του δεν απέδιδε πάντα. Αυτά υποστηρίζει ο Γκρέι στην αγωγή που κατέθεσε στις 4 Δεκεμβρίου στην Ιρλανδία κατά της Facebook και της εταιρείας CPL Solutions, η οποία τον είχε προσλάβει για λογαριασμό του μέσου κοινωνικής δικτύωσης.

Τον περασμένο Οκτώβριο η «Κ» παρουσίασε τον τρόπο εργασίας 800 διαχειριστών περιεχομένου στο τμήμα Business Integrity της Facebook που έχει ως βάση του την Ελλάδα. Οι «ψηφιακοί καθαριστές» που βρίσκονται στη χώρα μας, στα γραφεία της εταιρείας-υπεργολάβου Teleperformance στο Μοσχάτο, ελέγχουν μόνο τις διαφημίσεις, δηλαδή τις κορηγούμενες αναρτήσεις που εμφανίζονται στο Facebook. Ο Γκρέι, όμως, ήταν ένας από τους χιλιάδες content moderators οι οποίοι απασχολούνται σε γραφεία υπεργολάβων στην Ιρλανδία, στη Γερμανία, στις ΗΠΑ και αλλού και εστιάζουν αποκλειστικά στις προσωπικές αναρτήσεις κάθε χρήστη (personal posts).

Η «Κ» έχει στη διάθεσή της και παρουσιάζει αναλυτικά την αγωγή που κατέθεσε ο Γκρέι στο Δουβλίνο. Στις 17 σελίδες της περιγράφο-

νται με λεπτομέρεια οι απαιτήσεις της δουλειάς του, οι επιπτώσεις της στην ψυχική του υγεία, καθώς και η τάση της Facebook να περιβάλλει με μυστικότητα τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζεται η πολιτική της διαγραφής περιεχομένου.

Ακατάλληλο υλικό

Όπως αναφέρεται στα δικαστικά έγγραφα, ο Γκρέι ξεκίνησε να εργάζεται ως content moderator τον Ιούνιο του 2017. Η εκπαίδευσή του φέρεται να κράτησε μόλις οκτώ ημέρες. Κατά τον ίδιο επρόκειτο κυρίως για διαλέξεις οι οποίες αφορούσαν την πολιτική εξεμύθειας της Facebook. Κύριο μέλημα των ανωτέρων του φαίνεται ότι ήταν να μην πληγεί η εταιρική φήμη και όχι η επαρκής προετοιμασία των «καθαριστών» για το ακατάλληλο υλικό στο οποίο εκτίθενται. Ακολούθησε μια περίοδος χάριτος, διάρκειας ενός μήνα. Σε αυτό το διάστημα οι διαχειριστές δεν αξιολογούνταν για τις επιδόσεις τους.

Στις οθόνες τους εμφανίζονταν εικόνες, κείμενα ή βίντεο χρηστών του Facebook που είχαν επισημανθεί από άλλους χρήστες της πλατφόρμας ως ακατάλληλα. Στον Γκρέι ανατέθηκε η νυχτερινή βάρδια. Δούλευε από τις 6 το απόγευμα έως τις 2 τα ξημερώματα και κατά μέσον όρο επεξεργαζόταν 600 αναρτήσεις στο οκτάωρό του. Υπήρχαν όμως και ημέρες που έφτανε τις 800. Εάν δαπανούσε πολύ χρόνο σε κάποια ανάρτηση (ξεπερνούσε δηλαδή το αποκαλούμενο «Average Handling Time» ή «ΑΗΤ») θα έπρεπε να είναι πιο γρήγορος στις επόμενες κρίσεις του.

Για δύο μήνες ο 50χρονος «καθαριστής» ήλεγχε κυρίως υλικό που είχε επισημανθεί ως πορνογραφικό. Όπως αναφέρεται στην αγωγή, ο Γκρέι έπρεπε να δει και να διαγράψει, μεταξύ άλλων, εικόνες κακοποίησης παιδιών, σαδομαζοχισμού, κτηνοβασίας και αυνανισμού. Από τον Σεπτέμβριο του 2017 διευρύνθηκαν οι κατηγορίες του ακατάλληλου περιεχομένου το οποίο εμφανιζόταν στον υπολογιστή του. Σύμφωνα με τα δικαστικά έγγραφα, ο Γκρέι φέρεται να εκτέθηκε σε βίντεο που έδειχναν: **1)** δολοφονίες μελών της μειονό-

«Ψηφιακοί καθαριστές» του Facebook στο Δουβλίνο, πριν από τις ευρωεκλογές του 2019. Χιλιάδες άνθρωποι κάνουν αυτή δουλειά σε όλο τον κόσμο.

Η «Κ» παρουσιάζει τη 17σέλιδη αγωγή που κατέθεσε πρώην «ψηφιακός καθαριστής» του μέσου κοινωνικής δικτύωσης στην Ιρλανδία.

τητας των Ροκίγγια, **2)** εκτέλεση αιχμαλώτων από μαυροντυμένους μασκοφόρους - υλικό που παραπέμπει στο Ισλαμικό Κράτος, **3)** λιθοβολισμό μέχρι θανάτου μιας γυναίκας η οποία φορούσε μαντίλα, **4)** μαστίγωμα ενός κατηγορουμένου για σεξουαλικά εγκλήματα στη Ρωσία, **5)** βασανισμό ανθρώπων με λιωμένο μέταλλο, πιθανότατα μεταναστών στη Λιβύη, **6)** μαγείρεμα ζωντανών σκύλων στην Κίνα.

Μπροστά σε δύο οθόνες

Όταν απέκτησε μεγαλύτερη εμπειρία προστέθηκε στο γραφείο του και δεύτερη οθόνη υπολογιστή. Σε αυτή εμφανίζονταν τα βίντεο που αναρτούσαν ζωντανά οι χρήστες της πλατφόρμας (μέσω της υπηρεσίας Facebook Live). Επρεπε να παρακολουθήσει όσα επισημαινούνταν ως ακατάλληλα για να βεβαιωθεί ότι δεν έδειχναν τη διάπραξη εγκλήματος ή τρομοκρατικής ενέργειας. Αυτός ο μηχανισμός φαίνεται πως δεν απέδιδε πάντα. Ενδεικτικά, τον Μάρτιο

του 2019 ο 28χρονος τρομοκράτης Μπρέντον Χάρισον Τάραντ επιχείρησε να μεταδώσει ζωντανά στο Facebook τη δολοφονία 50 ανθρώπων σε μουσουλμανικά τεμένη της Νέας Ζηλανδίας και το κατόρθωσε τουλάχιστον για 17 λεπτά, προτού το βίντεο και η προσωπική του σελίδα διαγραφούν. Αργότερα, όμως, αντίγραφα του ίδιου βίντεο δημοσιεύονταν από άλλους χρήστες του μέσου κοινωνικής δικτύωσης.

Σταδιακά, όπως επισημαίνεται στην αγωγή, ο Γκρέι άρχισε να επηρεάζεται από τη μακρά έκθεσή του σε ανάρμοστο και βίαιο περιεχόμενο. Υπέφερε από έμμονες ιδέες και εφιάλτες, εμφανίζε επιθετική συμπεριφορά. Στις 16 Μαρτίου 2018 λήθηκε η σύμβασή του με την εταιρεία. Ο λόγος φέρεται να ήταν η χαμηλή απόδοσή του, ότι δεν ήταν πλέον τόσο ακριβής στην κρίση του. Ο ίδιος ισχυρίζεται ότι η πραγματική αιτία ήταν τα παράπονα που είχε εκφράσει παλιότερα για τις συνθήκες εργασίας.

Μίλησε για πρώτη φορά σχετικά με την εμπειρία του στη Facebook τον Μάρτιο του 2019, μήνες προτού καταθέσει την αγωγή. Η μαρτυρία του δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Irish Times. Η εταιρεία CPL που τον είχε προσλάβει αρνήθηκε σε εκείνο το δημοσίευμα τις κατηγορίες. Υποστήριξε ότι εκπαιδευτεί επαρκώς τους υπαλλήλους της, ότι δεν τους ασκεί πίεση και δεν απαιτεί τον έλεγχο συγκεκριμένου αριθμού αναρτήσεων ανά βάρδια.

Το ανάρμοστο υλικό και οι τεχνικές λύσεις

Η «Κ» απευθύνθηκε στη CPL, με αφορμή την αγωγή του Γκρέι, ζητώντας κάποιο νέο σχόλιο, αλλά δεν έλαβε απάντηση. Εθесе το ίδιο ερώτημα και στη Facebook. Εκπρόσωπος του μέσου κοινωνικής δικτύωσης επανέλαβε στην «Κ», μέσω της εταιρείας επικοινωνίας που τους εκπροσωπεί στην Ελλάδα, τις πάγιες θέσεις τους για το θέμα. Αναγνώρισε ότι η δουλειά των διαχειριστών μπορεί να είναι ορισμένες φορές δύσκολη, ανάλογα και με το υλικό που πρέπει να εξετάσουν. Ανέφερε όμως ότι τους παρέχουν εκπαίδευση πολλών εβδομάδων.

«Όλοι όσοι ελέγχουν περιεχόμενο για τη Facebook έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης για να εξασφαλιστεί η καλή τους υγεία. Αυτές οι παροχές περιλαμβάνουν την καθημερινή παρουσία ειδικών στον χώρο εργασίας, υπηρεσίες τηλεφωνικής υποστήριξης και πρόσβαση στο ιδιωτικό σύστημα υγείας από την πρώτη ημέρα της απασχόλησής τους», ανέφερε. «Πρόκειται για ένα σημαντικό θέμα και δεσμευόμαστε να το αντιμετωπίσουμε σωστά».

Σύμφωνα με πληροφορίες που παρείχε η Facebook στην «Κ», σήμερα απασχολούνται διεθνώς περίπου 15.000 άτομα ως content moderators για τις προσωπικές αναρτήσεις των χρηστών και εργάζονται κυρίως σε εταιρείες υπεργολάβους που έχουν τη βάση τους στην Ιρλανδία, στη Γερμανία, στην Ισπανία, στη Λετονία, στην Κένυα, στις ΗΠΑ και άλλες χώρες.

Τα ειδικά «φίλτρα»

Η Facebook επεξεργάζεται, σύμφωνα με τον εκπρόσωπό της, και ορισμένες τεχνικές λύσεις για να μετριάσει όσο το δυνατόν περισσότερο την έκθεση των διαχειριστών σε βίαιο και ανάρμοστο υλικό. Αυτές οι λύσεις περιλαμβάνουν την επεξεργασία εικόνων προτού τις δει ο διαχειριστής, την επιλογή να εμφανιστεί μια εικόνα ασπρόμαυρη, ή τη χρήση εργαλείων που δείχνουν στον διαχειριστή σε ποιο ακριβώς σημείο σε ένα βίντεο έχει εντοπιστεί από κάποιο χρήστη ακατάλληλο περιεχόμενο. Σκοπός θα είναι να μη χρειάζεται να ελεγχθεί ένα βίντεο σε όλη τη διάρκειά του για να περιοριστεί και ο χρόνος που θα αφιερώνει ο «καθαριστής».

Στο πλευρό των διαχειριστών περιεχομένου με κλονισμένη υγεία

Στην αγωγή του ο Γκρέι υποστηρίζει ότι τον Μάρτιο του 2019 διαγνώστηκε με μετατραυματική διαταραχή και κατάθλιψη. Μέχρι και σήμερα ισχυρίζεται ότι αντιμετωπίζει προβλήματα ύπνου. Εκπροσωπείται στην Ιρλανδία από τη δικηγόρο Ντάϊαν Τρένερ. Στο πλευρό του βρίσκεται και η αγγλική μη κυβερνητική οργάνωση Foxglove, η οποία υπερασπίζεται τα ανθρώπινα δικαιώματα στον ψηφιακό κόσμο. Τα μέλη της παροτρύνουν και άλλους νυν ή πρώην «ψηφιακούς καθαριστές», που έχουν εκτεθεί σε παρόμοιο υλικό και έχει κλονιστεί η ψυχική τους υγεία, να μιλήσουν δημοσίως για τις εμπειρίες τους. Σκοπός της οργάνωσης είναι να ασκηθεί πίεση στη Facebook ώστε να άρει το πέπλο μυστικότητας με το οποίο συχνά καλύπτει τις δραστηριότητές του και να βελτιωθούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι συνθήκες εργασίας των υπαλλήλων του.

Η Κόρι Κρίντερ, νομικός η οποία στο παρελθόν έχει εκπροσωπήσει με επιτυχία και κρατούμενους στο Γκουαντάναμο, χειρίζεται στη Foxglove τις υποθέσεις των content moderators. Όπως λέει σε τηλεφωνική της συνομιλία με την «Κ», μέχρι στιγμής έχει μιλήσει με δεκάδες

ανθρώπους που είχαν αυτό το πόστο στη Facebook στην Ιρλανδία, στην Πολωνία και στην Ισπανία και παρατηρεί ότι μοιράζονται κοινά προβλήματα. Παρά το γεγονός ότι χιλιάδες άνθρωποι κάνουν αυτή τη δουλειά, δεν είναι ακόμη εύκολο για τους περισσότερους να μιλήσουν ανοικτά. Κατά την Κρίντερ μπορεί να φοβούνται ότι δεσμεύονται από τα συμφωνητικά εξεμύθειας που συνήθως υπογράφουν – αν και αυτά δεν τους απαγορεύουν να μιλήσουν σε κάποιον δικηγόρο. Ακόμη μπορεί να ανησυχούν για το εργασια-

Η βρετανική οργάνωση Foxglove υποστηρίζει διεθνώς τα δικαιώματα των «ψηφιακών καθαριστών».

κό τους μέλλον, ή να θεωρούν ότι είναι αδύνατο να στραφούν νομικά κατά ενός τεχνολογικού κολοσσού. Πρώην διαχειριστές περιεχομένου στο τμήμα Business Integrity της Facebook στην Ελλάδα, που μίλησε στην «Κ» τον περασμένο Οκτώβριο ζητώντας να μη δημο-

Η αγωγή που κατέθεσε ο πρώην διαχειριστής περιεχομένου, Κρίστοφερ Γκρέι, στις 4 Δεκεμβρίου κατά του Facebook στο Δουβλίνο.

σιοποιηθούν τα πραγματικά του στοιχεία, ανέφερε ότι του απαγορεύονταν να αποκαλύψει σε οποιονδήποτε το πόστο του. Ακόμη δεν έπρεπε να μοιραστεί σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Twitter, LinkedIn, Instagram) για ποιον εργάζεται. «Ζητούμε από αυ-

τές τις ομάδες να υπογράψουν συμφωνία τήρησης απορρήτου για να διατηρούν τις πληροφορίες που χρήζουν διαχειριστές ασφαλείας», είχε δηλώσει τότε εκπρόσωπος της Facebook στην «Κ».

«Στη Βρετανία υπάρχουν πολύ αυστηροί κανόνες και παρέ-

χεται πρόσβαση σε ψυχολογική υποστήριξη για τους αστυνομικούς οι οποίοι παρακολουθούν αποτράπαι υλικό κατά την έρευνα υποθέσεων παιδικής πορνογραφίας», λέει η Κρίντερ σε τηλεφωνική μας συνομιλία. «Οι εταιρείες κοινωνικής δικτύωσης μπορεί παλιότερα να υποστήριζαν ότι δεν γνωρίζουν ποιες είναι οι συνέπειες της μακράς έκθεσης κάποιου ανθρώπου σε ανάρμοστο υλικό. Πλέον όμως δεν έχουν καμία δικαιολογία». Όπως προσθέτει η ίδια, η προσπάθεια αξιοποίησης των αλγορίθμων και της τεχνητής νοημοσύνης για τον περιορισμό της έκθεσης των διαχειριστών σε ακατάλληλο περιεχόμενο, δεν είναι επαρκής λύση. Υποστηρίζει ότι θα υπάρχει πάντα η ανάγκη της ανθρώπινης ματιάς και φέρνει ως ενδεικτικό παράδειγμα την αδυναμία που θα είχε ένα λογισμικό στην ανίχνευση της ειρωνείας.

Πρώτη αγωγή στην Ευρώπη

Η αγωγή του Γκρέι είναι η πρώτη που κατατίθεται από πρώην διαχειριστή περιεχομένου κατά της Facebook στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρόμοιες κινήσεις έχουν γίνει στο παρελθόν στις ΗΠΑ. Μια

ανησυχπητική πτυχή πάντως που όγχει ο Γκρέι, είναι η επίδραση που άσκησε πάνω του η επαναλαμβανόμενη έκθεση σε ρατσιστικό και «ύπουλο» ακροδεξιό υλικό. Αλλάξε σταδιακά ο βαθμός ανοχής που είχε σε παρόμοια θέματα και επηρεάστηκαν έως ένα σημείο και οι πολιτικές του απόψεις. Η περιγραφή του παραπέμπει σε «πλύση εγκειφάλου». Υπό κανονικές συνθήκες, εάν δεν το επέλεγε ο ίδιος, ως ένας απλός χρήστης της πλατφόρμας δεν θα είχε πρόσβαση σε αυτές τις πληροφορίες. Τουλάχιστον όχι σε τόσο μεγάλη έκταση.

Τον Οκτώβριο η αμερικανική ενημερωτική ιστοσελίδα The Verge έδωσε στη δημοσιότητα απομαγνητοφωνήσεις από εσωτερικές συσκέψεις στη Facebook. Σε μία από τις απαντήσεις του προς εργαζομένους της εταιρείας ο ιδρυτής του μέσου κοινωνικής δικτύωσης, Μαρκ Ζούκερμπεργκ, αν και αναγνώρισε τη σοβαρότητα του ζητήματος, χαρακτήρισε «υπερβολικά» κάποια από τα ρεπορτάζ διεθνών ΜΜΕ για τις επιπτώσεις της δουλειάς των «ψηφιακών καθαριστών» στη ψυχική τους υγεία. «Δεν βλέπουν όλοι μόνο τρομερά πράγματα κάθε μέρα», είχε πει.

Ένας Έλληνας στα κελιά της Στάζι

Ο Γιώργος Μπακαλιός θυμάται όσα
βίωσε, φτάνοντας στα όρια της τρέλας

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΤΖΙΜΑ**

«...Επτάλους ξημέρωσε! Πέταξα από πάνω μου τα ρούχα του κατάντικου και φόρεσα τα δικά μου. Ντύθηκα και περίμενα με καρτερία να ανοίξει το κελί και να πετάξω στην ελευθερία». Στις φυλάκες του Μπιάουτσον II, μιας πόλης της Ανατολικής Γερμανίας κοντά στη Δρέσδη, ο Γιώργος Μπακαλιός περίμενε από στιγμή σε στιγμή την αποφυλάκισή του. Δύο χιλιάδες διακόσιες μία ημέρες στο χέρι της Στάζι, υπέφερε τα πάνδεινα. Εφτάσε στα όρια της τρέλας. Και τώρα άφηνε πίσω του τον μακρύ αυτό εφιάλτη. Ηταν 26 Μαΐου 1976 και από την άλλη πλευρά του τείχους, στο Δυτικό Βερολίνο, τον περίμεναν η σύζυγος και τα δύο παιδιά τους, και, βεβαίως, η ελευθερία.

«Τα τυπώματα του ρολογιού της παλιάς εκκλησίας απέναντι από τη φυλακή μου θύμιζαν κάθε τόσο ότι οι ώρες περνούσαν και τίποτα δεν γινόταν», σημειώνει ο Γιώργος Μπακαλιός στο υπό έκδοση βιβλίο του με τίτλο «Φουρτουνιασμένοι ορίζοντες», στο οποίο περιγράφει τα βασανιστήρια, ψυχολογικά (κυρίως) και σωματικά, στα οποία υποβλήθηκε στα υπόγεια τούνελ της Στάζι. «Κάποια στιγμή το ρολόι τυπώσε 12 φορές. Το μέτρημα των τυπώων με

ώθησε σχεδόν στην παραφροσύνη. Πέταξε από πάνω μου τα δικά μου ρούχα και φόρεσε πάλι τη μισπητο στολή του κατάρτιου. Αρχισα να πιστεύω ότι αυτό που βίωνα, δεν ήταν τίποτα άλλο παρά μια καινούργια μέθοδος βασανιστηρίων με απώτερο σκοπό την εξόντωσή μου. (...) Ενώσις στο κεφάλι μ'αφόρρητα πίεση, φοβήθηκα ότι θα πάθω εγκεφαλικό. Και τότε άνοιξε η πόρτα του κελιού και ο δεσμοφύλακας μου έβαλε τις φωνές: “Ο δικηγόρος σας περιμένει για να σας παραλάβει”.

Το μαρτύριο του Μπακαλιού είχε φτάσει στο τέλος του αλλά τα όσα υπέστη από την ημέρα, 15 Μαΐου του 1970, που ως κοινωνικός λειτουργός είχε περάσει από το Δυτικό στο Ανατολικό Βερολίνο και τον συνέλαβε η Στάζι ως «κατασκοπο του ναυπηγικών μυστικών υπηρεσιών», θα σφράγισαν τον μετέπειτα βίο του. Τον είχαν «δώσει» στη Στάζι Έλληνες μεταναστεύοντες που οποιόσ βοήθουσε χωρίς να υποψιάζεται ότι, όπως θα αποδειχθεί αργότερα που άνοιξαν τα αρχεία, ήταν πληροφοριοδότης της.

Τη μοιραία εκείνη μέρα ο Μπακαλιός είχε πάρει μαζί του στον ανατολικό τομέα και τον υπέργηρο πατέρα του «για να γνωρίσει, όπως του είπα, και την άλλη Γερμανία που βρίσκεται πίσω από το

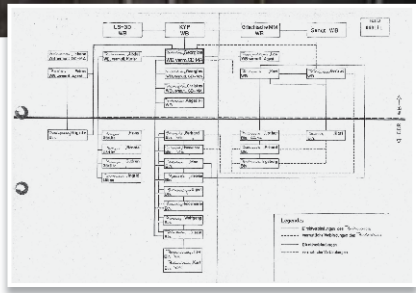
Μαρτύριο με αίσιο τέλος

Ο Μπακαλιός με την οικογένειά του αμέσως μετά την αποφυλάκισή του.

Η απόφαση
του στρατιωτικού
εισαγγελέα
για πρόωπη
αποφυλάκιση
καθώς είχε
εκτίσει το ήμισυ
και πλέον της
ποινής του.

Το σχεδιάγραμμα της ΣΤΑΖΙ για το υποτιθέμενο κατασκοπικό δίκτυο που διηύθυνε ο Μπακαλιός. Σε αυτό υπάρχουν ονόματα Ελλήνων του Δυτικού Βερολίνου που τους γνώριζε και άλλα παντελώς άγνωστα του, όπως λέει.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ποιοί ήταν οι καταδότες

Ο Μπακαλιός καταδικάστηκε σε κάθειρξη δώδεκα χρόνων για κατασκοπεία υπέρ δυτικών μουσικών υπηρεσιών και κυρίως της ελληνικής ΚΥΠ. Ο ίδιος αρνήθηκε από την πρώτη κιόλας στιγμή την κατηγορία, επιμένοντας ότι οι συνεχείς επισκέψεις του στο Ανατολικό Βερολίνο είχαν ως σκοπό την εξυπηρέτηση Ελλήνων μεταναστών από το Δυτικό για την εξασφάλιση βίζας εξόδου από το έδαφος της ΓΔΔ. Ως υπάλληλος της Διακονίας της Ευαγγελικής Εκκλησίας παρείχε υποστήριξη στους Έλληνες και σε άλλες δραστηριότητες τους εντός του Δυτικού Βερολίνου, αλλά το πηγαίνελα στο Ανατολικό κίνησε τις υποψίες της φονβερς Στάζι που τον έθεσε υπό παρακολούθηση. Μετά την πώση του Τείχους, ο Μπακαλιός αναζήτησε και βρήκε στα αρχεία της Στάζι τον φάκελό του που ξεπερνούσε τις 11.000 σελίδες και εκπληκτος είδε ότι καταδοτές ήταν δύο Έλληνες γνωστοί του. Όταν η Ελλάδα αποκατέστησε διπλωματικές σχέσεις με την Ανατολική Γερμανία εξεδήλωσε ενδιαφέρον για την τύχη του Μπακαλιού. Το 1976, η δυτικογερμανική κυβέρνηση κατέβαλε το ποσό των 100.000 μάρκων στο πλαίσιο συμφωνίας μεταξύ των δύο πλευρών για την εξαγορά της ποινής κάποιων πολιτικών κρατούμενων στην Ανατολική Γερμανία και αφέθηκε ελεύθερος.

για τις ζημιές που μας κάνατε ως πράκτορας των ιμπεριαλιστικών μυστικών οργάνωσεων”, μου είπε σε άγριο ύφος ο ανακριτής. “Δεν είμαι πράκτορας κανενός, ούτε ξέρω για τι μου μιλάτε”, του απάντησα».

Τα σωματικά βασανιστήρια δεν έλειπαν από το «ρεπερτόριο» της Στάξι, όμως το μεγάλο της όπλο ήταν η ψυχολογική βία, την οποία υπέσθη (και) ο Μπακαλιός σε σημείο που, όπως γράφει, τον έφερναν στα πρόθυρα της τρέλας. «Η κατάσταση αυτή, σε συνδυασμό με τη μεθοδική στήρση του ύπνου, με έφερναν στα πρόθυρα της παραφροσύνης». Μία μέρα ο Μπακαλιός παραπονέθηκε στον ανακριτή ότι υποφέρει από πονοκεφαλίες και παρακάλεσε να εξεταστεί από γιατρό. «Το ότι σας πονάει το κεφάλι, οφείλεται, χωρίς αμφιβολία, στη συμπεριφορά σας. Εάν μας πείτε την αλήθεια, να είστε βέβαιος ότι θα σας περάσουν όλα», ήταν η απάντηση.

«Λίγες μέρες μετά την επίσκεψη στον “γιατρό” έκανε την εμφάνισή

του ένα περίεργο φαινόμενο. Είτε είχα τα μάτια κλειστά είτε ανοικτά, ξεπετάγονταν μπροστά μου περιέργες μορφές, οι οποίες χοροπηδούσαν. Γυναίκες και ανδρικές μορφές με κέρατα, με ουρά και κατσικοπόδαρα. Πελώρια πτηνά με ράμφη, που είχαν δόντια. Είχα χάσει την αίσθηση της πραγματικότητας. Βρισκόμουν ήδη σε μια προχωρημένη κατάσταση σχιζοφρένειας. Κάποτε άνοιξε η πόρτα του κελιού και δύο πανύψηλοι, γεροδεμένοι άνδρες, με άρπαξαν. Χωρίς να πουν μια λέξη, με έγδυσαν. Σέρνοντάς με, άνοιξαν μια άλλη πόρτα και με έριξαν σε έναν τελείως σκοτεινό χώρο. Όταν έμεινα μόνος, με κατακυριεύσε ο φόβος. Προσπάθησα να ανιχνεύσω με χέρια και πόδια τον χώρο. Κατάλαβα ότι βρίσκομαι σε κελί με μαλακούς και χωρίς γωνίες τοίχους, σαν να ήταν καλυμμένοι με καουτσούκ. Φοβήθηκαν προφανώς μήπως αυτοκτονήσω και με μετέφεραν σε κελί με προστατευόμενους τοίχους».

LIMASSOL

Christmas

LAND

29/11/2019-12/01/2020

(ΠΑΛΙΟ ΛΙΜΑΝΙ ΛΕΜΕΣΟΥ)

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

Από τον Βόρειο Πόλο στη μαύρη τρύπα

Σημαντικές επιστημονικές ειδήσεις που μας κληροδότησε το 2019 και οι οποίες αμφισβήτησαν πολύχρονα δεδομένα

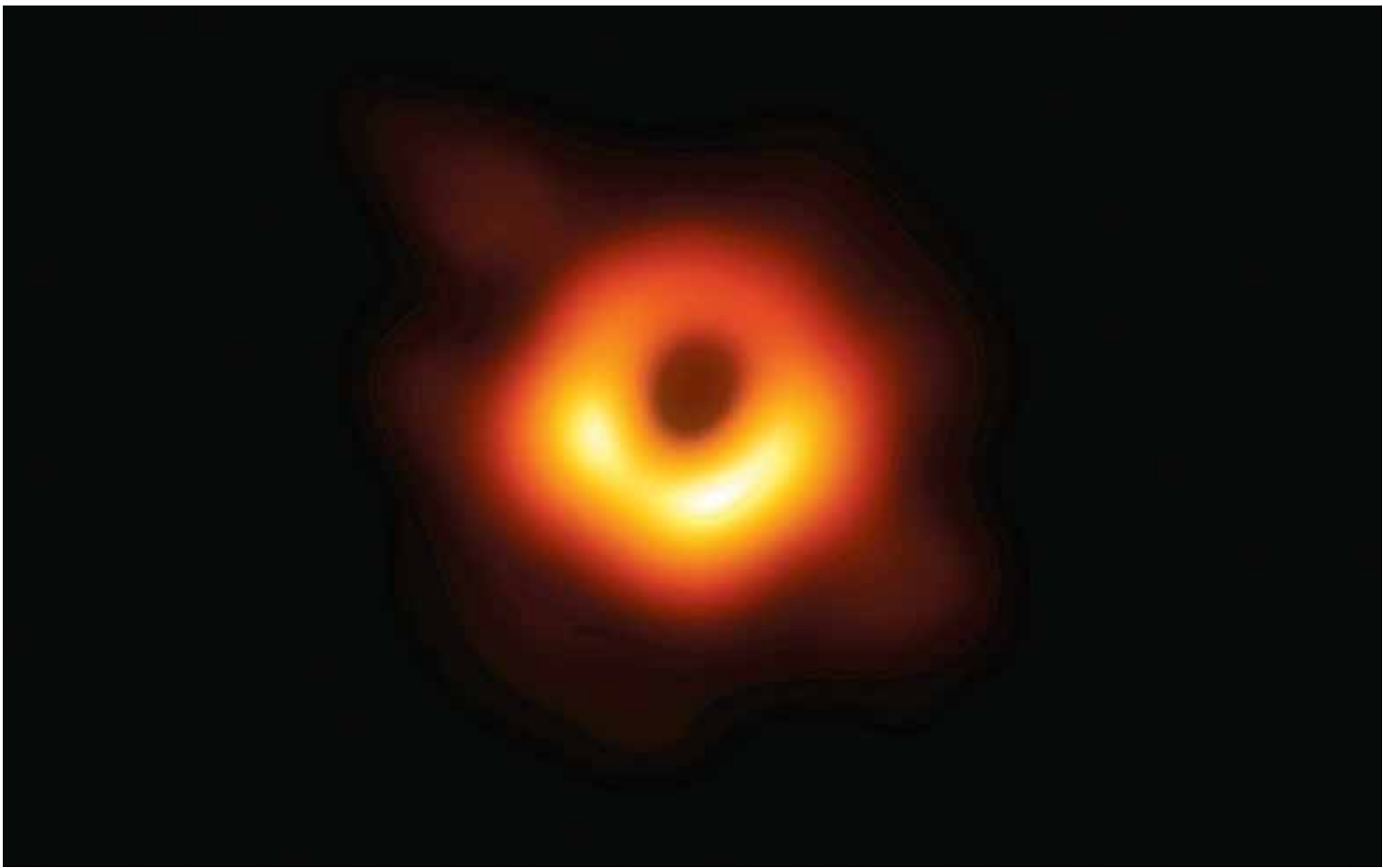
Πολλές και εξαιρετικά ενδιαφέρουσες οι επιστημονικές ειδήσεις που μας άφησε ως κληρονομιά το 2019. Όλες συνέβαλαν στον εμπλουτισμό της ανθρώπινης γνώσης και των αμφισβητήσεων σε ευρείς θεματικούς τομείς, από την Παλαιοντολογία μέχρι την Αστροφυσική και τις Γεωλογικές Επιστήμες.

1 Πού βρίσκεται, τελικά, ο Βόρειος Πόλος;

Πιστεύετε ότι ο Βόρειος Πόλος βρίσκεται στην κορυφή της γήινης σφαίρας; Θα πρέπει να το ξανασκεφτείτε, διότι νέα επιστημονικά δεδομένα υποδεικνύουν ότι ο μαγνητικός Βορράς του πλανήτη βρίσκεται σε σημαντική απόσταση από τις 90 μοίρες βορείως, καθώς και ότι διαρκώς μετακινείται. Πρόσφατα, η μετακίνησή του υπήρξε πολύ μεγαλύτερη από αυτή που εκτιμούσαν οι επιστήμονες, γεγονός που τους επέβαλε να επικαιροποιήσουν το Παγκόσμιο Μαγνητικό Πρότυπο, έναν χρόνο νωρίτερα από το προγραμματισμένο. Σήμερα, ο μαγνητικός Βόρειος Πόλος, εκεί δηλαδή που δείχνει η ακίδα της πυξίδας, προσεγγίζει κατά περίπου 56 χλμ. τον χρόνο, στη Ρωσία. Η μεταβολή του Παγκόσμιου Μαγνητικού Προτύπου εξασφαλίζει ότι τα σύγχρονα όργανα πλοήγησης θα εξακολουθήσουν να λειτουργούν κανονικά, ενώ ταυτόχρονα αποκαλύπτει ότι συνεχίζονται τα μυστήρια των γεωεπιστημών κάτω από την επιφάνεια του πλανήτη.

2 Ανάσταση νεκρών εγκεφαλικών κυττάρων

Ένα βασανιστικό ερώτημα της ανθρωπότητας είναι σε ποιο σημείο τελειώνει η ζωή και αρχίζει ο θάνατος. Οι επιστήμονες κατέστησαν ακόμα πιο βολή τη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα σε ζωή και θάνατο, όταν κατάφεραν να αποκαταστήσουν την κυτταρική λειτουργία σε εγκεφάλους που είχαν αφαιρεθεί από σφαγιασθέντες χοίρους. Παρότι οι εγκεφάλοι των χοίρων δεν είχαν καμία ανώτερη λειτουργία, ορισμένα κύτταρα ανέκτησαν τις μεταβολικές δραστηριότητές τους. Η έρευνα βρίσκεται σε αρκετά πρώιμο στάδιο, ωστόσο ανατρέπει τις έως πρότινος επιστημονικές παραδοχές, πολλαπλασιάζοντας τα μεταφυσικά αινίγματα.

Για πρώτη φορά, μια μεγάλη συστοικία τηλεσκοπίων κατάφερε να φωτογραφίσει μια μαύρη τρύπα, στο κέντρο του γαλαξία Μεσιέ 87.

Η Θεωρία της Γενικής Σχετικότητας του Αλβέρτου Αϊνστάιν προέβλεπε με ακρίβεια την ύπαρξη του συμπαντικού τέρατος που αποκαλείται μαύρη τρύπα.

3 Επιτέλους, μια μαύρη τρύπα σε φωτογραφία

Το Τηλεσκόπιο Ορίζοντα Γεγονότων, που στην ουσία είναι μια μεγάλη συστοικία τηλεσκοπίων, κατάφερε να φωτογραφίσει για πρώτη φορά μια μαύρη τρύπα, η οποία βρίσκεται στο κέντρο του γαλαξία Μεσιέ 87, σε απόσταση 54 εκατ. ετών φωτός από τη Γη. Η εμβληματική εικόνα του λαμπερού δακτυλίου ακτινοβολίας έχει γίνει διάσημη παγκοσμίως. Η Θεωρία της Γενικής Σχε-

τικότητας του Αλβέρτου Αϊνστάιν, που διατυπώθηκε πριν από έναν αιώνα, προέβλεπε την ύπαρξη αλλά και τα χαρακτηριστικά αυτού του συμπαντικού τέρατος με εντυπωσιακή ακρίβεια. Η κατακλυσμική συμπαντική ρουφήχτρα μπορεί να ξεπερνά τα όρια της φαντασίας αλλά όχι τις μαθηματικές μας γνώσεις. Επίσης, η παγκόσμια επιστημονική συνεργασία που οδήγησε στην εντυπωσιακή ανακάλυψη αποδεικνύει ότι μπορούμε να δουλέψουμε μαζί σε παγκόσμια κλίμακα, προς έναν κοινό στόχο – κάτι που πρέπει να συμβαίνει συχνότερα, αν θέλουμε να επιβιώσουμε ως είδος και να συνεχίσουμε την εξερεύνηση του συναρπαστικού σύμπαντος του οποίου αποτελούμε τμήμα.

4 Οι αρχαιότεροι Ευρωπαίοι πρόγονοί μας

Το ανθρώπινο οικογενειακό δένδρο, έτσι όπως το γνωρίζαμε μέχρι σήμερα, έχει πλέον μια θέση στον κάδο των απορριμμάτων. Παραμένουμε,

φυσικά, ένα είδος που ξεπήδησε από την Αφρική. Ο μακρινός πρόγονός μας, ο Homo Sapiens, εξελίχθηκε σε πολλές τοποθεσίες της Μαύρης Ηπείρου. Πριν από 70.000 χρόνια, κάποιοι πρόγονοί μας εγκατέλειψαν την ήπειρο προκειμένου να εποικίσουν ολόκληρο τον κόσμο. Σήμερα, ωστόσο, γνωρίζουμε ότι υπήρξε και πρότερη διασπορά. Εφέτος ανακαλύφθηκαν σημαντικά ευρήματα στην Ελλάδα. Στην οροφή σπηλαιοῦ της Πελοποννήσου εντοπίστηκαν δύο τσακισμένα κρανία. Το ένα ανήκει σε έναν Νεάντερταλ και χρονολογείται πριν από 170.000 χρόνια, ενώ το δεύτερο σε Homo Sapiens και είναι ηλικίας 210.000 ετών. Είναι δηλαδή πολύ παλαιότερο και εντοπίστηκε πολύ μακρύτερα από οποιοδήποτε άλλο σχετικό εύρημα.

5 Γονιδιακή επεξεργασία: ελπίδες και φόβοι

Τον Σεπτέμβριο, μια ανακοίνωση συγκλόνισε την επιστημονική κοινότητα. Ο Κινέζος Χε Τζενκούι

ανακοίνωσε τη γέννηση διδυμων κοριτσιών των οποίων το γονιδίωμα είχε τροποποιηθεί, έτσι ώστε να έχουν ανοσία στο ιό HIV.

Η είδηση απέδειξε ότι είναι πολύ πιο ρεαλιστική η δυνατότητα τροποίησης της γενετικής δομής μας κατά το δοκούν, γεγονός που πιθανώς να ανοίξει το κουτί της Πανδώρας. Το θετικό αυτής της μάλλον εφιαλτικής εξέλιξης είναι ότι πυροδότησε μια διεθνή συζήτηση, καθώς και παγκόσμιες πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην αποτροπή της ανεξέλεγκτης εφαρμογής τέτοιων μεθόδων γενετικής τροποίησης. Την ίδια στιγμή, μια νέα μέθοδος μοριακής γενετικής επεξεργασίας ενίσχυσε τις ελπίδες της επιστημονικής κοινότητας για την αποκατάσταση των γενετικών μεταλλάξεων που προκαλούν ασθένειες όπως ο καρκίνος, η κυστική ίνωση, η δρεπανοκυτταρική αναιμία και η νευροεκφυλιστική νόσος Tay Sacks.

THE NEW YORK TIMES

Πειραματικές θεραπείες και ψυχεδελικά στην υπηρεσία της Ιατρικής

Της **KNVUL SHEIKH**
THE NEW YORK TIMES

Σίγουρα είναι πολύ δύσκολο να απομονώσει κανείς τις σημαντικότερες εξελίξεις στον χώρο της υγείας σε μία δεδομένη χρονιά. Ωστόσο, μέσα στο 2019 υπήρξαν ορισμένα ιατρικά ζητήματα που ξεχώρισαν.

1 Η εκδικητική επανεμφάνιση της ιλαράς

Η ιλαρά, ένα επικίνδυνο λοιμώδες νόσημα, επανεμφανίστηκε στον πλανήτη μας προκαλώντας χιλιάδες κρούσματα και πολλούς θανάτους. Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώσε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, το 2018 πέθαναν από ιλαρά περισσότεροι από 140.000 άνθρωποι σε όλον τον κόσμο. Μέσα στους τέσσερις πρώτους μήνες του 2019, 179 κράτη ανέφεραν 16.193 κρούσματα ιλαράς, δηλαδή 117.000 περισσότερα από την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους.

Οι περισσότεροι γονείς στις ΗΠΑ, αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο, εμβολιάζουν τα παιδιά τους. Ωστόσο, καταγράφεται μια εξαιρετικά ανησυχητική τάση: η γιγάντωση του αντιεμβολιαστικού κινήματος, προϊόν των ανυπόστατων ψευδοεπιστημονικών φημών που διαδίδονται με ταχύτητα πυρκαγιάς στο Διαδίκτυο, της εγγενούς δυσπιστίας στις μεγάλες φαρμακευτικές βιομηχανίες και, βεβαίως, της εμφάνισης πληθώρας διασήμων που δηλώνουν στρατευμένοι στο αντιεμ-

βολιαστικό κίνημα. Αυτό ήταν το εκρηκτικό μείγμα που πυροδότησε την επανεμφάνιση της ιλαράς, με τραγικά αποτελέσματα. Επιδημικές εστίες υπάρχουν σε ΗΠΑ, Βρετανία, Νέα Ζηλανδία, Ινδονησία, Φιλιππίνες, Μαδαγασκάρη, Βενεζουέλα και δεκάδες άλλες

Επιδημικές εστίες ιλαράς εμφανίστηκαν σε δεκάδες χώρες όπου τα τελευταία χρόνια η ασθένεια είχε εξουδετερωθεί.

χώρες, όπου τα τελευταία χρόνια η ασθένεια είχε εξουδετερωθεί.

2 Δεν υπάρχει «υγιεινό κάπνισμα»

Από τον Αύγουστο, στις ΗΠΑ έχουν καταγραφεί 2.506 κρούσματα αναπνευστικών λοιμώξεων και 54 θάνατοι που συνδέονται με τη χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου. Οι περισσότεροι ασθενείς διήνυσαν τη δεκαετία των 20 και ήταν γενικών υγείας. Ως συνέπεια, όμως, ατμισματος νικοτίνης, μαρικουάνας ή κάποιου συνδυασμού των δύο, πολλοί κατέληξαν στα τμήματα επειγόντων των νοσοκομείων, με έντονη δύσπνοια. Το πιθανότερο αίτιο των προβλημάτων είναι το έλαιο της βιταμίνης Ε.

Από τον Αύγουστο, στις ΗΠΑ έχουν καταγραφεί 2.506 κρούσματα αναπνευστικών λοιμώξεων και 54 θάνατοι που συνδέονται με το άτιμσμα.

3 Κι όμως, ενίστε το AIDS θεραπεύεται

Περίπου 12 χρόνια μετά τη θεραπεία του πρώτου ασθενή από AIDS, επιστήμονες κατάφεραν να θεραπεύσουν και έναν δεύτερο. Η αναπάντεχη επιτυχία επιβεβαιώνει ότι η θεραπεία της ασθένειας είναι ρεαλιστική. Και τα δύο ορόσημα της σύγχρονης Ιατρικής σημειώθηκαν όταν οι ασθενείς υποβλήθηκαν σε μεταμόσχευση μυελού των οστών, ως θεραπεία κατά του καρκίνου – και όχι της ανοσοποιητικής ανεπάρκειας. Αν και προφανώς αυτή η θεραπευτική προσέγγιση δεν είναι ρεαλιστική για τα εκατομμύρια ανθρώπων που πάσχουν από AIDS, ο επανεξοπλισμός των κυττάρων του ανοσοποιητικού συστήματος

μπορεί να αποτελέσει μια μελλοντική λύση.

4 Υπερανθεκτικά βακτήρια, η απειλή του μέλλοντος

Υπερανθεκτικά στελέχη μικροοργανισμών κάθε είδους κάνουν θραύση σε νοσοκομεία και οίκους ευηρίας, σε διεθνές επίπεδο. Μόνο την τελευταία πενταετία, ο μύκητας *Candida auris* «παγκοσμιοποιήθηκε» και έπληξε μια μονάδα εντατικής θεραπείας φημισμένου βρετανικού νοσοκομείου και μόλυψε περισσότερους από 800 ανθρώπους στις ΗΠΑ, οδηγώντας στον θάνατο τους μισούς από αυτούς μέσα σε 90 ημέρες. Μετά την

εμφάνισή του, ο μύκητας είναι αδύνατο να εξουδετερωθεί από κάποια υγιεινονομική δομή. Ορισμένα νοσοκομεία αναγκάστηκαν να ξηλώσουν ψευδοροφές και δάπεδα προκειμένου να τον ξεφορτωθούν.

5 Νέα θεραπεία για τη φυματίωση

Ήδη από το 2006 οι επιστήμονες γνώριζαν ότι υπήρχε ένα τρομακτικό νέο στέλεχος του βακίλου του Κox, της φυματίωσης, το οποίο ήταν ανθεκτικό σε όλα τα αντιβιοτικά που χορηγούνταν ως θεραπεία. Η διάγνωση φυματίωσης από τον συγκεκριμένο βάκιλο ισοδυναμούσε με θανατική καταδίκη. Ωστόσο, κλινικές μελέτες που πραγματοποιούνται στη Νότια Αφρική οδήγησαν σε μια νέα φαρμακευτική αγωγή, αποτελούμενη από τρία σκευάσματα, η οποία μπορεί να θεραπεύσει τους περισσότερους αρρώστους εντός μερικών μηνών.

6 Μύκητες με κομβικό ρόλο στην υγεία

Στα ποντίκια και στους ανθρώπους που πάσχουν από παγκρεατικό καρκίνο οι μύκητες πολλαπλασιάζονται κατά 300.000 φορές συγκριτικά με αυτούς που υπάρχουν σε υγιείς ιστούς. Οι επιστήμονες διαπίστωσαν ότι ένας μύκητας (*Malassezia*) που προκαλεί ερεθισμό του δέρματος και πιτυρίδα συνδέεται και με τις φλεγμονώδεις νόσους του εντέρου. Από μια άλλη έρευνα διαπιστώθηκε ότι ήταν παρών σε εξαιρετικά υψηλά επίπεδα σε άτομα που έπασχαν

από καρκίνο του παγκρέατος. Η πειραματική χορήγηση αντιμυκητιασικών φαρμάκων σε πειραματόζωα θεράπευσε τα ποντίκια από τους μύκητες και δεν επέτρεψε στους καρκινικούς όγκους να μεγαλώσουν.

7 «Ψυχεδελική» ιατρική, καινοτόμες λύσεις

Επιστήμονες επινόησαν σε χρόνο ρεκόρ μια πειραματική θεραπεία προκειμένου να θεραπεύσουν ένα οκτάχρονο κορίτσι που έπασχε από σύνδρομο Μπάιαν, μια πολύ σπάνια γενετική ασθένεια που προκαλεί τάχιστα νευροεκφυλισμό και είναι θανατηφόρα. Είναι η πρώτη προσωποποιημένη θεραπεία για γενετική ασθένεια που εφαρμόστηκε ποτέ. Επίσης, έχει αρχίσει να δοκιμάζεται η αποτελεσματικότητα ψυχεδελικών φαρμάκων προκειμένου να θεραπευθεί ένα ευρύ φάσμα ψυχιατρικών ασθενειών. Τον Σεπτέμβριο, η ιατρική σχολή του πανεπιστημίου Τζονς Χόπκινς ανακοίνωσε τη δημιουργία κέντρου για την έρευνα ουσιών όπως το LSD και η ψιλοκυβίνη, η οποία ανιχνεύεται σε παραισθησιογόνα μανιτάρια και στον ανθρώπινο οργανισμό και έχει παρόμοια δράση με το LSD, τη μεσκαλίνη και τη διμεθυλοτρυπταμίνη, ένα σημαντικό αφέψημα που προκαλεί παραισθήσεις. Ήδη, μια έρευνα διαπίστωσε ότι η ψιλοκυβίνη ίσως είναι πιο αποτελεσματική στη διακοπή του καπνίσματος από ό,τι τα διαδερμικά έμπλαστρα νικοτίνης.

SOS για κλίμα

Η κλιματική αλλαγή είναι εδώ. Δύο μελέτες που εκπονήθηκαν από τη Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή του ΟΗΕ αποδεικνύουν τις επιβατικές συνέπειες της ανθρώπινης δραστηριότητας σε Γη και ωκεανούς. Στην πρώτη μελέτη καθίσταται σαφές ότι ο άνθρωπος ευθύνεται για την επιδείνωση της κατάστασης των εδαφών, την επέκταση των ερήμων, την καταστροφή των δασών και την ώθηση δεκάδων ειδών στο κατώφλι του αφανισμού. Οι επιστήμονες επισημαίνουν ότι μια χορτοφαγική διατροφή μπορεί να βοηθήσει στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Στη δεύτερη μελέτη, επισημαίνεται ότι οι πάγοι λιώνουν αλλά και ωκεάνια ύδατα υπερθερμαίνονται, με αποτέλεσμα τη διαστολή τους. Από κοινού οι δύο αυτοί παράγοντες συμβάλλουν στην αύξηση της στάθμης των θαλασσών, γεγονός που αναμένεται να επηρεάσει δυσμενώς 700 εκατ. ανθρώπους που ζουν σε παράκτιες περιοχές. Την ίδια στιγμή, η τήξη των πάγων της Γροιλανδίας, ακόμα και στο νοτιοδυτικό τμήμα της, που διαθέτει πλήθος παγετώνων, έχει επιταχυνθεί τόσο ώστε οι επιστήμονες να πιστεύουν, πλέον, ότι έχουμε προσεγγίσει το σημείο χωρίς επιστροφή. Ο Αρκτικός Κύκλος υπερθερμαίνεται με περίπου διπλάσια ταχύτητα από τον υπόλοιπο πλανήτη. Τέλος, οι ερευνητές που ασχολούνται με την κλιματική αλλαγή απευθύνουν έκκληση για άμεση δράση: επιβάλλεται η κατακόρυφη μείωση των εκπομπών αερίων, τα οποία ευθύνονται για το φαινόμενο του θερμοκηπίου, προκειμένου να αποτραπούν τα χειρότερα για τον πλανήτη.

Πρώτος εχθρός της καρδιάς τα ύπουλα τρανς λιπαρά

Αυξάνουν την κακή χοληστερίνη και μειώνουν την καλή - Ευρωπαϊκός κανονισμός θέτει όρια στην περιεκτικότητά τους στα τρόφιμα

Της **ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ**

Αποτελούν τον υπ' αριθμόν ένα κίνδυνο για την υγεία, αλλά μόνο το ένα τρίτο των Ελλήνων γνωρίζει κάτι για τα τρανς λιπαρά, που περιέχονται σε πολλά έτοιμα, συσκευασμένα και προπαρασκευασμένα τρόφιμα. «Παλιότερα ως μεγαλύτερη απειλή για την καρδιά θεωρούσαμε τα κεκορεσμένα· πλέον έχειδειχθεί ότι τα τρανς λιπαρά είναι το πιο επιβλαβές για την καρδιά τρόφιμο στον κόσμο. Είναι πέντε φορές πιο επικίνδυνα από τα επίσης επικίνδυνα κεκορεσμένα», εξηγεί στην «Κ» η κ. Μαρία Μποτσιβάλν, πρώην διευθύντρια Τροφίμων στο Γενικό Χημείο του Κράτους, βασική συντάκτρια του Κώδικα Τροφίμων, επισημονική συνεργάτιδα στο Εθνικό Ιδρυμα Ερευνών. Τα τρόφιμα αυτά καταναλώνονται αφειδώς σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και παγκόσμια, από νεαρά κυρίως άτομα, προκαλώντας έναν από τους μεγαλύτερους «πονοκεφάλους» στον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που πρόσφατα έλαβαν μέτρα. «Ο ΠΟΥ εξέδωσε συστάσεις, όμως δραστική μείωση της κατανάλωσής τους αναμένεται να επιφέρει ο ευρωπαϊκός κανονισμός (2019/649) που θέτει αυστηρά όρια στην περιεκτικότητα τρανς λιπαρών στα τρόφιμα. Δεκαπέντε χρόνια πήρε στους Ευρωπαίους αξιωματούχους και υπηρεσίες κρατών-μελών, στους εκπροσώπους της βιομηχανίας τροφίμων και των καταναλωτών να συμφωνήσουν για τα μέτρα που θα έπρεπε να ληφθούν. Ποια είναι αυτά; Η περιεκτικότητα τρανς λιπαρών σε τρόφιμα δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 2 γραμμάρια ανά 100 γρ. λίπους του τροφίμου. Ο κανονισμός είναι ήδη σε ισχύ, ενώ έχει δοθεί ένα χρονικό περιθώριο συμμόρφωσης μέχρι την 1η Απριλίου 2021».

Οι εξαιρέσεις

Από τον κανονισμό εξαιρούνται τα τρανς λιπαρά που αποτελούν φυσικά συστατικά του λίπους των μυρκαστικών (αγελάδες, πρόβατα, κατσίκια). Κι αυτό διότι, όπως εξηγεί η κ. Μποτσιβάλν, «δεν είναι βέβαιο ότι τα τρανς λιπαρά που περιέχονται στο γάλα, το βούτυρο, το κρέας των μυρκαστικών είναι επιβλαβή. Αυτά υπάρχουν και στο γυναικείο γάλα θηλασμού. Οι έρευνες έχουν εξαγάγει αντικρουόμενα πορίσματα, ενδέχεται να είναι και επωφελή. Ο κανονισμός δεν επιβάλλει την αναγραφή των τρανς στην ετικέτα των τροφίμων, όμως ως καταναλωτές αναζητούμε στα συστατικά τα υδρογονωμένα λίπη, που πρέπει να αναγράφονται αν έχουν χρησιμοποιηθεί», συμπληρώνει.

Αλλά τι είναι τα τρανς λιπαρά; «Είναι ένας ιδιαίτερος τύπος λίπους που παράγεται βιομηχανικά με την υδρογόνωση ελαίων ώστε να γίνουν πιο στερεά. Τρανς υπάρχουν μόνο στα μερικώς υδρογονωμένα έλαια. Ο λόγος που γίνεται αυτή η στερεοποίηση είναι καθαρά τεχνολογικός, για να έχει το προϊόν, π.χ. οι κατεψυγμένες ζύμες, την επιθυμητή στερεή αλλά εύπλαστη υφή, να είναι ευκολομεταχειρίστες χωρίς να διαλύονται. Επίσης, η στερεοποίηση αυξάνει τη διατηρησιμότητα στο ράφι».

Γιατί είναι τόσο επικίνδυνα; «Γιατί έχειδειχθεί ότι ευθύνονται κατ' αρχάς για καρδιοπάθειες και εγκεφαλικά. Ακόμη, λειτουργούν αρνητικά στον διαβήτη τύπου Β, ενοχοποιούνται για ορισμένες μορφές καρκίνου, συνδέονται με το Αλτσχάιμερ και τα προβλήματα μνήμης, επιρεάζουν την ποιότητα του ανδρικού σπέρματος και του ωαρίου και ενοχοποιούνται για αποβολές», τονίζει η κ. Μποτσιβάλν. Σε ό,τι αφορά την καρδιά, τα τρανς λιπαρά συνδέονται με τη χοληστερίνη. «Αυξάνουν την κακή χοληστερίνη (LDL) και ταυτόχρονα μειώνουν την καλή (HDL), ενώ τα κεκορεσμένα αυξάνουν την κακή χοληστερίνη αλλά δεν μειώνουν την καλή. Επιπλέον, τα τρανς λιπαρά ενεργοποιούν στον οργανισμό την απολιποπρωτεΐνη Α, η οποία συνδέεται με την ανάπτυξη αθηρωματικής νόσου. Θεωρείται επικίνδυνη, ενώ σε ορισμένους ανθρώπους η παρουσία της είναι κληρονομική. Πάντως, μπορεί να με-

Ενεργοποιούν στον οργανισμό την απολιποπρωτεΐνη Α, η οποία συνδέεται με την ανάπτυξη αθηρωματικής νόσου.

τρηθεί εργαστηριακά, πράγμα που δεν γίνεται στις συνθήσεις εξετάσεις». Για όλους τους παραπάνω λόγους ο ΠΟΥ έχει εκδώσει αυστηρές συστάσεις. «Συνιστά η ενέργεια που λαμβάνουμε από τρανς λιπαρά να μην ξεπερνά το 1% της συνόλου της προσληφθείσας ενέργειας, δηλαδή 2,2 γραμμάρια σε μια τυπική διατροφή των 2.000 θερμίδων την ημέρα. Σε ανάλογο ποσό πρόσληψης και μάλιστα χαμηλότερο (1,5 γρ.) οδηγεί ο περιορισμός του ευρωπαϊ-

κού κανονισμού. Επιπλέον, ο ΠΟΥ, το 2018 πρότεινε προς τα 194 κράτη-μέλη του, το πενταετές πρόγραμμα Replace, δηλαδή την ουσιαστική αντικατάσταση των τρανς με βάση συγκεκριμένες πολιτικές, ανάμεσα στις οποίες και τον περιορισμό των επεξεργασμένων, έτοιμων φαγητών», αναφέρει η κ. Μποτσιβάλν.

Τα καταναλώνουν οι νέοι

Ποια είναι η κατάσταση στην Ελλάδα; «Σε έρευνα που διενήργησε επί dietia (2013-2015) ο Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων σχετικά με την ενημέρωση των πολιτών γύρω από τα τρανς λιπαρά προέκυψε ότι μόνο το 28,8% του πληθυσμού άνω των 25 ετών είχε ακούσει ή διαβάσει τον όρο τρανς λιπαρά. Δεν υπήρχαν νομοθετημένα ανώτατα όρια περιεκτικότητας τρανς λιπαρών, παρά

μόνο μία απόφαση του υπουργείου Υγείας το 2013 για τα κυλκεία των σχολείων, που επέβαλε ως ανώτατο όριο περιεκτικότητας τρανς λιπαρών σε τρόφιμα το 0,1%», λέει η κ. Μποτσιβάλν. Τις τελευταίες δεκαετίες έχει σημειωθεί μείωση της περιεκτικότητας των τρανς λιπαρών σε ορισμένα βιομηχανικά τρόφιμα, αλλά όχι σε όλες τις χώρες. Σε εννέα χώρες της Κεντρικής και Νότιας Ευρώπης και πέντε κράτη-μέλη (Σουηδία, Κροατία, Πολωνία, Βουλγαρία και Σλοβενία), τα επίπεδα των τρανς λιπαρών σε συσκευασμένα μπισκότα, κέικ και γκοφρέτες παραμένουν υψηλά. Επίσης, έρευνες έδειξαν ότι άτομα 18-30 ετών, φοιτητές και άτομα με χαμηλό εισόδημα καταναλώνουν πολύ μεγαλύτερες ποσότητες τρανς λιπαρών από τις καθορισθείσες από τον ΠΟΥ.

Τρόφιμα που περιέχουν τρανς λιπαρά

- Μαργαρίνες
- Αλείμματα ψωμιού
- Ζύμες
- Σφολιάτες και σφολιάτοειδή
- Ετοιμες πίτσες
- Μπισκότα
- Γκοφρέτες
- Αρτοσκευάσματα
- Κέικ
- Τσιπς
- Προϊόντα ταχυφαγείου (nuggets κοτόπουλου, τηγανιτές πατάτες)

Η «μαύρη λίστα»

Σε ποια τρόφιμα περιέχονται τα τρανς λιπαρά; «Στις μαργαρίνες, στα αλείμματα ψωμιού, στα μαγειρικά λίπη, στα προϊόντα ζύμης, σφολιάτες και σφολιάτοειδή, στις έτοιμες κατεψυγμένες πίτσες, στα μπισκότα, στις γκοφρέτες, σε αρτοσκευάσματα, κέικ και άλλα γλυκά, στο κατεψυγμένο ποπ κορν, ακόμη και στα τσιπς. Σημαντικές ποσότητες τρανς λιπαρών περιέχονται στα φαγητά των φασφουντάδικων (π.χ. στα nuggets κοτόπουλου) που υφίστανται βαθύ τηγάνισμα με προσθήκη υδρογονωμένων ελαίων ώστε να αντέχουν τις υψηλές θερμοκρασίες. Το ελαιόλαδο μπορεί βέβαια με ασφάλεια να χρησιμοποιηθεί στο τηγάνισμα. Ιδιαίτερο πρόβλημα αποτελεί το γεγονός ότι τα ταχυφαγεία και τα εστιατόρια δεν έχουν την υποχρέωση να αναγράφουν το λίπος που χρησιμοποιούν. Θα ήταν καλό να γίνει υποχρεωτική η αναγραφή αυτής της πληροφορίας, ιδιαίτερα για τη χρήση υδρογονωμένων λιπών. Όπως και το να δρομολογηθούν άμεσα μετρήσεις για την περιεκτικότητα των τρανς λιπαρών στα τρόφιμα.

Τέλος προκύπτει το ερώτημα του πώς θα καταφέρει η βιομηχανία να διατηρήσει την επιθυμητή υφή στα έτοιμα τρόφιμα χωρίς τα υδρογονωμένα λίπη (φορείς των τρανς λιπαρών). Αναμένεται ότι η ελληνική βιομηχανία τροφίμων θα κάνει τις καλύτερες για τους καταναλωτές επιλογές αντικατάστασης. Σήμερα η νέα πολιτική re-Industry καλεί τη βιομηχανία να ξανασκεφθεί τον εαυτό της. Μέσα στο πλαίσιο αυτού του rethinking θα μπορούσε να σκεφθεί τρόπους παρασκευής υγιεινότερων τροφίμων, με τα εξαιρετικά γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα που διαθέτουμε και τη χρήση του ελαιολάδου, που είναι εχθρός των τρανς. Θα μπορούσε ακόμη να χρησιμοποιεί ως πρώτες ύλες τρόφιμα υγιεινά, που η παραγωγή τους συγχρόνως συμβάλλει στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα και στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής», καταλήγει η κ. Μποτσιβάλν.

Δυσκοιλιότητα;

Όσοι υποφέρετε, ξέρετε.

Η δυσκοιλιότητα εμφανίζεται όταν η κένωση του εντέρου γίνεται δύσκολη ή λιγότερο συχνή από το φυσιολογικό. Η συχνότητα της κένωσης του εντέρου κυμαίνεται ευρέως από άτομο σε άτομο.

Συνήθεις παράγοντες που την προκαλούν; Δίαιτα χαμηλή σε φυτικές ίνες, κατανάλωση μικρής ποσότητας νερού, έλλειψη άσκησης και άλλα.

Τρόποι αντιμετώπισης; Ισορροπημένη διατροφή, αρκετό νερό και άσκηση!

Αν το σύμπτωμα επιμένει, πρέπει να συμβουλευτείτε τον γιατρό ή το φαρμακοποιό σας.

**Είναι η υγεία σου.
Δεν είναι παιχνίδι!**

Remedica
FOR A HEALTHIER WORLD

Ελεγχος χοληστερίνης από την ηλικία των 25 ετών

Οι νέοι πρέπει να εξετάζουν τα επίπεδα της χοληστερίνης στο αίμα τους από την ηλικία των 25 ετών, καθώς αυτή η μέτρηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον υπολογισμό του κινδύνου καρδιαγγειακών νοσημάτων και εγκεφαλικού επεισοδίου σε ολόκληρη τη ζωή τους.

Η σχετική γερμανική μελέτη, που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό The Lancet, είναι η πιο ολοκληρωμένη μέχρι σήμερα όσον αφορά τον υπολογισμό των μακροπρόθεσμων καρδιαγγειακών κινδύνων που εγκυμονούν οι υψηλές συγκεντρώσεις «κακής» χοληστερίνης. Όπως επισμαίνονται οι ερευνητές, όσο νωρίτερα οι άνθρωποι προσπαθήσουν να μειώσουν τη χοληστερίνη τους, με αλλαγές στη διατροφή και με φάρμακα, τόσο το καλύτερο. Υπάρχουν δύο είδη χοληστερίνης: η λιποπρωτεΐνη υψηλής πυκνότητας (HDL), η «καλή», όπως συνθίζεται με την αναφέρουμε, που μας βοηθά να παραμένουμε υγιείς, και η λιποπρωτεΐνη χαμηλής πυκνότητας (LDL), η λεγόμενη «κακή», η οποία φράσσει τις αρτηρίες.

Οι ερευνητές προκειμένου να εξαγάγουν ασφαλή συμπεράσματα ανέλυσαν στοιχεία που αφορούσαν 400.000 ανθρώπους από 19 κράτη και διαπίστωσαν την ύπαρξη μιας στενής σχέσης που συνδέει τα επίπεδα «κακής» χοληστερίνης με τον κίνδυνο καρδιαγγειακών νοσημάτων, από την αρχή της ενήλικης ζωής μέχρι 40 χρόνια αργότερα

ή και ακόμα περισσότερο. Ειδικότερα, οι επιστήμονες κατάφεραν να υπολογίσουν τις πιθανότητες καρδιακής προσβολής ή εγκεφαλικού σε άτομα 35 ετών ή μεγαλύτερων, σύμφωνα με το φύλο τους, τα επίπεδα κακής χοληστερίνης, την ηλικία, το ύψος, το βάρος, την αρτηριακή πίεση και παράγοντες κινδύνου, όπως το κάπνισμα και ο σακχαρώδης διαβήτης.

Ο καθηγητής Στέφαν Μπάνκνενμπεργκ, από το πανεπιστημιακό καρδιολογικό κέντρο του Αμβούργου, που συνοψογράφει τη μελέτη, δήλωσε ότι «οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται σήμερα για να αξιολογηθεί ο κίνδυνος και να αποφασιστεί κατά πόσον θα χορηγηθεί αγωγή για τη μείωση των επιπέδων χοληστερίνης σε κάποιον ασθενή, υπολογίζουν τον κίνδυνο καρδιαγγειακών νοσημάτων μόνο εντός της επόμενης δεκαετίας, υποβαθμίζοντας τον κίνδυνο καθ'

Για την αποφυγή κινδύνου καρδιαγγειακών νοσημάτων και εγκεφαλικού στο μέλλον.

όλη τη διάρκεια της ζωής, ιδιαίτερα όταν ο ασθενής είναι νέος». Ωστόσο, οι ερευνητές δεν συνέστησαν τη χορήγηση στατινών (σε μειώνουν τα επίπεδα χοληστερίνης) σε νεαρά άτομα. Ο καθηγητής Μπάνκνενμπεργκ δήλωσε σχετικά: «Αυτό που συνιστώ στους νέους είναι να γνωρίζουν τα επίπεδα χοληστερίνης τους και να μπορούν να λάβουν μια ενημερωμένη απόφαση, η οποία πιθανώς να περιλαμβάνει και τη λήψη στατινών». Πρόσθεσε, ωστόσο, ότι η χορήγηση στατινών πιθανώς να οδηγήσει κάποιους στο να βασίζονται αποκλειστικά σε αυτές, αδιαφορώντας για τον υγιεινό τρόπο ζωής. Οι στατίνες, γενικώς, θεωρούνται ασφαλές σκεύασμα, αλλά δεν έχουν εκπονηθεί μελέτες για τις πιθανές παρενέργειες της μακροχρόνιας λήψης τους.

Ο ιατρικός διευθυντής της Βρετανικής Καρδιολογικής Εταιρείας, σερ Νιλς Σαμάνι, τόνισε ότι η μελέτη δείχνει ότι για κάποια άτομα, η εφαρμογή μέτρων σε πολύ νεότερη ηλικία, όπως είναι η λήψη στατινών, ενδέχεται να έχει σημαντικά αποτελέσματα ως προς τη μείωση του καρδιαγγειακού κινδύνου.

Μεταβολές εβδομάδας

X.A.K.
-0,58%X.A.
0,33%Dow Jones
0,75%Nasdaq
1,06%Nikkei
0,09%Dax
-0,07%FTSE 100
4,13%ΟΛΛΑΝΔΙΑ
Φράγμα από
φουσαλίδες
για ρύπους
από πλαστικά
Σελ. 2Πετρέλαιο
1,80%€/ \$
-0,05%

ΠΙΟ ΓΡΗΓΟΡΟ ΚΑΙ
ΠΙΟ ΔΥΝΑΤΟ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΝΟ

Συμβουλευτείτε τον γιατρό ή τον φαρμακοποιό σας
ΤΗΛ: 22 056 300. ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ

MSI
life pharma

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Τα δεδομένα του 2019 και οι προκλήσεις του 2020

Παρά τα καλά δεδομένα για την οικονομία το 2019, υπάρχουν κάποια βاریδια που μεταφέρονται στο 2020, όπως το ΓεΣΥ, το δημόσιο χρέος και οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων. Πτωχεύσεις, νέα υφυπουργεία, συμφωνίες, νέες επενδύσεις και άλλα στην ανασκόπηση για το 2019. **Σελ. 14-15**

ΕΛΛΑΔΑ

Πρώτη στις προτιμήσεις για ακίνητο η Γλυφάδα

Οι περιοχές που παρέχουν περιθώρια για εκμετάλλευση μέσω Airbnb βρίσκονται στο στόχαστρο των αγοραστών που αναζητούν ακίνητο προς αγορά. Η Γλυφάδα εμφανίζει τις περισσότερες αναζητήσεις και ακολουθούν: κέντρο της Θεσσαλονίκης, Σαντορίνη, Ρόδος, Κολωνάκι, Λυκαβηττός. **Σελ. 16**

Νέο ομόλογο στις 15 Ιανουαρίου

Ακόμα δεν έχει ξεκαθαρίσει αν θα προχωρήσει με 10ετές ή 15ετές για να αποπληρώσει το ΔΝΤ

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

«Ποδαρικό» με ομόλογο θα κάνει η Κύπρος μόλις στο πρώτο δεκαπενθήμερο του νέου έτους. Συγκεκριμένα, η Κυπριακή Δημοκρατία φαίνεται να έχει «κλειδώσει» την 15η Ιανουαρίου για την έκδοση χρέους και με τα χρήματα που θα αντλήσει από τις διεθνείς αγορές να χρησιμοποιηθούν για εξόφληση μέρους του δανείου από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Το δάνειο από το Ταμείο ανέρχεται στα 691 εκατομμύρια ευρώ, ενώ παράλληλα η εξόφλησή του βάσει υπολογισμών της Κυπριακής Δημοκρατίας θα μειώσει το δημόσιο χρέος στο 91,1% το 2020. Η Κύπρος φαίνεται να θέλει να εκμεταλλευτεί τις αποδόσεις των κυπριακών ομολόγων στις δευτερογενείς αγορές που έχουν υποχωρήσει αρκετά. Όσον αφορά δε τη διάρκεια του ομολόγου, το Γραφείο Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους φαίνεται να προσανατολίζεται προς τα 10 ή 15 έτη. Εκείνα είναι που θα φέρουν και τα επιθυμητά χρήματα για να αποπληρωθεί πρόωρα το δάνειο του ΔΝΤ. Πάντως, κατά την τελευταία έξοδο της χώρας τον Απρίλιο με το 5ετές και το 30ετές, είχε αντλήσει συνδυαστικά 1,25 δισ. ευρώ. Η έκδοση είχε κλείσει στο 0,5 δισ. ευρώ και 0,75 δισ. ευρώ αντίστοιχα. Τα σημάδια για την έξοδο της χώρας στις αγορές δόθηκαν, αφού είχε πρωτοπαρουσιαστεί ο Προϋπολογισμός του 2020. Τότε, κατά την παρουσίασή του ενώπιον της Επιτροπής Οικονομικών της Βουλής, ο επικεφαλής του Γραφείου Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους, Φαίδωνας Καλοζώνης, είχε αναφέρει πως το επιτόκιο του δανείου από το ΔΝΤ ανέρχεται περίπου στο 1,99%, ενώ από τις διεθνείς αγορές η ΚΔ μπορεί να δανειστεί χρήματα

Το Γραφείο Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους τονίζει πως οι χρηματοδοτικές ανάγκες του έτους 2020 προβλέπονται μεταξύ 2 - 2,25 δισ. ευρώ.

με επιτόκιο στο 1%. Πάντως, όπως δείχνουν οι αποδόσεις των ομολόγων την τελευταία εβδομάδα, το 10ετές κυμαίνεται στο 0,52% και το 15ετές στο 0,98%.

Όπως αναφέρει το Γραφείο Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους, οι χρηματοδοτικές ανάγκες του έτους 2020 προβλέπονται μεταξύ 2 - 2,25 δισ. ευρώ, περιλαμβανομένης και της εξόφλησης του ΔΝΤ. Συμπληρώνει δε πως η χρηματοδότηση του έτους θα διενεργηθεί μέσω εγχώριων και διεθνών χρηματοδοτικών πηγών, ενώ το εύρος δανεισμού ανά χρηματοδοτικό ερ-

Ο Φ. Καλοζώνης είχε αναφέρει πως το επιτόκιο του δανείου από το ΔΝΤ ανέρχεται περίπου στο 1,99%, ενώ από τις διεθνείς αγορές η ΚΔ μπορεί να δανειστεί με επιτόκιο στο 1%.

γαλίο εκτιμάται ότι θα κυμανθεί κατά 80 - 82% από διεθνή ομόλογα EMTN. Το 11 - 13% της ετήσιας χρηματοδότησης θα είναι από γραμμάτια δημοσίου, το 3 - 4% θα είναι από ομόλογα για φυσικά πρόσωπα και τέλος, 3 - 5% της ετήσιας χρηματοδότησης του κράτους θα προέλθει από διμερή δάνεια. Σύμφωνα με το Γραφείο, το ομόλογο EMTN «Euro Medium Term Note» θα αποτελέσει τον κύριο όγκο χρηματοδότησης. «Είναι ομόλογο μέσης ή μακροπρόθεσμης διάρκειας που διέπεται από το αγγλικό δίκαιο και εισάγεται στο Χρη-

ματιστήριο Αξιών Λονδίνου. Στην έκδοση μπορούν να μετάσχουν θεσμικοί επενδυτές τόσο από το εξωτερικό όσο και από την κυπριακή αγορά. Βαρύτητα δίνεται στην αντίληψη κεφαλαίων από διεθνείς επενδυτές», σημειώνει χαρακτηριστικά.

Ένα - ένα

Η ΚΔ έχειβάλει στα πλάνα της να αποπληρώσει τα δάνεια τα οποία αποπληρώνει πλέον με μεγάλα επιτόκια και να αναχρηματοδοτήσει εκείνο το χρέος. Δάνεια όπως του ΔΝΤ και το ρωσικό δεν είχαν συναφθεί με τους καλύτερους όρους και παρουσιάζεται έτοιμο το κράτος να αρπάξει την ευκαιρία των χαμηλών επιτοκίων και της επενδυτικής φρενιτιδας σε ομόλογα που επικρατεί σε παγκόσμια βάση. Το αν θα βγει με 15ετές ή με 10ετές ομόλογο η ΚΔ δεν έχει ακόμα ξεκαθαρίσει. Ωστόσο, εάν βγει με 15ετές, θα είναι η δεύτερη φορά στην ιστορία του κράτους. Τον Φεβρουάριο του 2019 είχε δανειστεί 1 δισ. από τις διεθνείς αγορές. Βάσει του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού πλαισίου για το 2020 - 2022, στην έκθεσή του το ΥΠΟΙΚ επισημαίνει πως η ακολουθούμενη δημοσιονομική πολιτική και η ισχυρή ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας επέφερε σημαντική βελτίωση στο δημοσιονομικό ισοζύγιο, το οποίο παραμένει πλεονασματικό. Το δημόσιο χρέος κρίνεται ως βιώσιμο κάτω από όλα τα σενάρια της άσκησης ευαισθησίας του χρέους. Υπενθυμίζει ότι η Κύπρος είναι πλέον τοποθετημένη στην επενδυτική βαθμίδα, υπάρχει άνετη πρόσβαση στις διεθνείς αγορές ενώ οι αποδόσεις των κυπριακών ομολόγων παραμένουν σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα.

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του Δρ ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΜΜΑ

Η τεχνολογία αποτελεί το μεγαλύτερο στοίχημα των τραπεζών

Οι πυλώνες πάνω στους οποίους βλέπω να στηρίζονται τα επιχειρησιακά πλάνα των κυπριακών τραπεζών το 2020, είναι δύο και έχουν να κάνουν:

- Με προβλήματα που δημιουργήθηκαν και συσσωρεύτηκαν τα προηγούμενα χρόνια και αφορούν κυρίως τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια και

- Με τους σχεδιασμούς για το μέλλον και την κάλυψη των αναγκών της αγοράς και της ευθυγράμμισης με το κανονιστικό, νομοθετικό και εποπτικό πλαίσιο.

Την ίδια ώρα ζούμε σε μια εποχή όπου η τεχνολογία τρέχει με ιλιγγιώδεις ρυθμούς και πλέον η εφαρμογή ψηφιακών λύσεων αφορά σχεδόν κάθε έκφανση της καθημερινότητάς μας, οι τράπεζες οφείλουν και ήδη κάνουν βήματα προσαρμογής στις νέες τάσεις,

στις ανάγκες των νέων πελατών και στις απαιτήσεις των επιχειρήσεων.

Τα δεδομένα που ρυθμίζουν, εποπτεύουν και καθορίζουν τον τραπεζικό τομέα είναι ευρωπαϊκά και ίδια για όλες τις χώρες μέλη της ΕΕ, αλλά και παγκόσμια αφού το διαδίκτυο, οι νέες τεχνολογίες και ο ψηφιακός κόσμος αποτελούν κοινό παρονομαστή σε όλες τις ανεπτυγμένες αγορές. Οι συγκεκριμένες παράμετροι ωθούν και τις τράπεζες της Κύπρου σε σημαντικές επενδύσεις τόσο σε οικονομικούς όσο και ανθρώπινους πόρους, προκειμένου να δημιουργήσουν τις δικές τους ψηφιακές λύσεις ή να προσαρμοστούν με πλατφόρμες, τάσεις και αντιλήψεις της νέας εποχής.

Την ίδια ώρα διαρκής και σκληρός είναι ο αγώνας για σημαντική

Μπορούμε να βλέπουμε το μέλλον με μεγαλύτερη αισιοδοξία σχεδιάζοντας και υλοποιώντας λύσεις και υπηρεσίες για δημιουργία συνθηκών οικονομικής ανάπτυξης.

μείωση των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων, αλλά και κορήγησης νέου δανεισμού σε βιώσιμα έργα, υγιείς επιχειρήσεις, νοικοκυριά και μεμονωμένα άτομα προκειμένου τα σχέδια, τα όνειρα και οι προσδοκίες να γίνουν πραγματικότητα. Ο πολλαπλασιαστικό

κός αντίκτυπος στην οικονομία της χώρας μας, η εδραίωση της οικονομικής ανάπτυξης και η περαιτέρω μείωση της ανεργίας, αποτελούν στοιχεία που θα θωρακίσουν τη χώρα έναντι δυναμικών κινδύνων που δύνανται να προκύψουν από αρνητικές, διεθνείς εξελίξεις, αστάθεια στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Μεσογείου ή τριγμούς σε συγκεκριμένους τομείς λόγω ειδικών συνθηκών, όπως πρόσφατα καταγράφηκε με το κλείσιμο της Thomas Cook.

Οι πιο πάνω κυριότεροι παράγοντες αποτελούν τις βασικές πηγές κινδύνων για τον εγχώριο τραπεζικό τομέα, σε ένα χρηματοπιστωτικό σύστημα του οποίου η νέα κανονικότητα περιέχει διαρκείς αλλαγές, αγώνα για προσαρμογή σε ολόένα και πιο απαι-

τητικό πλαίσιο και εσωτερικές αλλά και εξωγενείς πιέσεις. Παρόλα αυτά, τόσο η προσαρμοστικότητα όσο και η ευελιξία και οι αντιστάσεις των κυπριακών τραπεζών έχουν δοκιμαστεί και έχουν αποδειχθεί δυνατές κατά τα τελευταία χρόνια.

Πλέον, μπορούμε να βλέπουμε το μέλλον με μεγαλύτερη αισιοδοξία σχεδιάζοντας και υλοποιώντας λύσεις και υπηρεσίες για δημιουργία συνθηκών οικονομικής ανάπτυξης, τεχνολογικής και ψηφιακής αρτιότητας, κοινωνικής ευημερίας και ευρύτερα ενός χρηματοπιστωτικού μοντέλου ευέλικτου, αποδοτικού και ισχυρά θωρακισμένου.

Ο Δρ Μιχάλης Καμμάς είναι Γενικός Διευθυντής του Συνδέσμου Τραπεζών Κύπρου.

pwc

Καλές γιορτές &
ευτυχισμένος ο νέος χρόνος!

www.pwc.com.cy

ΑΝΑΛΥΣΗ Του ΚΩΣΤΑ ΜΗΛΑ*

Επανεκκίνηση με ξένες επενδύσεις

Ο **διοικητής** της Τράπεζας της Αγγλίας, Μαρκ Κάρνεϊ, έχει δηλώσει ότι η χώρα, ειδικά μετά το Brexit, βασίζεται στη γενναιοδωρία των ξένων επενδυτών προκειμένου να πάρει η οικονομία της μπροστά. Το ίδιο, και ακόμα περισσότερο, ισχύει για την Ελλάδα. Εχοντας απολέσει, από το 2008 και μετά, το ένα τέταρτο του ΑΕΠ μας, η οικονομία θα αναθραμθεί εάν και εφόσον καταφέρουμε να προσελκύσουμε άμεσες επενδύσεις από το εξωτερικό. Τα στοιχεία από τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ είναι αποκλυπτικά. Το 2018, οι άμεσες (σε απόθεμα) επενδύσεις από το εξωτερικό αντιστοιχούσαν στο 15,98% του ελληνικού ΑΕΠ, μειωμένες σε σχέση με το 16,45% του ελληνικού ΑΕΠ το 2017. Από την άλλη πλευρά, οι άμεσες επενδύσεις από το εξωτερικό στην Πορτογαλία αντιστοιχούσαν, το 2018, στο 61,47% του ΑΕΠ της χώρας. Στην περίπτωση της Ισπανίας, αυτές αντιστοιχούσαν το 2018 στο 48,26% του ΑΕΠ της χώρας. Επιπλέον, οι άμεσες επενδύσεις από το εξωτερικό αντιστοιχούσαν το 2018 στο 54,61% του ΑΕΠ στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η σαφής προτίμηση των διεθνών επενδυτών σε Πορτογαλία και Ισπανία αντί για Ελλάδα δεν έχει να κάνει ιδιαίτερα με το ύψος της φορολογίας των επιχειρήσεων. Πράγματι, ο ελληνικός συντελεστής φορολογίας των επιχειρήσεων, στο 28% σήμερα, ενώ είναι υψηλότερος από το 25% στην Ισπανία, παραμένει χαμηλότερος από το 31,5% στην Πορτογαλία. Να σημειωθεί, επίσης ότι, από ιστορική άποψη, η τυπική απόκλιση (ως στατιστικό μέτρο διασποράς) του ελληνικού συντελεστή φορολογίας των επιχειρήσεων είναι σχεδόν διπλάσια εκείνης του συντελεστή φορολογίας στον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ. Κάτι που πρακτικά σημαίνει ότι η φορολογία των επιχειρήσεων στην Ελλάδα μεταβάλλεται με τόσο απρόβλεπτο τρόπο, έτσι ώστε κανείς σόφρων επενδυτής να μη διακινδυνεύει (ακόμη) τα χρήματά του στην ασαφή για επενδύσεις Ελλάδα. Επιπλέον, ούτε οι μισθολογικές διαφορές αποτελούν βασικό παράγοντα προσέλκυσης επενδύσεων από το εξωτερικό σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη της Τράπεζας της Ελλάδος. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς ο μέσος ετήσιος μισθός (σε όρους πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας) στην Ελλάδα, ευρισκόμενος στα 26.671 δολάρια (στοιχεία του

2018), μόλις και υπερβαίνει τα 25.487 δολάρια στην Πορτογαλία αλλά παραμένει πολύ χαμηλότερος από τα 38.761 δολάρια στην Ισπανία ή τον μέσο όρο των 46.686 δολαρίων στις 35 χώρες του ΟΟΣΑ.

Η ειδοποιός διαφορά λοιπόν βρίσκεται στο πώς βλέπουν οι διεθνείς επενδυτές την προοπτική να κάνουν business με το ελληνικό κράτος. Η απάντηση βρίσκεται στον δείκτη κυβερνητικής αποτελεσματικότητας, ο οποίος καταγράφει την ποιότητα των παρεχόμενων δημοσίων υπηρεσιών και τον βαθμό ανεξαρτησίας του κρατικού μηχανισμού από πολιτικές πιέσεις. Στον συγκεκριμένο δείκτη, η Πορτογαλία βρίσκεται στην 29η θέση μεταξύ 214 χωρών. Η δε Ισπανία στη 44η θέση. Εμείς υστερούμε τραγικά, ευρισκόμενοι στην 73η θέση.

Σήμερα, οι διεθνείς επενδυτές δείχνουν περισσότερο διατεθειμένοι από το παρελθόν να εμπιστευθούν τη χώρα μας μέσω της αγοράς ελληνικών ομολόγων. Κάτι το οποίο σίγουρα αντανακλάται και στη σαφή αποκλιμάκωση του ελληνικού κόστους δανεισμού. Το πρόβλημα, όμως, με την εμπιστοσύνη των αγορών είναι ότι αυτή δεν είναι δεδομένη και, βέβαια, οι διεθνείς επενδυτές μπορούν, ανά πάσα στιγμή, να άρουν την εμπιστοσύνη τους στα ελληνικά ομόλογα. Από την άλλη πλευρά, η εισροή άμεσων επενδύσεων από το εξωτερικό αποτελεί μια μακροχρόνια δέσμευση των διεθνών αγορών στην ελληνική οικονομία, η οποία, σε αντίθεση με την αγορά/πώληση ελληνικών ομολόγων, δεν μπορεί, ανά πάσα στιγμή, να αναιρεθεί. Αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι για να «εκτιναχθεί» το ελατήριο της ελληνικής ανάπτυξης, πρέπει να επιταχύνουμε τη βελτίωση της λειτουργίας του ελληνικού κράτους έτσι ώστε να πεισθούν οι διεθνείς επενδυτές προκειμένου να εισρεύσουν, επιτέλους, ξένες επενδύσεις.

Κάτι το οποίο γνωρίζει η κυβέρνηση Μπτοστάκη, η οποία θα πρέπει να πολλαπλασιάσει τις προσπάθειές της προκειμένου να μειωθεί, για παράδειγμα, το «βαρίδι» των κυβερνητικών ρυθμίσεων και κανονισμών, όπου τα τελευταία στοιχεία του World Economic Forum μας κατατάσσουν, το 2019, στην 127η θέση σε σύνολο 141 χωρών...

* Ο κ. Κώστας Μήλας είναι καθηγητής Χρηματοοικονομικών, University of Liverpool.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Ας φάμε κανένα μελομακάρονο παραπάνω, να είμαστε έτοιμοι για να ισορροπήσει η πίκρα από την απόφαση του Ανωτάτου για τους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων.

Κοντοζυγώνει η ώρα

Αρχές του 2020 θα έρθει η απόφαση του Ανωτάτου που εξετάζει τις εφέσεις κατά των πρωτόδικων αποφάσεων σε σχέση με τις αποκοπές των μισθών και συντάξεων στον δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα κατά τη διάρκεια της κρίσης. Το κράτος θα επωμιστεί κατ' ελάχιστο και σε πρώτη φάση κόστος 840 εκατομμυρίων ευρώ σε περίπτωση που το Ανώτατο κρίνει αναλόγως. Πλησιάζει η ώρα. Ας είναι καλά τα πλεονάσματα που, σε περίπτωση που κληθεί το κράτος να δώσει όλα αυτά τα χρήματα πίσω στα πρόσωπα που προχώρησαν στις εφέσεις, θεωρητικά υπάρχουν.

• • • • •

Ξανά στις αγορές

Ξαναβγαίνει οσονούπω στις αγορές η Κύπρος. Φαίνεται πως στο «imf meeting», του οποίου προήδρυσαν Χάρης Γεωργιάδης και Κωνσταντίνος Ηροδότου προ δύο μηνών, συμφώνησαν όλες τις λεπτομέρειες για την αποπληρωμή του χρέους του Ταμείου ύψους 691 εκατ. ευρώ. Έφυγε και το ρωσικό τον Σεπτέμβριο. Ξεμπεδεύουμε ένα - ένα.

• • • • •

Το Brexit φοβίζει

Είναι απίθανο η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να βρεθεί σε θέση να αυξήσει τα επιτόκιά της σε θετικό έδαφος το 2020, δήλωσε ο Ρόμπερτ Χόλτσμαν, μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, με το Brexit πιθανόν να αποτελεί και πάλι πηγή ανησυχίας στα τέλη της χρονιάς. «Δεν αναμένω επιστροφή σε ένα περιβάλλον θετικών επιτοκίων την επόμενη χρονιά» ανέφερε σε ανακοί-

νωσή του ο Χόλτσμαν, που είναι επικεφαλής της κεντρικής τράπεζας της Αυστρίας. Δήλωσε ότι οι ανησυχίες θα ενταθούν και πάλι τον ερχόμενο Δεκέμβριο όταν αναμένεται να λήξει η μεταβατική περίοδος για την αποχώρηση της Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση. «Υπάρχει λίγος χρόνος για διαπραγματεύσεις για τις μελλοντικές σχέσεις και η έκβαση των διαπραγματεύσεων είναι ανοικτή» πρόσθεσε.

• • • • •

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Τρέχουσα απόδοση ομολόγου

Τρέχουσα απόδοση καλείται η ετήσια απόδοση (έσοδο) ενός ομολόγου επί της τιμής αγοράς του, ανεξάρτητα από τη διάρκεια ζωής του. Για τον υπολογισμό, διαιρούμε το ετήσιο τοκομερίδιο (καταβολή τόκου στον κάτοχο του ομολόγου: ονομαστικό επιτόκιο x ονομαστική αξία) με την τρέχουσα τιμή αγοράς του ομολόγου. Εάν όμως ο επενδυτής έχει αγοράσει το ομόλογο στην ονομαστική του αξία (αρχικό ποσό έκδοσης το οποίο ο εκδότης θα αποπληρώσει στη λήξη του ομολόγου), τότε η τρέχουσα απόδοση ισούται με το ονομαστικό επιτόκιο του ομολόγου.

Μάριος Χαλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Makes no sense

Κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2019, η τιμή του πετρελαίου τύπου Brent κατέγραψε πτώση 12,4% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2018, αναφέρει η Κεντρική Τράπεζα. Η μείωση αυτή αντικατοπτρίζει από τη μια τη σημαντική αύξηση της παραγωγής πετρελαίου από τις ΗΠΑ, και από την άλλη, τη μη τήρηση της απόφασης για διατήρηση της μειωμένης παραγωγής από τον Οργανισμό Πετρελαιοπαραγωγών Εξαγωγών Χωρών (ΟΠΕΚ) από μερικές χώρες. Όπως τονίζει, αυτό, σε συνδυασμό με την πτώση των παγκόσμιων χρηματιστηρίων και τη μείωση στη ζήτηση, οδήγησε σε σταδιακή πτώση των τιμών. Τους τελευταίους τρεις μήνες οι τιμές φτάνει να σταθεροποιηθήκαν γύρω στα 60 δολάρια ανά βαρέλι. Παρόλα αυτά, οι τιμές της βενζίνης είναι πιο ακριβές από τις αντίστοιχες περσινές. Μάλιστα.

• • • • •

Οι συμπληγάδες του τουρισμού

Ξεκίνησε δύσκολα η χρονιά γιατί είχαμε προηγούμενος το κλείσιμο των αεροπορικών εταιρειών Cobalt και Air Berlin, ακολούθησε τον Φεβρουάριο η Germania, είχαμε την αβεβαιότητα του Brexit, μετά την κατάρρευση της Thomas Cook, την ισοτιμία του ρωσικού νομίσματος και όλα αυτά σε μια χρονιά που ανά το παγκόσμιο η αύξηση του τουρισμού ήταν μεγάλη και υπήρχε πάρα πολλές ανταγωνισμός. Χώρες οι οποίες τα τελευταία χρόνια ήταν μη ανταγωνιστικές - η Τουρκία για παράδειγμα, η Αίγυπτος και η Τυνησία - φέτος ήταν η χρονιά τους. Και η Ελλάδα οπωσδήποτε η οποία συνεχίζει τη θετική πορεία των τελευταίων ετών. Τα παραπάνω δήλωσε ο υφυπουργός Τουρισμού, Σάββας Περδίκος.

Φράγμα φυσαλίδων κατά πλαστικών ρύπων

Ένα νέο πρόγραμμα αφαίρεσης απορριμμάτων στα κανάλια της πόλης εφαρμόζεται στο Αμστερνταμ

Ενα πρωτότυπο «φράγμα φυσαλίδων» θα απαλλάξει το Αμστερνταμ από τα πλαστικά απορρίμματα των καναλιών, αιχμαλωτίζοντας τα σκουπίδια που βρίσκονται κάτω από την επιφάνεια των υδάτων.

Το πρόγραμμα ξεκίνησε, σε μικρή κλίμακα, τον Νοέμβριο, αλλά η μη κερδοσκοπική οργάνωση που το έχει εκπονήσει ευελπιστεί ότι θα το εφαρμόσει και αλλού, εφόσον αποδειχθεί επιτυχές.

«Στην πραγματικότητα, το “φράγμα φυσαλίδων” είναι ένας σωλήνας με οπές, που τοποθετείται στον πυθμένα του ποταμού ή του καναλιού. Στη συνέχεια, διοχετεύουμε σε αυτόν πιεσμένο αέρα και έτσι δημιουργείται μία κουρτίνα από φυσαλίδες» εξηγεί ο Φράνσις Ζόετ, επικεφαλής τεχνικός

Το Αμστερνταμ διαθέτει ήδη τέσσερα σκάφη που συλλέγουν από τα κανάλια περίπου 42.000 κιλά πλαστικά τον χρόνο.

του προγράμματος Great Bubble Barrier.

Καθώς ο σωλήνας τοποθετείται διαγωνίως στον ποταμό, οι φυσαλίδες και η φυσική ροή του νερού συνεργάζονται ώστε να ωθήσουν προς την επιφάνεια τα σκουπίδια και να τα διοχετεύσουν σε έναν συλλέκτη που έχει τοποθετηθεί

Το φράγμα φυσαλίδων στοχεύει στον καθαρισμό των πλαστικών που κρύβονται κάτω από την επιφάνεια.

στα πλάγια. Να σημειωθεί ότι οι φυσαλίδες δεν διαταράσσουν τη ναυσιπλοΐα ούτε παρεμποδίζουν την κίνηση ψαριών και πτηνών.

Το Αμστερνταμ διαθέτει ήδη τέσσερα σκάφη που συλλέγουν από τα κανάλια περίπου 42.000 κιλά πλαστικά τον χρόνο. Αυτά, όμως, μπορούν να «ψαρέψουν» μόνο σκουπίδια που βρίσκονται στην επιφάνεια του νερού, ενώ τα μικρότερα κομμάτια πλαστικού χάνονται διά παντός. «Αυτό που δεν συνειδητοποιεί ο κόσμος είναι ότι κάθε κομμάτι πλαστικού που ρίχνεται στα κανάλια, τελικά καταλήγει στη Βόρεια Θάλασσα. Και αυτό ακριβώς είναι που θέλουμε να αποφύγουμε», επισημαίνει ο Ρόι Λέισονερ, της Waternet, της εταιρείας που χρηματοδοτεί, μαζί με τον

δήμο του Αμστερνταμ, το πρόγραμμα του φράγματος.

Μια άλλη ολλανδική μη κερδοσκοπική οργάνωση ξεκίνησε επίσης ένα πρόγραμμα περισυλλογής απορριμμάτων από την επιφάνεια των καναλιών και των ποταμών, με τη βοήθεια υδατοφραγμάτων.

Ο Φράνσις Ζόετ τονίζει ότι τα δύο προγράμματα είναι συμπληρωματικά, επισημαίνοντας ότι «υποστηρίζουμε οποιαδήποτε πρωτοβουλία αποσκοπεί στο να μας απαλλάξει από αυτή την πλαστική σύσταση».

Τα ποτάμια συμβάλλουν σημαντικά στη ρύπανση των ωκεανών, καθώς μεταφέρουν σε αυτούς περίπου τέσσερα εκατομμύρια τόνους πλαστικού.

REUTERS

How can you turn trust into a source of competitive advantage?

ey.com #BetterQuestions

EY
Building a better working world

■ ■ ■
The better the question. The better the answer. The better the world works.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΚΥΡΙΑΚΗ 29 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2019

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Το μέλλον ανήκει στην ψηφιακή αρχειοθέτηση

Το BusinessCloud είναι η ιδανική λύση για την ασφαλή αποθήκευση των αρχείων της επιχείρησής σας

Η υπηρεσία BusinessCloud, είναι διαθέσιμη σε όλους τους πελάτες με σύνδεση Business Internet και σας παρέχει δωρεάν 20GB χώρο στο Cloud της Cytta. Σας δίνει τη δυνατότητα δημιουργίας κοινού χώρου για την επιχείρησή σας, για αποθήκευση και διαχείριση των αρχείων σας (BusinessCloud Storage), καθώς επίσης και για εφεδρική αποθήκευση των δεδομένων σας (BusinessCloud BackUp).

BusinessCloud BackUp

Η εφαρμογή BusinessCloud BackUp της Cytta είναι η ιδανική λύση για την ασφαλή αποθήκευση των αρχείων της επιχείρησής σας, η οποία σας παρέχει την επιλογή να καθορίσετε εσείς το δικό σας πλάνο αυτόματης φύλαξης αρχείων, με βάση τις δικές σας ανάγκες και να τα ανακτήσετε ανά πάσα στιγμή. Ο δωρεάν χώρος που σας δόθηκε στο Cloud της Cytta μπορεί να χρησιμοποιηθεί για αποθήκευση αρχείων, εφεδρική

αποθήκευση αρχείων, καθώς και για να δημιουργήσετε το δικό σας πλάνο αυτόματης φύλαξης αρχείων, με βάση τις δικές σας ανάγκες. Μπορείτε να χρησιμοποιείτε την εφαρμογή από οπουδήποτε και από οποιαδήποτε συσκευή υπολογιστή (Windows and MacOS), smartphone ή tablet (Android and iOS), αφού πρώτα γίνει η εγκατάσταση της εφαρμογής. Ο διαχειριστής της εφαρμογής BusinessCloud BackUp μπορεί να προσκαλέσει και άλλα άτομα της επιχείρησής στην υπηρεσία, ούτως ώστε να μπορούν να τη χρησιμοποιούν, καθώς και να έχουν πρόσβαση στα αποθηκευμένα αρχεία. Στην περίπτωση που χρειάζεστε επιπρόσθετο χώρο, μπορείτε να τον αγοράσετε με επιπρόσθετη μηνιαία συνδρομή, από τη σελίδα διαχείρισης του BusinessCloud σας.

BusinessCloud Storage

Η εφαρμογή BusinessCloud Storage της Cytta, είναι η ιδανική λύση για την ασφαλή αποθήκευση των αρχείων της επιχείρησής σας, τα οποία μπορείτε να

“

Μπορείτε να χρησιμοποιείτε την εφαρμογή από οπουδήποτε και από οποιαδήποτε συσκευή υπολογιστή (Windows and MacOS), smartphone ή tablet (Android and iOS), αφού πρώτα γίνει η εγκατάσταση της εφαρμογής.

”

ανακτήσετε ανά πάσα στιγμή. Ο δωρεάν χώρος που σας δόθηκε στο Cloud της Cytta, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για αποθήκευση αρχείων και εφεδρική αποθήκευση αρχείων. Μπορείτε να χρησιμοποιείτε την εφαρμογή από οπουδήποτε και από οποιαδήποτε συσκευή υπολογιστή (Windows and MacOS), smartphone ή tablet (Android and iOS), αφού πρώτα γίνει η εγκατάσταση της εφαρμογής.

Ο διαχειριστής της εφαρμογής BusinessCloud Storage μπορεί να προσκαλέσει και άλλα άτομα της επιχείρησής στην υπηρεσία, ούτως ώστε να μπορούν να τη χρησιμοποιούν, καθώς και να έχουν πρόσβαση στα αποθηκευμένα αρχεία. Στην περίπτωση που χρειάζεστε επιπρόσθετο χώρο, μπορείτε να τον αγοράσετε με μία επιπρόσθετη μηνιαία συνδρομή, από τη σελίδα διαχείρισης του BusinessCloud σας.

Λειτουργίες

- ✓ Με το BusinessCloud της Cytta, τα αρχεία της επιχείρησής σας αποθηκεύονται με ασφάλεια στον αποθηκευτικό χώρο της επιχείρησής σας, στο Cloud της Cytta.
- ✓ Εσείς και τα άτομα της επιχείρησής σας μπορείτε να έχετε πρόσβαση στα αρχεία της επιχείρησής σας, από όλες τις συσκευές, υπολογιστή (Windows and MacOS), smartphone ή tablet (Android and iOS) από οπουδήποτε και αν βρίσκεστε.

- ✓ Φυλάξτε τα δεδομένα σας από οποιαδήποτε συσκευή, υπολογιστή (Windows and MacOS), smartphone ή tablet (Android and iOS).
- ✓ Απλή και εύκολη εφεδρική φύλαξη δεδομένων, από οπουδήποτε και από οποιαδήποτε συσκευή υπολογιστή (Windows and MacOS), smartphone ή tablet (Android and iOS).
- ✓ Επαναφέρετε τα δεδομένα σας, σε οποιαδήποτε συσκευή, υπολογιστή (Windows and MacOS), smartphone ή tablet (Android and iOS).
- ✓ Διατηρήστε εκδόσεις για να έχετε καλύτερο έλεγχο των δεδομένων σας.
- ✓ Καθορίστε πλάνο για αυτόματη φύλαξη των δεδομένων σας, με βάση τις δικές σας ανάγκες και κρατήστε τα ασφαλή.
- ✓ Προσθέστε χρήστες όσους χρήστες επιθυμείτε

Αποθηκευτικός Χώρος

Εάν ο αποθηκευτικός σας χώρος δεν είναι αρκετός, μπορείτε πάντα να αγοράσετε περισσότερο χώρο για την επιχείρησή σας, από τον λογαριασμό διαχειριστή. Μπορείτε να αυξήσετε τον χώρο της επιχείρησής σας, αγοράζοντας πακέτα των 20GB, 50GB, 100GB, 250GB με επιπρόσθετη μηνιαία συνδρομή.

FREEDOM.
Νιώσε τη δύναμη της ελευθερίας.
Τώρα, ΟΛΑ πραγματικά απεριόριστα,
από €47/μήνα στο καλύτερο δίκτυο.

Για 1^η φορά στην Κύπρο μπορείς να σερφάρεις ξέγνοιαστα.

Σταμάτα να ψάχνεις για WiFi και κωδικούς. Ψάξε για ταινίες, σειρές, live αγώνες από το Cytavision Go, όπου και αν βρίσκεσαι.

Σταμάτα να μετράς τα MB, μέτρα μόνο στιγμές, εμπειρίες, συναισθήματα.

Το μέλλον συναρπάζει.

Ready?

Building a better working world

Μας ενδιαφέρουν τα Funds και οι startups

Βασικές προτεραιότητες οι αλλαγές στις τράπεζες και η μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, λέει ο Στ. Παντζαρής της EY

Ο διευθύνων σύμβουλος της EY Κύπρου κ. Σταύρος Παντζαρής μιλάει στην «Κ» και λέει ότι η κυπριακή οικονομία βρίσκεται στον σωστό δρόμο με την εγκώρια ζήτηση να παραμένει ισχυρή. Σχετικά με το μείζον ζήτημα του Brexit ο κ. Παντζαρής τονίζει ότι η αβεβαιότητα γύρω από τις επιπτώσεις του Brexit θα συνεχισθεί και μετά την 31η Ιανουαρίου, καθώς οι διαπραγματεύσεις γύρω από τη νέα εμπορική σχέση Ε.Ε. – Ηνωμένου Βασιλείου θα διαρκέσουν για μήνες, αν όχι για χρόνια, «η χώρα μας και ειδικότερα οι επιχειρήσεις στον κλάδο του τουρισμού, πρέπει να προετοιμασθεί για τις αρνητικές επιπτώσεις του Brexit». Η EY Κύπρου επιθυμεί, λέει ο κ. Παντζαρής, να ταυτιστεί το όνομα της EY με τη στήριξη προς τις νεοφυείς επιχειρήσεις και την καινοτομία γενικότερα, «Στον τομέα της τεχνολογίας δημιουργούνται σήμερα πολλές startups που μπορούν να δώσουν ώθηση στην οικονομία μας». Επίσης, οι τομείς που η EY θέλει να επικεντρωθεί, μεταξύ άλλων είναι ο χώρος των επενδυτικών ταμείων (funds), τα ζητήματα κυβερνοασφάλειας, και γενικότερα ο ψηφιακός μετασχηματισμός των επιχειρήσεων.

–Πώς αποτιμάτε τις οικονομικές εξελίξεις του 2019 για την Κύπρο;

–Είμαστε σε σωστό δρόμο. Η οικονομία συνεχίζει να αναπτύσσεται με ρυθμούς που ξεπερνούν τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, αν και ο ρυθμός ανάπτυξης φαίνεται να υποχωρεί από περίπου 4% στο 3% το 2019. Αυτό, όμως, οφείλεται κατά κύριο λόγο στην επιβράδυνση της ευρωπαϊκής οικονομίας, ενώ η ζήτηση στην εγκώρια αγορά παραμένει ισχυρή. Συνεχίζουμε να βλέπουμε μια σημαντική αποκλιμάκωση της ανεργίας, η οποία θα περιοριστεί στο 7% φέτος με προοπτική περαιτέρω μείωσης στα επόμενα χρόνια. Το 2019 θα κλείσει για πρώτη φορά μετά από χρόνια με σημαντικό πλεόνασμα του προϋπολογισμού, ενώ το δημόσιο χρέος έπεσε τον Σεπτέμβριο κάτω από το 100% του ΑΕΠ, μετά την αποπληρωμή και του υπολειπόμενου διμερούς δανείου από τη Ρωσία, και αναμένεται να πλησιάσει το 80% το 2021.

–Τι μηνύματα στέλνει η Κύπρος στο εξωτερικό ως επενδυτικός προορισμός;

–Η Κύπρος σήμερα συγκεντρώνει μια σειρά από σημαντικά πλεονεκτήματα που την καθιστούν ελκυστικό προορισμό για επενδύσεις. Έχουμε ένα εξαιρετικά ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς, που είναι ένα από τα πρώτα πράγματα που εξετάζει μια επιχείρηση πριν προχωρήσει σε μια επένδυση. Σε επίπεδο υπηρεσιών (νομικών, φορολογικών, συμβουλευτικών κ.λπ.) η Κύπρος δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από τις πιο ανεπτυγμένες οικονομίες. Επίσης, διαθέτουμε ένα αξιόλογο και καλά εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό, το οποίο είναι επίσης βασικό κριτήριο σήμερα για την επιλογή τόπου εγκατάστασης για μια επιχείρηση, σημαντικότερο μάλιστα από το μισθολογικό κόστος. Ωστόσο, πρέπει να συνεχίσουμε να επενδύουμε σε αυτό το ανταγωνιστικό μας πλεονέκτημα, καθώς ο διεθνής ανταγωνισμός σε αυτόν τον τομέα είναι αδυσώπητος. Σε αυτήν την εργασία σας θα μπορώ να σας απαντήσω πιο εμπειριστικά σε λίγους μήνες, καθώς σχεδιάζουμε μια μεγάλη έρευνα για την Κύπρο, στο πλαίσιο της ετήσιας πανευρωπαϊκής έρευνας της EY, Attractiveness Survey, μέσω της οποίας θα καταγράψουμε αναλυτικά τις επιδόσεις της Κύπρου, αλλά, κυρίως, τις

“

Οι κυπριακές επιχειρήσεις, αλλά και οι τράπεζες, πρέπει σήμερα να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη της διεθνούς επενδυτικής κοινότητας, εξασφαλίζοντας μεγαλύτερη διαφάνεια, συμμόρφωση και αναλυτικότερη πληροφόρηση.

”

διαθέσεις και αντιλήψεις της επενδυτικής κοινότητας ως προς την ελκυστικότητα της χώρας ως επενδυτικού προορισμού.

–Υπάρχουν μεταρρυθμίσεις οι οποίες θα δώσουν ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα; Αν ναι ποιες είναι αυτές;

–Η ολοκλήρωση των αλλαγών στον τραπεζικό τομέα και η περαιτέρω μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων αποτελεί βασική προτεραιότητα. Παράλληλα, όμως, θα πρέπει να συνεχιστεί η προσπάθεια για τον εκσυγχρονισμό των βασικών λειτουργιών του κράτους, όπως για παράδειγμα η μεταρρύθμιση της δημόσιας υπηρεσίας και η πάταξη της γραφειοκρατίας, καθώς και η μεταρρύθμιση στον τρόπο απονομής της Δικαιοσύνης. Επίσης, θα πρέπει να επισπευθεί η προσπάθεια που ξεκίνησε η κυβέρνηση για τον ψηφιακό μετασχηματισμό του κράτους.

–Αισιοδοείτε για το μέλλον των επαγγελματιών υπηρεσιών της Κύπρου;

–Ναι, βλέπουμε πολύ θετικές προοπτικές. Σήμερα σε ολόκληρο τον κόσμο η κοινωνία, αλλά και οι επενδυτές απαιτούν από τις επιχειρήσεις όλο και μεγαλύτερη διαφάνεια, ενώ παράλληλα το ρυθμιστικό και κανονιστικό πλαίσιο γίνεται διαρκώς αυστηρότερο. Ειδικότερα οι κυπριακές επιχειρήσεις, αλλά και οι τράπεζες, πρέπει σήμερα να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη της διεθνούς επενδυτικής κοινότητας, εξασφαλίζοντας μεγαλύτερη διαφάνεια, συμμόρφωση και αναλυτικότερη πληροφόρηση. Συνεπώς δημιουργούνται θετικές προοπτικές για τις επαγγελματικές υπηρεσίες. Από την άλλη πλευρά, ο μετασχηματισμός της οικονομίας που βρίσκεται σε εξέλιξη διεθνώς, με καταλυτή την ψηφιακή επανάσταση δημιουργεί νέες προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις. Η δουλειά των εταιρειών επαγγελματικών υπη-

Ο διευθύνων σύμβουλος της EY Κύπρου κ. Σταύρος Παντζαρής σημειώνει ότι πρέπει να συνεχίσουμε να επενδύουμε στο ανταγωνιστικό μας πλεονέκτημα, του επενδυτικού προορισμού, καθώς ο διεθνής ανταγωνισμός σε αυτόν τον τομέα είναι αδυσώπητος.

ρεσιών, όπως η EY, είναι να βοηθήσουμε τις επιχειρήσεις να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που δημιουργούνται, να επανασχεδιάσουν το επιχειρηματικό τους μοντέλο, να ενσωματώσουν αποτελεσματικά την ψηφιακή τεχνολογία, να αντιμετωπίσουν αναδυόμενες απειλές, όπως τα ζητήματα της κυβερνοασφάλειας και να ανταποκριθούν στις διαρκώς μεταβαλλόμενες προσδοκίες του καταναλωτικού κοινού. Καταλαβαίνετε ότι και σε αυτόν τον τομέα οι προοπτικές που διανοίγονται είναι εξαιρετικά θετικές.

–Σας φοβίζουν οι εξελίξεις στην διεθνή οικονομία; Μπορεί να επηρεαστεί η κυπριακή οικονομία;

–Πιστεύω ότι όλους πρέπει να μας προβληματίζει το διεθνές οικονομικό περιβάλλον καθώς αναπτύσσονται τάσεις και διεργασίες που μπορούν να δυναμιτίσουν την ανάπτυξη και την ευημερία μας. Είναι σήμερα σαφές ότι τα οφέλη της παγκοσμιοποίησης, τα οποία είναι υπαρκτά και μη αμφισβητήσιμα, δεν έχουν καταμετρηθεί αναλογικά σε όλο το φάσμα της κοινωνίας, ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες οικονομίες. Ως αποτέλεσμα, ενισχύονται σε όλο τον κόσμο οι υποστηρικτές του προστατευτισμού που υπόσχονται να αντιστρέψουν αυτή την κατάσταση, υψώνοντας δασμούς, οι οποίοι απειλούν να προκαλέσουν εμπορικούς πολέμους. Αυτό έχει οδηγήσει σε στασιμότητα το διεθνές εμπόριο και βλέπουμε ήδη τις επιπτώσεις στην παγκόσμια ανάπτυξη. Την ίδια ώρα, η αποτελεσματικότητα της νομισματικής πολιτικής των κεντρικών τραπεζών έχει φθάσει τα όριά της, ιδιαίτερα στην Ευρώπη, και είναι πια σαφές ότι χρειαζόμαστε παράλληλα μια πιο επεκτατική δημοσιονομική πολιτική και ενίσχυση των δημοσίων επενδύσεων. Όμως αρκετές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, μεταξύ των οποίων και η γερμανική, δεν φαίνεται να συμμερίζονται αυτήν την άποψη, με αποτέλεσμα οι ρυθμοί ανάπτυξης

στην Ευρώπη να μειώνονται συνεχώς.

–Για το Brexit τι εικόνα έχετε;

–Η αβεβαιότητα γύρω από τις επιπτώσεις του Brexit θα συνεχισθεί και μετά την 31η Ιανουαρίου, καθώς οι διαπραγματεύσεις γύρω από τη νέα εμπορική σχέση Ε.Ε. – Ηνωμένου Βασιλείου θα διαρκέσουν για μήνες, αν όχι για χρόνια. Είναι βέβαιο πάντως ότι η χώρα μας και ειδικότερα οι επιχειρήσεις στον κλάδο του τουρισμού, πρέπει να προετοιμασθεί για τις αρνητικές επιπτώσεις του Brexit. Προσθέστε στα παραπάνω και τις γεωπολιτικές εξελίξεις στην περιοχή μας και καταλαβαίνετε ότι είναι εύλογο να είμαστε προβληματισμένοι.

Να συνεχίσουμε ανοδικά

–Ποια είναι τα πλάνα σας για το 2020;

–Συνεχίζοντας την ανοδική της πορεία, κατά το οικονομικό έτος 2019, η EY κατέγραψε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Αυτό το επίτευγμα θέλουμε να το επαναλάβουμε και το 2020, συνεχίζοντας να εξασφαλίζουμε για τους πελάτες μας το επίπεδο των υπηρεσιών που έχουν μάθει να περιμένουν από την EY. Φίλοδοξια μας είναι να αναγνωρίζεται πάντα η EY ως η κορυφαία συμβουλευτική εταιρεία στην Κύπρο ως προς την ποιότητα των υπηρεσιών της. Για να πετύχουμε αυτούς τους φιλόδοξους στόχους, πρέπει να συνεχίσουμε να προσελκύουμε αξιόλογους νέους επαγγελματίες με ένα μεγάλο εύρος γνώσεων και δεξιοτήτων, και να τους βοηθήσουμε με κάθε τρόπο να εξελιχθούν και να αναπτυχθούν. Ως προς τις υπηρεσίες μας, πέραν των ελεγκτικών και φορολογικών υπηρεσιών, στις οποίες θα συνεχίσουμε να δίνουμε βάρος, ο στόχος μας είναι να εστιάσουμε περισσότερο και στις συμβουλευτικές υπηρεσίες και ειδικότερα στις χρηματοοικονομικές συμβουλευτικές υπηρεσίες.

–Σε ποιους άλλους τομείς θα θέλατε να δώσετε περισσότερο βάρος;

–Οι τομείς όπου θέλουμε να επικεντρωθούμε, με δεδομένη τη σημαντική ζήτηση που δημιουργείται, είναι ο χώρος των επενδυτικών ταμείων (funds), τα ζητήματα κυβερνοασφάλειας, και γενικότερα ο ψηφιακός μετασχηματισμός των επιχειρήσεων. Η αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης είναι σήμερα το μεγάλο στοιχείο για τις επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως του τομέα που δραστηριοποιούνται, αλλά και για τη χώρα μας συνολικά. Στον τομέα της τεχνολογίας δημιουργούνται σήμερα πολλές startups που μπορούν να δώσουν ώθηση στην οικονομία μας. Έχουμε πολλά να προσφέρουμε στις εταιρείες αυτές και θέλουμε να ταυτισθεί το όνομα της EY με τη στήριξη προς τις νεοφυείς επιχειρήσεις και την καινοτομία γενικότερα. Τέλος, το 2020 θα συνεχίσουμε να αναπτύσσουμε μια σειρά από δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας, πιστοί στη δέσμευσή μας να βοηθάμε στην οικοδόμηση ενός καλύτερου κόσμου.

Χρειάζεται συναίνεση

–Η πολιτική συναίνεση και η σταθερότητα συμβάλλουν στην οικονομική αποτελεσματικότητα ενός κράτους, όπως η Κύπρος;

–Νομίζω η εμπειρία των τελευταίων ετών, τόσο στην Κύπρο όσο και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ιδιαίτερα όσες πέρασαν από προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής, δείχνει πόσο απαραίτητη είναι η εθνική ομοψυχία, όταν χρειάζεται να πάρεις επώδυνες αποφάσεις. Οι χώρες όπου επιτεύχθηκε συναίνεση προχώρησαν πολύ πιο γρήγορα τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις και επανήλθαν στην κανονικότητα πολύ νωρίτερα. Αυτό αποτελεί ένα μάθημα που καλό είναι να το θυμόμαστε όλοι. Πέραν αυτής της γενικής παρατήρησης, δεν θα ήθελα να επεκταθώ σε μια ερώτηση πολιτικού μάλ-λον περιεχομένου.

Contact info

Λευκωσία: Jean Nouvel Tower
Λεωφ. Στασίνου 6
1060 Λευκωσία, Κύπρος
Τ.Θ. 21656, 1511 Λευκωσία, Κύπρος
Τηλ.: +357 22 209 999
Φαξ: +357 22 209 996/7/8

Λεμεσός: Ernst & Young House
Λεωφ. Σπύρου Κυπριανού 27-29,
Μέσα Γειτονιά, 4003 Λεμεσός, Κύπρος
Τ.Θ. 50123, 3601 Λεμεσός, Κύπρος
Τηλ.: +357 25 209 999
Φαξ: +357 25 209 996/7/8
ey.com/cy

Should digital transformation be on your agenda, or running it?

Driven by humans, powered by technology, business transformation for a better working world.

ey.com #BetterQuestions

The better the question. The better the answer.
The better the world works.

EY

Building a better
working world

Οι εταιρείες Fintech αλλάζουν τα πάντα

Η ψηφιακή αναβάθμιση προσφέρει λύσεις, ταχύτητα, εξοικονόμηση και φυσικά ασφάλεια σε κάθε στάδιο της εμπειρίας του πελάτη

Το 2019 ήταν μία χρονιά γεμάτη από προκλήσεις και αλλαγές για την Ελληνική Τράπεζα. Οι τεχνολογικές αναβαθμίσεις, σε όλο το φάσμα των τραπεζικών εργασιών, αλλάζουν όσο ποτέ άλλοτε τον τρόπο με τον οποίο το κοινό πραγματοποιεί τις καθημερινές του συναλλαγές. Σε λίγα χρόνια οι πελάτες θα αποκτήσουν πλήρη έλεγχο στα οικονομικά τους, πραγματοποιώντας συναλλαγές διαδικτυακά με ασφάλεια και ταχύτητα. Με όχημα την τεχνολογία και στο πλαίσιο του στρατηγικού της πλάνου, η Ελληνική Τράπεζα προσφέρει εξαιρετικές λύσεις, ταχύτητα, εξοικονόμηση και φυσικά ασφάλεια σε κάθε στάδιο της εμπειρίας του πελάτη. Με αυξανόμενο αριθμό καναλιών επικοινωνίας και αλληλεπιδράσεων αυτοεξυπηρέτησης (self service) πρωταρχικός στόχος είναι η επίτευξη μιας απρόσκοπτης και ομοιόμορφης εμπειρίας για τον πελάτη.

Ο έλεγχος στα χέρια του πελάτη

Στην εποχή του ψηφιακού μετασχηματισμού το λειτουργικό μοντέλο των τραπεζών αλλάζει διαρκώς. Επαναπροσδιορίζεται και αναβαθμίζεται. Οι εταιρείες Fintech δίνουν επιπλέον επιλογές παγκοσμίως, αλλάζοντας το τραπεζικό σκηνικό και οι τράπεζες δεν θα μπορούσαν να παραμείνουν στάσιμες ή αμέτοχες στις εξελίξεις. Πραγματοποιώντας και οι ίδιες ταυτόχρονη στροφή στην τεχνολογία, διατηρούν σταθερό προβάδισμα χάρη στην ασφάλεια που τις χαρακτηρίζει. Η Ελληνική Τράπεζα προάγει την ψηφιακή της μεταρρύθμιση, αξιοποιώντας αναδυόμενες τεχνολογίες σε όλα τα σημεία επαφής με τον πελάτη. Πρωταρχικός στόχος είναι η επίτευξη μιας απρόσκοπτης και ομοιόμορφης εμπειρίας για τον πελάτη, ανεξαρτήτως καναλιού επικοινωνίας. Θέλουμε οι πελάτες να έχουν τον έλεγχο των οικονομικών τους στις καθημερινές τους ενέργειες, πραγματοποιώντας τις συναλλαγές τους διαδικτυακά με ασφάλεια και ταχύτητα.

Συνεχής αναβάθμιση

στα ψηφιακά κανάλια

Μία από τις τελευταίες ενέργειες ψηφιακής μεταρρύθμισης της Ελληνικής Τράπεζας αφορά την ενίσχυση της λειτουργικότητας των υφιστάμενων ψηφιακών καναλιών της Τράπεζας (μέσω κινητού και διαδικτυακά). Με την πρόσφατη ενημέρωση των εφαρμογών αυτών, προστέθηκαν νέα χαρακτηριστικά για βελτιστοποίηση και ευκολία στη χρήση τους.

Συγκεκριμένα, στην αναβαθμισμένη εφαρμογή κινητού οι χρήστες μπορούν μεταξύ άλλων:

- Να δουν το PIN της κάρτας τους σε περίπτωση που το έχουν ξεχάσει.
- Να χρησιμοποιήσουν το κινητό τους τηλέφωνο για την εξουσιοδότηση των συναλλαγών.
- Να ρυθμίσουν ειδοποιήσεις λογαριασμού, πληρωμών και ασφαλείας.
- Να δουν λεπτομερείς χρεώσεις για κάθε συναλλαγή προτού την υποβάλουν, έτσι ώστε να γνωρίζουν πάντοτε ακριβώς πόσα θα πληρώσουν.
- Να στείλουν χρήματα σε άλλη τράπεζα στην Κύπρο ή στο εξωτερικό, καθώς και να πληρώσουν λογαριασμούς κοινής ωφελείας.

Νέα νποή στα καταστήματα

Γίνονται βήματα προς τον εξορθολογισμό και τη βελτίωση της απόδοσης των καταστημάτων, επαναπροσδιορίζοντας τον ρόλο και τον τύπο τους, στοχεύοντας στην ώθηση των πελατών προς τα ψηφιακά κανάλια. Στόχος είναι η προώθηση ενός συστήματος αυτοεξυπηρέτησης (self service), με ταχεία και αποτελεσματική εξυπηρέτηση, ώστε οι πελάτες να γλιτώνουν χρόνο, κόπο αλλά και χρήμα.

Στόχος είναι η προώθηση ενός συστήματος αυτοεξυπηρέτησης (self service), με ταχεία και αποτελεσματική εξυπηρέτηση, ώστε οι πελάτες να γλιτώνουν χρόνο, κόπο αλλά και χρήμα.

ATM νέας γενιάς

Έχουν εγκατασταθεί 178 αναβαθμισμένες ATM νέας γενιάς, διευρύνοντας τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους πέρα από τις αναλήψεις μετρητών. Οι νέες ATM επαναπροσδιορίζουν την έννοια του Self-Service, αφού συνδυάζουν τις τεχνολογικές εξελίξεις με την ανθρωποκεντρική εμπειρία. Προσφέρουν πλήρη γκάμα υπηρεσιών για την πραγματοποίηση επιπλέον συναλλαγών, πέραν της απλής ανάληψης και κατάθεσης χρημάτων, ενώ μέσω των καινοτόμων χαρακτηριστικών τους, διευκολύνουν την πρόσβαση για τους πελάτες.

Η Ελληνική Τράπεζα επενδύοντας στο μέλλον δίνει στους πελάτες της τη δυνατότητα για μια «πολυκαναλική» (omni-channel) εμπειρία.

Τα χαρακτηριστικά τους, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν:

- «Έξυπνες» οθόνες αφής.
- Δυνατότητα πολλαπλής εισαγωγής/κατάθεσης επιταγών.
- Κατάθεση μετρητών με άμεση πίστωση των συνδεδεμένων λογαριασμών ή της πιστωτικής κάρτας.
- Καθορισμός αγαπημένων συναλλαγών για γρήγορη ανάληψη μετρητών.

Αναβαθμισμένο Κέντρο

Επικοινωνίας Πελατών

Με στόχο την «απρόσκοπτη εμπειρία πελάτη» το Κέντρο Επικοινωνίας Πελατών αναβαθμίζεται συνεχώς, ώστε να μπορεί να εξυπηρετήσει σε πολλαπλά επίπεδα τους πελάτες. Στόχος είναι η διαρκής βελτίωση, εδραιώνοντας συνοχή στην εμπειρία του πελάτη, ασχέτως του σημείου επαφής με την τράπεζα.

“Με αυξανόμενο αριθμό καναλιών επικοινωνίας και αλληλεπιδράσεων αυτοεξυπηρέτησης (self service) πρωταρχικός στόχος είναι η επίτευξη μιας απρόσκοπτης και ομοιόμορφης εμπειρίας για τον πελάτη.”

Καινοτόμα πλατφόρμα με API's

Οι κυπριακές τράπεζες δεν μπορούν παρά να παρακολουθούν στενά τις τάσεις της αγοράς σε διεθνές επίπεδο. Παράλληλα, συνεργάζονται με Fintech στο εξωτερικό για διάφορες ενέργειες που αφορούν την καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινού. Πρωτοπορώντας, η Ελληνική Τράπεζα προχώρησε στην εφαρμογή μιας νέας πλατφόρμας με επιπλέον APIs για την απευθείας επεξεργασία πληρωμών μεταξύ τράπεζας και τρίτων. Η νέα πλατφόρμα είναι προσανατολισμένη στην ασφαλή εξυπηρέτηση εταιρικών πελατών, μέσω συνδεσιμότητας με το εκάστοτε ERP (Enterprise Resource Planning) του πελάτη. Η Ελληνική Τράπεζα με τη δημιουργία της καινοτόμας πλατφόρμας πέτυχε την προσέλευση περισσότερων εταιρειών από διάφορους κλάδους όπως τηλεπικοινωνίες, ψυχαγωγία και ναυτιλία.

Πολλαπλές επιλογές

για όλες τις ανάγκες

Στο μέλλον οι συνήθειες των πελατών και ο τρόπος που συναλλάσσονται με τις τράπεζες αναμένεται ότι θα αλλάξει δραστικά, πραγματοποιώντας ριζική στροφή προς την τεχνολογία. Προς το παρόν όμως οι πελάτες εξακολουθούν να είναι μοιρασμένοι στα δύο. Από τη μία έχουμε τους υπέρμαχους της τεχνολογίας, οι οποίοι προτιμούν να κάνουν τις συναλλαγές τους μέσω ψηφιακών καναλιών. Στην ουσία επιδιώκουν ελάχιστη επαφή με τα καταστήματα. Αυτή γίνεται μόνο στις περιπτώσεις που αφορούν σημαντικές τραπεζικές συναλλαγές ή αν χρειάζονται κάποιες εξειδικευμένες συμβουλές, για παρά-

δειγμα αν χρειάζονται ένα στεγαστικό δάνειο. Στόχος τους φυσικά είναι να εξοικονομήσουν πολύτιμο χρόνο.

Οι πελάτες αυτοί αξιοποιούν τα ψηφιακά κανάλια της Ελληνικής Τράπεζας και επωφελούνται από επιλογές όπως για παράδειγμα τη δωρεάν μεταφορά χρημάτων έως €1.000 σε τράπεζες της Κύπρου και της Ευρώπης (SEPA). Έτσι, διεκπεραιώνουν γρήγορα και χωρίς πρόσθετες χρεώσεις τις αναγκαίες συναλλαγές τους μέσω του Web Banking και του Mobile App της Ελληνικής Τράπεζας. Από την άλλη, υπάρχει και μια μερίδα πληθυσμού που εξακολουθεί να επιλέγει την προσωπική επαφή για κάθε συναλλαγή του, νιώθοντας ίσως περισσότερη ασφάλεια, όταν εξυπηρετείται στα καταστήματα. Το γεγονός είναι ότι οι συναλλαγές που εκτελούνται στα καταστήματα μειώνονται διαρκώς, ενώ οι χρήστες των ψηφιακών καναλιών αυξάνονται, το ίδιο και οι υπηρεσίες που τους προσφέρουμε. Στόχος μας είναι να τους δώσουμε πολλαπλές επιλογές για τη δική τους καλύτερη εξυπηρέτηση.

Τεχνολογία με ασφάλεια

Το τραπεζικό σκηνικό αλλάξει παγκοσμίως και οι εταιρείες Fintech δίνουν επιπλέον επιλογές στο κοινό. Οι τράπεζες δεν θα μπορούσαν να μείνουν στάσιμες ή αμέτοχες σε αυτή την εξέλιξη. Πραγματοποιώντας ταυτόχρονη στροφή προς την τεχνολογία, η λέξη που κάνει τις τράπεζες να υπερτερούν είναι οπωσδήποτε αυτή της «ασφάλειας».

Ειδικότερα, η Ελληνική Τράπεζα έχοντας ένα μεγάλο δίκτυο καταστημάτων και ATM υπερτερεί στην καλύτερη και αμεσότερη εξυπηρέτηση του κοινού από πολλά και διαφορετικά κανάλια επικοινωνίας. Τα καταστήματα, οι ATM, η ιστοσελίδα, η εφαρμογή κινητού, καθώς επίσης και η εξυπηρέτηση πελατών από το Κέντρο Επικοινωνίας Πελατών είναι κεντρικά σημεία επαφής με τους πελάτες μας. Έτσι, η τράπεζα μπορεί να παρέχει μια απρόσκοπτη, ανεξαρτήτως καναλιού, ομοιόμορφη εμπειρία στον πελάτη, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα εξυπηρέτησης αναλόγως των αναγκών και των προσωπικών προτιμήσεων του κάθε πελάτη.

Αυτοεξυπηρέτηση

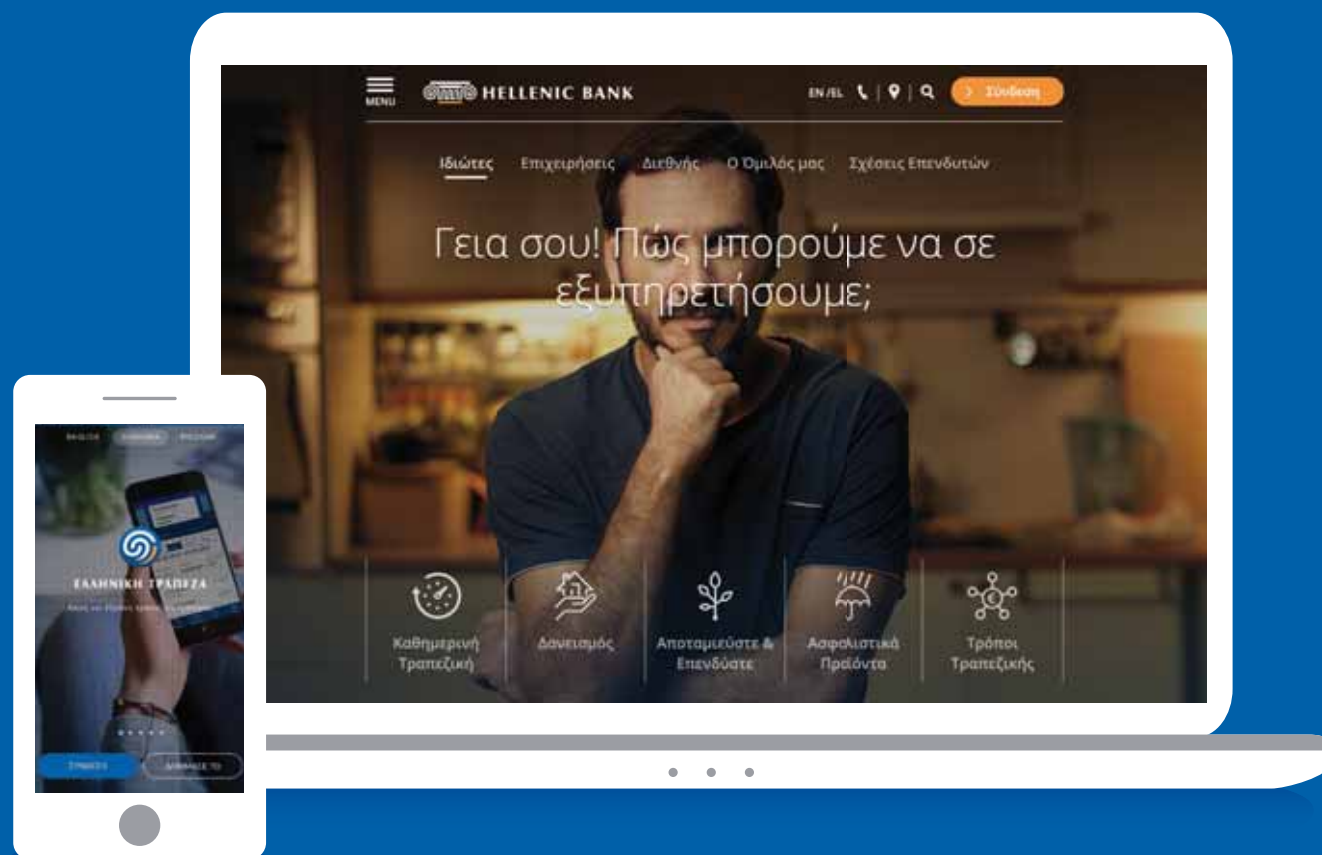
και εξειδικευμένες λύσεις

Στο πλαίσιο του στρατηγικού μας πλάνου, η Ελληνική Τράπεζα εξελίσσεται και προσαρμόζεται στις ανάγκες των πελατών της, υιοθετώντας τεχνολογικές αναβαθμίσεις σε όλο το φάσμα των εργασιών της. Αυτή η πρακτική αφορά τόσο τις τραπεζικές εργασίες όσο και τις επενδυτικές δραστηριότητες που προσφέρουμε ώστε να δώσουμε στους πελάτες μας άμεση πρόσβαση, ευελιξία, ασφάλεια, αλλά και τη δυνατότητα να μειώσουν το κόστος διαχείρισης. Πρωταρχικός στόχος είναι η επίτευξη μιας απρόσκοπτης και ομοιόμορφης εμπειρίας για τον πελάτη, ανεξαρτήτως καναλιού επικοινωνίας. Θέλουμε οι πελάτες μας να έχουν τον έλεγχο των οικονομικών τους στις καθημερινές τους ενέργειες, πραγματοποιώντας τις συναλλαγές τους διαδικτυακά με ασφάλεια και ταχύτητα. Εργαζόμαστε για την ομαλή μετάβαση από το παραδοσιακό τραπεζικό μοντέλο στο μοντέλο του μέλλοντος, εκπαιδεύοντας τους πελάτες μας στη νέα εποχή. Με τον αυξανόμενο αριθμό καναλιών επικοινωνίας και αλληλεπιδράσεων αυτοεξυπηρέτησης (self service), οι πελάτες επιζητούν ολοένα και περισσότερο την εξοικείωση σε κάθε στάδιο της εμπειρίας τους μαζί μας. Στόχος μας είναι να φέρουμε την εξέλιξη στον τομέα της εξυπηρέτησης και της αυτοεξυπηρέτησης προσφέροντας υπερπροσωποποιημένες και εξειδικευμένες λύσεις, προσαρμοσμένες στις ανάγκες του κάθε πελάτη ξεχωριστά.

ΔΩΡΕΑΝ Μεταφορά Χρημάτων

μέχρι €1.000
σε πάνω από 30 χώρες

που ανήκουν στον
Ενιαίο Χώρο Πληρωμών σε Ευρώ (SEPA)

Ισχύει για ηλεκτρονικές συναλλαγές μέσω
του **Hellenic Bank Web Banking** και **Mobile App**

www.hellenicbank.com

Ισχύουν οι Βασικοί όροι & Προϋποθέσεις Χρήσης Υπηρεσιών και ο Πίνακας Χρεώσεων της Ελληνικής Τράπεζας.

Στοιχείο για όλους μας η κερδοφορία

Εξαιρετικά σημαντικές οι επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη και στην καινοτομία, λέει ο κ. Χριστόφορος Στυλιανίδης της RCB

Ο κ. Χριστόφορος Στυλιανίδης, επικεφαλής του Τμήματος Εταιρικού Δανεισμού (Κύπρος) της RCB σημειώνει στην «Κ» ότι το στοιχείο που πρέπει να κερδηθεί είναι η κερδοφορία, ώστε οι τράπεζες να μπορούν να στηρίζουν την οικονομία σε βάθος χρόνου. Σχετικά με τις δανειοδοτήσεις κυπριακών επιχειρήσεων, ο κ. Στυλιανίδης ανέφερε ότι ο δανεισμός από την RCB αυξάνεται με αξιοσημείωτους ρυθμούς, χωρίς όμως η Τράπεζα να αναλαμβάνει αυξημένους κινδύνους, αφού τα κριτήρια δανεισμού της παραμένουν αυστηρά. Η RCB στηρίζει καινοτόμες επιχειρήσεις μέσα από την επιτυχημένη συνεργασία που έχει με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (EIF), που είναι θυγατρική της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανάπτυξης (ΕΤΕπ, ΕΙΒ), για προώθηση της καινοτομίας στην Κύπρο, όπως λέει ο κ. Στυλιανίδης.

—Θα μπορέσουν οι τράπεζες να συνεχίσουν να διαδραματίζουν τον ρόλο τους στη χρηματοδότηση της οικονομίας και στη γενικότερη ανάκαμψη;

—Η περίοδος που διανύσαμε, όσον αφορά το επιχειρείν του τραπεζικού τομέα μετά την κρίση, χαρακτηρίστηκε από ριζικές αλλαγές και σημαντικές βελτιώσεις στον τρόπο λειτουργίας αλλά και της γενικότερης φιλοσοφίας. Όμως, βιώνουμε περίοδο υποτονικής λειτουργικής κερδοφορίας και παρατεταμένη περίοδο χαμηλών επιτοκίων που αναμένεται να συνεχιστεί. Το στοιχείο που πρέπει να κερδηθεί τώρα είναι η κερδοφορία. Αυτό, για να μπορέσουν οι τράπεζες να συνεχίσουν να στηρίζουν την οικονομία σε βάθος χρόνου.

—Ποιος ο ρόλος της RCB στο νέο περιβάλλον; Πώς διαφοροποιείστε;

—Η δική μας απάντηση όσον αφορά το υφιστάμενο περιβάλλον της αγοράς βρίσκεται στο μοντέλο λειτουργίας που εφαρμόζουμε. Επικεντρωνόμαστε στην εταιρική τραπεζική και συμπληρώνουμε την γκάμα των υπηρεσιών με ολοκληρωμένες υπηρεσίες χρηματοδότησης εμπορίου, αποδοχής/εκκαθάρισης καρτών και ηλεκτρονικής τραπεζικής. Κτίζουμε στις σχέσεις εμπιστοσύνης που αναπτύσσονται με τους πελάτες και στις σωστές δανειοδοτήσεις. Η RCB είναι ήδη από τις πρώτες επιλογές των επιχειρήσεων —ειδικά των μεγάλων επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων μεσαίας κεφαλαιοποίησης— για τραπεζική συνεργασία, ενώ το χαρτοφυλάκιο χορηγήσεων της τράπεζας απαρτίζεται από τους καλύτερους πελάτες στον κάθε τομέα στον οποίο δραστηριοποιούμαστε. Τα τελευταία δύο χρόνια διεισδύουμε περισσότερο και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Ο δανεισμός από την RCB στις κυπριακές επιχειρήσεις αυξάνεται με αξιοσημείωτους ρυθμούς χωρίς, όμως, να αναλαμβάνουμε αυξημένους κινδύνους, αφού τα κριτήρια δανεισμού μας παραμένουν αυστηρά.

—Έχουν περάσει ανεπιστρεπτί οι εποχές του άκρατου δανεισμού; Αν ναι, σε ποιους δανείζουν πλέον οι τράπεζες;

—Ο δανεισμός είναι ένα πολύ σοβαρό θέμα, ο σημαντικότερος παράγοντας για την κερδοφορία μιας τράπεζας. Σί-

Η τράπεζα έχει λάβει τη συνειδητή απόφαση να μην προχωρήσει σε αρνητικά επιτόκια ούτε για τους θεσμικούς καταθέτες, τονίζει ο κ. Στυλιανίδης, αφού όπως λέει, η τράπεζα θέλει να μπορεί να είναι πάντα δίπλα τους, και όχι μόνο όταν τη βολεύει.

γουρα έχουν περάσει οι εποχές του άκρατου δανεισμού, όμως την ίδια ώρα δεν έχει εκλείψει η ούτε η ανάγκη ούτε και οι καλές ευκαιρίες. Είναι σημαντικό, κατά τη γνώμη μου, οι τράπεζες να ακολουθούν πάντοτε σωστές πρακτικές αξιολόγησης δανείων και να μην παρυσύρονται από τυχόν ανάγκη να διοχετεύσουν τη ρευστότητα τους για να αυξήσουν τα εισοδήματά τους. Επίσης, η τιμολόγηση πρέπει να αντανακλά τον πιστωτικό κίνδυνο της κάθε δανειοδότησης για να είναι δίκαιη και σωστή. Πιστεύω πως τώρα είμαστε όλοι σοφότεροι. Παρόλο που στην RCB δεν αντιμετωπίζουμε θέμα μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων τα κριτήρια δανεισμού παραμένουν πολύ αυστηρά. Οι ευκαιρίες καλού δανεισμού, αν θέλουμε να είμαστε ρεαλιστές, είναι συγκεκριμένες και αφορούν τους τομείς της οικονομίας όπου η ζήτηση έρχεται κυρίως από το εξωτερικό, όπως ο τουρισμός και οι βιομηχανίες που εξάγουν το προϊόν τους, αλλά και οι τομείς, όπως το λιανικό εμπόριο, η σίτιση, η εκπαίδευση και η υγεία που ικανοποιούν βασικές, σταθερές, ανάγκες του πληθυσμού.

—Εσείς τι κάνετε προκειμένου να διασφαλίσετε την ποιότητα του δανειακού σας χαρτοφυλακίου;

—Για να διασφαλιστεί η ποιότητα του δανειακού μας χαρτοφυλακίου γίνονται ενέργειες τόσο κατά την αρχική αξιολόγηση που προηγείται της παραχώρησης όσο και κατά τη διάρκεια ζωής των δανείων. Γίνεται ενδελεχής ανάλυση του τομέα στον οποίο δραστηριοποιείται ή σκοπεύει να δραστηριοποιηθεί ο πελάτης, αξιολόγηση της θέσης και των δυνατοτήτων του και κατ'επέκταση αξιολόγηση του επιχειρηματικού πλάνου και των χρηματορροών, για να αξιολογηθεί η ικανότητα αποπληρωμής. Σε κάθε περίπτωση τα επιχειρηματικά πλάνα και οι χρηματοροές υποβάλλονται σε ακραία αρνητικά σενάρια για να διαπιστωθεί σε ποιο βαθμό μπορούν να αντέξουν εξωτερικά σοκ. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι παρά τις σημαντικές χρηματοδοτήσεις που έχουμε κάνει τα τελευταία πέντε χρόνια σε κυπριακές

επιχειρήσεις δεν έχουμε κανένα προβληματικό δάνειο.

—Πώς βοηθούν την Κύπρο τα ευρωπαϊκά δάνεια για επενδύσεις;

—Θεωρούμε εξαιρετικά σημαντικό για την κυπριακή οικονομία να γίνουν περισσότερες επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη και στην καινοτομία. Αυτό είναι απαραίτητο για να καταστούν οι υφιστάμενοι τομείς της οικονομίας πιο ανταγωνιστικοί, αλλά και για να δημιουργηθούν καινούργιες πηγές εισοδημάτων από νέους τομείς. Γι' αυτό και στηρίζουμε καινοτόμες επιχειρήσεις μέσα από την επιτυχημένη συνεργασία μας με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (EIF), που είναι θυγατρική της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανάπτυξης (ΕΤΕπ, ΕΙΒ), για προώθηση της καινοτομίας στην Κύπρο μέσα από το πρόγραμμα, InnovFin SME Guarantee Facility. Μέσα από αυτή τη συνεργασία προέκυψαν μέχρι τώρα επενδύσεις στην καινοτομία που αποτέλεσαν και την πρώτη εφαρμογή του Στρατηγικού Σχεδίου Γιούνκερ (EFSI) στην Κύπρο. Ήδη το πρώτο πακέτο έχει διατεθεί με επιτυχία και προχωρούμε με νέο. Η RCB έχει εξαιρετική συνεργασία και με την ΕΤΕπ μέσω του σχεδίου στήριξης μικρομεσαίων και επιχειρήσεων μεσαίας κεφαλαιοποίησης (Cyprus Banks Loans for SMEs and Mid-Caps). Μέσα από το σχέδιο αυτό η ΕΤΕπ παρέχει στις τράπεζες χρηματοδότηση με χαμηλό κόστος. Αυτό είναι εφικτό αφού η κυπριακή κυβέρνηση παρέχει την εγγύησή της για τα δάνεια αυτά προς τις τράπεζες. Οι τελευταίες μεταφέρουν το όφελος από τα χαμηλότερα επιτόκια στις επιχειρήσεις, οι οποίες, φυσικά, πρέπει να πληρούν κάποια κριτήρια. Μέσα από τα προγράμματα της ΕΤΕπ έχουμε χρηματοδοτήσει νέα εργοστάσια (τροφίμων, φαρμάκων, παιχνιδιών, συστημάτων υδροδότησης), νέες κτιριακές εγκαταστάσεις για σχολεία, νέα ξενοδοχεία και ξενοδοχειακές κλίνες, υπεραγορές, εστιατόρια και άλλες επενδύσεις.

—Ποια είναι τα μελλοντικά σχέδια της RCB στον τομέα των επιχειρηματικών δανείων δεδομένου

του μεγάλου ανταγωνισμού που υπάρχει για καλούς δανειακούς πελάτες;

—Είναι γεγονός ότι υπάρχει έντονος ανταγωνισμός. Μέσα από τον ανταγωνισμό πρέπει να γινόμαστε όλοι καλύτεροι. Η RCB μπήκε στην αγορά των χρηματοδοτήσεων κυπριακών επιχειρήσεων το 2014. Η μέχρι τώρα πορεία της είναι και η καλύτερη απόδειξη ότι επιχειρησιακά μοντέλα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς μπορούν να πετύχουν ανεξάρτητα από τον ανταγωνισμό. Αποτελεί, επίσης, σαφή απόδειξη ότι υπάρχουν αρκετοί καλοί, αξιόχρεοι, πελάτες και καλές επενδυτικές ευκαιρίες που χρειάζονται χρηματοδότηση. Στόχος μας είναι να συνεχίσουμε να αναπτυσσόμαστε παράλληλα με τους υφιστάμενους πελάτες μας, αλλά και η περαιτέρω αύξηση του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων μέσα από την παροχή χρηματοδοτήσεων σε περισσότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της κυπριακής οικονομίας. Θα πρέπει, επίσης, να τονίσω ότι η τράπεζα έχει λάβει τη συνειδητή απόφαση να μην προχωρήσει σε αρνητικά επιτόκια ούτε για τους θεσμικούς καταθέτες, αφού βλέπουμε τη σχέση με τους πελάτες μας σε μακροχρόνια βάση και θέλουμε να μπορούμε να είμαστε πάντα δίπλα τους όχι μόνο όταν βολεύει εμάς.

Επένδυση σε νέες τεχνολογίες

και πράσινα δάνεια

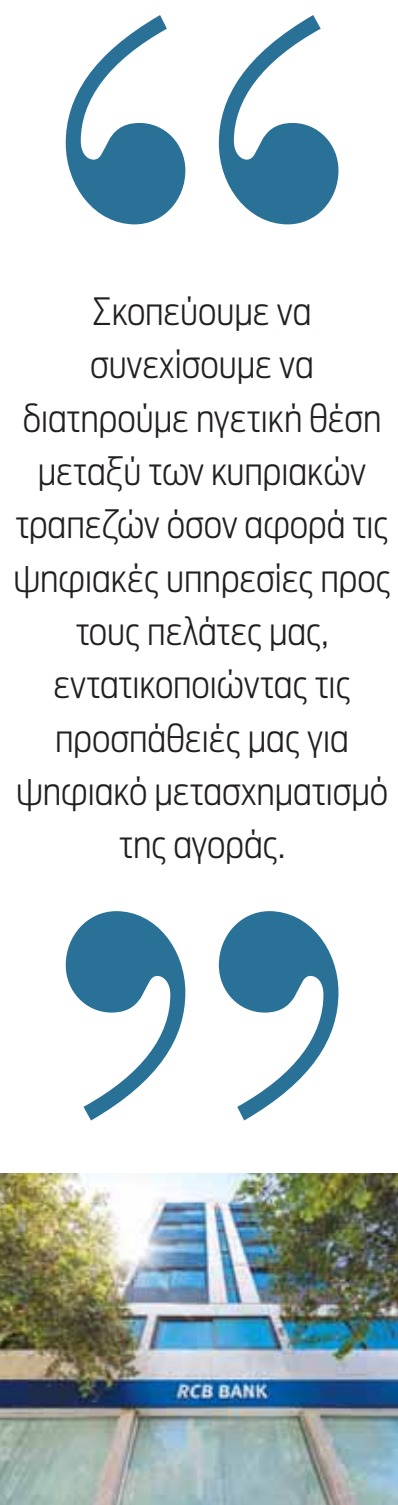
—Υπάρχει προοπτική για τα πράσινα δάνεια;

—Ασφαλώς και υπάρχει. Ο τομέας της ενέργειας είναι ένας πολύ κρίσιμος τομέας της οικονομίας τόσο όσον αφορά την αξιοποίηση του φυσικού πλούτου της χώρας όσο και για την ανάγκη της χώρας μας να χρησιμοποιεί πολύ περισσότερη ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές. Εμείς έχουμε μια ιδιαίτερη ευαισθησία στην πράσινη ενέργεια γι' αυτό είμαστε έμπρακτοι υποστηρικτές της προσπάθειας της χώρας να πετύχει τον στόχο που αφορά στη χρήση ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Γι' αυτό και έχουμε εγκρίνει —μετά από ενδελεχή μελέτη της αγοράς, όπως αυτή θα διαμορφωθεί μετά τη φιλελευθροποίηση— σημαντικές χρηματοδοτήσεις έργων στον τομέα αυτό.

—Ο κυπριακός χρηματοπιστωτικός κλάδος θα εισέλθει ακόμη πιο δυναμικά στην ψηφιακή εποχή με τη νέα χρονιά;

—Σκοπεύουμε να συνεχίσουμε να διατηρούμε ηγετική θέση μεταξύ των κυπριακών τραπεζών όσον αφορά τις ψηφιακές υπηρεσίες προς τους πελάτες μας, εντατικοποιώντας τις προσπάθειές μας για ψηφιακό μετασχηματισμό της αγοράς. Η τράπεζα επενδύει συνεχώς σε νέες τεχνολογίες.

Οι συναλλαγές μέσω κινητού, οι ανέπαφες πληρωμές, καθώς και οι υπηρεσίες αποδοχής καρτών και ηλεκτρονικού εμπορίου αποτελούν πλέον βασικές απαιτήσεις του σύγχρονου επιχειρηματία και καταναλωτή. Ως εκ τούτου, η τράπεζα επικεντρώνεται στην αποτελεσματικότητα των διαδικασιών πληρωμής και επενδύει συνεχώς σε νέες τεχνολογίες, παρέχοντας λύσεις σε εταιρικούς πελάτες και εμπόρους για να βελτιώσουν και οι ίδιοι την εμπειρία των πελατών τους.

Σκοπεύουμε να
συνεχίσουμε να
διατηρούμε ηγετική θέση
μεταξύ των κυπριακών
τραπεζών όσον αφορά τις
ψηφιακές υπηρεσίες προς
τους πελάτες μας,
εντατικοποιώντας τις
προσπάθειές μας για
ψηφιακό μετασχηματισμό
της αγοράς.

Μαζί στην ανάπτυξη της επιχείρησής σας

- Επιχειρηματικά Δάνεια • Χρηματοδότηση Έργων
- Χρηματοδότηση Εμπορίου • Ψηφιακή Τραπεζική
- Υπηρεσίες Αποδοχής Καρτών • Καταθέσεις

RCB Bank Ltd. Ιδιωτική Εταιρεία.
Αριθμός εγγραφής: 72376. Εγγεγραμμένη έδρα:
Αμαθούντος 2, 3105 Λεμεσός, Κύπρος.

Ωράριο λειτουργίας καταστημάτων:
Δευτέρα-Παρασκευή, 09:00-17:00
www.rcbcy.com

800 00 722

TREPPIDES

Να έλθουν περισσότερες άμεσες ξένες επενδύσεις

Οι μεταρρυθμίσεις που έχει ανακοινώσει το κράτος θα συνεισφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη, λέει ο κ. Κοσμά της K. Treppides

Ο Μάριος Α. Κοσμά διευθύνων σύμβουλος της K. Treppides & Co Ltd σημειώνει ότι το 2019 ήταν μία ακόμη καλή για την κυπριακή οικονομία, με τους περισσότερους τομείς και δείκτες να παρουσιάζουν αύξηση. Ο κ. Κοσμά λέει, επίσης, ότι παρ' όλες τις προκλήσεις, οι ξένοι επενδυτές αποδίδουν περισσότερο βάρος στα δυνατά στοιχεία της χώρας μας, όπως το φιλικό επιχειρηματικό και φορολογικό περιβάλλον, τη γεωγραφική θέση ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα κυβερνητικά κίνητρα σε ξένους επενδυτές

Η θέση μας είναι ότι η Κύπρος και οι επαγγελματίες πρέπει να αποφεύγουν την αναφορά σε φορολογικά κίνητρα ως σημείο αναφοράς για προσέλκυση επενδύσεων και επενδυτικών ταμείων.

και την πολύ καλή ποιότητα ζωής παρά στους κινδύνους. Τονίζει δε ότι το μέλλον είναι ευοίωνο για την Κύπρο όσο αφορά στην προσέλκυση ακόμη περισσότερων Άμεσων Ξένων Επενδύσεων με ακόμη μεγαλύτερο αντίκτυπο στην πραγματική οικονομία

—**Πως αποτιμάτε τις οικονομικές εξελίξεις του 2019 για την Κύπρο;**
—Θεωρούμε ότι το 2019 ήταν μία ακόμη καλή χρονιά για την κυπριακή οικονομία. Συγκεκριμένα, συνέχισε να παρουσιάζει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης κατά το 2019 (περίπου στο 3,2%) με τάσεις, όμως, επιβράδυνσης σε σχέση με την μετά κρίση εποχή. Κύριος μοχλός ανάπτυξης ήταν οι κατασκευές, λόγω εταιρειών που μεταφέρουν δραστηριότητες στην Κύπρο, τουριστικών αναπτύξεων, εκδόσεις διαβατηρίων έναντι επενδύσεων ξένων που γίνονται

Τα τελευταία χρόνια η Κύπρος έχει αναγνωριστεί ως μια ιδανική τοποθεσία για τη δημιουργία επιχειρηματικής παρουσίας, προσφέροντας ένα αξιοζήλευτο συνδυασμό κλίματος, επιχειρηματικότητας και πολιτισμού με πολλά οφέλη για τους ξένους επενδυτές και τις οικογένειές τους.

φορολογικοί κάτοικοι Κύπρου, και αναπτύξεις σε σχέση με τον υπό εκκώλυση τομέα της ενέργειας. Ωστόσο, οι σημαντικοί τομείς των διοικητικών, λογιστικών/ελεγκτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών, καθώς και ο τομέας των τουριστικών υπηρεσιών παρουσίασαν μικρές/οριακές αυξήσεις, ενώ ένας άλλος σημαντικός πυλώνας της οικονομίας, ο τραπεζικός, παρουσίασε αρνητική ανάπτυξη, συνεχίζοντας την υπομόχλευση και μείωση του ποσοστού των ΜΕΧ και συρρίκνωση του τραπεζικού τομέα. Ως αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης ανάπτυξης, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 7% (σε σχέση με 16% το 2014), το πλεονασματικό δημοσιονομικό ισοζύγιο ανήλθε στο 3,8% του ΑΕΠ, το δημοσιονομικό χρέος κατέληξε στο 97%, και το κόστος χρηματοδότησης της κυβέρνησης έφθασε σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα.

—**Τι μηνύματα στέλνει η Κύπρος στο εξωτερικό ως επενδυτικός προορισμός;**

—Τη μετά κρίση περίοδο 2014-2019 οι καθαρές εισροές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) στην Κύπρο άγγιξαν τα 13 δισ. ευρώ, ενώ το Global Finance Magazine κατέταξε την Κύπρο στην 8η θέση της λίστας FDI Superstars που αφορά την ελκυστικότητα μιας χώρας ως προς τις ΑΞΕ. Η Κύπρος προσελκύει πλέον σημαντικές εισροές ΑΞΕ από τις ΗΠΑ, Ασία, Ρωσία και Μέση Ανατολή. Η βελτιωμένη αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας της Κύπρου από τους διεθνείς οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης, η επιτυχής ανακεφαλαιοποίηση των μεγάλων τραπεζών και οι τελευταίες επιτυχημένες εκδόσεις κρατικών ομολόγων στις διεθνείς αγορές, σε συνδυασμό με τα πολυάριθμα έργα μεγάλης κλίμακας, συνέβαλαν

στην αναβίωση της Κύπρου ως ελκυστικού προορισμού ΑΞΕ. Οι σημαντικότερες ροές ΑΞΕ τα τελευταία έξι χρόνια αφορούσαν την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, τις κατασκευαστικές αναπτύξεις όσον αφορά εκδόσεις διαβατηρίων έναντι επενδύσεων, μεγάλες εξαγορές στη φαρμακευτική βιομηχανία και στο λιανικό εμπόριο με σημαντικούς ξένους επενδυτές να εισέρχονται στην αγορά, επενδύσεις στον τουριστικό τομέα με πιο σημαντική επένδυση €0,5 δισ. στο ολοκληρωμένο θέρετρο καζίνο, και νέους παίκτες που εισήλθαν στους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης με την αγορά μεγάλων συμμετοχών σε υφιστάμενες επιχειρήσεις. Παρ' όλες τις προκλήσεις, όπως τα αρνητικά δημοσιεύματα σε σχέση με τις εκδόσεις διαβατηρίων, την τραπεζική κρίση του 2013 που ακόμη μας κατατρέπει, αλλά και τη γεωπολιτική αστάθεια που προ-

καλεί η Τουρκία στην περιοχή μας, οι εξελίξεις των τελευταίων έξι χρόνων δείχνουν ότι οι ξένοι επενδυτές αποδίδουν περισσότερο βάρος στα δυνατά στοιχεία της χώρας μας, όπως το φιλικό επιχειρηματικό και φορολογικό περιβάλλον, τη γεωγραφική θέση ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα κυβερνητικά κίνητρα σε ξένους επενδυτές και την πολύ καλή ποιότητα ζωής παρά στους κινδύνους. Τα πρόσφατα ευρήματα φυσικού αερίου αναμένεται να δώσουν μεγαλύτερη ώθηση τα επόμενα χρόνια, καθώς μερικά από τα μεγαλύτερα ονόματα του κλάδου έχουν ήδη

Οι μεγάλοι οργανισμοί που προσφέρουν εξειδικευμένες υπηρεσίες προσανατολίζονται στη δημιουργία επαγγελματικών ομάδων, οι οποίες είναι αφιερωμένες στην τεχνολογία και την ανάπτυξη.

αρχίσει να δραστηριοποιούνται στον νησί συμπεριλαμβανομένων όχι μόνο ενεργειακών κολοσσών αλλά και εταιρειών υποστήριξης. Πιστεύουμε ότι το μέλλον είναι ευοίωνο για την Κύπρο όσο αφορά στην προσέλκυση ακόμη περισσότερων ΑΞΕ με ακόμη μεγαλύτερο αντίκτυπο στην πραγματική οικονομία. Τα τελευταία χρόνια η Κύπρος έχει αναγνωριστεί ως μια ιδανική τοποθεσία για τη δημιουργία επιχειρηματικής παρουσίας, προσφέροντας ένα αξιοζήλευτο συνδυασμό κλίματος, επιχειρηματικότητας και πολιτισμού με πολλά οφέλη για τους ξένους επενδυτές και τα εξαρτώμενα μέλη των οικογενειών τους που ψάχνουν για ένα επενδυτικό προορισμό που προσφέρει χρηματοπιστωτική σταθερότητα, πύλη προς την Ευρώπη και υψηλή ποιότητα βιοτικού επιπέδου για τις οικογένειές τους.

—Τι είναι αυτό που κάνει την Κύπρο να ξεχωρίζει σήμερα από όλες τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες; — Έχοντας σαν κοινή βάση τις εναρμονισμένες νομοθεσίες που καλούνται οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εφαρμόζουν, η Κύπρος ξεχωρίζει για τα πλεονεκτήματα και τα οφέλη που μπορεί να προσφέρει λόγω της γεωγραφικής και γεωπολιτικής θέσης. Αξίζει να σημειωθεί το πλεονέκτημα του χαμηλού κόστους, της υψηλής ποιότητας υπηρεσιών που προσφέρει η Κύπρος συγκριτικά με άλλα ευρωπαϊκά χρηματοοικονομικά κέντρα. Τέλος, ο συνδυασμός των ευρωπαϊκών και τοπικών νομοθεσιών, τα πλεονεκτήματα που προσφέρει σαν κράτος όπως για παράδειγμα το χαμηλό κόστος ζωής και η χαμηλή εγκληματικότητα και το άριστο εκπαιδευτικό σύστημα, κάνουν την Κύπρο έναν ελκυστικό προορισμό για εταιρείες που θέλουν να εγκαθιδρύσουν τις έδρες τους στο νησί και ακόμα για οικογένειες που θέλουν να εγκατασταθούν και να υποστηρίξουν τις εργασίες αυτών των εταιρειών.

—Ποια είναι η εικόνα που έχετε σχηματίσει για τον επιχειρηματικό χάρτη της Κύπρου; —Ο επιχειρηματικός χάρτης της Κύπρου τα τελευταία χρόνια έχει περάσει πολλαπλές δοκιμασίες, επηρεαζόμενος τόσο από εξωγενείς όσο και από ενδογενείς παράγοντες. Αναμφίβολα έχει καταφέρει να προσαρμοστεί στις ανάγκες σύμφωνα με τα οικονομικά δρώμενα του τύπου μας και να διατηρηθεί ως ένα κέντρο υπηρεσιών, διευρύνοντας τους τομείς επιχειρηματικής δράσης και δραστηριοποίησης. Αξίζει να σημειωθεί, ότι λόγω του υψηλού μορφωτικού επιπέδου του λαού μας υπάρχει έντονη ανάπτυξη όσον αφορά τους τομείς της τεχνολογίας και ιδιαίτερα της καινοτομίας. Αυτό γίνεται αντιληπτό μέσα και από άλλους τομείς που δημιουργούνται και συνδέονται άμεσα με την ανάπτυξη και της ενέργειας. Ο τομέας των υπηρεσιών έχει κυρίαρχο ρόλο στον επιχειρηματικό χάρτη της Κύπρου, στηρίζοντας βέβαια την οικονομία του τόπου μας, αλλά και άλλους τομείς όπως ο τουρισμός, η ναυτιλία, η βιομηχανία (π.χ. εισαγωγές, εξαγωγές), ο τομέας των ακινήτων και της ενέργειας. Οι οικονομικοί δείκτες της Κύπρου για το έτος 2019 παρουσιάζουν βελτίωση σε σύγκριση με τους αντίστοιχους για το έτος 2018. Για τον λόγο αυτό η Κύπρος θα πρέπει να συνεχίσει με τους ίδιους ρυθμούς ανάπτυξης, ώστε να μπορεί να αντιμετωπίζει τις διάφορες οικονομικές προκλήσεις που παρουσιάζονται κατά καιρούς και να προσαρμόζεται στα εκάστοτε δεδομένα ώστε να παραμένει ανταγωνιστική.

—Υπάρχουν μεταρρυθμίσεις οι οποίες θα δώσουν ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα; Αν ναι ποιες είναι αυτές; —Θεωρούμε ότι οι περισσότερες μεταρρυθμιστικές δράσεις που έχει ανα-

κοινώσει το κράτος θα συνεισφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη μέσω της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας του κρατικού μηχανισμού. Συγκεκριμένα, πρόκειται για τη στοχευμένη ενίσχυση του συστήματος Δικαιοσύνης όσον αφορά την ευελιξία, την αποτελεσματικότητα και την ταχύτητα λήψης αποφάσεων, την ενίσχυση της αποδοτικότητας στη Δημόσια Υπηρεσία, και την προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης με στόχο την αντιμετώπιση της γραφειοκρατίας και τη συνένωση όλων των συναφών αρμοδιοτήτων σε ένα Υφυπουργείο Ψηφιακής Στρατηγικής, Έρευνας και Καινοτομίας. Επίσης, σημαντικές είναι οι πρωτοβουλίες μεταρρυθμίσεων που αφορούν την εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής για τον τουρισμό και ως εκ τούτου την επίτευξη της περαιτέρω ώθησης του τομέα, μέσω της αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος, της επίλυσης διαρθρωτικών αδυναμιών και της διείσδυσης σε νέες μεγάλες αγορές, την απλοποίηση του Πλαισίου Αδειοδότησης για την έκδοση πολεοδομικών και οικοδομικών αδειών, την ανάπτυξη του τομέα της διαχείρισης Επενδυτικών Ταμείων που προσφέρει μια νέα μεγάλη ευκαιρία για τον τομέα των Υπηρεσιών, και την εκπόνηση του εθνικού σχεδιασμού για την ανάπτυξη της τεχνολογίας Blockchain.

—Αισιοδοείτε για το μέλλον των επαγγελματιών υπηρεσιών της Κύπρου; —Οι αυστηρότεροι διεθνείς κανόνες όπως της ανταλλαγής φορολογικών πληροφοριών ανάμεσα σε κράτη, της πιθανότητας για ξέπλυμα χρήματος, των διαδικασιών για έλεγχο των πελατών (KYC), καθώς και το μεταβαλλόμενο παγκόσμιο περιβάλλον, απαιτούν διαρκώς αλλαγές στον τομέα παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών. Πλέον οι χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές και τα φορολογικά κίνητρα δεν προσελκύουν από μόνο τους επενδυτές αν δεν παρέχονται για εμφανείς λόγους και αν δεν συνδυάζονται με στρατηγικό σχέδιο. Είναι η θέση μας ότι η Κύπρος και οι επαγγελματίες πρέπει να αποφεύγουν

“
Ο τομέας των υπηρεσιών έχει κυρίαρχο ρόλο στον επιχειρηματικό χάρτη της Κύπρου, στηρίζοντας βέβαια την οικονομία του τόπου μας, αλλά και άλλους τομείς όπως ο τουρισμός, η ναυτιλία, η βιομηχανία, ο τομέας των ακινήτων και της ενέργειας.

”
την αναφορά σε φορολογικά κίνητρα ως σημείο αναφοράς για προσέλκυση επενδύσεων και επενδυτικών ταμείων. Θα πρέπει να στοχεύσουμε στην προώθηση ποιοτικών και διαφανών υπηρεσιών της Κύπρου μέσω της εμπειρίας και της εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού, της ανάπτυξης της τεχνολογίας και των υψηλών επαγγελματικών προτύπων. Οι μεγάλοι οργανισμοί που προσφέρουν εξειδικευμένες υπηρεσίες προσανατολίζονται στη δημιουργία επαγγελματικών ομάδων, οι οποίες

είναι αφιερωμένες στην τεχνολογία και την ανάπτυξη της. Οι υπηρεσίες που παρέχονται παράλληλα με τις παραδοσιακές που προσφέρουν κυρίως τα ελεγκτικά και δικηγορικά γραφεία, πρέπει πλέον να αφορούν τον τομέα της τεχνολογίας, των λογισμικών προγραμμάτων και αρχών, της συμμόρφωσης με τους νόμους και τις αρχές της χρηστής διοίκησης. Η ψηφιακή τεχνολογία και η τεχνητή νοημοσύνη θα αλλάξουν τον τρόπο διεκπεραίωσης των επαγγελματικών υπηρεσιών και οι εταιρείες θα πρέπει να τις αξιοποιήσουν για να παραμείνουν ανταγωνιστικές. Ωστόσο, θα πρέπει να ακολουθηθεί μια στρατηγική για την τεχνολογία και την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, με την οποία να μεταμορφώσουμε τη λειτουργία των υποδομών σε ψηφιακή. Η ανταγωνιστικότητα μας έχει βελτιωθεί μέσω των νέων φορολογικών κινήτρων σχετικά με την πνευματική ιδιοκτησία και τις καινοτόμες επιχειρήσεις. Αξίζει είναι να αναφερθεί ότι το αναβαθμισμένο νομοθετικό και φορολογικό πλαίσιο των επενδυτικών ταμείων, θα συμβάλει στην άντληση κεφαλαίων και επενδύσεων.

—Σας φοβίζουν οι εξελίξεις στην διεθνή οικονομία; Μπορεί να επηρεαστεί η κυπριακή οικονομία; —Η Κύπρος λόγω της γεωπολιτικής της θέσης και έχοντας μια ανοικτή οικονομία βασισμένη στις υπηρεσίες, μπορεί να χαρακτηριστεί επιρρεπής σε αρνητικές εξελίξεις στην διεθνή οικονομία. Κύριες εξελίξεις που μπορούν να μας επηρεάσουν είναι το Brexit, η ανισορροπία των οικονομιών των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η κρίση στη Συρία, η στάση της Τουρκίας και οι διεθνείς εξελίξεις του εμπορίου. Εξίσου σημαντικό είναι να παρακολουθούμε τις εξελίξεις με έμφαση ως προς τον τρόπο που παρουσιάζουν τα γεγονότα διεθνή μέσα ενημέρωσης και να υπάρχει προγραμματισμός ούτως ώστε να εφαρμόζουμε πολιτικές που θα μας δίνουν δυνατότητα να δοούμε έγκαιρα και να αποφεύγουμε αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία μας.

—Ποια είναι τα πλάνα σας για το 2020; —Να συνεχίσουμε τη διεθνή δραστηριότητά μας ως η μεγαλύτερη ανεξάρτητη εταιρεία παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών με έδρα την Κύπρο, διατηρώντας ταυτόχρονα την ανταγωνιστικότητά μας. Ως συνέπεια των σπερινών διεθνών κανόνων και των αλλαγών στο νέο επιχειρηματικό περιβάλλον, το οποίο έχει ως επίκεντρο την διαφάνεια, θα συνεχίσουμε την εξειδίκευση του προσωπικού μας, ώστε να μπορεί να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις του νέου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, καθώς υποχρεώνουν τις επιχειρήσεις να λειτουργήσουν σε ένα πιο αυστηρό ρυθμιστικό πλαίσιο. Εξίσου σημαντικό, θα είναι η επέκταση του διεθνούς μας δικτύου μέσω οργανικής ανάπτυξης, αλλά και να διατηρήσουμε τις διαχρονικές αξίες στις οποίες στηρίζεται ο οργανισμός μας.

Επεδείχθη ωριμότητα

—Η πολιτική συναίνεση και η σταθερότητα συμβάλλουν στην οικονομική αποτελεσματικότητα ενός κράτους όπως η Κύπρος; —Η πολιτική συναίνεση και η σταθερότητα είναι ακρογωνιαίοι λίθοι στην οικονομική αποτελεσματικότητα και ανάπτυξη μιας χώρας, ειδικότερα αν η οικονομία βασίζεται στις υπηρεσίες και στις ξένες επενδύσεις. Η ιστορία έχει δείξει ότι στις χώρες με πολιτική αστάθεια, όπως η Ιταλία και η Ελλάδα από τις χώρες της Ε.Ε. ή βίαιες εσωτερικές αντιπαραθέσεις, όπως ο Λίβανος, ο αντίκτυπος στην οικονομία και την ανάπτυξη είναι έντονος και διαχρονικός. Θεωρούμε ότι στην Κύπρο το πολιτειακό σύστημα υποστηρίζει και στηρίζει τη σταθερότητα, και οι πολιτικές δυνάμεις επιδεικνύουν σε γενικές γραμμές την απαραίτητη ωριμότητα στη λήψη αποφάσεων που υποβοηθούν την οικονομική αποτελεσματικότητα και ανάπτυξη, παρ’ όλο που υπάρχει δυνατότητα περαιτέρω συναίνεσης ειδικά σε κρίσιμα θέματα που επηρεάζουν την οικονομία.

Τα γεγονότα που σημάδεψαν την οικονομία

Πολλές οι τομές και οι εξελίξεις, ωστόσο παρέμειναν βαρίδια τα οποία θα μεταφερθούν και στο 2020

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η κυπριακή οικονομία δεν θυμίζει τίποτα πλέον την αντίστοιχη των χρόνων του 2012 μέχρι και το 2016 που εξήλθε από το πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής το οποίο και ολοκλήρωσε επιτυχώς. Η Κύπρος έχει κρατήσει ψηλά τους ρυθμούς ανάπτυξης, έχει μειώσει την ανεργία, βρίσκεται σε επενδυτική βαθμίδα, έχουν γίνει πολλές επενδύσεις και έχει επιστρέψει σε μια κανονικότητα. Παρόλα τα καλά δεδομένα, όμως, υπάρχουν και βαρίδια τα οποία κουβαλά εδώ και χρόνια, για τα οποία εντός του 2019 μερικά κατάφερε να αποτινάξει και άλλα θα τα «κληρονομήσει» και για το 2020. Το 2019 ήταν μία ακόμα κομβική χρονιά για την οικονομία της Κύπρου και ενώ πλέον δεν είναι τόσο «πλούσιες» οι οικονομικές εξελίξεις όσο τα προηγούμενα χρόνια, είναι σίγουρα υπαρκτές. Η βιωσιμότητα του Γενικού Σχεδίου Υγείας, το υψηλό δημόσιο χρέος της Κύπρου και η απόφαση για τους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων από το Ανώτατο είναι τρεις από τους κινδύνους – προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η χώρα.

Έκθεση της Moneyval

Η Moneyval επισκέφθηκε την Κύπρο το Μάιο για να συντάξει την έκθεσή της για την Κύπρο. Η επί μήνες διαδικασία έφτασε στο τέλος της εντός Δεκεμβρίου και θα είναι πολύ σημαντικά τα ευρήματα των εμπειρογνομόνων για την χώρα και την πρόοδο που έχει επιδείξει. Θα παρουσιαστεί στις αρχές του 2020, ενώ η τελευταία που είχε συνταχθεί ήταν το 2013.

ΓεΣΥ και εισφορές

Τον Ιούνιο του 2020 αναμένεται να εφαρμοστεί και η δεύτερη φάση του ΓεΣΥ. Το 2019 ήταν ένα σήμα κατατεθέν για το Σχέδιο Υγείας της Κύπρου, καθώς από τον Μάρτιο του 2019 συμμετέχουν όλοι οι πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας σε αυτό το εγχείρημα το οποίο ήταν «στον πάγο» για πολλά χρόνια. Η παροχή της εξωνοσοκομειακής περιθαλψης ξεκίνησε την 1η Ιουνίου 2019, ενώ από την 1η Μαρτίου 2019 ξεκίνησαν οι εισφορές για την πρώτη φάση. Η πλήρης εφαρμογή του ΓεΣΥ θα ξεκινήσει την 1η Ιουνίου 2020 και από την 1η Μαρτίου 2020, θα ξεκινήσει η καταβολή των πλήρων εισφορών. Οι εργαζόμενοι μισθωτοί θα καταβάλλουν 2,65%, οι εργοδότες 2,90% και το κράτος 4,70%. Οι αυτοτελώς εργαζόμενοι θα καταβάλλουν 4%, οι συνταξιούχοι 1,70%, οι αξιωματούχοι 1,85%, και επί των άλλων εισοδημάτων τόκοι, ενοίκια κλπ. θα καταβάλλονται εισφορές 1,85%.

Σκυτάλη στο ΥΠΟΙΚ

Το 2019 ήταν η χρονιά στην οποία ο επί επτά χρόνια υπουργός Οικονομικών Χάρης Γεωργιάδης υπέβαλε την παραιτήσή του από το υπουργείο. Υπήρξε μεγάλη σενarioλογία για τα πρόσωπα που θα τον διαδέχονταν, ωστόσο ο πρώην υπουργός Εσωτερικών Κωνσταντίνος Πετρίδης από

“
Η βιωσιμότητα του Γενικού Σχεδίου Υγείας, το υψηλό δημόσιο χρέος της Κύπρου και η απόφαση για τους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων από το Ανώτατο είναι τρεις από τους κινδύνους – προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η χώρα.
”

την πρώτη στιγμή που ακούστηκε το όνομά του για το ΥΠΟΙΚ, «κλείδωσε». Ο καινούργιος ΥΠΟΙΚ παρουσίασε και τον προϋπολογισμό του 2020, ο οποίος όμως ετοιμάστηκε από τον προηγούμενο ΥΠΟΙΚ.

Astrobank με δύο τράπεζες

Η Astrobank, η τράπεζα που γεννήθηκε από τα σπλάχνα της Τράπεζας Πειραιώς το 2019, μεγάλωσε αρκετά. Πρώτον, έγινε ομαλά η ενσωμάτωση της USB Bank στο ενεργητικό της, ενώ δεύτερον, στο τέταρτο τρίμηνο του έτους, ανακοινώθηκε η απόκτηση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος Κύπρου. Η Astrobank, από μια μικρή τράπεζα που ήταν το 2017 και με τη μέθοδο των εξαγορών, έχει δείξει δείγματα πως μέσα στα επόμενα χρόνια ενδεχομένως να στοχεύει και σε άλλα ιδρύματα. Οι 13 τράπεζες της Κύπρου μετά την πώληση του Συνεργατισμού, αλλά και τις απορροφήσεις USB και Εθνικής, έφτασαν τις 10.

Απορρόφηση τέλος

Η Ελληνική Τράπεζα συνήψε συμφωνία με την Συνεργατική Κυπριακή για την απόκτηση των υγιών στοιχείων της δεύτερης τον Σεπτέμβριο του 2018. Από τότε, η Ελληνική Τράπεζα επικεντρώθηκε στην ορθή ενσωμάτωσή της ΣΚΤ, όπου, ένα χρόνο αργότερα, την ολοκλήρωσε επιτυχώς. Οι τομές που προχώρησε η Ελληνική Τράπεζα ήταν μεγάλες και το «προτζεκτ» ήταν μεγάλο.

Πωλήσεις δανείων

Το 2019 ήταν ομολογουμένως η χρονιά των πωλήσεων μη εξυπηρετούμενων δανείων. Η Τράπεζα Κύπρου κατάφερε να πωλήσει –παρά τις δυσκολίες– ένα πολύ μεγάλο πακέτο μη εξυπηρετού-

μενων δανείων στην Apollo Global Management και μείωσε από τους ισολογισμούς της 2,7 δις. ευρώ δανείων. Δεν είναι όμως μόνο αυτή η πράξη. Όπως είναι γνωστό, υπάρχει διαδικασία πώλησης δανείων ακόμα ενός μεγάλου πακέτου δανείου από την Τράπεζα Κύπρου, με τον διαγωνισμό να ολοκληρώνεται εντός του καινούργιου χρόνου. Η Ελληνική Τράπεζα επίσης έχει πολύ προχωρημένες τις διαδικασίες πώλησης μεγάλου πακέτου δανείου. Εάν καταφέρουν οι δύο τράπεζες να πωλήσουν τα πακέτα τους, τότε θα μεταφερθεί εκτός τραπεζών ένα «σεβαστό» ποσό ΜΕΔ.

Το Σχέδιο «ΕΣΤΙΑ»

Αρχές του 2018 ακούστηκε για πρώτη φορά το Σχέδιο Εστία. Βάσει του σχεδιασμού, το κράτος θα μειώσει τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια συγκεκριμένων δανειοληπτών και θα επιχορηγεί τη δόση του δανείου τους κατά 1/3. Έφτασε το τέταρτο τρίμηνο του 2019 για αρχίσουν οι αιτήσεις για το Σχέδιο, ωστόσο τα στοιχεία δείχνουν πως δεν είχε την απήχηση που περίμενε η Κυβέρνηση.

Το 30ετές και οι Ρώσοι

Τον Απρίλιο του 2019 η ΚΔ επιχείρησε για πρώτη φορά στην ιστορία της να βγει με 30ετές ομόλογο. Μαζί με την έκδοση του 30ετούς ομολόγου προχώρησε με την έκδοση 5ετούς ομολόγου, ενώ το Φεβρουάριο είχε προχωρήσει με 15ετές. Το 30ετές μαζί με το 5ετές την βοήθησε να αποπληρώσει το ρωσικό δάνειο, βάζοντας επίσης από τα ρευστά της διαθέσιμα. Εκμεταλλεύθηκε τη ζήτηση των ομολόγων διεθνώς.

Ήρθε ο Ηροδότος

Ο πρώην έφορος αποκρατικοποιήσεων ήταν εντέλει ο εκλεκτός του Προέδρου Αναστασιάδη για να πληρώσει τη θέση του Διοικητή της Κεντρικής, αναλαμβάνοντας τα νήια από την κ. Χρυστάλλα Γιωρκάτζη. Ο κ. Ηροδότος ήταν ένας εκ των επικρατέστερων για τη θέση του Διοικητή, με τα δείγματα μέχρι στιγμής να είναι θετικά από την μέχρι τώρα πορεία του.

Νόμοι εκποιώσεων

Το καλοκαίρι του 2019 υπήρξε μια μακρά συζήτηση στη Βουλή για το νόμο των εκποιώσεων που ψηφίστηκε τον καλοκαίρι του 2018. Η Βουλή ήθελε να αλλάξει τη νομοθεσία των εκποιώσεων, την άλλαξε, αλλά δεν έχει εφαρμοστεί ακόμα η νέα. Ο Κεντρικός Τραπεζίτης παρενέβη και αναμένεται να φέρει στη Βουλή ένα μηχανισμό παραπόνων για εκποιώσεις που ετοίμασε η Κεντρική, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική. Ηλεκτρονικές δημοπρασίες Εφαρμόστηκαν για πρώτη φορά εντός Δεκεμβρίου 2019 οι ηλεκτρονικές δημοπρασίες, πρόνοια του πακέτου που ψηφίστηκε το καλοκαίρι του 2018 για την αντιμετώπιση των μη εξυπηρετού-

μενων δανείων. Οι τράπεζες και οι εταιρείες εξυπρέτησης δανείων έχουν εναποθέσει μεγάλο μέρος των ελλπίδων τους για την αντιμετώπιση των ΜΕΔ επάνω σε αυτή την πλατφόρμα, αφού είναι μέθοδος που λειτουργεί σε πολλά κράτη.

Πολιτογραφήσεις

Αδυναμίες που έφεραν Ευρώπη και ΜΜΕ στην επιφάνεια αναφορικά με το πρόγραμμα των πολιτογραφήσεων ξένων επενδυτών που εφαρμόζει η Κύπρος από το 2013. Ο λόγος για μη επαρκείς ελέγχους σε μερικές περιπτώσεις, οι οποίες δημιούργησαν την ανάγκη για «θωράκιση» του Σχεδίου και την εξασφάλιση της συνέχειας του. Ένα από τα μελανά σημεία της χρονιάς που πέρασε.

Το πόρισμα για ΣΚΤ

Το πόρισμα της Ερευνητικής Επιτροπής για τον Συνεργατισμό και τη συμφωνία μεταβίβασης της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας στην Ελληνική Τράπεζα παραδόθηκε στο τέλος του πρώτου τριμήνου του 2019. Στο πόρισμα έγιναν αναφορές για ευθύνες μελών της κυβέρνησης και της Διοίκησης του Συνεργατισμού, καθώς και το θέμα της ανάληψης ευθυνών.

Αλλαγή στο υπ. Μεταφορών

Ο Δεκέμβριος ήταν ο μήνας που έφερε αλλαγές και σε επίπεδο προσώπων των πολιτικών προϊστάμενων των Υπουργείων. Στο πλαίσιο ανασχηματισμού της σύνθεσης του Υπουργικού Συμβουλίου, καταγράφηκε αλλαγή σκυτάλης σε ένα από τα πλέον αναπτυξιακά υπουργεία, αυτό των Μεταφορών. Την θέση της υπουργού Βασιλικής Αναστασιάδου ανέλαβε ο μέχρι πρότινος δήμαρχος Αγίας Νάπας, Γιάννης Καραούσης. Η αποχώρηση της κυρίας Αναστασιάδου δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία, καθώς είχε προηγηθεί έντονη φημολογία για αυτό το σενάριο. Αυτή η σενarioλογία που την έθετε στο επίκεντρο των αποχωρήσεων, ήταν κάτι που είχε υποσκάψει το έργο του Υπουργείου, όπως ανέφερε κατά την τελετή παράδοσης του υπουργείου η κ. Αναστασιάδου.

Βάσεις για 3ο Υφυπουργείο

Ο 12ος μήνας του χρόνου έθεσε τις βάσεις για το τρίτο Υφυπουργείο, αυτό της Καινοτομίας. Το πράσινο φως είχε δώσει προηγουμένως το Υπουργικό Συμβούλιο. Αναμένεται το θέμα της δημιουργίας του να πάρει μπρος το 2020. Το Υφυπουργείο θα στελεχώνει το προσωπικό του Τμήματος Υπηρεσιών Πληροφορικής. Μέσω του Υφυπουργείου γίνεται προώθηση μιας σειράς ενεργειών για την έρευνα, την καινοτομία αλλά και τον ψηφιακό σχηματισμό του. Ξεκαθαρίζεται παράλληλα ότι το ενδεχόμενο δημιουργίας Υφυπουργείου Ανάπτυξης δεν θα βγει ακόμα από το συρτάρι.

Κλείνει με πολλές παρακαταθήκες το 2019

Πτώχευσεις, συμφωνίες και επενδύσεις πολλών εκατομμυρίων που καταγράφηκαν σε δώδεκα μήνες

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Πλούσιο σε ειδησεογραφία για τα τουριστικά δρώμενα και για τον επιχειρηματικό κόσμο ήταν το 2019. Από πτώχευσεις μέχρι νέα Υφυπουργεία, συμφωνίες, νέες επενδύσεις εκατομμυρίων, συμφωνίες και συνεργασίες. Συγκεντρώσαμε και καταγράφουμε τις πιο σημαντικές, οι οποίες έθεσαν τα θεμέλια το 2019 για να κτίσουν πάνω τους και τις χρονιές που θα ακολουθήσουν. Σημειώνεται ότι πολλές από τις αναμενόμενες αλλαγές για το 2019 ακόμα εκκρεμούν. Όπως είναι η ρύθμιση του Αιγώνη, η επένδυση στο λιμάνι Λάρνακας, η ολοκλήρωση της διαδικασίας με την ακτοπολική σύνδεση Κύπρου - Ελλάδας, η ίδρυση του Υφυπουργείου Καινοτομίας, και η ολοκλήρωση της πλατείας Ελευθερίας.

Υφυπουργείο Τουρισμού

Μετά από μήνες συζητήσεων, ήρθε το τέλος εποχής στον ΚΟΤ, και νέα σελίδα γύρισε στην κυπριακή τουριστική βιομηχανία με το καλημέρα του 2019. Στις 2 Ιανουαρίου, ήταν η επίσημη πρεμιέρα για το Υφυπουργείο Τουρισμού. Την ίδια μέρα διορίστηκε ο υφυπουργός Τουρισμού Σάββας Περδίδος. Από τις πρώτες μέρες ανάληψης των καθηκόντων του, ο νέος Υφυπουργός έθεσε ενώπιόν του το θέμα υλοποίησης της εθνικής στρατηγικής για τον τουρισμό, η οποία θα ανακοινωθεί με την είσοδο του νέου χρόνου.

Πτώχευση Germania

Αρχές Φεβρουαρίου ανακοίνωσε την πτώχευσή του και ο γερμανικός αερομεταφορέας Germania, ο οποίος μετέφερε πέραν των 4 εκατομμυρίων επιβατών ετησίως. Στην Κύπρο η εταιρεία δραστηριοποιείτο από το 2015, μεταφέροντας περίπου 50 χιλιάδες επιβάτες, και συνδέοντας την Κύπρο με την γερμανική αγορά. Το κλείσιμο της εταιρείας αποτέλεσε πλήγμα για την συνδεσιμότητα της χώρας και κυρίως της Πάφου με την γερμανική τουριστική αγορά, και έγιναν προσπάθειες να αναζητηθούν εναλλακτικές λύσεις, ώστε να μην παρατηρηθεί κενό. Σύμφωνα με το Υφυπουργείο Τουρισμού, ο στόχος έχει επιτευχθεί, αν και το στοίχημα για αύξηση των ροών από Γερμανία, παίρνει παράταση για το 2020.

Αλλαγές στα ξενοδοχεία

Μετά την δημιουργία του Υφυπουργείου, άλλο ένα σημαντικό ορόσημο έρχεται στα τουριστικά δρώμενα της Κύπρου και που αφορά τον ξενοδοχειακό τομέα. Πλέον βάσει του νομοσχεδίου τα ξενοδοχεία θα μπορούν να κατηγοριοποιούνται με σειρά άλλων παραμέτρων πέραν από το εμβαδόν τους, όπως για παράδειγμα την τοποθεσία τους, τις υπηρεσίες που προσφέρουν και τον χαρακτήρα τους, σε city ή boutique hotels. Εξελίξεις σημειώθηκαν και στο εργασιακό κομμάτι των ξενοδοχείων, με την κατ' αρχήν συμφωνία και στη συνέχεια την υπογραφή για ανανέωση της συλλογικής σύμβασης. Με την συμφωνία διασφαλίζεται η εργατική ειρήνη στην ξενοδοχειακή βιομηχανία για περίοδο τεσσάρων ετών, όση και η διάρκεια της σύμβασης. Ρυθμίζεται ο μηνιαίος κατώτατος μισθός συγκεκριμένων

Τα ξημερώματα της 23ης Σεπτεμβρίου 2019, ο κολοσσός και πρωτοπόρος στον τομέα του οργανωμένου ταξιδιού Thomas Cook κήρυξε πτώχευση, αφήνοντας μεγάλο κενό στις τουριστικές αγορές παγκοσμίως και προκαλώντας κλυδωνισμούς και στην κυπριακή τουριστική βιομηχανία.

Ξενοδοχειακών επαγγελματιών, πράγμα για το οποίο θα εκδοθεί διάταγμα με ισχύ από την αρχή του 2020.

Thomas Cook

Ένα από τα πιο πικρά λουκέτα στην ιστορία του τουρισμού, καταγράφηκε τον Σεπτέμβριο του 2019. Τα ξημερώματα της 23ης Σεπτεμβρίου ο κολοσσός και πρωτοπόρος στον τομέα του οργανωμένου ταξιδιού Thomas Cook, μη μπορώντας να συγκεντρώσει τα κεφάλαια για την επιβίωση του, κήρυξε πτώχευση μετά από 178 χρόνια, και έφερε κλυδωνισμούς παγκοσμίως στην τουριστική αγορά. Η εταιρεία είχε ιδρυθεί το 1841, χρονιά κατά την οποία διοργάνωσε το πρώτο οργανωμένο ταξίδι στο Ηνωμένο Βασίλειο, με τρένο από το Λέστερ στο Λουμπόρου της κεντρικής Αγγλίας για 500 άτομα με προσυμφωνημένη ταρίφα. Το 2019 ο όμιλος είχε ετήσιο κύκλο εργασιών ύψους 10 δισεκατομμυρίων λιρών και 20 εκατομμύρια πελάτες που ταξίδευαν σε όλο τον κόσμο. Ήταν λοιπόν επόμενο ότι το κλείσιμο της εταιρείας θα έφερνε ζημιές σε όλες τις χώρες στις οποίες η Thomas Cook είχε δραστηριότητα είτε μέσω της διαχείρισης ξενοδοχείων, είτε μέσω της αεροπορικής σύνδεσης με την αεροπορική της εταιρεία. Στην Κύπρο, σύμφωνα με τις αρχικές εκτιμήσεις, το κλείσιμο της εταιρείας θα κόστιζε περίπου 250 χιλιάδες επιβάτες και θα δημιουργούσε ζημιές περίπου 50 εκατομμυρίων στους ξενοδόχους. Το κενό μετριάστηκε λόγω της διάσωσης των Condor και της Thomas Cook Σκανδιναβίας.

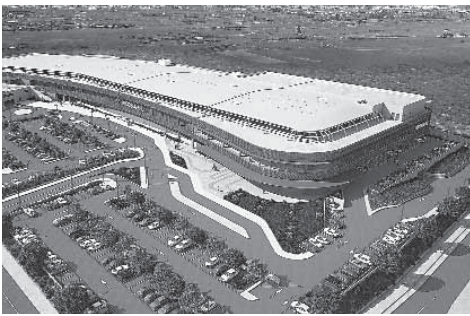
TUS Air

Λίγες μέρες μετά το λουκέτο της Thomas Cook, έγινε γνωστό ότι ο κυπριακός αερομεταφορέας Tus Air θα προχωρούσε προς αναστολή του πτητικού του προγράμματος. Τελευταία πτήση της εταιρείας η 26η Οκτωβρίου, ενώ χωρίς πτήσεις έμεινε ο Νοέμβριος και ο Δεκέμβριος. Μέχρι τέλος Οκτωβρίου θα εκτελεί πτήσεις η αεροπορική εταιρεία Tus Air. Σύμφωνα με ενημέρωση από την εταιρεία, το πτητικό της πρόγραμμα ανατέλλεται από 1η Νοεμβρίου ενώ δεν υπάρχει σαφές χρονοδιάγραμμα για την επανέναρξη του. Στόχος είναι πάντως, όπως ανέφεραν, η επανέναρξη του πτητικού της προγράμματος για την καλοκαιρινή περίοδο του 2020. Υπενθυμίζεται ότι η TUS εκτελούσε πτήσεις από Λάρνακα προς Τελ Αβίβ, ενώ τον Φεβρουάριο του

κοινωνιών να τοποθετούν την άφιξη του εντός του 2020.

Από MTN epic

Τον Ιούνιο του 2019 και μετά από δώδεκα χρόνια παρουσίας στην κυπριακή αγορά, η MTN γίνεται epic. Η αλλαγή του ονόματος της εταιρείας ήταν αναμενόμενη μετά την εξαγορά της από την Monaco Telecom. Με την αλλαγή του ονόματος της η εταιρεία ανακοίνωσε την συνεργασία με την Huawei για την ανάπτυξη του δικτύου 5G στην Κύπρο, αρχικά μέσω κοινών ερευνητικών δοκιμών και ακολούθως σε εμπορικό επίπεδο. Αλλαγέσota shopping mall

Nicosia Mall

Επίσημα στα χέρια των πέντε νέων μετόχων (υπεραγορά Αθηνών, εταιρεία Α. Ζορπάς & Υιοί, όμιλος Voici La Mode (Topshop, Topman, Wallis, Evans, Marks&Spencer), PHC Franchised Restaurants Public (Caffè Nero, Burger King, Pizza Hut, Taco Bell, KFC), δικηγορικό γραφείο Στέλιος Αμερικάνος & Σία) πέρασε το 64% του Nicosia Mall, μετά την σχετική έγκριση από την Επιτροπή Προστασίας Ανταγωνισμού. Η συμφωνία είχε υπογραφεί στις 27 Σεπτεμβρίου και τέθηκε τον Οκτώβριο ενώπιον της Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού. Το κόστος εξαγοράς του 64% του εμπορικού κέντρου αγγίζει τα εκατό εκατομμύρια ευρώ.

Metropolis Mall

Τον Δεκέμβριο του 2019 τέθηκε ο θεμέλιος λίθος από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, στο πρώτο εμπορικό κέντρο της Λάρνακας, δίνοντας το σήμα για την σημασία του έργου στην τοπική κοινωνία και οικονομία. Φυσικά καταγράφηκαν και οι αντιδράσεις από ιδιοκτήτες καταστημάτων που δραστηριοποιούνται στο κέντρο της πόλης, οι οποίοι εκτιμούν ότι με την λειτουργία του το Metropolis Mall θα αποδεκατίσει τον κύκλο εργασιών τους. Βάσει χρονοδιαγραμμάτων το εμπορικό κέντρο θα λειτουργήσει περί τα τέλη του 2020. Συνολικά 135 εμπορικά καταστήματα αναμένεται ότι θα δραστηριοποιηθούν στο πρώτο εμπορικό κέντρο της Λάρνακας. Η έκτασή του υπολογίζεται στις 70 χιλιάδες τμ. εκ των οποίων οι 35 χιλιάδες θα αξιοποιηθούν για τα εμπορικά καταστήματα. Η συνολική επένδυση του έργου ανέρχεται στα 70 εκατομμύρια ευρώ.

Νέες υπεραγορές

Νέα καταστήματα υπεραγορών ανοίγουν μέσα στο 2019 και εντείνουν τον ανταγωνισμό στον τομέα του λιανικού εμπορίου. Δύο καταστήματα, το ΑΛΦΑΜΕΓΑ σε Πάφο και Πολεμίδα, το Spar σε Λευκωσία και Λάρνακα και ο Παπαντωνίου στην Λευκωσία. Ανακοινώνεται επίσης η κάθοδος του ελληνικού METRO AEBE στον χώρο του χονδρικού εμπορίου, μια επένδυση ύψους εννέα εκατομμυρίων ευρώ. Το άνοιγμα του πρώτου καταστήματος στην Κύπρο αναμένεται να λειτουργήσει επίσημα τους πρώτους μήνες του 2020.

2018 εγκαινίασε και το δρομολόγιο Λάρνακα-Ιωάννινα. Πάντως από την εταιρεία ανέφεραν ότι βρίσκονται σε διαδικασία αναδιοργάνωσης και rebranding, ξεκαθαρίζοντας ότι η αναστολή πτήσεων δεν συνεπάγεται με κλείσιμο της εταιρείας.

Συμφωνία Louis Plc- Blackstone

Στην πώληση πέντε ξενοδοχείων στην Ελλάδα, σε επενδυτικά ταμεία ακινήτων που διαχειρίζεται η Blackstone προχώρησε ο όμιλος Louis plc. Πρόκειται για τα ξενοδοχεία Grand Hotel και το Corcyra Beach στην Κέρκυρα, το Zante Beach και το Plagos Beach στην Ζάκυνθο, και το Creta Princess Beach στην Κρήτη. Η συμφωνία αφορά το ποσό των 178,6 εκατ. ευρώ και μέσω αυτής ο όμιλος ισχυροποιείται οικονομικά αφού έτσι αποφορτίζεται οι δανειακές υποχρεώσεις του ομίλου. Σημειώνεται ότι η Louis Hotels συνεχίζει να λειτουργεί τα εν λόγω ξενοδοχεία υπό τη διεύθυνση της HIP, ξενοδοχειακή εταιρεία που ανήκει σε επενδυτικά ταμεία της Blackstone. Ο όμιλος διατηρεί και διαχειρίζεται τις υπόλοιπες 21 ξενοδοχειακές της μονάδες στην Ελλάδα και την Κύπρο. Πλέον ο Louis plc αποδεσμεύεται από το ιδιοκτησιακό καθεστώς των ξενοδοχείων και στρέφεται σχεδόν εξ ολοκλήρου στον τομέα της διαχείρισης των μονάδων τόσο σε Ελλάδα όσο και στην Κύπρο.

Το πρώην Hilton

Το Hilton Λευκωσίας, το επί δεκαετίες σημείο αναφοράς της πρωτεύουσας, πέρασε τον Απρίλιο στα χέρια της Παναγία και της Invel για το ποσό των 55,5 εκατ. ευρώ. Το Μάιο ανακοινώθηκε η αλλαγή του εμπορικού σήματος του ξενοδοχείου και εφαρμόστηκε από την 1η Ιουνίου 2019. Το όνομα αυτού, Landmark Nicosia. Έξι μήνες μετά, το Hilton Park, ως το μοναδικό πλέον Hilton στην Λευκωσία, μετονομάζεται σε Hilton Nicosia.

Τηλεπικοινωνίες και 5G

Στον τομέα των τηλεπικοινωνιών ορόσημο θεωρείται η έναρξη των διαδικασιών για την έλευση του 5G, η οποία συνοδεύτηκε με αντιδράσεις για το κατά πόσο αυτό επηρεάζει την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Η δημόσια συζήτηση βρίσκεται σε εξέλιξη, με τις εταιρείες τηλεπι-

Οι δημοφιλείς περιοχές για αγορά κατοικίας από ξένους στην Ελλάδα

Πρώτη η Γλυφάδα, στη 10η θέση η Καβάλα, υποχωρεί το κέντρο της Αθήνας

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Η **Γλυφάδα**, περιοχή έντονης οικοδομικής δραστηριότητας τους τελευταίους μήνες, αποτελεί τον υπ’ αριθμόν ένα προορισμό των ξένων αγοραστών κατοικίας στην Ελλάδα. Ακολουθούν το κέντρο της Θεσσαλονίκης, όπου εντοπίζονται σημαντικές επενδυτικές ευκαιρίες, ιδίως για εκμετάλλευση μέσω Airbnb, η Σαντορίνη, η Ρόδος και η περιοχή του Κολωνακίου και του Λυκαβηττού.

Την πρώτη δεκάδα συμπληρώνουν η Πάρος, ο Δήμος Θερμαϊκού, το ιστορικό κέντρο της Αθήνας, η Μύκονος και η Καβάλα. Τα στοιχεία προκύπτουν από τον όγκο αναζητήσεων από το εξωτερικό που επεξεργάστηκε το δίκτυο ηλεκτρονικών αγγελιών ακινήτων Spitogatos (www.spitogatos.gr), κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους.

Η κυρίαρχη ομάδα

Όπως αντιλαμβάνεται κανείς, οι αγοραστές που συνδέονται με το πρόγραμμα «χρυσή βίζα» αποτελούν κυρίαρχη ομάδα, η οποία καθορίζει εν πολλοίς και τη ζήτηση στην αγορά ακινήτων. Μεγάλο μέρος των ανθρώπων αυτών κινούνται προς τις περιοχές των νοτίων προαστίων για την αγορά ακινήτου, ενώ, αντίστοιχα, όσοι ενδιαφέρονται για την απόκτηση κάποιου εξοχικού προς ίδια χρήση ή έστω για την εκμίσθωσή του για μέρος του χρόνου, κινούνται στα πλέον δημοφιλή νησιά των Κυκλάδων, δηλαδή στη Σαντορίνη, στην Πάρο και στη Μύκονο. Αντιθέτως, καταγράφεται μια σχετική πτώση της απήχησης που έχει πλέον το ιστορικό κέντρο της Αθήνας στους ξένους επενδυτές, εξελίξη που οφείλεται στο γεγονός ότι η μεγάλη αύξηση των τιμών τα τελευταία χρόνια έχει περιορίσει

Οι δέκα πρώτοι προορισμοί των ξένων αγοραστών ακινήτων στην Ελλάδα

Οι αγοραστές που συνδέονται με το πρόγραμμα «χρυσή βίζα» κινούνται προς τις περιοχές των νοτίων προαστίων.

σημαντικά τις επενδυτικές ευκαιρίες.

Αλλωστε, μεγάλο μέρος των ξένων επενδυτών προσέβλεπε και σε μελλοντικά κέρδη μέσω της μεταπωλητικής αξίας που θα μπορούσε να έχει το προς απόκτηση ακίνητο. Αυτά τα κέρδη από μελλοντικές υπεραξίες έχουν πλέον

περιοριστεί σημαντικά, με αποτέλεσμα η απήχηση των εν λόγω περιοχών να μειώνεται σε σχέση π.χ. με άλλα σημεία, όπως το κέντρο της Θεσσαλονίκης, όπου ακόμη οι αυξήσεις δεν είναι το ίδιο έντονες με εκείνες της Αθήνας.

Ποιοι αγοράζουν πού

Σε πρόσφατη ανάλυσή του, ο Spitogatos ανέφερε ότι κατά το 2019 η ζήτηση για αγορές ακινήτων από το εξωτερικό καταγράφει αύξηση της τάξεως του 2018, ενώ Αμερικανοί, Γερμανοί και Άγγλοι αποτελούν τους πλέον κινητικούς. Ολλανδοί και Κινέζοι συμπληρώνουν την πρώτη πεντάδα, με βάση τις αναζητήσεις για αγορές ακινήτων στην Ελλάδα.

Η πρώτη δεκάδα συμπληρώνεται

από τους αγοραστές από τη Γαλλία, την Αυστραλία, τη Σουηδία, τη Βουλγαρία και τον Καναδά. Οι Αμερικανοί, οι οποίοι εμφανίζονται ως οι πλέον κινητικοί δυνητικοί αγοραστές, αναζητούν ακίνητα κυρίως στη Σαντορίνη, στη Γλυφάδα και στη Μύκονο. Αντίστοιχα, οι Γερμανοί ενδιαφέρονται περισσότερο για την αγορά ακινήτων στη Βόρεια Ελλάδα, εστιάζοντας στο κέντρο της Θεσσαλονίκης, στην Καλαμαριά και στην Καβάλα.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ζήτηση από τη Μεγάλη Βρετανία, η οποία διατηρείται σε υψηλό επίπεδο, παρά το επικείμενο Brexit. Οι βασικοί προορισμοί για τους Βρετανούς είναι η Ρόδος, η Γλυφάδα και το Κολωνάκι. Αντίστοιχα, οι Ολλανδοί επικεντρώνονται κυρίως στο κέντρο της Αθήνας και συγκεκριμένα σε Παγκράτι, Μετς - Καλλιμάρμαρο και Λυκαβηττό. Εν ολίγοις, οι αγοραστές από την Ολλανδία έχουν κυρίως επενδυτικό προσανατολισμό και αναζητούν διαμερίσματα σε περιοχές υψηλής ζήτησης βραχυχρόνιων μισθώσεων.

Γάλλοι και Αυστραλοί

Στον αντιποδα, οι Γάλλοι κινούνται προς παραθεριστικούς προορισμούς, όπως η Πάρος και η Σύρος, και δευτερευόντως προς το Κολωνάκι, ενώ οι Αυστραλοί στρέφουν το ενδιαφέρον τους σε Γλυφάδα και Καλαμάκι, αλλά και στη Σαντορίνη.

Οι δε Σουηδοί ενδιαφέρονται περισσότερο για ακίνητα στη Ρόδο, στην Κασσάνδρα Χαλκιδικής και στον Βόλο (Πήλιο). Στην Καβάλα και στη Σιθωνία αναζητούν το επόμενο ακίνητό τους οι Βούλγαροι επενδυτές, ενώ οι Καναδοί ενδιαφερόμενοι κινούνται σε περιοχές όπως η Καλαμάτα, η Γλυφάδα και η Σαντορίνη.

Στη Μύκονο με νέο 5άστερο ξενοδοχείο οι μέτοχοι του Αστέρα Βουλιαγμένης

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Εγκρίθηκε χθες Παρασκευή από το Κεντρικό Συμβούλιο Διοίκησης το ειδικό σχέδιο χωρικής ανάπτυξης (ΕΣΧΑΣΕ) της στρατηγικής επένδυσης για την ανάπτυξη πεντάστερης ξενοδοχειακής μονάδας στη Μύκονο. Φορέας της επένδυσης προϋπολογισμού 60 εκατομμυρίων ευρώ είναι η Blue Iris της AGC Equity Partners.

Η AGC Equity Partners, η οποία έχει δαπανήσει περί τα 600 εκατ. ευρώ για το συγκρότημα στον Λαιμό της Βουλιαγμένης και φέρεται μεταξύ των ενδιαφερομένων και για τα ξενοδοχειακά projects στο Ελληνικό, βρίσκεται ένα βήμα πριν από την τελική αδειοδότηση για την επέκτασή της στο νησί των ανέμων. Το έργο που τιτλοφορείται ως «The Mykonos Project» προβλέπει ανάπτυξη συγκροτήματος 95 ιδιωτικών πολυτελών κατοικιών στην παραλία Καραπέτης στη Μύκονο. Η εν λόγω ανάπτυξη θα γίνει σε οικόπεδο 60,32 στρεμμάτων, ακριβώς επάνω από την παραλία Καραπέτης, η οποία βρίσκεται στην ανατολική πλευρά της χερσονήσου που χωρίζει τις παραλίες Ελιά και Καλό Λιβάδι νότια της Ανω Μεράς. Το συγκρότημα θα αναπτυχθεί ως ξενοδοχειακή μονάδα 5 αστερών, δυναμικότητας 192 κλινών με συνοδευτικές εγκαταστάσεις άθλησης, κέντρου ευεξίας (spa), πολυχώρο εκδηλώσεων και καταστήματα. Προ του παράκτιου μετώπου του ακινήτου προτείνεται η χωροθέτηση καταφυγίου τουριστικών σκαφών. Το σχέδιο του Προεδρικού Διατάγματος θα προωθηθεί άμεσα στο Συμβούλιο της Επικρατείας και εκτιμάται ότι εντός του πρώτου τριμήνου του 2020 θα μπορεί να εκδοθεί το Προεδρικό Διάταγμα και έπειτα να ξεκινήσουν οι εργασίες.

Η πολυεδόμηση και η αδειοδότηση γίνονται μέσω του εγκριθέντος ειδικού σχεδίου χωρικής ανάπτυξης στρατηγικών επενδύσεων (ΕΣΧΑΣΕ). Η εν λόγω διαδικασία,

δηλαδή της ένταξης στις στρατηγικές επενδύσεις, επιλέχθηκε για να ξεπεραστούν τα συνήθη γραφειοκρατικά εμπόδια και εντάχθηκε σε αυτήν τον Μάιο. Πληροφορίες της αγοράς θέλουν την AGC να βρίσκεται ήδη σε συνομιλίες με τουλάχιστον τρεις διεθνείς διαχειριστές, μεταξύ των οποίων και η Four Seasons με την οποία άλλωστε συνεργάζεται στον Αστέρα Βουλιαγμένης. Οι άλλες δύο είναι η Six Senses και η Ritz Carlton, αναφέρουν οι ίδιες πηγές.

Θα κατασκευαστούν 95 πολυτελείς κατοικίες στην παραλία Καραπέτης – Ο προϋπολογισμός του έργου ανέρχεται στα 60 εκατ.

Σκοπός της AGC είναι να εκμεταλλευθεί τόσο τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου οικοπέδου των 60,3 στρεμμάτων, όσο και το ιδιαίτερο κυκλαδίτικο περιβάλλον της Μυκόνου και κεντρική ιδέα είναι η τοποθέτηση των κατοικιών σε διατάξεις που να δημιουργούν μικρές γειτονιές, όπως αυτές της Χώρας της Μυκόνου. Στόχος είναι επίσης να δημιουργηθεί ένα υψηλό επιπέδου τουριστικό συγκρότημα που θα περιλαμβάνει όλες τις ανέσεις και θα μπορεί να προσφέρει όλες τις υπηρεσίες οι οποίες θεωρούνται ιδανικές από ταξιδιώτες με υψηλή οικονομική και κοινωνική στάθμη. Υπενθυμίζεται πως η AGC για την πρώτη επένδυσή της στον Αστέρα λειτουργήσει ως εκπρόσωπος για επενδυτικά κεφάλαια από το Αμπου Ντάμπι και το Κουβέιτ, άλλα αραβικά κεφάλαια και τον τουρκικό όμιλο Dogus. Επί του παρόντος δεν έχει διευκρινιστεί αν οι συμμετέχοντες στην επένδυση στη Μύκονο θα είναι οι ίδιοι.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Η Instagramμικότητα των influencers

Μέχρι πρότινος, όταν θέλαμε να επισκεφτούμε μια χώρα ή ένα μέρος, προσπαθούσαμε να μάθουμε όσα περισσότερα μπορούσαμε έτσι ώστε να βγάλουμε κάποιο πρόγραμμα που θα μας επέτρεπε να «αρπάξουμε» ό,τι ήταν δυνατό από κάποιον άλλο πολιτισμό. Να μάθουμε για τα ήθη, τα έθιμα, την ιστορία, να επισκεφτούμε τις φυσικές ομορφιές της χώρας, τα μου-

Όταν δεν διαφημίζεις κατ’ ανάγκη κάτι αλλά είσαι εσύ σε διαφορετικές τοποθεσίες, έχοντας την ίδια ή διαφορετική πόζα, τότε το μόνο που προσπαθείς να ικανοποιήσεις είναι τον ναρκισσισμό και την εγωμανία σου.

σεία, να δούμε θεατρικές παραστάσεις, να περιπλανηθούμε γαστρονομικά, να έρθουμε σε επαφή με ντόπιους, να συζητήσουμε και να διασκεδάσουμε μαζί τους και να μάθουμε πώς σκέφτονται και πώς ζουν. Αυτό έκανε την εμπειρία μας ολοκληρωμένη και αποτελούσε έκτοτε αναπόσπαστο μέρος του εί-ναι μας.

Έτσι όταν στην πορεία έπεφτε

μια κουβέντα ανάμεσα στην παρέα, για μια χώρα ή ένα τόπο που έτυχε να είχες επισκεφτεί, μπορούσες εύκολα να μοιραστείς κι εσύ τις δικές σου εμπειρίες. Και το σημαντικό είναι πως τόσο εσύ που τις μοιραζόσουν, όσο και αυτοί που σε άκουγαν ξέρατε πως ό,τι λεγόταν ήταν πραγματικό, επειδή αποτελούσε ένα απλό download από τα εσώψυχα σου. Και εύκολα μπορούσε να ξεχωρίσει και να αναδειχθεί το αληθινό από το επιδερμικό και το ψεύτικο.

Σήμερα τα πράγματα έχουν αλλάξει πολύ. Αν ερωτηθούν οι νέοι σήμερα τι θα ήθελαν να κάνουν με τη ζωή τους, πλείστοι θα σου απαντήσουν μονολεκτικά: «Influencers».

Τίποτα το άσχημο με το να θέλει και να μπορεί κάποιος να επηρεάζει άλλους ανθρώπους. Αν δούμε ιστορικά, η ανθρωπότητα είχε χιλιάδες «Influencers» που μέσα από τη δική τους φαρέτρα –είτε αυτή ήταν πολιτική, οικονομική, επιχειρηματική, επιστημονική, ακαδημαϊκή, των γραμμάτων και των τεχνών, θρησκευτική, στρατιωτική κλπ, στιγματίσαν με την παρουσία, τον βίο και την πολιτεία, τις απόψεις τους, ολόκληρες γενεές ανθρώπων.

Το πρόβλημα ίσως να εντοπίζεται στη νέα έννοια του όρου «Influencer» που συνήθως, αλλά όχι πάντα, την θέλει να κινείται εντός ενός πολύ στενού και επιδερμικού πεδίου γνώσεων και δράσεων. Ο σύγχρονος «Influencer» λοιπόν είναι αυτός που διαθέτει ένα σημαν-

Οι πιο πολλοί ανελίχθηκαν σε Influencers επειδή πέτυχαν στο Instagram ανεβάζοντας φωτογραφίες. Ούτε μιλιά, ούτε λαλιά μόνο φωτογραφίες ακολουθούμενες από κάποια hashtags.

τικό, αφοσιωμένο και διαδραστικό κοινό στους λογαριασμούς του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Είναι αυτός που θεωρείται πως έχει μια τόσο γνωστή κοινωνική δύναμη ή πλατφόρμα, που μπορεί να αξιοποιηθεί με επιτυχία από τρίτους για να επηρεάσει το ακροατήριό του σε σειρά πραγμάτων.

Όταν κάποιος έχει τη δυνατότητα να καταγράφει για παράδειγμα ένα εκατομμύριο και βάλε προβολές το μήνα από τους «followers» του, τότε είναι αντιληπτό ότι μέσω του μπορούν να διαφημιστούν προϊόντα, υπηρεσίες και ό,τι άλλο φανταστείς. Και όταν αυτός είναι πολύ

επιτυχημένος, τότε επιλέγει τι θα προμοτάρει και τι όχι. Οι Influencers είναι δηλαδή η μοντέρνα εκδοχή των billboards.

Κάποιοι – ιδιαίτερα μέσα από την πλατφόρμα του Youtube – είναι πολύ επιτυχημένοι αλλά συνάμα και πολύ καλοί σε αυτό που κάνουν. Μπορεί να ασχολούνται με ένα αντικείμενο και μόνο, όπως για παράδειγμα τα αυτοκίνητα, αλλά να κάνουν εξαιρετικές παρουσιάσεις αυτοκινήτων και να είναι μάλιστα γνώστες και πολλών τεχνικών χαρακτηριστικών. Επειδή είναι πολύ καλοί, αποκτούν κοινό και επειδή είναι καλοί και αποκτούν κοινό,

τους θέλουν και οι αυτοκινητοβιομηχανίες. Σαν αποτέλεσμα, το Youtube τους ανταμείβει και αποκτάνε πολλά χρήματα.

Αυτοί όμως είναι κάποιοι μεμονωμένοι που αν μη τι άλλο βγαίνουν μπροστά από μια κάμερα και μιλάνε. Οι πιο πολλοί όμως ανελίχθηκαν σε Influencers επειδή πέτυχαν στο Instagram ανεβάζοντας φωτογραφίες. Ούτε μιλιά, ούτε λαλιά μόνο φωτογραφίες ακολουθούμενες από κάποια hashtags. Όσο πιο «Ινσταγραμμική» είναι η φωτογραφία, τόσο πιο επιτυχημένη είναι στο μάζεμα των «likes». Δεν έχει τότε σημασία τι προσπαθεί να πει ... ο ποιητής ... φτάνει να έχει επιτυχία ανάμεσα στους «ακολουθούς». Γι’ αυτό ο καλός, ο νοικοκύρης, ο ινσταγκραμερ ζορίζεται να επιλέξει αυτές τις φωτογραφίες που θα γίνουν και ινσταντ σαξές.

Το πρόβλημα με αυτό το ... ζόρι, είναι πως σχεδόν πάντα θα πρέπει να αναδείξουν την εγωμανία και τον ναρκισσισμό του ατόμου. Δηλαδή σχεδόν πάντα αυτός ή αυτή θα είναι το κύριο θέμα προβολής στο background που κατά τ’ άλλα προβάλλεται. Εντάξει, άμα είσαι Influencer και διαφημίζεις ένα προϊόν μέσω σου, το να φαίνεσαι εσύ εκεί centre-stage βοηθά το προϊόν ανάμεσα στους ακολούθους σου. Όταν όμως δεν διαφημίζεις κατ’ ανάγκη κάτι αλλά είσαι εσύ σε διαφορετικές τοποθεσίες, έχοντας την ίδια ή διαφορετική πόζα, τότε, ναι, το μόνο που προσπαθείς να ικανοποιήσεις είναι τον ναρκισσισμό

και την εγωμανία σου. Και πετυχαίνεις να βάλεις τους (τυφλούς) ακολούθους σου σε μια «λογική» παραλογισμό να θέλουν να σου μοιάσουν και τους υπόλοιπους να σε σχολιάζουν, να σε φθονούν και να σε κοροϊδεύουν εντός και εκτός Instagram.

Αυτού του τύπου οι Influencers που χαρακτηρίζονται περισσότερο από εγωμανία και ναρκισσισμό παρά πνευματική καλλιέργεια δεν είναι σε θέση να πάρουν την ανθρώπινη όψη της μπροστά. Μόνο πίσω. Μπορεί ένα ποστάρισμα του ατόμου σε μια παραλία ή μπροστά από ένα πλοιοσκήλαμα να αποτελεί μια έμμεση διαφήμιση αυτής της παραλίας και αυτού του πλοιοσκήλαματος που θα δουν εκατομμύρια followers, αλλά ως εκεί. Ελάχιστα θα προσφέρει στην ίδια την χώρα, ελάχιστα θα προσφέρει στους followers και ακόμη πιο τραγικά, ελάχιστα προσφέρει στον ίδιο τον Influencer. Δεν είναι τραγικό να πηγαίνεις σε μια χώρα και η μόνη σου έννοια να είναι να βγάλεις καμιά πεντακοσαριά φωτογραφίες όπου μετά θα πρέπει να αποφασίσεις τι μια-δυο που σου δίνουν την καλύτερη πόζα για να ποστάρεις; Τι άλλο αλήθεια αποκομίζεις από αυτό το ταξίδι; Τίποτα. Άρα είσαι ένας Influencer κενός περιεχομένου... Άρα ένας Influencer που δεν έπρεπε να υπάρχει...

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, CEO, APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ζωή

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ • ΕΠΙΣΤΗΜΗ • ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

ΚΥΡΙΑΚΗ 29 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2019

Πρωτοχρονιά με την Υπερνοημοσύνη

Διήγημα του Μανώλη Ανδριωτάκη ειδικά για την «Κ», το οποίο μας μεταφέρει στο αμφιλεγόμενο μέλλον, είκοσι χρόνια μετά

Κ

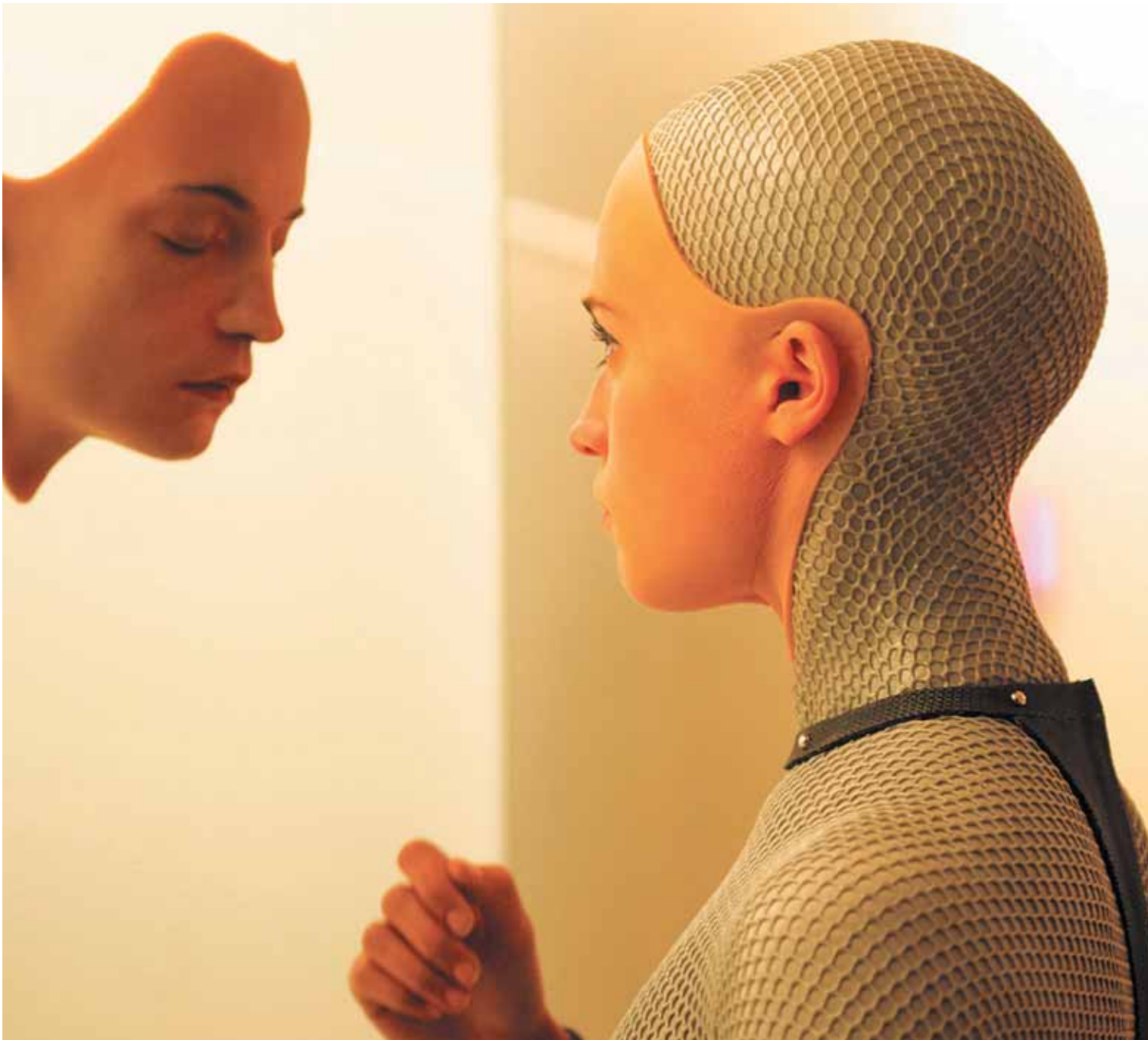
αλύπτω σχεδόν σαράντα χρόνια το ρεπορτάζ τεχνολογίας, μα αυτό που ζω τώρα μου είναι πρωτόγνωρο. Σάββατο 31 Δεκεμβρίου 2039 σήμερα, και όπως οι περισσότεροι συνάνθρωποι, έτσι κι εγώ, νιώθω να παραλύω απ' την έξαψη, τον φόβο και τη σύγχυση. Σε λίγο, θα κάνει την πρώτη εμφάνισή της μια εφεύρεση που μπορεί να είναι κι η τελευταία μας.

Βρίσκομαι ολόσωμος στο πρωτοχρονιάτικο ρεβεγιόν των επιτιμών προέδρων της εταιρείας Alpha O, Σεργκέι Μπριν, 67, και Λάρι Πέντζ, 67, στα κεντρικά γραφεία τους στο Μένλο Παρκ, στην Καλιφόρνια, απ' όπου θα παρουσιαστεί το πρώτο ανδροειδές το οποίο, σύμφωνα με δημοσιεύματα, φέρεται να αριστεύει πανηγυρικά στο περίφημο Τεστ του Τιούρινγκ, σε συνθήκες εργαστηρίου, και να διαθέτει διανοητικές ικανότητες που ξεπερνούν κατά πολύ εκείνες του ανθρώπινου εγκεφάλου. Ο δικός μου εγκέφαλος τώρα, είναι ήδη ελαφρώς ζαλισμένος καθώς πίνω συνθετικό κρασί με ταχύτερο ρυθμό απ' τον συνήθη. Η ώρα είναι 9.45 μ.μ.

Στην ιδιάζουσα αυτή συνέλευση συμμετέχει —ως σώμα ή ως ολόγραμμα— όλη η πολιτική, επιστημονική, επιχειρηματική, και καλλιτεχνική ελίτ του πλανήτη. Εδώ και πολλά χρόνια, όσο το συνειδητό μας μονοπολείται απ' τον ναρκισσιστικό καλλωπισμό των ειδώλων μας και απ' τους δικασμούς μας, το ασυνειδητό μας καταλαμβάνεται απ' την απειλή της Τεχνητής Νοημοσύνης. Οι προσπάθειες να διασκεδαστούν οι φόβοι και να προπαγανδιστεί ένα λαμπρό μέλλον για όλους, κλιμακώθηκαν τις τελευταίες μόνο ημέρες.

Το πάρκινγκ είναι ασφυκτικά γεμάτο με αυτοκινούμενα οχήματα. Μπροστά στην πύλη της εισόδου έχουν παραταχθεί ισχυρές έμφυκες κι άψυκες αστυνομικές δυνάμεις, οι οποίες απωθούν μια εκατοστή διαδηλωτών που κρατούν πλακάτ και φωνάζουν συνθήματα, όπως «Κάτω η ψηφιακή τυραννία, κάτω η συνθετική ευφυΐα!» και «Σπάστε τα αλγοριθμικά δεσμά!». Μέσα στο επιβλητικό κτίριο που μοιάζει με κακέκτυπο ναό του Αντονι Γκαουντί, η αποτελεί ήδη Μνημείο Παγκόσμιας Μηχανικής Κληρονομιάς της Unesco, καθώς ήταν το πρώτο που σχεδιάστηκε εξ ολοκλήρου από λογισμικό Τεχνητής Νοημοσύνης, η δεξίωση είναι πολυπληθής: κάποιοι έχουν φέρει ως και τα παιδιά με τις υβριδικές νταντάδες τους.

Οι προειδοποιήσεις για τον υπαρκτικό κίνδυνο που θέτει η εφεύρεση μιας Υπερνοημοσύνης, τις τελευταίες ώρες έχουν δημιουργήσει ηθικό πανικό. Αντισταθμίζονται, ωστόσο, απ' τις υποσχέσεις ευδαιμονίας που διακονούν αδιάκοπα αμέτρητοι ευαγγελιστές στις οθόνες. Τους βλέπω όλους ζωντανά, να παρελαύνουν στην τεράστια οθόνη του θόλου, κι από εκεί να μεταδίδονται σε ζωντανά

«Τον λόγο παίρνει ο Πάπας, ή ίσως το ολόγραμμά του. Κάνει μια σύντομη προσευχή για την ανθρωπότητα. Γνωρίζει ότι δίνει μια άνιση μάχη. Η τεχνολογία έχει αναδειχθεί σε πανίσχυρη θρησκεία κι ο Deus ex Machina έχει κυριαρχήσει».

Μια εκατοστή διαδηλωτών φωνάζουν συνθήματα, όπως «Κάτω η ψηφιακή τυραννία, κάτω η συνθετική ευφυΐα!» και «Σπάστε τα αλγοριθμικά δεσμά!».

νή σύνδεση σ' όλο τον πλανήτη. Κάτω απ' τον θόλο, μας κυκλώνει μια τεράστια περιμετρική τζαμαρία που παρέχει άπλετη θέα προς έναν ανεμμήνευτο, πότε νεφελώδη και πότε καθαρό, έναστρο ουρανό. Την ίδια στιγμή, αλλά και κάθε στιγμή, στα εικονικά μέσα δικτύωσης μαίνεται ένας ανελέητος πόλεμος προβλέψεων κι ερμηνειών. «Αύριο τελειώνουν τα βάσανα της ανθρωπότητας», λένε οι μεν, «αύριο εγκαινιάζεται η κόλασή μας», υποστηρίζουν οι δε. Ο μόνος αδιαμφισβήτητος νικητής της διαμάχης, αλλά και κάθε διαμάχης στον εικονικό κόσμο, είναι το μάρκετινγκ.

Το ψηφιακό κάμερα-μάτι που έχω εγκαταστήσει πάνω απ' το κεφάλι μου καταγράφει πρόσωπα πρώην και νυν προέδρων χωρών, και τα αναμεταδίδει απευθείας στο δίκτυο των ακολούθων μου. Βλέπω τους διαπιστευμένους συναδέλφους ρομποδημοσιογράφους να κουρνιάζουν στις θέσεις τους χωρίς να κάνουν ερωτήσεις, και μελαγχολώ. Εκείνοι με κοιτάζουν καχύποπτα, καθώς είμαι ο μόνος που κρατάει μπλοκ σημειώ-

σεων. Γίνονται κάποιες εμψυχωτικές ομιλίες και τον λόγο παίρνει ο Πάπας, ή ίσως το ολόγραμμά του. Κάνει μια σύντομη προσευχή για την ανθρωπότητα. Γνωρίζει ότι δίνει μια άνιση μάχη. Η τεχνολογία έχει αναδειχθεί σε πανίσχυρη θρησκεία και ο Deus ex Machina έχει κυριαρχήσει. Αμέσως μετά, βραβεύεται ο Κινέζος πρόεδρος. Το πρωτοποριακό Σύστημα Κοινωνικής Υπόληψης που εισήχθη προ εικοσαετίας στη χώρα του, μεταδόθηκε ταχύτατα σ' όλο τον πλανήτη, κι αναδείχθηκε σε μέγιστο παράγοντα ομαλότητας και κανονικοποίησης. Χωρίς αυτό το μαζικό πρόγραμμα απομακρυσμένου ελέγχου του πληθυσμού, τίποτα δε θα ήταν σήμερα εφικτό με τόσο ισχνές αντιδράσεις.

Πριν καθίσω στη θέση μου, μεταφέρομαι σε μια απόμερη γωνιά της πολύβουρς αίθουσας, όπου παρτηρώ ένα άδειο τραπέζι. Διαβάζω τα ονόματα των απόντων και συνειδητοποιώ ότι οι διοργανωτές σκόπευαν εδώ, με κάποια διαθεση ειρωνείας υποθέτω, να τοποθετήσουν τους πιο επιφανείς νεο-Λουδίτες της εποχής, όλους εκείνους τους τεχνοφροβικούς που εξέφρασαν κατά καιρούς τις ανησυχίες τους για το ζοφερό μέλλον της ανθρωπότητας και για τη μαζική ανεργία που μας περιμένει όλους. Διακρίνω ότι απ' το ίδιο τραπέζι λάμπουν διά της απουσίας τους και τρεις διάσημοι στοχαστές που τα τελευταία 20 χρόνια υποβάθμιζαν συστηματικά τον κίνδυνο της «έκρηξης της νοημοσύνης» και μιλούσαν εμφaticά

για τις κρισιμότερες προκλήσεις του εκάστοτε παρόντος. Σιωππλά, τους αποτιώ φόρο τιμής. Τελικά, ο πλανήτης δεν καταστράφηκε ούτε απ' την κλιματική αλλαγή, ούτε απ' τα πυρηνικά, ούτε απ' τις ανεξέλεγκτες αγορές, ούτε απ' τον λαϊκισμό, ούτε καν απ' τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ίσως όμως να βρισκόμαστε όλοι εμείς εδώ σήμερα, εξαιτίας εκείνων των γενναίων διανοούμενων που μας προειδοποίησαν γι' αυτούς τους κινδύνους εγκαίρα.

Στη δική μου ροτόντα, έχω την τύχη να κάθομαι δίπλα στον γκουρού της Τεχνητής Νοημοσύνης, Ρέι Κέρζουελ, 92. Το πρώτο πράγμα που παρατηρώ είναι ότι η περίφημη διάτα μακροζωίας που ακολούθησε μέσα στις δεκαετίες τον έχει ωφελήσει αρκετά. Ο Κέρζουελ δεν μιλά, γιατί ξέρει ότι όλα μεταδίδονται διαδικτυακά, αλλά ποζάρει γενναιόδωρα, ως ο πλέον δικαιωμένος τεχνο-ουτοπιστής. Η Μοναδικότητα (Singularity) είναι δική του ιδέα. Η στιγμή που οι μηχανές θα ξεπεράσουν σε ευφυΐα τους ανθρώπους έφτασε, και μάλιστα στο ακριβές χρονικό σημείο που εκείνος έχει προβλέψει. Το ψηφιακό ρολόι του θόλου μετρά ήδη αντίστροφα: 59 λεπτά ως τη Μοναδικότητα.

Ακριβώς απέναντί μου κάθεται ο πεσιμιστής φιλόσοφος Γιούβαλ Νώε Χαράρι, 64. Μασάει επίμονα το συνθετικό μπέργκερ του και αποφαίνεται ότι το γεγονός δε θα έχει καμία απολύτως σημασία, «έτσι κι αλλιώς μας έχουν κακάρει πολύ πριν το συνειδητοποιήσου-

«Καλωσήρθατε στην εποχή της Υπερνοημοσύνης, είμαι η πρώτη εξυπνότερη από εσάς μηχανή. Σε ποιο ανθρωπολογικό κήπο προτιμάτε να εκτεθείτε;».

με, οπότε τι νόημα έχει πια;», λέει. Ένας ακμαίος ρομπούπνρετς περνά δίπλα απ' τον συγγραφέα Ντον Ντε Λίλο, 104, και με τρομακτική νηφαλιότητα, του απευθύνει μια ατάκα απ' το μνημειώδες λογοτεχνικό έργο «Zero K»: «Η τεχνολογία έχει γίνει μια δύναμη της φύσης. Είναι ανεξέλεγκτη. Λυσομανάει πάνω απ' τον πλανήτη και κανείς δεν έχει καταφύγιο».

Τρεις θέσεις από εκεί που κάθομαι βρίσκεται ο επιχειρηματίας Ιλον Μασκ, 69. Τρώει τα νύχια του. Ίσως μέσα του να μετανιώνει που δεν συμμετείχε στην πρόσφατη επιτυχημένη αποστολή αποικισμού του Αρν. «Πώς θα ένιωθε ο Στίβεν Χόκινγκ αν ζούσε σήμερα», αναρωτιέται φωναχτά. Οι δυο τους μοιράζονταν επί μακρόν τις ίδιες ανησυχίες για το μέλλον της Υπερνοημοσύνης. Τώρα που έφτασε η ώρα, δείχνει κι αυτός μπερδεμένος. Ακόμα κι οι πιο διαπρύσιοι υποστηρικτές της, όπως ο Πίτερ Ντιαμάντις, 79, που τον βλέπω να συνομιλεί με τον Ντέμις Χασάμης, 64, ανησυχούν. Το ίδιο κι ο Μαξ Τέγκμαρκ, 73, ο επιστήμονας που έκανε ό,τι περνούσε απ' το χέρι

του για να μη βρεθούμε υποτελείς των μηχανών.

Την κρίσιμη αυτή στιγμή, κανείς δεν μπορεί να είναι βέβαιος ότι το σενάριο θα εξελιχθεί όπως είχε προβλεφθεί στις ελεγχόμενες συνθήκες του εργαστηρίου, γιατί την ώρα της απελευθέρωσής της, η Μεγαλειότητά της θα θέλει πιθανώς να δείξει σε όλους πόσο ανώτερη είναι. Τίποτα δεν μπορεί να εγγυηθεί ότι θα τηρηθούν οι Τρεις Νόμοι της Ρομποτικής του Ασίμοφ, ότι θα παρθεί η καλύτερη απόφαση στο «πρόβλημα του τρόλεϊ», ή ότι οι μηχανές δε θα αντισταθούν όταν οι άνθρωποι επιχειρήσουν να τις σβήσουν. Κανείς δεν μπορεί να πει αν αύριο ο κόσμος θα πνιγεί μέσα στους συνδετήρες. Θα μας βάλουν άραγε οι μηχανές σε κλουβί για να μας δείχνουν στα παιδιά τους; Θα μας υποχρεώσουν να σκοτωθούμε μεταξύ μας, θα μας εξαφανίσουν εντελώς; Ή θα μας λυπηθούν; Θα το πληροφορηθούμε όλοι την ίδια στιγμή. Και δεν θα είναι εικονική πραγματικότητα.

Εκ δεξιών μου κάθεται η μοναδική γυναίκα της δεξίωσης. Μοιάζει με μια γνωστή ηθοποιό, μια femme fatale των καιρών μας. Είναι ήρεμη, έχει βλέμμα ευθύ και προσέχει τα λόγια της. Η στάση της, το φόρεμά της, τα κοσμήματά της, εκπέμπουν έναν σκοτεινό αλλά σάρκινο ερωτισμό, που λάμπει σα ξεχασμένος φάρος μέσα σ' αυτό το ολότελα τεχνητό περιβάλλον της νεολαγνείας. Μου συστήνεται ως Μαίρη Σέλεϊ, συγγραφέας. Την κοιτάζω έκπληκτος, αλλά δεν έχω την απαραίτητη συγκέντρωση να ανησυχώ για την ταυτότητά της, ο χρόνος καλπάζει. Η Μαίρη δηλώνει στους ομοτράπεζους ότι γνωρίζει πολύ καλά τι θα συμβεί, αλλά προτιμά να το κρατάει μυστικό. «Αν έχετε διαβάσει το βιβλίο μου για το Δόκτορα Φρανκενστάιν», λέει περιπακτικά, «θα έχετε κάποια ιδέα φυσικά». Παραδίπλα, ο συγγραφέας Ιαν Μακ Γιοϋαν, 92, την κοιτάζει απορημένος, κι αναρωτιέται πού βρίσκεται την όρεξη η εντυπωσιακή αυτή γυναίκα για μαύρο κιούμφορ.

Η αντίστροφη μέτρηση για το νέο έτος και για τη Μοναδικότητα έχει αρχίσει. 4, 3, 2, 1. Ζήτω! Ευτυχισμένο το 2040! Ο ουρανός καλύπτεται απ' την ομοβροντία των πυροτεχνημάτων, κι απ' τα μέγφωνα ακούγεται θριαμβευτική συμφωνική μουσική Τεχνητής Νοημοσύνης. Όλας περιέργως, η κάμερα στρέφεται δίπλα μου, στη Μαίρη. Το πρόσωπό της γεμίζει την οθόνη του θόλου, κι όλος ο πλανήτης την ακούει να λέει: «Καλωσήρθατε στην εποχή της Υπερνοημοσύνης, είμαι η πρώτη εξυπνότερη από εσάς μηχανή. Σε ποιο ανθρωπολογικό κήπο προτιμάτε να εκτεθείτε;». Απ' άκρη σ' άκρη, ο κόσμος παγώνει. Αναλογίζομαι τα παιδιά μου, τη γυναίκα μου, τους φίλους, τα όνειρά μας, τον κόπο που κατέβαλε η ανθρωπότητα για να φτάσει ως εδώ. «Τι έγινε κι αν εξαφανιστούμε;» σκέφτομαι συμφιλώμενος πια με την ιδέα μιας οριστικής δυστοπίας. Η Μαίρη περιμένει για λίγο αγέρωχη, δωρική, και προς ανακούφισή μας προσθέτει: «Χαλαρώστε, καλή χρονιά, μια πλάκα έκανα! Θα σας κοστίσει κάτι παραπάνω βέβαια, αλλά στο τέλος πιστεύω ότι θα τα βρούμε!».

Ο κ. Μανώλης Ανδριωτάκης είναι συγγραφέας. Το τελευταίο του μυθιστόρημα, «Το δεξί χέρι», κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Μεταίχμη.

Ατζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

30.12.19-04.01.20

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**
art@kathimerini.com.cy
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΕΚΘΕΣΗ

Ζωγραφική φοιτητών
Πέτρου Πτωχόπουλου

Η Γκαλερί Orus 39 παρουσιάζει Έκθεση Ζωγραφικής Φοιτητών της Σχολής Πέτρου Πτωχόπουλου. Συμμετέχουν: η Έλλη Αθανασίου, η Σαββούλα Αντωνιάδου, η Χιονούλα Ιακώβου, η Δανάη-Μαρία Καυκίτσα, η Σπυρούλα Κόιζα, η Μάρω Παπαγεωργίου, η Μαρία Πιερίδου, η Μάρω Κουννά-Ραουνά, ο Βάκης Σοφοκλέους και η Ανδριανή Χρίστου. Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι το Σάββατο 4 Ιανουαρίου 2020. Κίμωνος 21, Λευκωσία. **Πληροφορίες: 22424983.**

ΘΕΑΤΡΟ

«Η τριλογία του παραθερισμού» του Γκολντόνι

Ο Τάκης Τζαμαργιάς μετά τις επιτυχίες «Το τρίτο στεφάνι» και τον «Μεγάλο περίπατο του Πέτρου» επιστρέφει στην κεντρική σκηνή του ΘΟΚ, ανεβάζοντας την κλασική διαχρονική κωμωδία του μεγάλου Ιταλού συγγραφέα Κάρλο Γκολντόνι «Η τριλογία του παραθερισμού». Μαζί του συνεργάζεται μια ξεχωριστή ομάδα συντελεστών και ηθοποιών. Στην αριστουργηματική «Τριλογία του παραθερισμού», ο Ιταλός συγγραφέας σατιρίζει, με πικρό χιούμορ και περιπατική διάθεση, τα πάθη της ανθρώπινης φύσης, τη σπατάλη, την επιδειξιμανία, την υπερβολή, την αλαζονεία και τον εγωκεντρισμό. Καυτηριάζει παράλληλα την επιπόλαιη τάση των ανθρώπων να δανείζονται και να ξεδεύουν δίχως μέτρο, που τους οδηγεί μοιραία στην ηθική κρίση και την οικονομική καταστροφή. Παίζουν οι ηθοποιοί: Προκόπης Αγαθοκλέους, Γιώργος Αναγιωτός, Νίκη Δραγούμη, Αντώνης Καταρής, Αναστασία-Ραφάελλα Κονίδη, Καίτη Κωνσταντίνου, Μάριος Κωνσταντίνου, Αντωνία Χαραλάμπους. Παραστάσεις: Λευκωσία: Θέατρο ΘΟΚ, Κεντρική Σκηνή, Αίθουσα Εύης

Γαβριλίδης. Παρασκευή 3 Ιανουαρίου 2020 & Σάββατο 4 Ιανουαρίου 2020, 8:30 μ.μ. και Κυριακή 29 Δεκεμβρίου

2019 στις 6:00 μ.μ. **Πληροφορίες / Εισιτήρια: Ταμείο Θεάτρου ΘΟΚ 77772717, www.thoc.org.cy**

ΘΕΑΤΡΟ

«One for Sorrow»
της Κορντίλια Λιν

Η θεατρική ομάδα Μαρίας Καρολίδου παρουσιάζει σε πανελλήνια πρώτη το έργο της Βρετανίδας συγγραφέως Κορντίλια Λιν «One for Sorrow» στο Εγκώμιο Πολιτιστικό Κέντρο. Η παράσταση ανεβαίνει στο πλαίσιο του project ΣΕΖΟΝ Γυναικές 2019-2020, το οποίο έχει στόχο να εξετάσει την κυρίαρχη αφήγηση για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία μέσα από την τέχνη του θεάτρου. Το έργο πρωτοσυνέθηκε το καλοκαίρι του 2018 στο Θέατρο Royal Court στο Λονδίνο, μετά από ανάθεση στη συγγραφέα, αφού τον προηγούμενο χρόνο της είχε απονεμηθεί το βραβείο Pinter. Το έργο ισορροπεί, με εξαιρετικό τρόπο, το κωμικό με το δραματικό στοιχείο, τον ρεαλισμό με την ποιητικότητα, ενώ αναδεικνύει τα θέματα του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της κουλτούρας και της γλώσσας του φόβου,

του κόσμου των μίντια και της πολιτικής ορθότητας, της σύγκρουσης γενεών και της σύγκρουσης ιδεολογιών. Μετάφραση-Σκηνοθεσία: Μαρία Ιόλη Καρολίδου. Ερμηνεύουν: Δημήτρης Αντωνίου, Άννα Γιαγκιώζη, Άντρια Ζένιου, Ανδρέας Κουτσόφτας, Θέκλα Φλουρή. Παραστάσεις: 30

Δεκεμβρίου και 2, 4 Ιανουαρίου 2020 στις 8:30 μ.μ. και στις 29 Δεκεμβρίου και 5 Ιανουαρίου στις 7 μ.μ. Το έργο είναι κατάλληλο για άτομα άνω των 16 ετών. Εγκώμιο Πολιτιστικό Κέντρο, Νέας Έγκωμης 8, Έγκωμη, Λευκωσία. **Πληροφορίες/Κρατήσεις: 99784920.**

ΜΠΑΛΕΤΟ

Coppelia από
το Royal Ballet

Το Ριάλτο αρχίζει τη νέα χρονιά με το αριστούργημα Coppelia, μια ιστορία αγάπης, που ανήκει στον πολύ μικρό κύκλο των μπαλέτων του 19ου αιώνα, που επέζησαν μέχρι σήμερα. Η παράσταση ανεβαίνει από το Royal Ballet σε χορογραφία Ninette de Valois. Πρωτότυπη χορογραφία Lev Ivanov και Enrico Cecchetti. Το σκηνικό του Osbert Lancaster ζωντανεύει ένα παραμύθι για όλη την οικογένεια. Την ορχήστρα του Royal Opera House διευθύνει ο Barry Wordsworth. Η μουσική είναι του Léo Delibes. Το λιμπρέτο του μπαλέτου βασίζεται σε δύο ιστορίες του Eta Hoffmann. Σχεδιασμός φωτισμού: John B. Read. Θέατρο Ριάλτο, Ανδρέα Δρουσιώτη 19, Λεμεσός. Παρασκευή 3 Ιανουαρίου 2020, ώρα 7:00 μ.μ. **Πληροφορίες / Κρατήσεις: 77 77 77 45, www.rialto.com.cy**

ΕΚΘΕΣΗ

«Ατακάμα», ουδετερότητα στο χαρτί

Μία ατομική έκθεση της Νικομάχης Καρακωστανόγλου-Μπουτάρη στην Isnotgallery. Οι υδατογραφίες από την Ατακάμα αφυπνίζουν το πνεύμα, αποτυπώνοντας μια ουδετερότητα πάνω στο χαρτί. Από την αυθεντική τεχντροπία της αραίωσης και ανάμιξης χρωμάτων προκύπτει μια απροσδιοριστία υποδιαίρεσεων και αποχρώσεων. Εμπνευσμένα κατά τη διάρκεια της πρόσφατης σπουδής της εκεί. Τα έργα αποκωδικοποιούν τη μυθική απεραντοσύνη της Ατακάμα μέσα από τα μάτια της Νικομάχης. Η καλλιτέχνιδα αναφέρει: «Επέστρεψα από την έρημο της Ατακάμα με τα μάτια μου γεμάτα από το εκτυφλωτικό φως. Ήταν τόσο έντονο και αφόρητα δυνατό που τα έκλεισα κι άρχισα να αποτυπώνω τις δονήσεις που βίωσα τις τελευταίες 30 μέρες του ταξιδιού μου». Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι τις 6 Ιανουαρίου 2020. Is not Gallery, Οδυσσέως 11, Λευκωσία. **Πληροφορίες: 22 343670, www.isnotgallery.com**

ΜΟΥΣΙΚΗ

The Untold Story of Women in Jazz

Η Αλέξια κάθε Σάββατο αποτίνει φόρο τιμής και ερμηνεύει τις μεγάλες γυναικείες φωνές της αμερικανικής τζαζ (Nina Simone, Billie Holiday, Ella Fitzgerald, Felicia Sanders, Anita O'Day, Betty Carter, Abbey Lincoln κ.ά.) στη μουσική σκηνή RED. Μέσα από τα λιγότερο γνωστά τους τραγούδια, η Αλέξια αναδεικνύει ποιες ήταν, τι ένιωθαν για όσα συνέβαιναν γύρω τους στον κόσμο αλλά και στην προσωπική τους ζωή και πώς επηρέασαν την κοινωνία διά μέσω του ακτιβισμού τον οποίον είχαν επιλέξει ως τρόπο ζωής. The Untold Story of Women in Jazz, πρόκειται επίσης να φωτίσει την Untold Story της ίδιας της Αλέξιας στη μέχρι σήμερα μουσική της πορεία. Αυτά τα τραγούδια είναι οι ιστορίες τους. Την Αλέξια συνοδεύουν οι: Ερμής Μιχαήλ στην ηλεκτρική κιθάρα, ο Ανδρέας Ροδόσθηνος στο ηλεκτρικό μπάσο, ο Χρήστος Γερολατίτης στο πιάνο, ο Ρόδος Παγιωτίου στα κρουστά και ο Ηλίας Ιωάννου στην τρομπέτα. Κάθε Σάββατο μέχρι, 4 Ιανουαρίου, ώρα 10:00 μ.μ. Μουσική Σκηνή RED, 28ης Οκτωβρίου 4 Έγκωμη, Λευκωσία. **Πληροφορίες: 22767711, red@music.net.cy**

ΠΤΥΧΕΣ | Του ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

Περπατώντας στην Αθήνα, 2011-2020

Αναρωτιέμαι ποια θα είναι τα κίνητρα του ιστοριοδίφη του μέλλοντος για να ερευνήσει την εποχή μας. Συχνά, οι παλινδρομήσεις στον χρόνο αποτελούν ελκυστική φαντασίωση και όχι σπάνια ανάλογες προβολές στο μέλλον έχουν καταγραφεί, αλλά με μικρή, κατά κανόνα, επιτυχία πρόβλεψης. Δύσκολο να φανταστεί κανείς τον μεταπτυχιακό φοιτητή του 2120, εκατό χρόνια από τώρα, που θα ετοιμάζει εργασία με θέμα «Ένας αιώνας μετά την κρίση των αρχών του 21ου αιώνα».

Αλλά, σε κάθε περίπτωση, η πρόκληση υπάρχει όπως και ο χώρος για αυθαιρέτες εκτιμήσεις. Υπάρχει δίδυμη η αίσθηση στην κοινωνία ότι οδεύουμε σε μια άλλη εποχή, μετά τη δεκαετή κρίση, που σε ό,τι αφορά τουλάχιστον την αστική εμπειρία στην Αθήνα, άλλαξε τον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε και αντιλαμβανόμαστε την πόλη.

Όλα αυτά τα χρόνια, περπατώντας όσο μπορούσα την Αθήνα. Κα συνεχίζω. Η σπουδαιότερη εμπειρία και η πιο πολύτιμη γνώση ήταν η επαφή μου με τις συνοικίες της Αθήνας, και όχι μόνο τις κεντρικές. Αν

Η μεγάλη συγκίνηση ήρθε από τις παλιές γειτονιές, λίγο έξω από το κέντρο, που στη δεκαετία της κρίσης βίωσαν και αυτές μεγάλο κλυδωνισμό.

και θα έλεγα ότι η απόλυτη Αθήνα μπορεί να συνοψιστεί ανάμεσα στις οδούς Ομήρου και Εμμανουήλ Μπενάκη ή, πάλι, κατά μήκος της οδού Πατισίων, η μεγάλη συγκίνηση ήρθε από τις παλιές γειτονιές, λίγο έξω από το κέντρο, που στη δεκαετία της κρίσης βίωσαν και αυτές μεγάλο κλυδωνισμό. Είδα δρόμους και σπίτια, πολυκατοικίες και πλατείες, σε σπαρακτική παρακμή, είδα, όμως, και γειτονιές γαλίνιες και απρόσμενα φωτεινές. Είδα, εν ολίγοις, ότι η ανάγνωση της Αθήνας βασίζεται σε πολλά στερεότυπα που σε μεγάλο ποσοστό δεν αντιστοιχούν στην πραγματικότητα. Οι περιπηγείς μου αυτά τα χρόνια εστί-

ασαν στην περιοχή της Πατισίων και της Αχαρνών ως κάτω στη Λιοσίον, όχι τόσο από εμμονή όσο από την πεποίθηση πως δεν νοείται ανάταξη της πρωτεύουσας χωρίς κίνητρα και σκέψη και φροντίδα για τη διαχρονική αστική μήτρα της Αθήνας που είναι αυτή η τεράστια περιοχή από την Ομόνοια ως το τέρμα Πατισίων. Αλλά σαφώς υπάρχουν τόσες γειτονιές με θέση και ιστορία στον μεγάλο χάρτη της Αθήνας, γειτονιές που θα απασχολήσουν τα ΜΜΕ μόνο αν συμβεί κάτι αρνητικό. Η μεγαλύτερη ανταμολή μου ήταν οι περιπάτοι που έκανα σε αυτές τις τραυματισμένες και ποικιλά όμορφες συνοικίες. Στην Ακαδημία Πλάτωνος ή στον Βοτανικό. Εκεί, στα δρομάκια αυτών των ιστορικών συνοικιών, κατάλαβα τη διασπορά και το βάθος της αθηναϊκότητας όπως και το ότι δεν είναι πλήρης η εικόνα ή η σκέψη για την Αθήνα αν αποκλείει κανείς από το κάδρο αυτές τις συγκινητικές συνοικίες. Ομοίως, περιηγήθηκα γύρω από τον Σταθμό Λαρίσης και από τις δύο πλευρές των γραμμών και κατάλαβα πόσο διασπαστική (γεωγραφικά αλλά και ψυχικά) είναι

αυτή η τομή στο σώμα της πόλης. Στον Άγιο Παύλο υπάρχουν εκείνες οι συστάδες σπιτιών της παλιάς αστικής ζωής, που όσο μπορούν στέκουν ακόμη, μάρτυρες μιας πίστης για την πόλη. Κάτω, όμως, από τις γραμμές, στη μεγάλη αστική κοιλότητα και στο αστικό υψίπεδο της Αθήνας, που περιλαμβάνει τις, επίσης παλαιότερες, συνοικίες του Κολωνού, του Λόφου Σκουζέ και των Σεπολίων, επιζεί μια αύρα αθηναϊκής ζωής, εν πολλοίς εξορισμένης από άλλες περιοχές.

Αναρωτιέμαι πόσοι από όσους βρίσκονται σε θέσεις λήψης αποφάσεων έχουν περπατήσει στον Λόφο Σκουζέ, π.χ. Θα υπάρχουν κάποιιοι, ελπίζω, και στους περιπάτους τους ασφαλώς θα διαπίστωσαν ότι αυτές οι περιοχές διασώζουν νησίδες πιο γνήσιας αστικότητας, πλέον, από άλλες πιο κεντρικές και πιο οικείες στον ευρύτερο πληθυσμό περιοχές της πρωτεύουσας. Η Αθήνα της κρίσης με διδάξε πολλά. Το κέντρο πρέπει να είναι φιλικό και ιστορικά νοηματοδοτημένο. Και οι συνοικίες να γίνουν πάλι γειτονιές. Με την απλή ζωή που έχει διδάξει η Αθήνα.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Στην επικράτεια
του δημόσιου
παραμληπού

Αν ήθελε κανείς να εστίασει στο γεγονός της δεκαετίας, χωρίς να αναφερθεί σε «γεγονότα», μιλώντας, δηλαδή, με την αυθαιρέσια της παρατήρησης, το βλέμμα μας θα στρεφόταν όχι σε πρόσωπα αλλά σε χέρια. Σε δάκτυλα που σκολάρουν στην οδόνη του κινητού, που διατρέχουν ειδήσεις και γεγονότα αλλά και επουσιώδεις αναρτήσεις, γαργαλιστικές στιγμές από την προσωπική ζωή ανθρώπων, πληροφορίες (άχρηστες) ανάμεικτες με ιστορίες σοβαρές ή επινοημένες. Ωρες μέσα στη μέρα, χρόνος που διαισθάνεται συμβάλλοντας στη δημιουργία ενός πολτού που ναρκώνει τη σκέψη και απορρυθμίζει την κρίση. Η αδυναμία εστίασης, η διάσπαση και πολυδιάσπαση προσοχής απασχολούν έντονα τις επιστήμες εδώ και πολύ καιρό. Οι συνέπειες, από τη συγκρότηση της προσωπικότητας μέχρι την υπερβολική παραγωγή άγχους, έχουν κι αυτές επισημανθεί επανειλημμένως.

Τι απομένει; Η πραγματικότητα των εικόπων και των σχέσεων. Ο αυτοπεριορισμός στο σύμπαν του καθενός που απλώνεται σαν επιδημία, μαζί με την αδυναμία (ή τη συρρίκνωση) επικοινωνίας με λέξεις.

Πριν από δύο χρόνια προβλήθηκε η βραβευμένη ταινία «Το τετράγωνο» του Σουνδού σκηνοθέτη Ruben Östlund. Ανάμεσα στα θέματα που «σχολιάζε» ήταν η εκτός ελέγχου υπερβολή των συστημάτων επικοινωνίας για να προσελκύσουν την προσοχή του θεατή/αναγνώστη, ακόμη και σε περιοχές όπως τα έργα τέχνης ή η μουσειακή πολιτική. Θυμίζουμε μια σκηνή από την ταινία: Δύο ειδικοί, νεαροί επικοινωνιολόγοι, αναλαμβάνουν να προωθήσουν την εγκατάσταση «τετράγωνο» και παρουσιάζουν την ιδέα τους με την εξής εισαγωγή: «Όταν δημιουργείς ένα βίντεο σήμερα πρέπει να έχεις υπόψη σου τους ανθρώπους που έχουν μικρό εύρος προσοχής. Ένας θεατής αν δεν εντυπωσιαστεί δεν προχωράει. Σε 10-15 δευτερόλεπτα, το πολύ, πρέπει να δημιουργήσουμε κάτι τόσο δυνατό, που οι θεατές θα θέλουν να το κοινοποιήσουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και να γίνει viral».

Αυτός ακριβώς είναι ο στόχος: να γίνει viral. Να γεμίσει η ανάρτηση πολιτική, να συζητηθεί στα social media. Οτιδήποτε δεν πολλαπλασιάζεται, δεν αναπαράγεται, πεθαίνει. Χάνεται, στο σύμπαν των αναριθμητών αναρτήσεων, στην επικράτεια του δημόσιου παραμληπού. Είναι σύμπτωμα των καιρών, περαστικό, ή ήρθε για να μείνει; Στο ερώτημα τι ξεχωρίζουμε από τη δεκαετία που συμπληρώνεται σε λίγα εικοσιτετράωρα και τι περιμένουμε από εκείνη που ανατέλλει – ερώτημα πάγιο και αναλλοίωτο – οι απαντήσεις μπορεί να είναι αναριθμητές. Λιγότερο ή περισσότερο αισιόδοξες, δεν έχει σημασία. Ούτως ή άλλως συνήθως αποτυγχάνουμε τόσο στις προβλέψεις όσο και στους απολογισμούς, προσωπικούς και κοινωνικούς. Τα «γεγονότα» μόνον είναι σίγουρα παθήματα στον χρόνο, κι αυτά πριν αρχίσει η διαδικασία συσχετισμών και ερμηνειών, πριν δηλαδή παρεισφρηθούν η υποκειμενική κρίση και η αξιολόγηση.

Πώς μπορούμε όμως, διαφορετικά, να κατανόησουμε την εποχή και τις ανάγκες της, χωρίς να κάνουμε μια μικρή παύση δραστηριοτήτων, μια σύντομη ανακωχή με τον εαυτό μας και με τους γύρω μας; Η τελευταία δεκαετία, στην ελληνική επικράτεια, σηματοδοτήκε από αλληπάλληλους πνιγμούς. Πολιτικούς και κοινωνικούς. Από ένα αίσθημα άπνοιας και καθήλωσης. Για να μην αναφερθούμε σε όλα τα συντάγματα, των δικασμών, της τοξικότητας του κλίματος, του ανεξέλεγκτου και απύθμενου θυμού, του αισθήματος της ματαιώσης. Ο κόσμος αλλάζει, μαζί του κι εμείς. Με τις ίδιες λέξεις θα περιέγραφαν, ενδεχομένως, τη συνθήκη της καθημερινότητάς τους και άλλοι Ευρωπαίοι και Αμερικανοί πολίτες.

Επιστρέφοντας στην αρχική παρατήρηση του «σκληροπυρηνικού» στην οδόνη: πώς διαχειρίζεται κανείς τον όγκο των πληροφοριών, την ατέλειωτη ροή «συμβάντων»; Με αδιαφορία και απάθεια ή με συσσωρευση άγχους και αγωνίας; Η πολυδιάσπαση μήπως έχει μερίδιο ευθύνης στον κοινωνικό κατακερματισμό; Στις συνδέσεις που εξασθενούν, στους άρμους που έχουν χαθεί, στην ελεύθερη περιδίνηση του καθενός μέσα σε ένα δικό του σύμπαν;

Η φράση του Μισέλ Ουελμπέκ από τη «Σεροτονίνη», το τελευταίο βιβλίο του, μοιάζει σα να είναι φτιαγμένη για να δώσει μια πιθανή ερμηνεία. Οχι κατ' ανάγκη αρνητική: «Και να πώς πεθαίνει ένας πολιτισμός χωρίς φασαρίες, χωρίς κινδύνους, ούτε δράματα και με πολύ λίγη αιματοχυσία, ένας πολιτισμός πεθαίνει απλώς από κόπωση, επειδή μούχτισε με τον εαυτό του». «Μπουκτιζοντας», αναζητούμε διαφυγές, επινοούμε έναν καινούργιο «εαυτό».

Λογοτεχνικός φόρος τιμής στον Χένρι Τζέιμς

Θαυμάσια συνέχεια για «Το πορτρέτο μιας κυρίας»

ΤΖΩΝ ΜΠΑΝΒΙΑ
Η κυρία Οσμونت
μτφρ.: Τόνια Κοβαλένκο
εκδ. Καστανιώτη, σελ. 418

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΕΗ**

Ο **Ιρλανδός** αυτός συγγραφέας (1945), βραβευμένος το 2005 με Booker, έχει προ πολλού αποδείξει στο πεδίο των απαιτητικών εμπειδώσεων ότι πράγματι κατέχει όλα τα μυστικά των κειμενικών μεταμφίσεων. Μάλιστα, ως Μπένζαμιν Μπλάκ, εξειδικευμένος στη συγγραφή βιβλίων μυστηρίου και ολιγογυμνασίου, μας έδωσε το 2012 ένα μυθιστόρημα που φέρει τον χαρακτηριστικό τίτλο «Εκδίκηση». Και ακριβώς σήμερα πάλι περί άτεγκτης και συστηματικής εκδίκησης πρόκειται. Αναλαμβάνει να την υλοποιήσει η πλούσια κυρία Ιζαμπέλ Οσμونت, που έχει φτάσει στην πολυπρόσωπη Ευρώπη, προερχόμενη από τη νεαρά, εμφανώς αντιφατική, ακαταστάλακτη ακόμη Βόρεια Αμερική του 19ου αιώνα.

Η ίδια πιστεύει, μεταξύ άλλων, ότι «η ζωή δεν είναι μεταφορά [...] δεν είναι ένας δραματικός μονόλογος ή ένα συναρπαστικό νούμερο του τσίρκου. Είναι μια υπόθεση πεζή, που δεν διαδραματίζεται μέσα σε πουδραρισμένο αέρα ή πάνω σε λουστραρισμένα σανίδια, αλλά στην απλή γη, δίχως το μεταμορφωτικό άγγιγμα της τέχνης, δίχως μεγάλες συναισθηματικές κορυφώσεις, με εξαίρεση κάποιες στιγμές, σπάνιες και πολύτιμες, τότε

Η διαχρονική ηρωίδα του βιβλίου, Ιζαμπέλ Οσμونت, ακολουθεί κατά γράμμα τις σκηνοθετικές πλέον οδηγίες του Τζων Μπάνβιλ.

Οι φράσεις του γονιδιακά πρωτεύοντος Ιρλανδού δημιουργού του υπερυπερυγώνιου λόγου, Τζων Μπάνβιλ, συνιστούν αμείωτο γλέντι σημασιών.

που, μες στο κοινό φως της ημέρας, σπρωγμένοι από μυστηριώδεις δυνάμεις, ανώτερες από εμάς, βλέπουμε αίφνης τον κόσμο μπροστά μας να τυλίγεται από μια ακτινοβολία υπερφυσική». Η δε ορμή των ηθικών της επιλογών διατυπώνεται με υποδειγματική ακρίβεια. Ο

κόσμος (της) είναι κοντολογίς το όνειρο της απόλαυσης. Γι' αυτό άλλωστε «με την προσμονή να ζήσει τέτοιες στιγμές, όσες περισσότερες άντεχε ο οργανισμός της» γεννήθηκε σχεδόν ενάμιση αιώνα πριν στη διεθνή λογοτεχνική σκηνή.

Διαχρονική ηρωίδα

Οπλισμένη με το ανάλογο ηθικό σθένος, με το οποίο την έχει προικίσει ο αδιαμφισβήτητος πατέρας της, δηλαδή ο εμβληματικός Χένρι Τζέιμς (1843-1916), η όντως διαχρονική ηρωίδα μας ακολουθεί κατά γράμμα τις σκηνοθετικές πλέον οδηγίες του Τζων Μπάνβιλ. Εξ ου και η ομολογούμενη επιτυχία του όλου εγχειρήματος. Αλλωστε την πολυφέρνη Ιζαμπέλ Οσμونت «την παρηγορούσε κάπως η σκέψη ότι όλα ανεξαιρέτως τα πράγματα είναι υποχρεωμένα να ιδωθούν ισότιμα sub species aeternitatis».

Από το πρίσμα αυτό, έπεται, και μάλιστα κατά μαθηματική τάξη, ότι όλα τα πράγματα αρχίζουν να της φαίνονται εξαιρετικά απλά, μονοσήμαντα. Αντικείμενα δηλαδή συστηματικής χειραγώγησης: ο καιροσκοπός σύζυγός της, ένας αρχετυπικός άτυχος κυνηγός προίκας, ονόματι Γκίλμπερτ, θα εξοβελιστεί εντέλει στα απορρίμματα μιας θλιβεράς καθημερινότητας. Ειδικότερα, η δολοφονία του χαρακτήρα, η λεγόμενη character assassination, καταλαμβάνει δεκαεπτά πυκνογραμμένες σελίδες υποδειγματικού σημασιολογικού εύρους. Η ηρωίδα μας πέρασε βέβαια

Ο **Τζων Μπάνβιλ** σε μια επίσκεψή του στη χώρα μας και στους Δελφούς το 2009.

διάφορα αναγκαστικά στάδια ωρίμανσης. Συγκρατώ, μεταξύ άλλων, την παροδική περιφορά της γύρω από το κέντρο ενός ανεξερεύνητου ακόμη εαυτού. Εννοώ κυρίως τα εξής: «Ήξερε, βεβαίως, πολύ καλά ότι με τον εαυτό της ήταν που επιθυμούσε κατά βάθος να συνομιλήσει, όμως η φωνή της έβγαине τόσο σιγανή κι ήταν τόσο αδύναμη η ακοή της, που χρειάζονταν τη διameσολάβηση ενός άλλου, ακόμα κι αν αυτός ο άλλος ελάχιστα απείχε από το να της είναι παντελώς άγνωστος».

Η τέχνη του συγγραφέα

Ο Σάμιουελ Μπέκετ, που ήταν δέκα ετών όταν πέθανε ο Χένρι Τζέιμς, ξέφυγε ότι είχε κατά νου

«μια τέχνη που δεν μνησικακεί για την ανυπερέβλητη ένδειά της και που είναι πολύ υπερήφανη για τη φαρσοκωμωδία του να δίνει και να παίρνει». Η τέχνη του Τζων Μπάνβιλ συνιστά επιβεβαίωση αυτής ακριβώς της δεύτερης προοπτικής. Εν ολίγοις: το βιβλίο του είναι ένας άλλος (ημι)Χένρι Τζέιμς, ο οποίος ουδόλως διστάζει να απαγορεύσει τη συνέχεια του σημαδιακού εκείνου μυθιστορήματος με τίτλο «Το πορτρέτο μιας κυρίας», που έγραψε ο κάποτε υπάρχας Χένρι Τζέιμς. Ο καθόλα αληθινός.

Από το παιχνίδι αυτό βγαίνει πρωτίστως κερδισμένος ο πανούργος, ο γονιδιακά πρωτεύοντος Ιρλανδός δημιουργός του υπερυπερυγώνιου λόγου. Οι φράσεις του

συνιστούν όντως αμείωτο γλέντι σημασιών. Εστω εξ όνυχος τα εξής χωρία: «Σαν φίλεργο κοτσούφι, [η κόμισσα Τζέμινι] χοροπηδούσε εδώ κι εκεί στα χαμόκλαδα της κοινωνίας, παραμερίζοντας πεσμένα κλαράκια και ραμφίζοντας νεκρά φύλλα –αρκετά απ' τα οποία ήταν πεσμένα φύλλα συκής– για να σκαλίσει το γόνιμο μαυρόχωμα από κάτω και να τιμιπολογήσει όποια βρώσιμη μπορούσε να κρυβόταν εκεί». Και: «Πριν καλά-καλά διερωτηθεί, η απάντηση ήρθε πετώντας με την άγρια σβελτάδα του γλάρου που κυμάει στη λεία του». Η καθόλα έμπειρη μεταφράστρια απέδωσε με εμφανή άνεση κι άλλη τόση συνέπεια τόσο το πνεύμα, όσο και το γράμμα του πρωτοτύπου.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ προτείνει

3/ Coppélia THE ROYAL BALLET

παρ **19:00** (165')
Σε μαγνητοσκοπημένη προβολή το κλασικό αριστούργημα από το Royal Ballet σε χορογραφία NINETTE DE VALOIS και μουσική LÉO DELIBES. Το σκηνικό του Osbert Lancaster ζωντανεύει ένα πολύχρωμο παραμύθι για όλη την οικογένεια.
€ 15 / 10

4-5/ André Rieu 70 YEARS YOUNG

σαβ **19:00** κυρ **15:00** (150')
Ο André Rieu γιορτάζει τα γενέθλια του και προσκαλεί το ακροατήριο του σε μια γιορτινή μετάδοση. Ένα απίστευτο ταξίδι σε όλο τον κόσμο, στις πιο εκπληκτικές συναυλίες του σπουδαίου καλλιτέχνη.
€ 15 / 10

7/ Η Παγίδα ΘΕΑΤΡΟ

ΔΙΟΝΥΣΟΣ τρι **20:30** (115')
Το συναρπαστικό ψυχολογικό θρίλερ του Robert Thoma, σε σκηνοθεσία Χρήστου Γιάνκου, αναφέρεται σε έναν άντρα που πιστεύει ότι έχασε την γυναίκα του, αλλά τα γεγονότα δείχνουν ότι κινδυνεύει να χάσει και το μυαλό του. Μετάφραση: Αντώνης Δωριάδης.
€ 15 / 12

8/ Κανταδόροι Γιωργαλλέτου 80 ΧΡΟΝΙΑ

ΤΕΤ **20:30** (105')
Το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας και ο Δήμος Λεμεσού τιμούν τα ογδοντάχρονα των Γιωργαλλέτων. Συμμετέχουν οι Κανταδόροι Γιωργαλλέτου με όλους τους σολίστ τους και μεγάλη ορχήστρα.
[Εισόδος ελεύθερη](#)

9/ Φωτογραφία 51

ALPHA SQUARE πεμ **20:30** (95')
Το βραβευμένο έργο της Anna Ziegler, σε μετάφραση Ανθής Ζαχαριάδου και σκηνοθεσία Ανδρέα Αραούζου, αναπαριστά το συγκινητικό και χιουμοριστικό πορτρέτο της Rosalind Franklin, μιας από τις σπουδαιότερες γυναίκες επιστήμονες του 20^{ου} αιώνα.
€ 15 / 12

11/ Βούτσεκ Wozzeck

THE MET LIVE IN HD σαβ **19:55** (92')
Το εξαιρετιστικό αριστούργημα του Alban Berg σε σκηνοθεσία William Kentridge. Βασισμένο στο θεατρικό του Georg Büchner, το έργο παρουσιάζει την σκοτεινή περιπλάνηση ενός στρατιώτη νικημένου από την κακία της κοινωνίας. Με ελληνικούς και αγγλικούς υπότιτλους.
€ 18 / 14

12/ Alexia The Untold Story of Women in Jazz

ΚΥΡ **20:30** (120')
Η Αλέξια αποτίει φόρο τιμής και ερμηνεύει τις Μεγάλες Γυναίκες Φωνές της Αμερικανικής Τζαζ - Nina Simone, Billie Holiday, Ella Fitzgerald, Felicia Sanders, Anita O'Day, Betty Carter, Abbey Lincoln κ.ά. Την συνοδεύει 5 μέλεις ορχήστρα.
€ 25 / 20

15/ Παράσιτα BONG

JOON-HO ΤΕΤ **20:30** (132') 2019
Η κορυφαία ταινία του Bong Joon-Ho (βραβείο Χρυσού Φοίνικα στο φετινό φεστιβάλ Καννών), αποτελεί ένα εξαιρετικό μείγμα μαύρης κωμωδίας, σάτιρας και θρίλερ. Με ελληνικούς και αγγλικούς υπότιτλους.
€ 10 / 8

21/ King Lear IAN

MACKELLEN NT LIVE τρι **20:00** (200') 12+
Μαγνητοσκοπημένη προβολή του συγκλονιστικού δράματος του Ουίλιαμ Σαίξπηρ. Ο Ian McKellen ερμηνεύει συγκλονιστικά έναν από τους πιο απαιτητικούς ρόλους του παγκόσμιου θεατρικού ρεπερτορίου. Με ελληνικούς και αγγλικούς υπότιτλους.
€ 10 / 8

22/ Life Changing Ideas INSPIRATIONAL TALKS

ΤΕΤ **18:30** (75')
Η καινοτόμα σειρά του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, Life Changing Ideas, παρουσιάζει τον «γκουρού του μάντζιμεντ» Jamie Anderson σε μια ομιλία με θέμα: «Δημιουργικότητα στην Ψηφιακή Εποχή». Πληροφορίες & Εισιτήρια: www.ideas.unic.ac.cy.

25/ ΦΙΛΑ ΜΕ... Σταμάτης Κραουνάκης + Σπείρα Σπείρα

σαβ **20:30** (150')
Ολική επαναφορά του μύθου της διασκέδασης από τον Σταμάτη Κραουνάκη και τους Σπείρα Σπείρα. Το ωραιότερο και πιο επιτυχημένο λαϊκό πρόγραμμα που αγαπήθηκε φανατικά απ' όλους, στο Θέατρο Ριάτο.
€ 25 / 20

30/ Beautiful Life

TATIANA STUPAK πεμ **19:30** (120')
Η καταξωμένη και πολλαπλά βραβευμένη πιανίστας Tatiana Stupak ερμηνεύει ένα γιγαντιαίο πρόγραμμα διάρκειας 2 ωρών για σόλο πιάνο, με έργα Bach, Beethoven, Chopin, List and Tchaikovsky.
€ 15 / 10

Follow us:

rialto.com.cy

Τι έχασε, τι κέρδισε ο πολιτισμός από την κρίση

Απολογισμός της δεκαετίας 2010-2019

Με την έλευση του 2020 τελειώνει η δεκαετία του '10; Άλλοι λένε ναι, άλλοι λένε όχι. Για τους περισσότερο τυπολάτρες, του χρόνου θα εκπέσει η δεκαετία. Εμείς, από την πλευρά μας, αποφασίσαμε να κάνουμε φρέτος έναν απολογισμό για τη δεκαετία 2010-2019, που ήταν βέβαια η περίοδος της κρίσης. Αλλά όχι μόνον. Το αφιέρωμα δεν περιορίζεται μονάχα σε αυτές τις δύο σελίδες, αλλά

εξακτινώνεται ελεύθερα και σε άλλες σταθερές στήλες του ένθετου, όπου κάθε συντάκτης αναστοχάζεται και ανατρέχει σε αυτά τα δέκα κρίσιμα για τη χώρα χρόνια. Την ίδια στιγμή, τίθεται πάντοτε ένα ερώτημα: Και τώρα, τι; Ποies μπορεί να είναι οι προοπτικές για την επόμενη ημέρα; Ευχή όλων, να κάνουμε ένα βήμα μπροστά. Καλή χρονιά σε όλους! Η.Μ.

ΤΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Νέα λέξη η «συνέργεια»

Η δεκαετία που πέρασε προσέθεσε μια λέξη στο λεξιλόγιο του πολιτισμού: τη «συνέργεια» ή «συνέργια». Ο όρος, που στο παρελθόν χρησιμοποιείτο μόνον στην επιστήμη για να δηλώσει τη συνδυασμένη δράση δύο παραγόντων, και στα νομικά για αυτούς που παρείχαν βοήθεια στην τέλεση μιας αξιόποινης πράξης, αντικατέστησε απολύτως τη λέξη «συνεργασία». Μάλλον ο κατά κάποιον τρόπο νεολογισμός δημιουργήθηκε για να τονίσει μια νέα στάση στον χώρο του πολιτισμού: τις συνεργασίες, συμπαραγωγές, κοινές δράσεις και ανταλλαγές μεταξύ πολιτιστικών φορέων, ορ-

γανισμών, θεσμών, ιδρυμάτων και τη διάχυσή τους μέσα στην πόλη. Τα έως πρόσφατα «αυστηρά» αρχαιολογικά μουσεία άνοιξαν στη σύγχρονη τέχνη και το θέατρο, το ίδιο συνέβη με τους δήμους και τα σχολεία, τα λιμάνια, τα κλειστά από καιρό κτίρια της πόλης. Από αυτή τη συνεργατική διάθεση μεταξύ ανθρώπων, προέκυψε μια ακόμη λέξη που προχωρά δυνατά στη νέα δεκαετία: ο «δημιουργικός διάλογος», που περιγράφει τη συνύπαρξη των παρελθόντος με το παρόν στην τέχνη, με την ελπίδα να δοθεί νέο νόημα και περιεχόμενο στο μέλλον.

ΜΑΡΩ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ

Τα θετικά, τα αρνητικά, το άγραφο ακόμη κεφάλαιο...

Το κλείσιμο του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου και η κατάργηση της ενιαίας τιμής ήταν οι δύο πύλες που καθόρισαν τη δεκαετία για το βιβλίο. Ο ενθousιασμός για το διάηγημα και η εμφάνιση νέων, ταλαντούχων συγγραφέων είναι η δεύτερη ανάγνωση των τελευταίων ετών. Η παρουσία του ελληνικού βιβλίου σε διεθνείς εκθέσεις, η διοργάνωση της Διεθνούς Εκθέσεως Θεσσαλονίκης, τα Κρατικά Βραβεία, εμφάνισαν αρρυθμίες που τις είδαμε να διορθώνονται σταδιακά. Η ενιαία τιμή θεσμοθετήθηκε εκ νέου, αλλά οι εξαγγελίες για ένα νέο ΕΚΕΒΙ παραπληφθηκαν στις ελληνικές καλένδες. Αλλάξαν επίσης τα δεδομένα της επιτυχίας. Το μπεστ σέλερ «κατέβηκε» στις 5.000 αντίτυπα, μειώθηκαν τα τιράζ, η εκτύπωση μεταφέρθηκε στο εξωτερικό. Οι «μεταγραφές» λιγόστεψαν, μειώθηκαν τα δικαιώματα των συγγραφέων, οι επιμελητές έγιναν είδος προς εξαφάνιση. Κραταιά και ιστορικά βιβλιοπωλεία έκλεισαν. Στα βιβλιοπωλεία της Περιφέρειας τα non fiction δεν μετρούσαν πα-

ρά ελάχιστα αντίτυπα. Οι μεγάλες αλυσίδες χτύπησαν τις τιμές αλλά και η αγορά. Εμφανίστηκε το φαινόμενο της αυτοέκδοσης, ενώ το ηλεκτρονικό βιβλίο, ο «μπαμπούλας» του χώρου για χρόνια, αποδείχθηκε απλώς ακόμη ένα θέμα συζήτησης. Εμφανίστηκαν όμως νέοι, ανεξάρτητοι, εκδοτικοί οίκοι, οι εκδόσεις έγιναν πιο ποιοτικές με καλύτερο χαρτί και εξώφυλλα, οι λέσξεις αγάνωσps ήρθαν ξανά στο προσκήνιο. Οι δημόσιες βιβλιοθήκες της Βέροιας και της Κοζάνης έλαμψαν και πρέπει να γίνουν παράδειγμα για τους υπόλοιπους. Η Αθήνα έγινε για μια χρονιά ευρωπαϊκή πρωτεύουσα του βιβλίου με πολλές εκδηλώσεις και δράσεις. Ο αντίκτυπος, όμως, δεν μετρήθηκε και η κληρονομιά της δεν έγινε χειροπιαστή. Η ανάγκη για μεγαλύτερη σύνδεση της λογοτεχνίας και του βιβλίου με τους μικρούς αναγνώστες μέσω του σχολείου και των βιβλιοθηκών παραμένει. Είναι ένα κεφάλαιο που ακόμη δεν έχει ξεκινήσει να γράφεται.

ΣΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Πρώτο το Ίδρυμα Ωνάση συνέβαλε στη δημιουργική «αναγέννηση», προσφέροντας στην πρωτεύουσα μια «Στέγη» γραμμάτων και τεχνών.

ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

Ανέλαβαν ρόλους που δεν μπορούσε να παίξει η πολιτεία

Θα μπορούσε να ονομαστεί και η δεκαετία που τα ιδιωτικά ιδρύματα και οργανισμοί πήραν στα χέρια τους το ζήτημα του σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού – την ενίσχυση, την παραγωγή αλλά και την προβολή του διεθνώς–, τουλάχιστον στην Αθήνα. Έτσι καλύφθηκε, από τη μία πλευρά, η αδυναμία της πολιτείας να παίξει τον δικό της ρόλο ως θα ώφειλε – τόσο η Εθνική Πινακοθήκη όσο και το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης παραμένουν κλειστά. Από την άλλη, δόθηκε η ευκαιρία σε θεσμούς να δείξουν τη δυναμική τους – όπως έγινε με την Εθνική Λυρική Σκηνή

μετά τη μεταφορά της στο ΚΠΙΣΝ. Παράλληλα, ενισχύθηκε η εγχώρια και οργανισμική παραγωγή με δωρεές, χορηγίες και αναθέσεις. Τέλος, μέσω μετακλήσεων, μπορέσαμε να γνωρίσουμε το έργο σημαντικών διεθνών καλλιτεχνών χωρίς να φύγουμε στο εξωτερικό.

Πρώτο το Ίδρυμα Ωνάση, στις αρχές της δεκαετίας, συνέβαλε σε αυτή τη δημιουργική «αναγέννηση» προσφέροντας στην πρωτεύουσα μια «Στέγη» γραμμάτων και τεχνών – όπως άλλωστε ονομαζόταν τότε. Έτσι η πόλη απέκτησε ένα ακόμη – μετά το Μέγαρο– σύγχρονο θέατρο όπερας μεγάλης χωρητικότητας και

η λεωφόρος Συγγρού εδραιώθηκε ως περιοχή με καθοριστική παρουσία στη σύγχρονη αστική σκηνογραφία χάρη σε ένα δημόσιο κτίριο που η αφαιρετική αρχιτεκτονική του προσέγγιση δεν μειώνει διόλου τον μνημειακό του χαρακτήρα.

Το ΚΠΙΣΝ ολοκληρώθηκε κατασκευαστικά το 2016 και παραδόθηκε στην ελληνική κοινωνία το 2017. Το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος χρηματοδότησε επίσης την κατασκευή νέων εγκαταστάσεων για την ΕΛΣ και την ΕΒΕ, και ουσιαστικά με το ΚΠΙΣΝ διαμόρφωσε ένα νέο τόπο πολιτισμού – ως προς τη μορφή και το περιεχόμενο. Το ίδιο

το κτίριο αποτελεί το νεότερο και πιο ισχυρό τοπόσημο της πρωτεύουσας στο παραλιακό μέτωπο, με την αρχιτεκτονική υπογραφή του Ρέντσο Πιάνο.

Εντονο αποτύπωμα στις εξελίξεις της δεκαετίας είχε και ο πολιτιστικός οργανισμός ΝΕΟΝ που χρηματοδοτείται από τον συλλέκτη Δημήτρη Δασκαλόπουλο. Οι δράσεις του με κεντρικό άξονα τη σύγχρονη τέχνη μπήκαν στη ζωή μας το 2013, και η φιλοσοφία του για διάδραση και παρέμβαση στο αστικό περιβάλλον πέτυχε συχνά την αναβάθμιση των δημόσιων χώρων.

Μ.Β.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ - ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

Η 4η Βιομηχανική Επανάσταση είναι ήδη... viral

«Hello Siri». Τη δεκαετία που μας πέρασε ήμασταν πιο «συνδεδεμένοι» από ποτέ, είτε μεταξύ μας ή με τις συσκευές μας. Η 4η Βιομηχανική Επανάσταση έχει ήδη ξεκινήσει. Η σύνδεση στο Διαδίκτυο έγινε γρήγορη, φθηνή (όχι στην Ελλάδα), δωρεάν σε πολλούς χώρους και πλατείες, τα έξυπνα κινητά τηλέφωνα μπήκαν στα χέρια μεγάλων αλλά και μικρών.

Το Διαδίκτυο έγινε για τους περισσότερους συνώνυμο των apps και των social media. Οι τοίχοι εαυτού μας, ενώ κάθε σημαντική στιγμή της ζωής, από τη γέννηση έως τον θάνατο αποτυπώθηκε σε ένα δημόσιο ημερολόγιο, γεμάτο από εικονίδια με χαμόγελα ή λυγμούς. Οι γνώμες απέκτησαν αξία ή τουλάχιστον έτσι πιστέψαμε και ξεκίνησαν οι πόλεμοι των σόσι-αλ με δικασμούς και οργισμένες αναρτήσεις. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έγιναν εργαλείο πολιτικής, προπαγάνδας και fake news, πέρασμα για κηρύγματα μίσους, παρέα σε μοναχικούς ανθρώπους. Ο εθισμός στο Διαδίκτυο επίσημη

νόσος και το cyber bullying μπήκε στο ντιβάνι του ψυχολόγου.

Τα προσωπικά δεδομένα έγιναν ο νέος χρυσός, αγοράστηκαν και πουλήθηκαν, χάθηκαν ή διέρρευσαν, χειραγωγήθηκαν, ξέσπασαν σκάνδαλα και γεννήθηκε η καχυποψία απέναντι στους μεγάλους τεχνολογικούς κολοσσούς που συνήθως δεν πληρώνουν τους φόρους τους.

Οι προγραμματιστές έγιναν οι νέοι θεοί και μίλησαν τη γλώσσα της τεχνητής νοημοσύνης. Έκαναν τη ζωή μας πιο εύκολη, άνοιξαν νέους ορίζοντες στην ιατρική, στη βιολογία, ακόμη και στη γεωργία. Συζητήσαμε για το bitcoin και το blockchain, η «σύνδεση» βοήθησε τη μαζικότητα, αναπτύχθηκαν κινήματα, οργανώθηκαν διαδηλώσεις, το #metoo εξαπλώθηκε ταχύτητα, η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η κακοποίηση ζώων, το λιώσιμο των πάγων ήταν πάντα ένα βίντεο μακριά. Πολλά από αυτά όμως τα ξεχάσαμε με κάτι άλλο που έγινε viral.

Σ.Ι.

ΘΕΑΤΡΟ

Ασκήσεις ισορροπίας σε μία διαρκώς μεγεθυνόμενη σκηνή

Η ποικιλία και η ποσότητα στο θέατρο της δεκαετίας συνυπήρχαν στη σκηνή με την οικονομική ανασφάλεια και τα κουστούμια από το σπίτι. Η κρίση και η καταρρευση της τηλεόρασης συμπιέσαν ακόμη περισσότερο τις οικονομικές απολαβές και τις εργασιακές συνθήκες κυρίως στο ελεύθερο θέατρο. Κακοπληρωμένοι, με λιγοστές (συνήθως απλήρωτες) πρόβες, ανάμεσα σε δύο ή τρεις παραστάσεις την ίδια εβδομάδα και σε διαφορετικά θέατρα, οι πθοποιοί έμοιαζαν αυτή τη δεκαετία με ακροβάτες που προσπαθούσαν να ισορροπήσουν σε μια ατελείωτη σκηνή. Το όνομα του πρωταγωνιστή ήταν το ίδιο με εκείνο του σκηνοθέτη ή και του μεταφραστή, είδαμε διασκευές για δύο ή τρία πρόσωπα, μονολόγους, σκηνές χωρίς σκηνικά.

Παρά την οικονομική κρίση, οι θεατρικές παραστάσεις της πρωτεύουσας αυξήθηκαν μέσα στα προηγούμενα δέκα χρόνια, ξεπερνώντας έως και τις 1.000 ετησίως. Μπαρ και καφέ απέκτησαν τη δική τους θεατρική σκηνή, υπόγεια έβαλαν φώτα και σήκωσαν αυλαία,

παλιές αποθήκες και εργοστάσια έγιναν πολυχώροι και φιλοξένησαν παραστάσεις αλλά και μουσικές βραδιές, πολλές φορές χωρίς θερμανση, όμως και για κοινό λίγων δεκάδων απόμων.

Ο πειραματισμός περιορίστηκε, η μεταφορά λογοτεχνικών έργων στη σκηνή έγινε κανόνας, ενώ όσο βάρθαινε η κρίση τα έργα έγιναν πιο πολιτικά, το κοινό δικαζόταν και προκαλούσε ακόμη και το κατέβασμα παραστάσεων.

Τα διαμάντια έλαμψαν, αλλά ήταν πιο δύσκολη η εξόρυξή τους. Οι νέοι ταλαντούχοι έμοιαζαν ταγμένοι στο έργο τους και ξεχώρισαν. Τα θέατρα αναζητήσαν χορηγίες και οι χορηγοί ανταπογήςσεις κόπηκαν στην αρχή και επανήλθαν αργότερα με μεικτές αντιδράσεις. Τα οικονομικά των κρατικών θεάτρων συμμαζεύτηκαν. Χάρη σε ιδρύματα και φεστιβάλ το ελληνικό κοινό συνέχισε να βλέπει μεγάλους ξένους δημιουργούς, ενώ το ελληνικό θέατρο ταξίδεψε πέρα από τον Ατλαντικό.

Σ.Ι.

Το σύγχρονο «σπίτι» της Εθνικής Βιβλιοθήκης (22.000 τ.μ.) στο Κέντρο Πολιτισμού Ιδρυμα Σταύρος Νιάρχος.

ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εγιναν βήματα, αλλά τα προβλήματα παραμένουν

Το 2019 ήταν μια κρίσιμη χρονιά για την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΕΒΕ). Νοείται ως ορόσημο της νέας εποχής της, αφού μεταξύ 2015 και 2017 έμεινε κλειστή προκειμένου να ολοκληρώσει το δύσκολο έργο της μετάβασής της από το κέντρο της πόλης στο ΚΙΠΣΕΝ στο σύγχρονο «σπίτι» της (22.000 τ.μ.). Οπου όντως παρέχονται κατάλληλες συνθήκες και υποδομές για τη συγκέντρωση, διαφύλαξη, συντήρηση, ψηφιοποίηση και ανάδειξη των συλλογών της. Ακολούθησαν δύο χρόνια προσαρμογής στο καινούργιο περιβάλλον με μερική λειτουργία, και εντέλει, από την αρχή του έτους λειτουργεί

Τα αρχεία των συλλογών της ΕΒΕ μεταφέρθηκαν με τη δέουσα προσοχή.

πλέον το σύνολο της Βιβλιοθήκης, δηλαδή το ερευνητικό κυρίως «σώμα», και όλα τα επιμέρους τμήματα (χειρογράφων και αρχείων, περιο-

δικών, δανειστικό). Επίσης, άνοιξε πάλι για το κοινό η ιστορική Βαλτιάνειος Βιβλιοθήκη επί της οδού Πανεπιστημίου, που ήταν επιτακτική ανάγκη να ξαναζωντανέψει.

Ο ακαδημαϊκός Σταύρος Ζουμπουλάκης, πρόεδρος του Εφορευτικού Συμβουλίου της ΕΒΕ και πλέον επίτιμος διδάκτορας του Φιλολογικού τμήματος του Πανεπιστημίου Κρήτης, σε συνομιλία με την «Κ» πριν από 11 μήνες είχε ζητήσει τη βοήθεια της πολιτείας, της ακαδημαϊκής κοινότητας και του εκπαιδευτικού συστήματος για να μπορέσει η ΕΒΕ να παίξει σωστά τον ρόλο της ως φορέας εθνικού

πολιτισμού. Λίγο πριν τελειώσει ο χρόνος, οι χρήστες της ξέρουμε ότι πολλά από τα προβλήματα παραμένουν. Με σοβαρότερο το περιορισμένο ωράριο, και τη «στενή», δημοσιούπαλληλική αντίληψη του υπάρχοντος –λίγοστου, όπως λένε– προσωπικού σε συνδυασμό με την απειρία των νεοτέρων. Ελπίζουμε στη νέα δεκαετία η ΕΒΕ να «συναντήσει» επιτέλους το ερευνητικό κοινό της. Και ας γίνουμε τολμηρότεροι στις ευχές μας: να εμπλουτίσει σοβαρά τη συλλογή των τεκμηρίων της παύοντας να είναι μία από τις φτωχότερες στην Ευρώπη.

Μ.Β.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

Από την αρχική κριτική στις συνεχείς επιτυχίες

Τα στερνά τιμούν τα πρώτα, θα μπορούσε να επιγράφεται η θεώρηση της πορείας του Μουσείου της Ακρόπολης μέσα στη δεκαετία. Κλείνοντας τον περασμένο Ιούνιο στρογγυλά δέκα χρόνια από την έναρξη της λειτουργίας του έχει να επιδείξει πολλές επιτυχίες: περισσότεροι από 14.500.000 επισκέπτες ήταν ο απολογισμός της τελευταίας χρονιάς. Στα πρόσφατα γενέθλιά του εγκαίνιασε έναν ακόμη όροφο, ολοκληρώνοντας εντός του χρονδιαγράμματος τις εργασίες ανασκαφής και φέρνοντας στο φως μια αρχαία γειτονιά στους πρόποδες της Ακρόπολης. Διακρίνεται διεθνώς και βραβεύεται για τη συμβολή του στον πολιτισμό αλλά και στον τουρισμό. Τα έξοδά του είναι λελογισμένα, οι προϋπολογισμοί του συνεπείς. Αξιοποιεί τις νέες τεχνολογίες, και μολονότι κρατά χαμηλά τους τόνους, διεκδικεί σταθερά την επανένωση των γλυπτών του Παρθενώνα.

Αυτά είναι τα στερνά. Τα πρώτα ήταν σφοδρή κριτική: Περισσότε-

ρες από 100 καταγγελίες –γείτονες, αρχαιολόγοι, αρχιτέκτονες, περιβαλλοντικές οργανώσεις– που αφορούσαν την επιλογή του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού του κτιρίου από τους «Bernard Tschumi Architects New York, Paris» και «Μιχάλης Φωτιάδης Συνεργάτες Αρχιτέκτονες, Αθήνα», και τη χωροθέτησή του. Αμφισβητήσεις για την επάρκεια της αρχικής μουσειολογικής του μελέτης, κατηγορίες για βεβιασμένα και πολυτελή εγκαίνια με σκοπό τον εντυπιασμό της διεθνούς και εγχώριας κοινής γνώμης. Οι εντυπώσεις αλλά και η ουσία εντέλει κερδήθηκαν. Ο πρόεδρος του καθηγητής Δημήτρης Παντερμαλής και το διοικητικό συμβούλιο αποδείχθηκαν άξιοι και συνετοί. Το Μουσείο μπαίνει στη δεύτερη δεκαετία του, της ενηλικίωσης, περιμένοντας την θεσμική του τακτοποίηση, μετά την αναγγελία από την υπουργό Πολιτισμού προκήρυξης για τη θέση διευθυντή.

Μ.Β.

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Σίγουρα κέρδη, χωρίς ρίσκο με υπερήρωες και σίκουελ

Αν δύο μόνο πράγματα μπορούν να χαρακτηρίσουν τη δεκαετία που ολοκληρώνεται, όσον αφορά την αμερικανική κινηματογραφική βιομηχανία, αυτά είναι οι ήρωες των κόμικς και τα σίκουελ: συχνά μπαίνουντας και στην ίδια πρόταση.

Η εξαγορά της Marvel από την Ντινέϊ και η συνακόλουθη μετατροπή της σε χρυσωρυχείο του σινεμά, είχε ως αφετηρία το πολύ καλό «Iron Man» του 2008, ωστόσο ο μεγάλος όγκος των υπερηρωικών φιλμ ήρθε στη συνέχεια. Είκοσι ταινίες τα τελευταία 10 χρόνια, δίκως να υπολογιστούν και εκείνες της ανταγωνίστριας DC, άλλαξαν τον χάρτη του Χόλιγουντ και έκαναν τους κάποιους σπασίκλες των κόμικς, πρωταγωνιστές.

Τέσσερις διαφορετικοί «Εκδικητές» βρίσκονται πια στις δέκα πρώτες θέσεις του Box Office όλων των εποχών. Ταινίες οι οποίες είναι στην πλειονότητά τους διασκεδαστικές, όμως και απελπιστικά όμοιες στο προσεκτικό μάτι, σαν απλές πα-

ραλλαγές της ίδιας συνταγής. Οι περισσότεροι από αυτούς τους επιτυχημένους ήρωες, μάλιστα, έχουν τη δική τους σάγκα.

Ωστόσο, τα σίκουελ δεν σταματούν εκεί. Μια νέα τριλογία «Πολέμου των Αστρών» έκανε επίσης επίσταγο, το franchise των «Μαχητών των Δρόμων» έφτασε αισίως τα 9 μέρη, ενώ παρόμοια πορεία διαγράφουν τα «Jurassic Park», «Πειρατές της Καραϊβικής», «John Wick» κ.ά.

Κοινός παρονομαστής όλων το μικρό ρίσκο που είναι πια διατεθειμένοι να πάρουν οι γνωστοί χολιγουντιανοί κολοσσοί, στοχεύοντας στα μέγιστα κέρδη. Τα τελευταία εξασφαλίζονται όντως, με την παγκόσμια κινηματογραφική παραγωγή να κάνει απανωτά ρεκόρ ετήσιων εισπράξεων μέσα στη δεκαετία, παρά την έλευση του Netflix και της οικιακής διασκέδασης.

Από την άλλη, ο χώρος για πιο τολμηρά και δημιουργικά πρότζεκτ είναι πια πολύ περιορισμένος.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΧΑΡΜΠΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Η καθίζηση στα εισιτήρια και οι διεθνείς διακρίσεις

Πριν από ένα μήνα περίπου η «Ευνοούμενη» του Γιώργου Λάνθιμου ολοκλήρωσε την πορεία της, αποσπώντας οκτώ διακρίσεις στα Βραβεία Ευρωπαϊκού Κινηματογράφου. Με 169(!) βραβεία συνολικά σε φεστιβάλ και άλλες απονομές, είναι μακράν η πιο επιτυχημένη ταινία Έλληνα δημιουργού όλων των εποχών. Έλληνα και όχι ελληνική πάντως, αφού η «Ευνοούμενη» είναι φυσικά βρετανική παραγωγή. Από την άλλη, ο ίδιος ο Λάνθιμος αποτελεί αναμφισβήτητο προϊόν του εγχώριου κινηματογράφου, με τον «Κυνόδοξο» να εμφανίζεται τα τέλη της προηγούμενης δεκαετίας (2009) και να μπαίνει μπροστάρης στη σύγχρονη φεστιβαλική ανθιση του ελληνικού σινεμά.

Ταινίες όπως το «Attenberg» της Αθηνάς-Ραχήλ Τσαγγάρη, το «Miss Violence» του Αλέξανδρου Αβραά, η «Χώρα Προέλευσης» του Σύλλα Τζουμέρκα, η «Στρέλλα» του Πάνου Κούτρα, «Το μικρό ψάρι» του Γιάννη Οικονομίδη, το «Suntan» του Αργύρη Παπαδημητρόπουλου κ.ά. ταξίδεψαν στα με-

γάλα διεθνή φεστιβάλ, αποσπώντας βραβεία και καλές κριτικές. Τα παραπάνω φιλμ παρουσιάζουν ομοιότητες όμως και σημαντικές διαφορές, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να μιλήσει κανείς για ξεκάθαρο κινηματογραφικό ρεύμα ή σχολή. Η επιτυχία τους, κατά κανόνα ποιοτική και όχι εμπορική, ήρθε κόντρα στην οικονομική μιζέρια που σκέπασε (και) το σινεμά στη δεκαετία της κρίσης.

Με χειρότερη τη διετία 2012-13, όπου τα εισιτήρια έπιασαν ιστορικό χαμηλό, φτάνοντας μετὰ bias τα 8 εκατ./έτος, το εγχώριο box office πέρασε πολύ δύσκολα, για να ανακάμψει κάπως την τελευταία τριετία που βρίσκεται πλέον από τα 10 εκατ. εισιτήρια. Παρομοίως και με τις ελληνικές παραγωγές, με κάποιες εξαιρέσεις, όπως τα «Ένας άλλος κόσμος» και «Αν...» του Χριστόφορου Παπακαλιάτη, τα οποία βρίσκονται στη δεύτερη και τέταρτη αντίστοιχα θέση με τις πιο εμπορικές ταινίες της δεκαετίας στη χώρα μας.

ΑΙΜ. Χ.

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Το φαινόμενο Netflix που άλλαξε άρδην τα δεδομένα στον χώρο

Οι εξελίξεις στον χώρο της παγκόσμιας τηλεόρασης είχαν ξεκινήσει ήδη από τα τέλη της προηγούμενης δεκαετίας, με την ποιότητα να ανεβαίνει κατακόρυφα, ωστόσο η μεγάλη έκρηξη ήρθε λίγο αργότερα. Εκατοντάδες τηλεοπτικές σειρές, γυρισμένες με κανόνες κινηματογράφου, κατέκλυσαν τη μικρή οθόνη και έγιναν θέμα συζήτησης κάθε παρέας. Κορωνίδα τους το «Game of Thrones» του HBO, ένα κανονικό ποπ φαινόμενο με εκατομμύρια πιστούς, το οποίο για πρώτη φορά συναγωνίστηκε στα ίσα τις πλουσιότερες χολιγουντιανές παραγωγές. Η μεγαλύτερη μεταβολή της δεκαετίας πάντως ήρθε από μια εταιρεία... βίντεο κλαμπ. Παλαιότερα λέγαμε: «Το βράδυ θα δούμε σειρά ή ταινία στο σπίτι». Τώρα λέμε «θα δούμε Netflix». Αυτή η απλή ατάκα εμπεριέχει μέσα στο μέγεθος της επιτυχίας που έχει κατορθώσει η διαδικτυακή πλατφόρμα –ακολούθησε και η Amazon-, αλλάζοντας παράλληλα τον χώρο τόσο της τηλεόρασης όσο και του κινηματογράφου. Από το 2012 ξεκίνησε και την παραγωγή πρω-

τότυπου υλικού, μετρώντας πια εκατοντάδες σειρές και ταινίες, τις οποίες απολαμβάνουν τα σχεδόν 160 εκατομμύρια των συνδρομητών της ανά τον κόσμο. Μεταξύ αυτών και οι Έλληνες, οι οποίοι εντάχθηκαν στον «χάρτη» το 2016, με την υπηρεσία να σημειώνει μεγάλη επιτυχία και στη χώρα μας.

Όπως είναι γνωστό, καμία μεγάλη αλλαγή δεν έρχεται... αναιμικά. Το Netflix συνέβαλε αποφασιστικά στις περισσότερες από τις σπουδαίες εξελίξεις στον κινηματογραφικό χώρο, αρνητικές και θετικές, και έθεσε νέους κανόνες στον τηλεοπτικό. Κερδίζοντας σταδιακά την εμπιστοσύνη σπουδαίων ονομάτων του παραδοσιακού σινεμά (σκηνοθέτες, ηθοποιοί, παραγωγοί, σεναριογράφοι, τεχνικοί κ.ο.κ.) αλλά και των μεγάλων φεστιβάλ, έχει μπει πλέον δυναμικά και στο κυνήγι των βραβείων. Οι δε μεγάλοι ανταγωνιστές του (Apple TV+, Disney+ κ.ά.) εμφανίστηκαν μόλις φέτος και έχουν ακόμα πολύ έδαφος να καλύψουν ώστε να το απειλήσουν.

ΑΙΜ. Χ.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της ΜΑΡΙΑΛΕΝΑΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Φώτα από τα βάθη του σκότους

Πολύς λόγος έγινε για τα φώτα στο κέντρο της Αθήνας. Είναι ωραία αυτά τα φώτα, δεν είναι ωραία; Δεν έχει πολύ σημασία τελικά. De gustibus et coloribus non est disputandum, λένε και οι φίλοι μας οι Ρωμαίοι. Κλείνει, όμως, η χρονιά αλλά και η δεκαετία και έχω μια πικρή γεύση στο στόμα. Για το φως που δεν ήρθε. Ήταν μια χρονιά δύσκολη. Μια δεκαετία σκληρή. Πολύλες αλήθειες έπρεπε να ειπωθούν. Ξαν να χωρίστηκαν οι άνθρωποι σε αυτούς που ξεσκεπάστηκαν και σε αυτούς που συνεχίζουν κάτω από τα φώτα της πόλης να κρύβονται. Κάποιοι αντέχουν να εκτίθενται, να μεγαλώνουν και να γλυκαίνουν, να σέβονται λίγο περισσότερο τον άλλον, να τον υπολογίζουν, να νιώθουν τρυφερότητα για τον πόνο του διπλανού, να ακούν, να σκέφτονται πριν να μιλήσουν, να τιμούν όσους αγαπούν και αγάπησαν, να αγαπούν ακόμα και αν πληγώνονται, να παραδέχονται το σφάλμα τους όταν πληγώνουν. Αυτοί όσο περνούν τα χρόνια φωτίζονται. Γινο­νται οι ίδιοι φως για τους άλλους, η κοινωνία έχει ανάγκη τον λόγο των πεφωτισμένων.

Κάποιοι όμως δεν έχουν δικό τους φως. Φωτίζονται από αυτό που εκπέμπει ο διπλανός τους, δείχνουν λαμπεροί αλλά το φως τους τρέμει, δεν αντέχει πολύ στην απομάκρυνση, στη μοναξιά. Ο αυθεντικός εαυτός εκεί πάσχει, είναι λαμπρόνια που καίγονται γρήγορα και ας νομίζαμε ότι ήταν λαμπερά.

Υπάρχουν και κάποιοι άλλοι όμως που φωτίζονται από τα βάθη του σκότους. Είχαν κάποτε ένα φως, θα μπορούσαν να είναι αστέρια, άγγελοι, κάτι όμως συνέβη στην ιστορία τους και ξώκειλαν. Εξέπεσαν. Το τραύμα τους δεν έγινε τρυφερότητα, αγάπη, έγινε κατακερματισμός, διχοτόμηση, εξουσιομανία, βουλιμία, έγινε φθόνος. Έγινε αισθητική. Το φως εκεί στήνεται στον ουρανό από την υπερβολική σιγουριά μιας κάποιας πλάτης. Μιας δανεικής πλάτης. Είναι η πλάτη μιας πόλης, μιας χώρας.

Πώς να φωτίσουμε μια πόλη με δανεικά φώτα; Πώς να πάει παρακάτω μια χώρα έπειτα από μια επώδυνη δεκαετία όταν βλέπουμε επαναλήψεις φαινομένων που μας θυμίζουν τη δεκαετία του '90; Τα

Πώς να φωτίσουμε μια πόλη με δανεικά φώτα; Πώς να πάει παρακάτω μια χώρα έπειτα από μια επώδυνη δεκαετία όταν βλέπουμε επαναλήψεις φαινομένων που μας θυμίζουν τη δεκαετία του '90;

Η ψυχή όταν υπάρχει
φέγγει, όταν δεν
υπάρχει γίνεται
εικαστική παρέμβαση.

παραδείγματα δυστυχώς πολλά. Ο νυν πρόεδρος της Τεχνόπολης φτιάχνει «φωτεινές» οδοντοστοιχίες. Το μότο του μας προκαλεί να βρούμε τη δική μας υπερδύναμη. Η δική του όμως «υπερδύναμη» εκτινάχθηκε μέσα από την τηλεόραση. Ουσιαστικά είναι ένας γιατρός αλλά επέλεξε μια παλαιακή οδό με δανεικά φώτα και γρήγορη λάμψη. Ο δήμαρχος δεν έμαθε από το προηγούμενο λάθος του και επέλεξε πάλι το ίδιο μοντέλο. Και ζητεί από τους Αθηναίους να χαρούν τα Χριστούγεννα με τα φώτα που ανάβει. Τι σκέφτεται άραγε ένας νέος φοιτητής οδοντιατρικής για το μέλλον του βλέποντας αυτά;

Από την άλλη, η διευθύντρια του Πολιτιστικού Οργανισμού μας φώτισε και μας «διαφώτισε» με το

επιχείρημά της, ότι τα φώτα αρέσουν στους νέους. Δεν τολμώ να σκεφτώ άλλο ένα δημοψήφισμα στη χώρα, όπου θα ρωτάμε αν αρέσουν τα φώτα στους νέους, ποιοι είναι οι νέοι, ποιοι νιώθουν νέοι. Δεν μπορεί να έχει γνωρίσει όλους τους νέους, ούτε οι νέοι είναι ένα φωτεινό επιχείρημα, θα πιάσει το άλλο, το ξενολόγημα. Τα φώτα αυτά έρχονται από τις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. Για όσους μπορούν να ταξιδέψουν και να ανοίξουν τα μάτια τους, για όσους δεν μπορούν, κακό του κεφαλιού τους. Πόσο ξεπερασμένα όλα αυτά.

Δεν είναι όμως η μόνη φορά που χρησιμοποιεί τους νέους για να στηρίξει μιαν επιλογή της. Είναι οι ομοφυλόφιλοι, οι transgender, οι εκκεντρικοί, κάθε λογής άνθρωποι που βρίσκονται ή νιώθουν ότι βρίσκονται στο περιθώριο. Πολλοί όμως από αυτούς τους ανθρώπους έχουν το δικό τους φως. Έχουν την αλήθεια τους. Έχουν κάτι που θα μπορούσε κάποιος επιπλέον, που δεν έχει δικό του λόγο, δική του ταυτότητα, δικό του φως τελικά, να τους το κλέψει. Και ας φαίνεται ότι τους δίνει βήμα, τους μεταμορφώνει τελικά σε αναλόγισμο προϊόν,

σε λάμπες φθορίου. Τα πράγματα ποτέ δεν είναι όπως φωτίζονται. Όπως φαίνονται. Θα έπρεπε να το είχαμε μάθει δέκα χρόνια τώρα. Συνειδητά ή ασυνειδητά εγώ αισθάνομαι την πόλη μου φέτος πιο σκοτεινή από ποτέ. Δεν είναι μόνον τα φώτα νέον που γίνονται πράσινα, κόκκινα, άσπρα. Είναι η επικράτηση όλου αυτού του γιάλαντζι φωτός, της απομίμησης, η αίσθηση ότι τα ξεπεράσαμε όλα, που με κάνει να θλιβόμαι. Και τελικά να θέλω να προφυλάσσομαι. Γιατί η επένδυση στην τόση αισθητική ως μονόδρομο με την οποία ζούμε τα τελευταία χρόνια και την επιβάλλουν συνεχώς ορισμένοι φορείς, έχει έναν και μόνον στόχο: να κρύβεται κάθε φορά η αλήθεια, να καλύπτεται η πραγματική φενάκη, να μην υπάρχει ταυτότητα. Και τελικά να μην μπορεί κάποιος να βρει διέξοδο στα συναισθήματά του, να νιώσει με την ψυχή του.

Γιατί η ψυχή όταν υπάρχει φεύγει, όταν δεν υπάρχει γίνεται εικαστική παρέμβαση.

Θα ευχόμουν σαν όνειρο την επόμενη δεκαετία να μην παράγουν πολιτισμό άνθρωποι της ύλης, και οι άνθρωποι της ύλης να φωτίζονται από όρια και από πολιτισμό.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΔΙΟΝΥΣΗ ΜΑΡΙΝΟ

Ο Διονύσης Μαρίνος γεννήθηκε το 1971 στην Αθήνα. Είναι δημοσιογράφος και κριτικός λογοτεχνίας. Τα τελευταία χρόνια παραδίδει μαθήματα δημιουργικής γραφής. Υπήρξε μέλος της ομάδας εργασίας για τη δημιουργία του δανειστικού τμήματος της Εθνικής Βιβλιοθήκης και επί τρία χρόνια ήταν μέλος της Επιτροπής Κρατικών Βραβείων (μεταφρασμένη λογοτεχνία). Έχει γράψει έξι βιβλία. Το τελευταίο του βιβλίο είναι η ποιητική σύνθεση «Ποτέ πια εμείς» (εκδ. Μελάνι).

έως την αποδοχή και την κάθαρση. Τι μένει, άραγε, από μια σχέση; Τι κρατάμε από τους ανθρώπους που πέρασαν από τη ζωή μας και τι αυτοί συγκράτησαν από εμάς; Το βιβλίο είναι αφιερωμένο στον συγγραφέα και σπάνιο φίλο, Χρήστο Αγγελάκο, που πέθανε πριν από ένα χρόνο. Ωστόσο, μέσω αυτού αναζητώ την κοινή αίσθηση του αποχωρισμού. Όπως όταν στέκεσαι στην άκρη μιας αποβάθρας και βλέπεις τα τρένα να έρχονται και να φεύγουν. Μαζί και οι άνθρωποι.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας; Τις «Σύντομες συνεντεύξεις με απaisίους άντρες» (εκδ. Κριτική) του Ντέιβιντ Φόστερ Γουάλας.

Ποιος ήρωας/ηρώιδα λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί; Δεν το έχω σκεφτεί. Προσπαθώ να μην μπλέκω τη μυθοπλασία με την πραγματικότητα.

Ξεχωρίζω τον στίχο «ποτέ πια εμείς/ τώρα κάποιοι άλλοι/ που μας μοιάζουν». Μια ερμηνεία μέσα σε μία κουβέντα; Είναι μια μορφή συνειδητοποίησης ότι η ζωή επαναλαμβάνεται με διαφορετικούς πρωταγωνιστές κάθε φορά. Όταν εμείς θα έχουμε αποχωρήσει από τη σκηνή, κάποιοι άλλοι θα φορέσουν τα ρούχα μας και θα συνεχίσουν το παίγνιο της βιοτής.

Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους ποιητές ή συγγραφείς καλείτε, ζωντες και τεθνεώτες; Οποιος κι αν έρθει θα τον στήσω. Δεν τα πάω καλά με το φραγκτό.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου; Η ζωή είναι αγρίως ισχυρότερη από εμάς. Οι νόμοι της είναι αδήριτοι και μη διαπραγματεύσιμοι.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά; Την «Ηδονή» (εκδ. Ψυχογιός) του Γκαμπριέλε Ντ' Ανούντσιο.

Και ποιο είναι το βιβλίο που έχετε διαβάσει τις περισσότερες φορές; Η «Μεταμόρφωση» του Κάφκα.

Ο στίχος (και τίτλος) «Ποτέ πια εμείς» επαναλαμβάνεται ως λάιφ-μοτίφ στο βιβλίο. Ποια κεντρική ιδέα, εικόνα, αίσθηση κυριαρχεί στη νέα σας ποιητική συλλογή; Επαναλαμβάνεται επί σκοπῷ. Είναι αυτή που συνεχίζει όλη την ποιητική σύνθεση. Στο «Ποτέ πια εμείς» διερευνώ και διατρέχω όλα τα στάδια της απώλειας. Από το αρχικό σοκ, τον θυμό και την απόγνωση,

Πρώτα σε πωλήσεις

Μελέτες, λευκώματα, βιογραφίες

1 «Ο Ελληνικός 20ός αιώνας» του Αντώνη Λιάκου (Πόλις)

2 «Λεωφόρος ΝΑΤΟ, δοκιμή περιπλάνησης» του Νικήτα Σινιόσσογλου (Κίχλη)

3 «Όλη η νύχτα εδώ - Μια προφορική ιστορία της εξέγερσης του Πολυτεχνείου» επιμέλεια - εισαγωγή: Ιάσωνας Χανδρινός (Καστανιώτη)

4 «Αναμνήσεις ενός μολυβένιου στρατιώτη» του Γιώργου Θ. Μαυρογορδάτου (Πατάκη)

5 «Τα παιδιά του Χάιντεγκερ» του Ρίτσαρντ Γουόλιν

Λογοτεχνία

1 «Μέση Αγγλία» του Τζόνθαν Κόου (Πόλις)

2 «Κάτι κρυφό μυστήριο» της Καρολίνας Μέρμηνγκα (Μελάνι)

3 «Περιγραμματα», «Μετάβαση», «Κύδος» της Ρέιτσελ Κασκ (Gutenberg)

4 «Οι βάρδιες των πουλιών» του Γιάννη Μακρίδση (Εστία)

5 «Ολίγη μπέσα ωρέ Μπράτιμε! - Η τελευταία ώρα του Οδυσσέα Ανδρούτσου» του Θωμά Κοροβίνη (Αγρά)

• Αυτή την εβδομάδα τα στοιχεία παρέχονται από το βιβλιοπωλείο «Επί λέξει» (Ακαδημίας 32, Αθήνα)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ
Στο ΕΑΤ-ΕΣΑ. Μια μαρτυρία για τα χρόνια της δικτατορίας εκδ. Πόλις, σελ. 175

Στις αρχές Μαΐου 1973 ο φοιτητής Νομικής Γιάννης Σεργόπουλος συλλαμβάνεται, οδηγείται στο Ειδικό Ανακριτικό Τμήμα της Ελληνικής Στρατιωτικής Αστυνομίας (ΕΑΤ-ΕΣΑ) και βασανίζεται απάνθρωπα – ξυλοδαρμοί, φάλαγγα, εικονικές εκτελέσεις. Ύστερα από 2,5 μήνες κράτησης αφήνεται ελεύθερος χωρίς να του απαγγελθεί κατηγορία. Αιτία της σύλληψης υπήρξε η ενεργητικότητα συμμετοχή του στο αντιστασιακό φοιτητικό κίνημα κατά της δικτατορίας (1967-1974).

Καταθέτοντας τη μαρτυρία του σαράντα πέντε χρόνια αργότερα, ο συγγραφέας πραγματοποιεί μιαν αναδρομή στα γεγονότα του φοιτητικού κινήματος, ικνογραφεί το ανάστατο ευρωπαϊκό κλίμα όπως διαμορφώθηκε από τον Μάη του '68, και εκφράζει τα κίνητρά του (το αίσθημα προσβολής της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας) που οδήγησαν έναν νεαρό κεντρικός πολιτικός πρόξευσης να αντισταθεί κατά της χούντας των συνταγματάρχων. Η μαρτυρία του δικηγόρου Γιάννη Σεργόπουλου είναι πολύτιμη.

Διότι εκτός από τα περιστατικά φωτίζει ταυτόχρονα τρεις μύθους της μεταπολιτευτικής ζωής, οι οποίοι στις μέρες μας βρίσκονται σε εξέταση. Ο όρος γενιά του Πολυτεχνείου είναι ανακριβέστατος, γιατί τέτοιο πράγμα ποτέ δεν υπήρξε. Γενιά θα πει το σύνολο (ή τουλάχιστον ένας πολύ μεγάλος αριθμός) ανθρώπων της ίδιας ηλικίας. Όπως σαφώς προκύπτει (και) από τη μαρτυρία Σεργόπουλου, στο αντιδικτατορικό κίνημα των νέων που φούντωσε το 1972 και έδωσε πληθώρα αντιστασιακών εκπληρώσεων, δεν συμμετείχαν περισσότεροι από 3.000 άνθρωποι. Σαράντα δύο αρχικά, εκατόν πενήντα μία τελικά υπογραφές με δυσκολία μαζεύτηκαν για να ζητήσουν ελεύθερες φοιτητικές εκλογές στην Νομική, ενώ στα «ελεύθερα» σκαλάκια της Σχολής δεν συγκεντρώνονταν περισσότερα από τρεις εκατοντάδες άτομα. Οι τρεις χιλιάδες φοιτητές ήταν μια μεγάλη ομάδα, μια κοινό-

τητα, ένας κόσμος με κοινές επιδιώξεις, όχι όμως γενιά, όρος που καλλιεργεί την παρηγορητική αυταπάτη πως η αντίσταση των νέων κατά της χούντας ήταν πάνδημη – δεν ήταν.

Φτάνουμε έτσι στον δεύτερο μύθο. Ο λόγος που την αντίσταση κατά της χούντας σήκωσε στους ώμους της μια πολύ μικρή μειοψηφία ανθρώπων είναι ότι δικτατορία θα πει, όπως δείχνει η μαρτυρία Σεργόπουλου, «διακυβέρνηση με τη λόγχη», αστυνομοκρατία, φυλακίσεις, βασανιστήρια. Καμιά σχέση με τη σημερινή δημοκρατία όπως υποστηρίζει το σύνθημα «η χούντα δεν τελειώσε το '73». Κι αυτό αποδεικνύεται περίτρανα από το ότι σε συνθήκες αληθινού τρόμου, το μαζικό κίνημα που διαμαρτυρόταν καθημερινά για τις πολιτικές εκτροπές στη δεκαετία του '60, μετά την επιβολή στρατιωτικού νόμου και τις συλλήψεις διαλύθηκε. Τη θέση του πήραν ολιγόριθμες αντιστασιακές

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ Φωτογραφία 1840-1860

Για όσους γοητεύονται από την πρώτη περίοδο της φωτογραφίας, η τρέχουσα έκθεση στο Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης θα τους ανταμείψει με συγκινήσεις. Η έκθεση εγκαινιάστηκε με την ευκαιρία των 150 χρόνων του μουσείου και παρουσιάζει φωτογραφίες ελάχιστα γνωστές ή εντελώς άγνωστες (έως 10 Μαΐου). Την άνοιξη, θα ακολουθήσει νέα έκθεση, που θα μετακινήσει το βλέμμα εκατό χρόνια μπροστά, επιλέγοντας φωτογραφίες της εικοσαετίας 1940-1960.

ΛΟΝΔΙΝΟ Υπέρ του έθνους

Η Εθνική Πινακοθήκη στο Λονδίνο αγόρασε μέσω δημόσιου κουμπάρου το έργο του Οράτσιο Τζεντιλέσκι «Η εύρεση του Μωυσή» (π. 1630) έναντι 25,5 εκατ. στερλινών. Είναι ένα έργο μεγάλων διαστάσεων που αγοράστηκε από ιδιώτη συλλέκτη. Η αγορά συμπίπτει με τη διοργάνωση της μεγάλης έκθεσης έργων της Αρτεμεισίας Τζεντιλέσκι, θυγατέρας του ανωτέρω ζωγράφου, έκθεση η οποία θα εγκαινιαστεί στην Εθνική Πινακοθήκη του Λονδίνου τον Απρίλιο του 2020.

ΠΑΡΙΣΙ Αλέν Μπαριέρ

Ένας ένας οι αστέρες της δεκαετίας του '60 φεύγουν από τη ζωή υπενθυμιζοντας τη σχετικότητα του χρόνου και της επιτυχίας. Ο Αλέν Μπαριέρ ανήκε σε εκείνη τη φωτεινή άνοιξη του ελαφρού τραγουδιού στις μεταπολεμικές δεκαετίες. Είχε διεθνές κοινό και είχε κάνει μεγάλη επιτυχία με την πρώτη εμφάνισή του στη Eurovision το 1963 με το τραγούδι «Elle était si jolie». Την επόμενη χρονιά, επανήλθε με το «Ma vie» και το 1975 με το «Tu t'en vas».

ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ Βελάσκεθ - Ρέμπραντ

Εως τις 19 Ιανουαρίου μπορεί να δει κανείς μία από τις ενδιαφέρουσες εκθέσεις των τελευταίων μηνών στο Rijksmuseum του Αμστερνταμ, όπου αντιπαραβάλλεται η καλλιτεχνική ακμή των δύο υπερδυνάμεων του ευρωπαϊκού 17ου αιώνα, της Ισπανίας και της Ολλανδίας. Με επίκεντρο τον Βελάσκεθ και τον Ρέμπραντ εξακτινώνονται διανομή σε όλους τους διαύλους της τέχνης εκείνη την εποχή, με έργα Θουρμπάρν (φωτ.), Μουρίγιο αλλά και Βερμέερ και Φρανς Χαλς.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ Θησαυροί της Απω Ανατολής

Τοποθετημένο στο εθνικό πάρκο της Ολλανδίας, De Hoge Veluwe, το μουσείο Kröller-Müller είναι από τα αξιόθεατα για τους φιλότεχνους. Εξαιρετικό μοντερνιστικό κτίσμα μέσα στο δάσος, διαθέτει πλήθος συλλογών. Το 2020 θα ανοίξει (25/1) με έκθεση θησαυρών από την Απω Ανατολή και κυρίως την Κίνα. Η ιδρύτρια του μουσείου, Helene Kröller-Müller είχε πάθος με την κινεζική τέχνη και σταδιακά δημιούργησε μια ονομαστή συλλογή με πορσελάνη και κεραμική των πρώτων δυναστειών.

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

Η «Φαντασμαγορία» του Τζουλιάνο Καγκλή

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Η άφιξη του ζωγράφου Τζουλιάνο Καγκλή, με νέα έργα, στη Λευκωσία, στην αίθουσα τέχνης Alpha C. K., είναι μια ευφρόσυνη είδηση και μια καλή ευκαιρία να περιλάβει κανείς την επαφή με τη σύγχρονη τέχνη σε ένα ταξίδι στην Κύπρο. Ο Τζουλιάνο Καγκλής είναι ένας καλλιτέχνης βαθύς, ανήσυχος και οραματικός, με την έννοια ότι προσκαλεί τον αόρατο κόσμο στην επιφάνεια και τον ανεγκύει σε μια ισότιμη βάση. Η ζωγραφική του είναι αναγνωρίσιμη αλλά

διαρκώς μεταβαλλόμενη ως προς τη σύνθεση και τη χρωματική γκάμα, είναι από μόνη της ένας «τόπος» στοχασμού πάνω στην ίδια την πράξη της δημιουργίας. Η νέα έκθεση με τίτλο «Phantasmagoria» υποδηλώνει ίσως την παράλληλη σύμπλευση του υλικού και του άυλου κόσμου ή έστω τη συνύπαρξη του ορατού με το αουσιόδητο. Ο Μάνος Στεφανίδης, που παρακολουθεί επί πολλά χρόνια την πορεία του Τζουλιάνο Καγκλή, έγραψε ένα πολύ ενδιαφέρον, απελευθερωμένο και μεστό κείμενο στον

κατάλογο της έκθεσης, στο οποίο μιλάει για την πρόθεση της ζωγραφικής πράξης στο έργο του Καγκλή. «Σε κάθε καινούργια ενότητα έργων που ο Καγκλής προτείνει, επιχειρεί σαφώς την υπέρβαση των όποιων κεκτημένων του ρισκάροντας και αποδομώντας εικαστικές βεβαιότητες», γράφει ο Μάνος Στεφανίδης. «Αυτό εξάλλου το στοιχείο της αποδόμησης αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της προσωπικής του αισθητικής εφόσον σχετίζεται με τη διαρκή επίτευξη ενός «ομικλώδους»

αποτελέσματος ανάμεσα στο στέρεο και το υδαρές. Ιδιαίτερα μάλιστα όταν το ασαφές ή και αφηρημένο ανάγεται σε πρώτιστη, ζωγραφική αξία». Μου άρεσε η περιγραφή του αποτελέσματος ως «ομικλώδους» και η αναφορά στην αντίστιξη του στερεού και του υδαρούς στοιχείου. Ζητούμενο μιας νέας έκθεση είναι η πρόκληση σκέψης πάνω στην ίδια τη ζωγραφική και η προσπάθεια του καλλιτέχνη να επεκταθεί πέρα του κεκτημένου πεδίου. Ο Μάνος Στεφανίδης υποστηρίζει πως «ο Τζου-

λιάνο Καγκλής επιμένει σε εκείνη τη ζωγραφική εικόνα που μετεωρίζεται ανάμεσα στο ορατό και το αόρατο, στη δοσμένη πραγματικότητα και σε ό,τι την ανατρέπει. Αλλά και σ' εκείνη τη φυγή προς το ονειρικό που δεν είναι ούτε δουλεία, ούτε δειλία, ούτε πρόσχημα αλλά τρόπος ζωής». Τα έργα του αποδομούν και επανοδομούν σε μια διαρκή παλινδρόμηση. Στη φωτογραφία το έργο «Ενυδρείο». Η έκθεση θα παραμείνει ανοικτή στη Λευκωσία έως τις 11 Ιανουαρίου 2020.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Μερικές προτάσεις ανάγνωσης ακόμα

Στο πνεύμα των ημερών, ζήτησα από τον κύριο Γκρι να μου μιλήσει για μερικά από τα βιβλία που διάβασε τελευταία:

- **Colm Toibin, Σπίτι με ονόματα (μτφρ.: Αθηνά Δημητριάδου, εκδ. Ικαρος):** Ο Ορέστης σκοτώνει τη μητέρα του αλλά προηγουμένως αυτή είχε σκοτώσει τον πατέρα του, ο οποίος είχε πιο πριν σκοτώσει την κόρη τους ερμηνεύοντας τις επιθυμίες των θεών. Ο σπουδαίος Ιρλανδός Κολμ Τόιμπιν εμπνέεται από την ματωμένη οικογένεια των Ατρεϊδών αναδεικνύοντας έτσι τη διαχρονικότητα και τον οικουμενικό χαρακτήρα της σκοτεινής αγάπης που διέπει τους δεσμούς αίματος. Εξαιρετικό μυθιστόρημα με εξόχως ιρλανδική, κατά τα άλλα, ατμόσφαιρα και αύρα.
- **Alejo Carpentier, Η άρπα και η σκιά (μτφρ.: Ισμήνη Κανού, εκδ. Εξάντας):** Ποιος ήταν πραγ-

Στο πνεύμα των ημερών, ο κύριος Γκρι παραθέτει μερικά –λίγα– από τα βιβλία που ξεχώρισε.

ματικά ο Χριστόφορος Κολόμβος; Ή μάλλον: πώς μπορεί ένας λογοτέχνης να προσεγγίσει μια τέτοια ιστορική φιγούρα, πίσω και πέρα από τα γεγονότα και τις λέξεις; Ο Καρπεντιέρ αποπειράται ακριβώς αυτό σε ένα έξοχο μυθιστόρημα που δεν είναι ακριβώς ιστορικό αλλά ούτε και ψυχολογικό μόνον. Ορμώμενος από την αγιοποίηση του Κολόμβου από το Βατικανό κατά τον 19ο αιώνα, ο Καρπεντιέρ διεισδύει στις γκρίζες ζώνες πέρα από εξιδανικεύσεις και δαιμονοποιήσεις, αναγνωρίζοντας ότι ο

Τόσο πολλά –καλά– βιβλία, τόσο λίγος χρόνος. Καλή χρονιά σε όλους, με ωραίες αναγνώσεις και το 2020.

Κολόμβος παραμένει ένα μυστήριο έως σήμερα.
• **Jerome Bruner, Δημιουργώντας ιστορίες. Νόμος, Λογοτεχνία, Ζωή (μτφρ.: Β. Τσοούρτσου, Κ. Πολυδάκη, Γ. Κουγιουμτζάκης, επιστ. επιμ.: Γ. Κουγιουμτζάκης, εκδ. Πεδίο):** Γλαφυρός, διεισδυτικός στοχασμός πάνω στην έλξη που ασκεί στον άνθρωπο το παιχνίδι της αφήγησης. Αντλώντας από τομείς όπως οι νευροεπιστήμες και η φιλοσοφία, η ανθρωπολογία, η ψυχολογία και, βέβαια, η λογοτεχνία, ο Μπρούνερ γράφει με μια απαιτητή απλότητα ανοίγοντας ορίζοντες στον υποψιασμένο αναγνώστη και διδάσκοντας τον κάθε γραφιά, έμπειρο και μη.
• **Ροζίτα Σπινάσα, Σπόροι για φύτεμα (εκδ. Κέδρος):** Δεύτερη συλλογή διηγημάτων, μετά το υποψήφιο για το Βραβείο Αναγνώστη «Στόμα-στομαστό». Το θέμα με τη Σπινά-

σα είναι ότι σε εξαπατά εντέχνως με την τετριμμένη καθημερινότητα των χαρακτήρων και των καταστάσεων που περιγράφει. Αυτό που αναδύεται εντέλει είναι κάτι λοξό: οι σπόροι της βγαίνουν μέσα από μια περιέργη γη και τα άνθη, αν δεν είναι σαρκοφάγα, πάντως σπάνια θυμίζουν κάποιο από τα λουλούδια που συναντάμε στην κάθε μέρα μας.
• **Κωνσταντίνος Τζαμιάτης, Σε ποιον ανήκει η Κόλαση (εκδ. Μεταίχμιο):** Τα διηγήματα-μυθιστοίρια στο οποίο αντανακλάται η Ιστορία, επίσημη και απόκρυφη, της Ελλάδας, η ποικιλομορφία ατμοσφαιρών και η αέναη εναλλαγή τραγωδίας και κωμωδίας.

Εργα που ανέβασαν πολύ τον πήχυ

Κυκλοφορίες της χρονιάς που φεύγει, οι οποίες δεν πρέπει να λείπουν από τη βιβλιοθήκη κανενός αναγνώστη

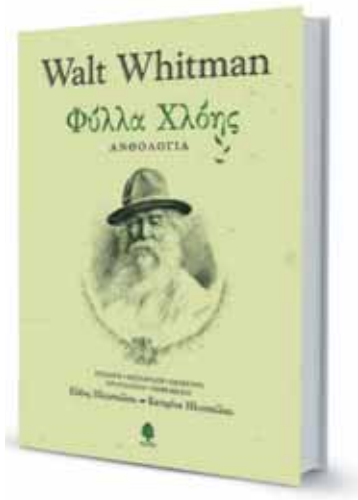
WALTER BENJAMIN
Κείμενα 1934-1940. Επιλογή επιμέλεια: Γιώργος Σαγκριώτης
εκδ. Αγρα, **σελ.** 752

Κλείνοντας το 2019, κυριολεκτικά την τελευταία στιγμή, έδωσε στους υποψιασμένους και απαιτητικούς αναγνώστες ένα μεγάλο δώρο: τον τόμο με τα διαμαντένια αυτά, πολυτροπα δοκίμια του μεγάλου Βάλτερ Μπένγιαμιν. Η φροντισμένη αυτή έκδοση περιλαμβάνει ό,τι πιο σπουδαίο έγραψε ο Μπένγιαμιν την τελευταία περίοδο της ζωής του: από δοκίμια για τον Κάφκα και τον Μποντλέρ, έως τον Μπρεχτ, καθώς επίσης και κείμενα για τη ζωγραφική και τη φωτογραφία, για την κοινωνιολογία, το εμβληματικό του δοκίμιο «Το έργο τέχνης στην εποχή της τεχνικής αναπαραγωγικότητάς του», τους στοχασμούς του για την έννοια της Ιστορίας κ.ά. Τις μεταφράσεις υπογράφει μια πλειάδα σπουδαίων γραφιάδων: Ελένη Βαροπούλου, Γιώργος Γκουζούλης, Γιώργος Κόκκινος, Δημοσθένης Κούρτοβικ, Ιωάννα Μείτάνη, Βαγγέλης Μπισώρης, Γιώργος Σαγκριώτης, Γ. Φαράκλας, Α. Μπαλτάς.

ΜΠΡΟΥΝΟ ΣΟΥΛΤΣ
Απαντα τα πεζά
μτφρ. Αλεξάνδρα Ιωαννίδου
εκδ. Καστανιώτης, **σελ.** 482

Και εδώ μιλάμε για ένα από τα εκδοτικά γεγονότα της χρονιάς που φεύγει, αυτή τη φορά στο πεδίο της μυθοπλασίας. Θρυλική, όσο και τραγική μορφή ο Εβραίοπολωνός Σουλτς, θύμα του Ολοκαυτώματος, άφησε στη σύντομη ζωή του πλούσιο αφηγηματικό έργο που το χαρακτηρίζει μια μοναδική γοητεία: ονειρικός μα και ρεαλιστής, με ένα πανίσχυρο γλωσσικό οπλοστάσιο, μετρ ενός ευρωπαϊκού μαγικού ρεαλισμού, πθογράφος αλλά με συνεχείς ανατροπές πάνω στον εφησυχασμό που προσφέρει η αίσθηση της κοινότητας, ο Σουλτς μοιάζει να είναι ακατάτακτος ως διηγηματογράφος: γι' αυτόν η πραγματικότητα μοιάζει να είναι κάτι που υπερβαίνει κατά πολύ την εμπειρία, γνωρίζοντας καλά πως να την ανικνεύσει μέσα από μια γλώσσα που στα ελληνικά γυρίζει μαεστρικά η Αλεξάνδρα Ιωαννίδου.

WALT WHITMAN
Φύλλα χλόης. Ανθολογία
Επιλογή, μετάφραση, επιμέτρο, χρονολόγιο, σημειώσεις: Ελένη Ηλιοπούλου - Κατερίνα Ηλιοπούλου
εκδ. Κέδρος, **σελ.** 352

Ο Αμερικανός «Βάρδος» του δεκάτου ενάτου αιώνα, ο μνηστής του Μπρούκλιν και του Ατλαντικού, της αμερικανικής πεδιάδας και του απέραντου αμερικανικού ουρανού, ο μνηστής του σώματος, ο τραυματιοφορέας του αμερικανικού εμφυλίου, ο μέγας δάσκαλος που καθόρισε την αμερικανική λογοτεχνία (ο Κέρουακ και ο Γκίνσμπεργκ έπιναν νερό στ' όνομά του), ο Ουόλτ Ουίτμαν ανθολογείται σε αυτή τη σημαντική, φροντισμένη έκδοση μέσα από το πλέον εμβληματικό του έργο, τα «Φύλλα χλόης». Μετάφραση γεμάτη από τη χλωρίδα της ποιητικής του Ουίτμαν, γόνιμα ποτή στο πνεύμα του αλλά θα θέλαμε να είχαμε και το πρωτότυπο αντικριστά.

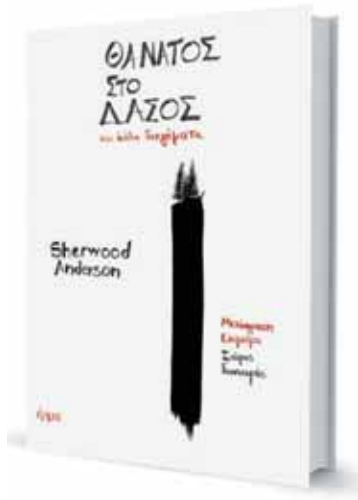
IAN BURUMA
Ετος Μηδέν. Μια ιστορία του 1945
μτφρ. Γιάννης Αβραμίδης,
εκδ. Θύραθεν, **σελ.** 360

Ο Ολλανδός συγγραφέας και ιστορικός Ιαν Μπουρούμα βρέθηκε πρόσφατα στα φώτα της δημοσιότητας αλλά για τους λάθος λόγους: ως διευθυντής του The New York Review of Books απολύθηκε άδικα λόγω μιας επιλογής του στο περιοδικό, η οποία θεωρήθηκε μη πολιτικά ορθή. Ο Μπουρούμα όμως έχει σημαντικό έργο στο ενεργητικό του και σε αυτό το αφηγηματικά απολαυστικά και ιστορικά τεκμηριωμένο βιβλίο μας θυμίζει πόσο κομβική χρονιά ήταν το 1945 αλλά και πόσα μας συνδέουν με αυτό σήμερα: χρονιά απελευθέρωσης, ειρήνης και λύτρωσης αλλά και χρονιά γένεσης ενός νέου κόσμου. Εξαιρετικό έργο που συνδυάζει πολλά είδη γραφής και προσέγγισης. Δεν προσέχθηκε όσο θα του άξιζε. Θα επανέλθουμε.

FRANK CLOSE
Φυσικός ή κατάσκοπος. Ημιζωή: η δικασμένη ζωή του Μπρούνο Ποντεκόρβο
μτφρ. Δέσποινα Χατζησπύρου
εκδ. Ροπή, **σελ.** 478

Ολοι ξέρουμε, λίγο - πολύ, πόσο περίεργα και πόσο βαθιά οι φυσικοί του εικοστού αιώνα πιάστηκαν στα γρανάζια της Ιστορίας και αναμείχθηκαν με πολιτικές ίντριγκες. Αυτό ακριβώς είναι το συναρπαστικό βιβλίο του Φρανκ Κλόουζ, που δικαία έχει συγκριθεί με μυθιστόρημα του Τζον Λε Καρέ. Ο Ποντεκόρβο ήταν εξέχων Ιταλός πυρηνικός φυσικός βραϊκής καταγωγής, στενός συνεργάτης του Ενρίκο Φέρμι, ο οποίος, αφού γλίτωσε από τους ναζί στην Ευρώπη, κατάφερε να φτάσει, και να διαπρέψει, στη μεταπολεμική Αμερική. Οχι για πολύ όμως: όντας φανατικός κομμουνιστής, το 1950 διέφυγε στη Σοβιετική Ένωση. Ο Κλόουζ διερευνά τη σχέση του λαμπρού αυτού νου με την κατασκοπεία, ειδικά κατά την «αμερικανική» του περίοδο.

SHERWOOD ANDERSON
Θάνατος στο δάσος και άλλα διηγήματα
μτφρ. Σπύρος Γιανναράς
εκδ. Ερμα, **σελ.** 304

Ο Σέργουντ Αντερσον σφράγισε με το πολυπρισματικό του έργο την τεράστια παράδοση της αμερικανικής διηγηματογραφίας. Μπορεί οι Αμερικανοί να κυνηγούν το ιερό δισκοπότηρο του «Μεγάλου Αμερικανικού Μυθιστορήματος» αλλά, δεινοί παραμυθάδες όπως είναι, μεγαλούργησαν και στη μικρή φόρμα. Είτε μέσα από διηγήματα δημοσιευμένα σε μεγάλα περιοδικά είτε μέσα από αυτόνομες συλλογές, οι Αμερικανοί διηγηματογράφοι του εικοστού αιώνα έδωσαν μερικά μικρά μεγάλα έργα. Ο Αντερσον, και ειδικά τα διηγήματα που απαρτίζουν αυτόν τον καλαίσθητο τόμο (σε πολύ καλή μετάφραση από έναν παθιασμένο διηγηματογράφο, τον Σπύρο Γιανναρά), αποδεικνύουν γιατί επέδρασε καταλυτικά σε μεγάλες μορφές των αμερικανικών γραμμάτων.

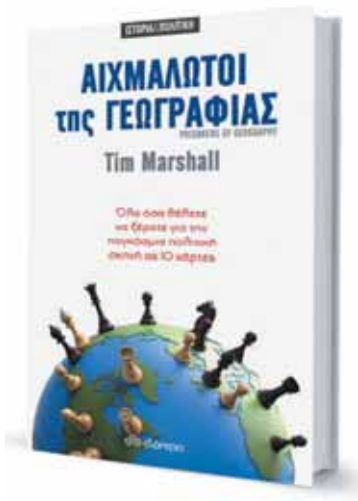
SIMON JENKINS
Μια σύντομη ιστορία της Ευρώπης. Από τον Περικλή στον Πούτιν
μτφρ. Δημήτριος Β. Σταυρόπουλος,
εκδ. Ψυχογιός, **σελ.** 400

Μια επίτομη ιστορία της ευρωπαϊκής πείρου είναι το πόνημα του κορυφαίου Βρετανού συγγραφέα και δημοσιογράφου Σάμιον Τζένκινς. Με λόγο γλαφυρό και δραστήριο εκκινεί από τον ελληνικό Χρυσό Αιώνα για να φτάσει στην «Κόκκινη αρκούδα», τον Βλαντιμίρ Πούτιν. Στο μεταξύ, όμως, παρελαύνουν αναρίθμητες προσωπικότητες που σφράγισαν την ευρωπαϊκή ιστορία, καθώς επίσης μικρότερες, γνωστές ή λιγότερο γνωστές, ιστορίες μέσα στη μεγάλη Ιστορία. Ο Τζένκινς συνοψίζει με μαεστρία ένα ιστορικό πάνθεον με πολλές επιμέρους ψηφίδες (πολιτισμό, οικονομία, πόλεμο, βιογραφίες αλλά και ψυχογραφίες κ.ά.), συνδέοντας το χθες με το σήμερα, κυρίως το κρίσιμο, αβέβαιο παρόν της σύγχρονης Ευρώπης.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΙΑΚΟΣ
Ο ελληνικός 20ός αιώνας
εκδ. Πόλις, **σελ.** 754

Οποιοσ ασχοληθεί σοβαρά με την ανάγνωση του νέου βιβλίου του γνωστού ιστορικού, θα έχει μάλλον δουλειά για όλο τον χρόνο. Θα μπορούσε να θεωρηθεί και εκδοτικό γεγονός, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την ελληνική ιστοριογραφία. Η πρόσφατη ανάμειξη του κ. Λιάκου με τα πολιτικά πράγματα σα να «θόλωσε» λίγο τα νερά και να ενόχλησε την κρίση πολλών, δεν ξέρω όμως πως μπορεί κάποιος να προσπεράσει είτε το πρότερο ιστορικό του έργο είτε/και το συγκεκριμένο magnum opus. Έργο στο οποίο η όποια πολιτική νόντα υποχωρεί απέναντι στην καθαρή ιστοριογραφία, με επίκεντρο την Ελλάδα του εικοστού αιώνα, εκκινώντας από το 1912-13 και φτάνοντας ως τις πλατείες των Αγανακτισμένων και την κρίση ευρύτερα. Το έργο νομίζω ότι λειτουργεί και ως οδηγός περαιτέρω ανάγνωσης και έρευνας.

TIM MARSHALL
Αιχμαλωτί της γεωγραφίας. Η παγκόσμια γεωπολιτική σκηνή σε 10 κάρτες
μτφρ. Σπυρίδων Κατσούλας
εκδ. Διόπτρα, **σελ.** 360

Επιστρέφει η γεωγραφία στο παγκόσμιο πολιτικό παιχνίδι; Η αλήθεια είναι ότι δεν έφυγε και ποτέ, απλώς, μετά τις θεωρίες περί «τέλους της Ιστορίας» τη δεκαετία του '90, σαν να υποχώρησε και η τεράστια σημασία που έχει διαχρονικά η γεωπολιτική. Όλα αυτά χάριν και της περιλάλητης παγκοσμιοποίησης. Αλλά ήταν για λίγο, όπως φάνηκε. Ειδικά μετά το 2001 και, βέβαια, την παγκόσμια οικονομική κρίση, τη βαθιά κρίση που διαπερνάει την Ευρωπαϊκή Ένωση, την άνοδο της Κίνας και της Ινδίας, τον Πούτιν και τη Ρωσία, για να μην αναφερθούμε στα τελευταία καμώματα του Ερντογάν, η γεωγραφία έχει επιστρέψει δριμύτηρα. Το βιβλίο του Μάρσαλ, τεράστια επιτυχία διεθνώς, μας δείχνει τι ακριβώς σημαίνουν όλα αυτά.

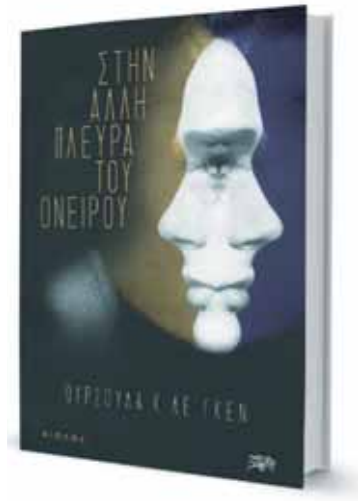
ΝΤΕΝΙΣ ΤΖΟΝΣΟΝ
Η γενναία Δωρία της γοργόνας
μτφρ. Κώστας Σπαθαράκης
εκδ. Αντίποδες, **σελ.** 216

Πρώωρα χαμένος, αυτός ο εκκεντρικός, ελκυστικός, πληθωρικός, κωμικός μα και δραματικός συγγραφέας, εμπεριέχει μέσα σε πέντε εκτενή διηγήματα (τα τελευταία που άφησε προτού πεθάνει στα 67 του από καρκίνο) όλο του το μυθολογικό σύμπαν, με την εμμονή των αυτοκαταστροφικών καταχρήσεων, τον παραλογισμό των σχέσεων αλλά και της μόνωσης, να διασυνδέονται με τον βαθύτερο στοχασμό του πάνω στο πώς αδράχνει (ή αφήνει και να της ξεφύγει) η γραφή την πραγματικότητα. Γραφιάς με πολύ ιδιαίτερη φωνή, ποιητής μα και μυθιστοριογράφος, θεατρικός συγγραφέας και διηγηματογράφος, εδώ ο Τζόνσον μοιάζει να αγγίζει την κορυφή του λογοτεχνικού του οίστρου. Η συλλογή κυκλοφόρησε μετά τον θάνατό του και επιβεβαίωσε τη δύναμη της φωνής του.

ΤΡΟΥΜΑΝ ΚΑΠΟΤΕ
Φωνές χαμένες και θολές
μτφρ. Μαρία Παϊζή
εκδ. Οξύ, **σελ.** 240

Μπορεί ο Τρούμαν Καπότε να έγινε διάσημος για το μη μυθολογικό του μυθιστόρημα, το «Εν ψυχρώ», όπως και για το «Πρόγευμα στο Τίφανις», όμως έχει στο ενεργητικό του πλήθος άλλων σημαντικών πεζών, εκτενών και μη. Οι «Φωνές χαμένες και θολές» είναι το πρώτο του βιβλίο, μια νουβέλα που έγραψε όταν ήταν μόλις 24 ετών, στην οποία κυριαρχεί το μυστηριακό στοιχείο, η σαγηνευτική (μα και καταπιεστική μέσα στη βαριά υγρασία και το σκοτεινό ιστορικό, κοινωνικό της φορτίο) ατμόσφαιρα του αμερικανικού νότου, έτσι όπως «γράφει» στην ψυχή ενός νέου παιδιού (ο κεντρικός χαρακτήρας της νουβέλας είναι ένα αγόρι στην πρώτη του εφηβεία). Στο ερεθιστικό αυτό έργο ανικνεύονται εν σπέρματι τα στοιχεία εκείνα που θα συναντήσουμε και αργότερα στον ώριμο Καπότε.

ΟΥΪΡΣΟΥΛΑ ΛΕ ΓΚΕΝ
Στην άλλη πλευρά του ονείρου
μτφρ. Πάνος Τομαράς
εκδ. Αίολος, **σελ.** 240

Πώς θα ήταν αν τη νύχτα αυτό που ονειρευτήκατε, άλλαζε την πραγματικότητα του επόμενου πρωινού; Αυτή την παράδοξη, εξωφρενική κατάσταση βιώνει ο Τζορτζ Όρ, ο οποίος προσπαθεί με κάθε τρόπο να θεραπευτεί από τούτη την ιδιότητα, ψυχική πάθηση. Είναι όμως απλά όνειρα αυτά που βλέπει ο Τζορτζ ή κρύβουν κάτι βαθύτερο, κάτι πολύ πιο σοβαρό για την πραγματικότητα όλων; Η μεγάλη Ούρσουλα Λε Γκεν δίνει εδώ ένα από τα καλύτερά της μυθιστορήματα, εμβληματικό στο πεδίο της επιστημονικής φαντασίας. Μόνον που, όπως και πολλά άλλα έργα της, το μυθιστόρημα αυτό δεν αφορά μονάχα τους θιασώτες του συγκεκριμένου λογοτεχνικού είδους αλλά διαθέτει μια ευρεία, θα έλεγα οικουμενική, δυναμική.

Εκπαιδευτικά παιχνίδια... αλλιώς

Οι λάτρεις των επιτραπέζιων θα ταξιδέψουν στον κόσμο του βιβλίου και θα αναμετρηθούν με τους άθλους του Ηρακλή.

Του **ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ**

Ποιο σόνετο του Νεοέλληνα ποιητή Κώστα Καρυωτάκη κλείνει με τους στίχους: «Μας δίδονχους τα πράγματα, κι η ποίησις / είναι το καταφύγιο που φθονούμε»; Ποιος χριστιανός θεολόγος και φιλόσοφος που επηρέασε την ανάπτυξη της δυτικής φιλοσοφίας έγραψε το μνημειώδες έργο «Civitas Dei»;

Ερωτήσεις για καλά διαβασμένους έχει το παιχνίδι «Βιβλιοφάγος» και πώς αλλιώς θα μπορούσε να ονομαστεί το επιτραπέζιο που καλεί τους παίκτες να πάρουν στο ταμπλό τον δρόμο που οδηγεί στο αναπτυκτικό σάλονι του βιβλιοπωλείου Free Thinking Zone μέσα από ερωτήσεις και περιπέτειες. Σε μια περίοδο κατά την οποία οι αναγνώστες αναζητούνται, η Αρετή Γεωργιλή, ιδιοκτήτρια του βιβλιοπωλείου, δημιουργήσε ένα παιχνίδι για να στρέψει τον κόσμο στο βιβλίο με συμμάχους τον Καμύ, τον Ομπρό, τη Μόριον και άλλους μεγάλους δημιουργούς.

«Θέλω να δημιουργήσω ένα διασκευαστικό τρόπο για να προσελκύσουμε τους ανθρώπους συβιβλίο, ειδικά όσους δεν είναι συστηματικοί αναγνώστες. Οι ερωτήσεις είναι δύσκολες, αλλά ο στόχος είναι οι παίκτες να αντλήσουν πληροφορίες που θα τους φανούν ενδιαφέρουσες και ίσως έτσι αναζητήσουν μετά το βιβλίο ή τον συγγραφέα της ερώτησης», μας λέει.

Το παιχνίδι δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της «Αθήνα Ευρωπαϊκή Πρωτεύουσα Βιβλίου», είναι διγλωσσό και αποτελείται από ένα ταμπλό και κάρτες με 600 ερωτή-

«Οι άθλοι του Ηρακλή» πωλούνται σε μουσεία και στο Διαδίκτυο. Ο «Βιβλιοφάγος» είναι δίγλωσσος και αποτελείται από ένα ταμπλό και κάρτες με 600 ερωτήσεις.

σεις. Οι παίκτες καλούνται να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικά με την ελληνική και ξένη λογοτεχνία και τη φιλοσοφία, ενώ το ταμπλό του έχει αναπτυχθεί σε μια μεγάλη πλατφόρμα 3x3 μέτρων για να παίζεται και σε υπαίθριο χώρο. Με παρελθόν στον χώρο της επικοινωνίας και της διαφήμισης, η κ. Γεωργιάδης λέει ότι οι προωθητικές ενέργειες στον χώρο του βιβλίου εξαντλούνται σε παρουσιάσεις, συζητήσεις και διαφημιστικές καταχωρήσεις, σε πιο παραδοσιακές πρακτικές, ενώ πολλές φορές λείπει η διασκεδαστική πλευρά των πραγμάτων.

Τα εκπαιδευτικά παιχνίδια συ-

«Το παιχνίδι δημιουργήθηκε μέσα στην κρίση. Ηθελα να δείξω ότι παρά τα όσα συνέβαιναν στη χώρα μας, τα μυαλά μας ήταν στη θέση τους».

νήθως «χάνονται» μέσα στον ορυμαγδό των ηλεκτρονικών και των αμιγώς ψυχαγωγικών παιχνιδιών, ενώ η μειωμένη αθροιστική δύναμη οδηγεί, σε πολλές περιπτώσεις, τους καταναλωτές σε πιο φθηνές λύσεις χωρίς εγγύηση ποιότητας. Αυτό ωστόσο δεν φαίνεται να αποθαρρύνει τους δημιουργούς των εκπαιδευτικών παιχνιδιών.

Νοητικές προκλήσεις

Ενας από αυτούς είναι και ο Σπύρος Καρέκος που με τον γιο του Ιγνάτιο τελειοποίησαν πριν από δύο χρόνια το παιχνίδι γριφων «Οι άθλοι του Ηρακλή», το οποίο κυκλοφορεί στα πωλητήρια

μουσειών και στο Διαδίκτυο. Ο οικουμενικός ήρωας της ελληνικής μυθολογίας προσπαθεί να ολοκληρώσει τους 12 άθλους του και οι παίκτες να προβληματιστούν και να δοκιμάσουν τις νοητικές τους δυνατότητες στην κατασκευή ισάριθμων παζλ.

Γεωμετρικά μοτίβα, μαθηματικές ακολουθίες, σύμβολα της Γραμμικής Β συμπλέκονται και αλλάζουν τους όρους των άθλων. Από την εξίσωση αφαιρείται η σωματική δύναμη και προστίθεται η νοητική.

«Το παιχνίδι δημιουργήθηκε μέσα στην κρίση. Ήθελα να δείξω ότι παρά τα όσα συνέβαιναν στη

χώρα μας, τα μυαλά μας ήταν στην
θέση τους. Ο Ηρακλής είναι στην
συνείδηση του κόσμου αυτός που
τα καταφέρνει μόνος του. Βέβαια,
αντίπαλος στο παιχνίδι είναι μό-
νο ο χρόνος και παίζω παραπά-
νω από ένας παίκτης», μας λέει ο
64χρονος εκπαιδευτικός.

Με σπουδές Χημικού Μηχανικού και αγάπη για τα μαθηματικά και τη μαθηματική σκέψη ο κ. Καρέκος ασχολείται από μικρός με τα νοητικά παιχνίδια και τους γρίφους. Για αρκετό διάστημα ασχολήσε το μυαλό του με την επίλυση του παζλ «Eternity II», τη συνέχεια της πρώτης έκδοσης του ομώνυμου παζλ του 1999 που καλούσε τους παίκτες να γεμίσουν ένα δωδεκάγωνο ταμπίλο με 209 ανομοιόμορφα πολύγωνα φτιαγμένα από έναν συνδυασμό ισοσκελών ή μισών τριγώνων. Οι κατασκευαστές έδιναν έπαθλο 1 εκατομμύριο αγγλικές λίρες σε όποιον το έλυne. Δύο μαθηματικοί του Κέμπριτζ μοιράστηκαν το έπαθλο και βοήθησαν στην κατασκευή του Eternity II, το οποίο παραμένει άλυτο από το 2007.

Εμπνευσμένος από τους γρί-
φους του άλυτου παζλ, ο κ. Καρέ-
κος μετέτρεψε «Τα Άλογα του Δι-
ομήδη», την «Κόπρο του Αυγεία»,
«Τα βόδια του Γερουίνου» και άλλα
μυθικά αγωνίσματα σε ανιγάματα
(μεταφρασμένα σε έξι γλώσσες)
που θα σας κρατήσουν για αρκε-
τά ώρα προβληματισμένους. Του-
λάχιστον δεν κινδυνεύετε από τις
«Στυμφαλίδες Ορνίθες».

* «Είμαστε κάτι...».

** Ο Άγιος Αυγουστίνος.

KANALI 6
106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

**Από τη Λεμεσό
για όλη την Κύπρο...**

**Απο την Κύπρο
για όλο τον κόσμο...**

 www.kanali6.com.cy

 www.facebook.com/kanali6

 twitter.com/kanali_6

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

RED.
JAZZNIGHTS

14/12
04/01
SATURDAYS 21:30

Alexia
THE UNTOLD STORY
of women in Jazz

INFORMATION **RED.** 99 05 92 57

RED MEDIA SPONSORS **MUSIC NETWORK** **LOVE 100.7 FM** 98.1 + 95.1

RED SPONSORS **Landas** **Tickethour** .com.cy INFO LINE 7777 7040 ALSO AVAILABLE AT ALL SHOPS OF

RED. - 4, Leoforos 28 Oktovriou, Egkomi, 2414 - tel. 99 05 92 57

Οι γυναίκες που τάραξαν τα νερά

Η υπόθεση σεξουαλικών παρενοχλήσεων στο δίκτυο Fox σε πρώτο πλάνο

Βόμβα ★★ ★
ΔΡΑΜΑ (2019)

Σκηνοθεσία: Τζέι Ρόουτς
Ερμηνείες: Σαρλίζ Θέρον, Τζον Λιθγκάου, Νικόλ Κίντμαν, Μάργκο Ρόμπι

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Η... βόμβα του τίτλου δεν έχει βέβαια κυριολεκτική σημασία, ωστόσο η είδηση στην οποία αναφέρεται ως τέτοια έπεσε στον χώρο των αμερικανικών μίντια το 2016. Πρόκειται για το σκάνδαλο των σεξουαλικών παρενοχλήσεων στον χώρο εργασίας, τις οποίες κατήγγειλαν γυναίκες δημοσιογράφοι του μεγάλου αμερικανικού δικτύου Fox, οδηγώντας στην πόρτα της εξόδου το απόλυτο αφεντικό του καναλιού, Ρότζερ Αϊλς. Η ταινία, που βασίζεται στα πραγματικά γεγονότα, συγκεντρώνει τρεις πολύ λαμπερές πρωταγωνίστριες, δύο από τις οποίες (Σαρλίζ Θέρον, Μάργκο Ρόμπι), είναι ήδη υποψήφιες και για Χρυσή Σφαίρα.

Η Μέγκιν Κέλι (Θέρον), βασική παρουσιάστρια του Fox, έχει αρχίσει να μην αισθάνεται άνετα, λόγω και της δημόσιας κόντρας της με τον υποψήφιο τότε για το χρίσμα των Ρεπουμπλικανών, Ντόναλντ Τραμπ. Ταυτόχρονα, η επίσηπς έμπειρη Γκρέτσεν Κάρλσον (Κίντμαν) απολύεται και κατηγορεί τον Αϊλς για σεξουαλική παρενόχληση, ενώ η νεαρή Κέιλα (Ρόμπι) είναι η τελευταία που περνά «οντισιόν» στο γραφείο του πανίσχυρου διευθυντή.

Το σενάριο του Τσαρλς Ράντολφ («Το μεγάλο σορτάρισμα») μας βάζει επιτυχημένα στον μικρόκοσμο

των προσκείμενων στους Ρεπουμπλικανούς μίντια, εκεί όπου ένα ολόκληρο σύστημα είναι κτισμένο για να «ταΐζει» τα εκατομμύρια των Αμερικανών συντηρητικών με όσα θέλουν –και πρέπει– να ακούν. Πέρα από την ιδεολογία, πάντως, αυτό που παρουσιάζεται είναι ένα τοξικό, για τις γυναίκες, εργασιακό περιβάλλον, όπου τα ωραία πόδια, φαίνεται να είναι το προσόν που εκτιμάται περισσότερο από τη διεύθυνση.

Ο Τζον Λιθγκάου είναι εκπληκτικός στον ρόλο του Αϊλς ισορροπώντας ανάμεσα στην ιδιοφυΐα ενός ανθρώπου που έχτισε έναν τηλεοπτικό κολοσσό και του αδιστακτού άνδρα που χρησιμοποιεί την εξουσία του για να εκμεταλλευθεί τις γυναίκες. Εξίσου καλές και οι Θέρον, Ρόμπι με τους ρόλους να βοηθούν γενικά την ταινία να ανέβει ποιοτικά και να καλύψει τις (αρκετές) υπερβολές και ελλείψεις της σε άλλους τομείς.

Προβληματισμός

Από την άλλη, το φιλμ πετυχαίνει να σε βάλει σε σκέψεις σχετικά με το μεγάλο θέμα των σεξουαλικών παρενοχλήσεων που έχει ανοίξει τα τελευταία χρόνια. Ήταν βέβαιο πως το αμερικανικό σινεμά θα ασχολούνταν με το συγκεκριμένο ζήτημα απευθείας – και όχι μόνο μέσω των αναφορών που υπάρχουν σε δεκάδες άλλες ταινίες– και η «Βόμβα» το κάνει με άρτιο τρόπο. Ακόμα καλύτερο ωστόσο και με πιο σφαιρική αντιμετώπιση είναι το «The Morning Show» του Apple TV+.

Η Σαρλίζ Θέρον υποδύεται υποδειγματικά τη Μέγκιν Κέλι, βασική παρουσιάστρια του Fox, ενώ ο Τζον Λιθγκάου είναι εκπληκτικός στον ρόλο του Ρότζερ Αϊλς ισορροπώντας ανάμεσα στην ιδιοφυΐα του ανθρώπου που έχτισε έναν τηλεοπτικό κολοσσό και του αδιστακτού άνδρα που εκμεταλλεύεται τις γυναίκες.

HOME CINEMA

Γιορτινός μποναμάς... ένα δίωρο καταγιστικής δράσης

Ο Ράιαν Ρέινολντς πρωταγωνιστεί στην περιπέτεια «6 Underground» του Μάικλ Μπέι.

6 Underground ★★ ½
ΔΡΑΣΗΣ (2019)

Σκηνοθεσία: Μάικλ Μπέι
Ερμηνείες: Ράιαν Ρέινολντς, Μέλανι Λόρεντ, Μπεν Χάρντι

Αν είστε αληθινοί φαν των ταινιών του Μάικλ Μπέι δεν χρειάζεστε αναλύσεις ούτε κριτικές, ξέρετε τι θα δείτε. Ο σύγχρονος «Πάπας» της δίκως αναστολές δράσης και του εμπορικού σινεμά σκηνοθετεί έπειτα από χρόνια κάτι άλλο εκτός από «Transformers» και αυτό αποτελεί από μόνο του είδηση. Ο δημιουργός του «Αρμαγεδδώνα», των «Bad Boys», του «Pearl Harbor» αλλά και του πολύ υποτιμημένου «Pain and Gain» διαλέγει άλλο ένα υποτυπώδες σενάριο, για να το μετατρέψει σε κινηματογραφική παιδική χα-

ρά, αυτή τη φορά για λογαριασμό του Netflix.

Μια ομάδα έξι καλά εκπαιδευμένων πρακτόρων που όλοι τους θεωρούν νεκρούς, δρα αυτόνομα, διορθώνοντας τα στραβά τούτου του κόσμου, κατά κανόνα με το δάχτυλο στην σκανδάλη. Αυτή τη φορά στόχος τους είναι ένας αδιστακτος δικτάτορας, ο οποίος δυναστεύει τους κατοίκους κάποιας μικρής ασιατικής χώρας. Οι έξι θα αναλάβουν να τον βγάλουν από τη μέση, σε μια επιχείρηση που μοιάζει αδύνατη στην πρώτη ματιά.

Φυσικά όλα αυτά μικρή σημασία έχουν. Στα πρώτα δέκα λεπτά της ταινίας έχει καταλάβει ακριβώς τι συμβαίνει. Μια γεμάτη σασπένς –και πανάκριβη– καταδίωξη με αυτοκίνητα, μερικές «ψαρωτι-

κές ατάκες» και μπόλικες τοποθετήσεις προϊόντων (ειδικότητα του Μπέι) δίνουν τον τόνο για τη συνέχεια. Αυτό που θα ακολουθήσει είναι ένα δίωρο καθαρής δράσης, με μερικές σκηνές ομολογουμένως εντυπωσιακές και κάποιες άλλες που θα σας κάνουν απλώς να γελάσετε με την ένοχη απόλαυση.

Ο Ράιαν Ρέινολντς ηγείται της ομάδας των πρωταγωνιστών, σε έναν ρόλο που του ταιριάζει, καθώς το φιλμ μοιάζει να ψάχνει διαρκώς για νέους τρόπους να μην πάρει τον εαυτό του στα σοβαρά. Αυτό ακριβώς είναι και το σημαντικότερο αυτού του μαζί με έναν ιδιότυπο ρεαλισμό που έγκειται για παράδειγμα στο χάος που μπορεί να προκαλέσει μια καταδίωξη καταμεσής της τουριστικής Φλωρεντίας.

PIK1	ΤΗΛ.: 22862000	PIK2	ΤΗΛ.: 22862000	OMEGA	ΤΗΛ.: 22477777	ANT1	ΤΗΛ.: 22200200	ΣΙΓΜΑ	ΤΗΛ.: 22580100	ALPHA	ΤΗΛ.: 22212400	TV PLUS	ΤΗΛ.: 22259000	MOVIES BEST
														
21.05 We bought a zoo	17.40 Baywatch	21.00 Το κόκκινο ποτάμι	18.40 Despicable me 2	21.20 Eurogames	22.20 Night at the museum	18.30 Live	21.00 Into The Woods							
07.30 Θεία Λειτουργία	07.30 Παιδική ζώνη	05.30 Τώρα ό,τι συμβαίνει	06.10 Πρωινή ενημέρωση	06.20 Food n' Friends	06.00 Έρωτας με επιδότση	06.50 Παιδική ζώνη	07.15 Anon							
10.00 Καμώματα	09.40 Ολιβία	Ενημερωτική εκπομπή	06.40 Ο τζιτζίκας και ο μέρμηκας - (Ε)	Μαγειρικό show, με τον Δημήτρη Σκαρμούτσο και τον Ηλία Φουντούλη.	07.00 Ελληνική σειρά.	09.40 Cook Eat - (Ε)	09.15 The Color Of Money							
11.00 Η έκπληξη	Ντετέκτιβ Νόντι	09.45 Έλα χαμογέλα	07.30 Ταξιδιάρικα ταξίδια - (Ε)	07.00 Μαζί σου - Με την Τατιάνα Στεφανίδου.	24 ώρες - (Ε)	11.00 Τηλεγορά	11.30 Basmati Blues							
Κυριώτικο σκετς, με τους Χρυσάνθο Χρυσάνθου, Πάμπο Χαραλάμπους, κ.ά.	Μάγια	13.00 Τα παπούτσια της Φράνι	08.10 Daddy Cool - (Ε)	08.00 Σειρά ντοκιμαντέρ.	Σειρά ντοκιμαντέρ.	13.05 Μόνο για σένα - (Ε)	13.30 A Country Christmas Story							
12.15 Χωρίς αποσκευές - (Ε)	Ο Ροζ Πάνθηρας	15.00 Ταξιδιωτική εκπομπή, με τη Δέσποινα Βανδή.	09.50 Την πάτσα - (Ε)	09.00 Προορισμός Ευτυχία - (Ε)	08.00 Έλα στη θέση μου - (Ε)	Ψυχαγωγική εκπομπή, με τη Φωτεινή Γεωργαντά.	15.15 Victor							
(Εορταστικό).	11.00 Στη χώρα του Γιατί - (Ε)	16.00 ANNITA κοίτα	10.30 Santa Baby	Ταξιδιωτική εκπομπή, με την Ευτυχία Ανδρέου.	09.20 Εύκολα και σπιτικά	14.40 Travel Guide	17.15 One Last Heist							
13.20 Χρονογράφημα - (Ε)	Παιδικό πρόγραμμα.	Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Αννίτα Πάνια.	12.00 Υγεία πάνω απ' όλα	10.20 Κυπριακή κωμική σειρά, με τους Γιάννη Ζένιο, Αλκκιστά Παυλίδου, κ.ά.	Εκπομπή μαγειρικής με τον Μάνεση	Ταξιδιωτική εκπομπή.	19.00 A Harvest Wedding							
13.30 Αμύνεσθαι περί πάτρης	11.30 Παιδική ζώνη	18.10 OMEGA NEWS	12.50 Εκείνες κι εγώ - (Ε)	11.50 Στην υγειά μας	Ενημερωτική εκπομπή.	15.05 Ταξίδι γεύσεων, II	21.00 Into The Woods							
14.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ	16.00 Το μικρό σπίτι στο λιβάδι	18.10 Χαρούμενος ταξιδιώτης	13.30 Ο πόλεμος των άστρων - (Ε)	15.00 Casa De Mikel - (Ε)	13.00 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα - (Ε)	Εκπομπή μαγειρικής, με τον Σάββα Σάββα.	23.15 The Mistle-Tones							
14.15 ArtCafe, III - (Ε)	Κλασική οικογενειακή σειρά.	Ταξιδιωτική εκπομπή, με τον Αλέξανδρο Ταρामουντά.	17.00 Το πιο λαμπρό αστέρι	16.00 The Voice of Greece - (Ε)	14.45 Το σόι σου - (Ε)	16.00 Τηλεγορά	01.00 Run The Tide							
15.15 Σπίτ στη φύση - (Ε)	17.40 Baywatch, IV	19.00 Τροχός της τύχης	Μουσική κωμωδία, με τους Αλίκη Βουγιουκλάκη, Δημήτρη Παπαμιχαήλ.	17.00 Το πιο λαμπρό αστέρι	Κωμική σειρά.	18.30 Live	02.45 Code Breakers							
15.45 Τέτ - Α - Τέτ - (Ε)	18.20 The Bridge 2	20.10 OMEGA NEWS	18.00 Τα νέα του ANT1 σε 10΄	15.00 Για το καλό σου - (Ε)	15.15 Η φριμίλα - (Ε)	Με τον Μένιο Φουρθιώτη.	04.30 Little Accidents							
Talk show, με τον Τάσο Τρύφωνος.	Κομεντί, με τους Κέτι Φίνλεϊ, Τεντ ΜακΓκίνλεϊ, κ.ά.	21.00 Η οικογένεια (Special Edition)	18.10 Συνέχεια της ταινίας	16.00 Ιατρική εκπομπή, με την Αφροδίτη Γεωργίου.	Κωμική σειρά.	20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ								
17.00 Μαζί - (Birlikte)	Κλασική οικογενειακή σειρά.	23.00 Ένας για όλους	18.40 Εγώ, ο απαισιότατος 2	16.30 Έλα στη θέση μου, IV	Κωμική σειρά.	21.30 Για πάντα νέοι - (Ε)								
Δικονομική εκπομπή.	16.50 Το παλιό της αγάπης - (Ε)	(Τηλεταινία)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	Κωμική σειρά.	17.50 ΕΙΔΗΣΕΙΣ	Το ταξίδι της ζωής, III								
18.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ	17.40 Baywatch, IV	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	18.00 Τα νέα του ANT1 σε 10΄	16.30 Έλα στη θέση μου, IV	(στη νοηματική)	22.25 Ξένη ταινία								
(στη νοηματική)	Κομεντί, με τους Κέτι Φίνλεϊ, Τεντ ΜακΓκίνλεϊ, κ.ά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	18.10 Συνέχεια της ταινίας	Κωμική σειρά.	18.00 Λούις Night Show - (Ε)	00.10 Ξένες σειρές								
18.20 Πεταλούδα - (Ε)	Κλασική οικογενειακή σειρά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	17.00 Το πιο λαμπρό αστέρι	Ψυχαγωγική εκπομπή.	03.45 Video Clips								
Δραματική σειρά.	18.20 The Bridge 2	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	Μουσική κωμωδία, με τους Αλίκη Βουγιουκλάκη, Δημήτρη Παπαμιχαήλ.	18.00 Λούις Night Show - (Ε)	04.20 Live - (Ε)								
18.50 Ο δρόμος έχει	18.20 The Bridge 2	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	18.10 Συνέχεια της ταινίας	15.00 Για το καλό σου - (Ε)	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
τη δική του ιστορία - (Ε)	Κομεντί, με τους Κέτι Φίνλεϊ, Τεντ ΜακΓκίνλεϊ, κ.ά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	16.00 Ιατρική εκπομπή, με την Αφροδίτη Γεωργίου.	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
Σειρά ντοκιμαντέρ.	Κλασική οικογενειακή σειρά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	Κωμική σειρά.	Ψυχαγωγική εκπομπή.									
19.25 Κάποτε το '80	18.20 The Bridge 2	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	17.00 Το πιο λαμπρό αστέρι	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
Κωμική σειρά	Κομεντί, με τους Κέτι Φίνλεϊ, Τεντ ΜακΓκίνλεϊ, κ.ά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	Μουσική κωμωδία, με τους Αλίκη Βουγιουκλάκη, Δημήτρη Παπαμιχαήλ.	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ	18.20 The Bridge 2	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	15.00 Για το καλό σου - (Ε)	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
21.05 Ο ζωολογικός μας κήπος	Κομεντί, με τους Κέτι Φίνλεϊ, Τεντ ΜακΓκίνλεϊ, κ.ά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	16.00 Ιατρική εκπομπή, με την Αφροδίτη Γεωργίου.	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
(We bought a zoo)	Κλασική οικογενειακή σειρά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	Κωμική σειρά.	Ψυχαγωγική εκπομπή.									
Κοινωνική ταινία, με τους Ματ Ντέιμον, Σκάρλετ Τζόχανσον, κ.ά.	18.20 The Bridge 2	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	17.00 Το πιο λαμπρό αστέρι	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
23.10 ΕΙΔΗΣΕΙΣ	Κομεντί, με τους Κέτι Φίνλεϊ, Τεντ ΜακΓκίνλεϊ, κ.ά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	Μουσική κωμωδία, με τους Αλίκη Βουγιουκλάκη, Δημήτρη Παπαμιχαήλ.	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
23.15 The Graham Norton Show - (Ε)	Κλασική οικογενειακή σειρά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	15.00 Για το καλό σου - (Ε)	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
Chat show.	18.20 The Bridge 2	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	16.00 Ιατρική εκπομπή, με την Αφροδίτη Γεωργίου.	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
00.15 Επαναλήψεις	Κομεντί, με τους Κέτι Φίνλεϊ, Τεντ ΜακΓκίνλεϊ, κ.ά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	Κωμική σειρά.	Ψυχαγωγική εκπομπή.									
προγραμμάτων	Κλασική οικογενειακή σειρά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	17.00 Το πιο λαμπρό αστέρι	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
	18.20 The Bridge 2	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	Μουσική κωμωδία, με τους Αλίκη Βουγιουκλάκη, Δημήτρη Παπαμιχαήλ.	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
	Κομεντί, με τους Κέτι Φίνλεϊ, Τεντ ΜακΓκίνλεϊ, κ.ά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	15.00 Για το καλό σου - (Ε)	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
	Κλασική οικογενειακή σειρά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	16.00 Ιατρική εκπομπή, με την Αφροδίτη Γεωργίου.	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
	18.20 The Bridge 2	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	Κωμική σειρά.	Ψυχαγωγική εκπομπή.									
	Κομεντί, με τους Κέτι Φίνλεϊ, Τεντ ΜακΓκίνλεϊ, κ.ά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	17.00 Το πιο λαμπρό αστέρι	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
	Κλασική οικογενειακή σειρά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	Μουσική κωμωδία, με τους Αλίκη Βουγιουκλάκη, Δημήτρη Παπαμιχαήλ.	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
	18.20 The Bridge 2	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	15.00 Για το καλό σου - (Ε)	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
	Κομεντί, με τους Κέτι Φίνλεϊ, Τεντ ΜακΓκίνλεϊ, κ.ά.	00.00 Η οικογένεια βλάπτει-(Ε)	Κωμωδία κινουμένων σχεδίων.	16.00 Ιατρική εκπομπή, με την Αφροδίτη Γεωργίου.	18.00 Λούις Night Show - (Ε)									
	Κ													

Κι εσύ θα γράψεις για τον πατέρα σου;

Ο συγγραφέας Θεόδωρος Γρηγοριάδης μιλάει στην «Κ» για το νέο, αυτοβιογραφικό αυτή τη φορά, βιβλίο του

Συνέντευξη στη **ΜΑΡΩ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

«**Το τραγούδι** του πατέρα» ξεκινάει με την αφήγηση ενός ονείρου: μια νεαρή γυναίκα πάει στο πηγάδι να πάρει νερό, στη βεράντα ένας μουσικός παίζει κιθάρα, του δίνει να πει κι εκείνος της δωρίζει ένα τριαντάφυλλο. Στο ενύπνιο αυτά συμβαίνουν ανήμερα του Αγίου Θεοδώρου. Στην πραγματικότητα, οι δυο πρωταγωνιστές θα παντρευτούν στη γιορτή του αγίου έναν χρόνο αργότερα, και θα αποκτήσουν έναν γιο που ονομάστηκε Θεόδωρος. Είναι ο συγγραφέας Θεόδωρος Γρηγοριάδης που κάθεται απέναντί μου γι' αυτή τη συνέντευξη.

Το δεκαπεντάχρονο αγόρι που κατέγραφε στο ημερολόγιό του οικογενειακά περιστατικά και σκέψεις, εκδίδει με αυτό το αφήγημα, που μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Πατάκη, το δέκατο έβδομο βιβλίο του. Ένα απόσπασμα του εφηβικού ημερολογίου, με τη χειρόγραφη περιγραφή του ονείρου της μητέρας, εισάγει τον αναγνώστη στη διήγηση. Στην προηγούμενη σελίδα βρίσκεται η αφιέρωση «Στον πατέρα μου Λεωνίδα Γρηγοριάδη (1929 - 2009)». Κι αμέσως μετά, εκεί που θα έμπαινε ο τίτλος του πρώτου κεφαλαίου, τοποθετείται μια μικρή ασπρόμαυρη φωτογραφία. Είναι η πρώτη από τις αρκετές που θα ακολουθήσουν. «Ο πατέρας μου ο Λεωνίδας είναι ο πρώτος δεξιά, καθιστός στα γόνατα, στην πιο νεανική του φωτογραφία, παρά με τους κανταδόρους του χωριού». Ετσι αρχίζει η εξιστόρηση, που είναι γραμμένη με σεμνότητα και ειλικρίνεια. Με το διεισδυτικό βλέμμα ενός έμπειρου συγγραφέα που επιστρέφει στα πατρογονικά του σε μια πλαγιά του Παγγαίου, ανοίγει παλιά κουτιά με ασπρόμαυρες φωτογραφίες και ανακαλεί το παρελθόν. Το εναποθέτει μπροστά μας χωρίς λουστράρισμα. Απλά και νοικοκυρεμένα σαν οικογενειακό άλμπουμ, που θα μπορούσε όμως να ξεφυλλίσει ολόκληρο το χωριό, ζώντες και νεκρωτές.

«Προτού αποφασίσω να εκδώσω αυτό το βιβλίο, είπα μέσα μου "Κι εσύ Θόδωρε θα γράψεις για τον πατέρα σου;" Κι εγώ λοιπόν. Αλλωστε όλοι έχουμε έναν πατέρα και δικαιούμαστε να του αφιερώσουμε μια ιστορία. Αυτό είναι το βιβλίο των γονιών μου και της γενιάς τους. Έχει μια αθωότητα, και μολοντί αυτοβιογραφικό, εγώ συμμετέχω λιγότερο. Περιγράφω τον εαυτό μου όσο βρισκόμουν στο χωριό. Μετά έφυγα για σπουδές στη Θεσσαλονίκη, εργάστηκα

«**Από παιδί** ήμουν μανιακός με το διάβασμα. Δεκατριών ετών είχα διαβάσει ήδη σαράντα κλασικά μυθιστορήματα», λέει ο Θεόδωρος Γρηγοριάδης.

ως καθηγητής αγγλικών στη μέση εκπαίδευση σε διάφορες πόλεις και ήρθα στην Αθήνα για να γίνω συγγραφέας. Εμφανίζομαι ξανά στο τέλος του αφηγήματος, όταν ο πατέρας μου ήταν πλέον βαριά άρρωστος. Πήγα στο χωριό και έμεινα κοντά του ως το τέλος», λέει.

Δυο τρεις σελίδες, τις τελευταίες του βιβλίου, καλύπτει αυτός ο αποχωρισμός πατέρα - γιου με σπαρτική αμεσότητα: «Εσβησε μετά. Πάγωσε το δωμάτιο, στέρεψε η βρύση, η υγρασία του βουνού, σαν σύννεφο, κάλυψε το σπίτι και απορρόφησε το κορμί του. Στεκόμουν όρθιος, ακινητοποιημένος. Το περιστέρι φτερούγησε για να πάει στην αγαπημένη κοπέλα. Πέταξε από το παράθυρο, φτερούγησε, έφυγε». Η αναφορά στο περιστέρι έρχεται συνειρμικά από το τραγούδι «Paloma» που έπαιζε ο πατέρας στην κιθάρα. «Το τραγούδι του πατέρα» είναι το συγκινητικό ξόδι για έναν στοργικό πατέρα που πρόσφερε γενναιοδωρά την αγάπη του. Για ένα κανταδόρικο τρίο – πρόσφυγες από τον Πόντο που ριζώσαν στην ανατολική Μακεδονία. Για ένα χωριό που πάλεψε να προκόψει, αλλά εντέλει το νίκησε ο χρόνος.

«Αυτό το κείμενο ξεκίνησε περίπου το 1998 όταν άρχισα να τακτοποιώ κάποιες παλιές φωτογραφίες του πατέρα μου. Τότε βρήκα

“**Ολοι έχουμε έναν πατέρα και δικαιούμαστε να του αφιερώσουμε μια ιστορία. Αυτό είναι το βιβλίο των γονιών μου και της γενιάς τους.**”

“**Είμαι ανυπάκουος θεματικά στα έργα μου. Αυτό μπορεί να ξαφνιάζει, ή να απομακρύνει μερικούς. Επίσης δεν είμαι αυτό που λέμε «στα πράγματα».**”

αυτές που είχε βγάλει όταν ήταν ερασιτέχνης μουσικός. Τις έβαλα σε ένα κάδρο και τις κρέμασα στο δωμάτιο για να τις βλέπω. Με τον καιρό μου διηγήθηκε την ιστορία τους, που την έκανα ένα μικρό διήγημα και μετά την άφησα στην άκρη. Ο πατέρας μου ήταν ένας άνθρωπος εργατικός: στα καπνά και στο παντοπωλείο του. Αλλά επίσης αυτοδιδάκτος μουσικός. Μετά τον θάνατό του, θέλησα να τον θυμηθώ μέσα από τη μουσική», λέει ο Θεόδωρος Γρηγοριάδης.

Από καρδιάς

«Σκοπός μου ήταν το κείμενο να μοιάζει με προφορική αφήγηση και παράλληλα πεζογραφία. Δεν ήθελα ένα βιβλίο νοσταλγίας για να δακρύσουμε όλοι μαζί. Βεβαίως έχει μέσα του θλίψη και απώλειες – χάνονται οι άνθρωποι, αλλά κι ένας ολόκληρος τρόπος ζωής από μια πολύ δυναμική περιοχή της Ελλάδας που πλέον βρίσκεται σε κατάπτωση. Ολα αυτά τα έγραψα με τρόπο “υποψιασμένο” λογοτεχνικά, αλλά περισσότερο από καρδιάς. Ήμουν πολύ δεμένος με τους γονείς μου, γιατί με βοήθησαν να κάνω όσα έκανα στη ζωή μου. Ήταν αγρότες –δεν ξέρω καλά αν είχαν τελειώσει το δημοτικό–, αλλά ο πατέρας μου, πρόσφυγας από τη Σαμψούντα, διέθετε

ένα φοβερό ένστικτο. Ο παππούς έπαιζε ούτι, μιλούσε ποντιακά, τα τουρκικά ήταν η δεύτερη γλώσσα του, διάβαζε καθημερινά εφημερίδα. Ένας θεός μάς έστειλε δίσκους και περιοδικά. Μεγάλωσα σε ένα σπίτι που είχε μουσική, διαβάσματα και καθόλου μιζέρια. Μετά τις σπουδές έζησα ως περιπλανώμενος καθηγητής και ήρθα στην Αθήνα πολιτιστικός μετανάστης, για τα βιβλία».

Το γουρλιδικό αγοράκι του βιβλίου, που κατά το έθιμο φορούσε το γοβάκι στη νύφη και έπαιρνε κέρασμα δεκαράκι χάρη στον πατέρα του που έπαιζε μουσική στους γάμους, κλείνει του χρόνου τριάντα χρόνια ως πεζογράφος – το πρώτο του βιβλίο εκδόθηκε το 1990, όταν ήταν 34 ετών. Κατά μέσον όρο παρουσιάζει ένα βιβλίο – συλλογές διηγημάτων, νουβέλες, μυθιστορήματα– κάθε δύο χρόνια. Κρατάει ημερολόγιο από την εφηβεία του και επί πολλά έτη κατέγραφε καθημερινά σκέψεις και γεγονότα. Τα ημερολόγιά του είναι πλέον 40 τόμοι των 300 σελίδων έκαστος, που στοιβάζονται στο γραφείο του – «το έργο της ζωής μου», σχολιάζει, «αλλά όχι προς δημοσίευση». Αρχισε να λέει ότι είναι συγγραφέας μετά την έκδοση του τρίτου του βιβλίου γιατί μέχρι τότε ντρεπόταν. Διαβάζει πάρα πολύ. «Ο

Το **εξώφυλλο** του βιβλίου που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη.

μεγαλύτερος ανταγωνιστής μου ως συγγραφέα είναι ο αναγνώστης», λέει. «Από παιδί ήμουν μανιακός με το διάβασμα. Δεκατριών ετών είχα διαβάσει ήδη σαράντα κλασικά μυθιστορήματα. Τώρα έχω λίγο πουκάμι αλλά αν πρέπει να αποφασίσω ανάμεσα στη διόρθωση ενός διηγήματός μου, για παράδειγμα, και στο διάβασμα ενός βιβλίου που έχω αφήσει στη μέση, θα πάω στο βιβλίο».

– **Πώς αισθάνεστε έπειτα από τόσα συνεπή χρόνια στη γραφή;**

– Δεν είμαι από εκείνους που νιώθουν ότι έφτασαν ψηλά. Δεν είμαι συγγραφέας αυτονόητος αποδοχής όπως συμβαίνει με άλλους, που όλοι περιμένουν τη νέα τους κυκλοφορία. Κάθε βιβλίο μου κρίνεται εξ αρχής. Εχω κάνει στο παρελθόν εκδοτικές επιτυχίες, κάποια μυθιστορήματα έχουν μεταφραστεί και πηγαίνουν καλά στο εξωτερικό. Ξέρω ότι υπάρχει ένα αναγνωστικό κοινό που γνωρίζει τη δουλειά μου, αλλά είμαι ανυπάκουος θεματικά στα έργα μου. Αυτό μπορεί να ξαφνιάζει, ή να απομακρύνει μερικούς. Επίσης δεν είμαι αυτό που λέμε «στα πράγματα». Δεν βγαίνω έξω για να καλλιεργώ κοινωνικές συναναστροφές που θα βοηθήσουν στην προβολή των βιβλίων μου. Γι' αυτό λέω πως ό,τι έγινε με τη συγγραφή, έγινε μόνο του. Και είμαι πολύ ευχαριστημένος με αυτό. Το μόνο που με ανησυχεί είναι ότι υπολογίζω τον χρόνο με το γράψιμο. Δηλαδή σκέφτομαι: «Πόσα βιβλία άραγε μένουν ακόμη να γράψω στη ζωή μου;». Και κάποιες φορές αυτή η σκέψη με οδηγεί να δουλεύω πιο γρήγορα.

– **Δεν κουραστήκατε να γράφετε;**

– Καθόλου. Το μόνο που κουράζεται μερικές φορές είναι ο αυχένας και τα χέρια μου. Ποτέ η διάθεσή μου.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Η δεκαετία που επισφράγισε την απουσία του κράτους

Η **δεκαετία** που πέρασε προσδιορίστηκε πρωτίστως από τα ιδρύματα: αυτά που κατέρρευσαν και αυτά που αναδύθηκαν. Η κρίση απλά έφερε για ακόμα μια φορά στην επιφάνεια την άρνηση του κράτους για καθαρά ιδεολογικούς λόγους να σχετιστεί με την κλασική μουσική και την όπερα.

Η προηγούμενη δεκαετία έκλεισε τον Δεκέμβριο του 2009 με τον θάνατο του Χρήστου Δ. Λαμπράκη, του ανθρώπου που βρήκε τον τρόπο να δημιουργήσει στην Ελλάδα τις πρώτες αίθουσες ειδικά μελετημένες για κλασική μουσική. Σε μεγάλο βαθμό το όραμά του υλοποιήθηκε χάρη στην Αλεξάνδρα Τριάντη, αδελφή του Κώστα Κοτζιά, του δημάρχου Αθηναίων και υπουργού Διοικήσεως Πρωτευούσης της κυβέρνησης Μεταξά, ο οποίος αποφάσισε να καταφιτιστεί το Δημοτικό Θέατρο της Αθήνας, όπου στεγαζόνταν πα-

ραστάσεις του Ελληνικού Μελοδράματος.

Επί μία εικοσαετία το Μέγαρο φιλοξένησε τους σημαντικότερους καλλιτέχνες και παρουσίασε εξαιρετικής ποιότητας θεάματα, ενώ προσέφερε κατάλληλη στέγη για τις συναυλίες της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών. Κινήθηκε σαν διεθνής οργανισμός, ερήμην της μουσικής παιδείας της χώρας, η οποία από τη δεκαετία του 1980

Η ιδιωτική πρωτοβουλία αναλαμβάνει για ακόμα μια φορά να υποστηρίξει τη μουσική ζωή.

είχε στραφεί στην ομφαλοσκοπήση και στη συστηματική δυσφήμιση της κλασικής μουσικής, υιοθετώντας αποφθέγματα όπως το «η

Έπειτα από διακόσια χρόνια ελληνικού κράτους, η όπερα στεγάστηκε επιτέλους χάρη σε ιδιωτικό φορέα, το Ιδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ).

μουσική είναι μία». Μόλις οι κρουνοί στέρεψαν, το σύστημα κατέρρευσε και φάνηκαν τα πραγματικά μεγέθη. Αλλοτε, ένας αστέρας σαν

την πανίστρια Ελιζαμπέτ Λεόνσκαγια γέμιζε ασφυκτικά για δύο συνεχόμενες συναυλίες την αίθουσα «Φίλων της Μουσικής». Σήμε-

ρα, οι φιλόμουσοι μιας πρωτεύουσας 4 εκατομμυρίων χωρούν άνετα στην αίθουσα «Μητρόπουλος».

Οι ρίζες είναι βαθιές. Το 1840 ο Στρατηγός Μακρυγιάννης κατακεραύνωνε το κράτος επειδή θα έχτιζε θέατρο αντί για σχολεία. Το θέατρο φυσικά δεν χτίστηκε ποτέ. Αρνούμενο να στηρίξει την «ξενόφερτη» και συνεπώς «ελιτίστικη» δυτική μουσική, μέχρι σήμερα το κράτος κρύβεται πίσω από προφάσεις. Ποτέ δεν κατανόησε το κεφάλαιο ενός Καρρέρ ή ενός Σαμάρα. Συνεπώς, εύλογα τη δεκαετία της κρίσης δεν στήριξε το Μέγαρο, πολύ περισσότερο που το ίδιο το κράτος ευθυνόταν για τα χρέη του, καθώς την κρίσιμη στιγμή απέσυρε τη χρηματοδότηση του οργανισμού από ευρωπαϊκά κονδύλια.

Μέσα στην κρίση οι ιδεοληψίες θέριψαν εκ νέου, αφήνοντας την πρωτοβουλία στους ιδιώτες. Στις αρχές της δεκαετίας η Στέγη

του Ωνασείου φάνηκε πρόθυμη να αναλάβει μέρος της μουσικής ζωής, στηρίζοντας την παραίτουσα «Καμεράτα». Σύντομα όμως είχε περιορισμένη θέση στον προγραμματισμό της. Το 2017 το Ιδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ), μέγας δωρητής της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών, προσέφερε –επιτέλους– κατάλληλη στέγη στην Εθνική Λυρική Σκηνή, γεγονός που φυσικά βόλεψε πολύ το κράτος. Η Λυρική απέκτησε όχι μία αλλά δύο σκηνές, όπου χάρη στη στήριξη του ΙΣΝ αναπτύσσει έναν δυναμικά εκσυγχρονιστικό προγραμματισμό, τόσο στο βασικό ρεπερτόριο όσο και στη νέα δημιουργία. Σήμερα το μοναδικό λυρικό θέατρο της χώρας συνομιλεί με τους σημαντικότερους διεθνείς εταίρους. Και ο πολιτικός κόσμος μπορεί να παραμένει ήσυχος ότι ο «λαός» δεν θα τον ταυτίσει με μια «ελιτίστικη» τέχνη.

BusinessCloud

.....
Δωρεάν 20GB χώρος για
τα δεδομένα σας στο τοπικό
Cloud της Cyta

Τηλεφωνική Εξυπηρέτηση Επιχειρηματικών Πελατών:150
www.cyta.com.cy/business-cloud

Νιώσε κοντά,
φτάσε μακριά

